ION SMEUREANU MARIAN DÂRDALĂ

Programarea orientată obiect în limbajul C++

EDITURA CISON

PROGRAMAREA ORIENTATĂ OBIECT în LIMBAJUL C++

Editor:
NICULAE CHIRU
Coperta şi prezentarea grafică
GHEORGHE CHIRU

Lucrarea poate fi comandată la:

- Editura CISON tel. 0740092349 sau 021/7787193
- Catedra de Informatică Economică - ASE, str. Calea Dorobanţi, nr. 15-17, et. 4 cam. 2413, tel. 021/2112650 int 336, 318 sau 0722747786

ISBN 973-8301-06-8

Pag

ABSTRACTIZAREA DATELOR. CONCEPTUL DE CLASĂ

- **Tipul abstract de date** (Abstract Data Type – **ADT**)
- **Conceptele de clasă şi obiect**
- **Pointeri la obiecte. Masive de obiecte**
- **Clase incluse. Compunerea obiectelor**
- **Tipologia membrilor unei clase**
- **Transferul obiectelor în / din funcţii**
- **Pointeri de date şi funcţii membre**
- **Clase şi funcţii prietene. Privilegii în sistemul de acces**
- **Modificatorul *const* în contextul obiectelor**

1.1 Tipul abstract de date (Abstract Data Type – ADT)

Primul lucru pe care-l facem când scriem un program care să ne uşureze munca este să găsim un model ce simplifică realitatea, prin separarea detaliilor care interesează, de cele care nu afectează problema pe care o rezolvăm. Datele cu care se lucrează, operaţiile care se execută ţin aşadar de specificul fiecărei probleme tratate. Spre exemplu, pentru un program de calculul automat al cotelor de întreţinere, sunt importante anumite atribute ale unei persoane (nume, salariu, numar de persoane aflate în întreţinere, suprafaţa locuibilă pe care o deţine etc.), în timp ce pentru calculul salariului primit de o persoana sunt necesare informaţii precum: nume, categoria de încadrare, vechimea etc. Acest proces de grupare a datelor şi metodelor de prelucrare specifice rezolvării unei probleme se mai numeşte **abstractizare.** Putem considera deci **tipul abstract persoana,** conţinând **atribute** şi **metode** specifice, aşa cum vorbim despre tipul *int* sau *float.*

Primul pas în această grupare l-au reprezentat structurile; ele permiteau declararea unor ansambluri eterogene de date ce erau manipulate unitar. Aplicarea operatorului de *typedef* unei structuri introducea practic un nou tip de dată, construit de utilizator, tip ce putea fi aplicat unei variabile la alocarea şi iniţializarea ei:

```
typedef struct
    {
        char nume[20];
        int virsta;
        float salariu;
    } persoana ;

persoana p1={ "Popa Ion",25,85000.}, p2, *pp;
```

Includerea în structură a unor pointeri către alte variabile sau zone dinamice conţinând date de acelaşi tip, sau către diverse alte entităţi, a permis relativizarea controlului acţiunii la un context dat. Era, spre exemplu, mult mai greu să se gestioneze la nivel central toate meniurile şi submeniurile cu care lucra un program, dar s-a dovedit a fi relativ simplu, dacă organizăm meniul ca o structură, iar în fiecare structură punem şi pointeri care să ne indice unde ne putem îndrepta (stânga, dreapta, sus, jos) sau ce putem executa, când am atins un context oarecare, selectând o opţiune.

1.2 Conceptele de clasă şi obiect

Clase şi obiecte

Dacă într-un astfel de tip de dată **introducem chiar şi funcţii** (gestionate flexibil prin pointeri) care să ne spună la ce prelucrări specifice sunt supuse datele structurii, obţinem aşa numitul **tip încapsulat** (***user built-in***) suplinit în limbajul C++ prin noţiunea de **clasă.** Ea implementează un concept abstract, indicând *natura datelor* ce-l compun, precum şi *metodele* (funcţiile şi operatorii specifici) ce-i pot fi aplicate.

Din punct de vedere sintactic o clasă în C++ se defineşte sub forma:

```
class nume_c
{
        // date + funcţii membre
};
```

unde, *nume_c* reprezintă numele dat de programator clasei respective.

Avantajele unei asemenea abordări sunt imense:

- specializarea prelucrărilor şi adaptarea lor de la un caz la altul;
- localizarea facilă a erorilor;
- surprinderea într-un mod specific a tipologiei relaţiilor dintre entităţi;
- gestionarea accesului prin "ascunderea" unor date, restricţionarea folosirii unor funcţii, obţinerea unor informaţii doar prin funcţii de acces specializate.
- perfectarea unui mod de comunicare între entităţi.

Vom încerca să exemplificăm conceptele propuse, pe obiecte concrete ale lumii reale, amintind o dată în plus, că proiectarea şi programarea orientate obiect au valoare doar atunci când structura internă a obiectului şi interfaţa acestuia cu celelalte obiecte îşi găsesc o reflectare în lumea reală, altfel ramân doar o teorie frumoasă! Tocmai aceste legături, pe care utilizatorul le cunoaşte deja, facilitează înţelegerea programelor, manipularea şi dezvoltarea lor ulterioară.

Funcţiile şi datele unei clase pot fi grupate, din punct de vedere al dreptului de acces, în trei categorii, demarcate prin etichetele cheie *private,*

public şi *protected* şi care surprind drepturile de acces ale unui terţ la respectivele resurse ale structurii:

```
class persoana
 {
     private:
                 int virsta;
     protected:
                 float salariu;
     public:
                 char nume[20];
                 void init(char *n="Anonim", int v=0, float s=0.)
                       { strcpy(nume,n); virsta=v; salariu=s; }
                 char *spune_nume( ) ;
                 int spune_virsta( ) { return virsta; }
 };

         char * persoana::spune_nume( )  { return nume;}
```

Din definirea clasei *persoana* se pot observa câteva aspecte:

- datele membre se declară obişnuit ca şi în cazul structurilor;
- funcţiile membre se pot defini direct în clasă fără a necesita o sintaxă specială şi se numesc funcţii *inline* (în cazul nostru *init*() şi *spune_virsta*()) sau se pot doar declara în clasă (li se scrie doar prototipul) şi se definesc în afara ei folosindu-se sintaxa:

tip nume_c::nume_m (lista_p_f) {...........}

unde:

- *tip* – reprezintă tipul funcţiei membre;
- *nume_c* – este numele clasei;
- *nume_m* – este numele metodei sau al funcţiei membru;
- *lista_p_f* – reprezintă lista parametrilor formali;

este cazul metodei *spune_nume( )*.

O dată definit acest tip, el poate fi folosit la declararea unor variabile de acest gen (fără a mai folosi cuvântul cheie *class*). Ca şi la structuri, dacă numele de clasă lipseşte, declaraţiile de variabile se pot face numai odată cu definirea clasei, deoarece nu mai dispuneam de nume de şablon pentru descriere:

```
class
{
        // date si functii membre
} v1,v[5], *pv ;
```


Indiferent că se declară sau nu variabile, ; este obligatoriu, lipsa lui fiind poate cea mai răspândită eroare de sintaxă, antrenând neînţelegeri majore pentru compilator.

O variabilă de tip clasă poate stoca un set complet al datelor clasei respective. Acest set concret de date reprezintă o **instanţiere a clasei**, adică o manifestare concretă a clasei. În teoria programării orientată obiect, o astfel de instanţă poartă numele de **obiect**.

Din programul următor:

```
#include <iostream.h>
void main()
{
        persoana p;
        p.init();
        cout<<p.spune_nume();
}
```

se desprind următoarele:

- *p* – este un obiect de tip *persoana*;
- apelul unei metode se face în legătură cu un obiect concret, forma generală este: *obiect.metoda(parametri_de_apel);*
- expresia cout<<p.spune_nume(); are drept consecinţă afişarea pe monitor a variabilei *nume*.

Se impune în acest moment a face o scurtă paranteză cu privire la modul de realizare a operaţiilor de intrare / ieşire pe dispozitive standard (tastatură / monitor). Aceste operaţii le vom face folosind două obiecte predefinite (***cout*** şi ***cin***) specializate în acest sens.

Afişarea pe monitor se face construind o expresie de genul: *cout<<var_c;* unde, *var_c* este o variabilă sau o constană. Într-un literal secvenţele de escape sunt recunoscute, efectul fiind identic ca şi în cazul folosirii lor în funcţia *printf()*. De exemplu secvenţa :

```
int a=17;
cout<<a;
cout<<"\n a="<<a;
```

va afişa:

17
a=17

Se observă că putem afişa mai multe date într-o singură expresie doar că ele trebuie legate cu ajutorul operatorului <<. În constanta literal secvenţa \n determină trecerea la linie nouă.

Pentru citirea de la tastatură a unei variabile se foloseşte obiectul *cin* în forma: *cin>>var;* unde, *var* este numele unei variabile. De exemplu secvenţa:

```
int a;
cin >> a;
```

determină citirea variabilei *a* de tip întreg; dacă se doreşte a se citi într-o singură expresie mai multe variabile, ele se vor înlănţui cu ajutorul operatorului >>:

```
int a;
double t;
cin>>a>>t;
```

Folosirea obiectelor *cin* şi *cout* implică includerea fişierului header *iostream.h.*

Mai multe detalii despre realizarea operaţiilor de intrare / ieşire folosind aceste obiecte găsiţi în Capitolul 4 - *Operaţii de intrare / ieşire orientate pe stream-uri.*

Revenind la exemplul nostru putem concluziona că un membru al clasei este calificat:

- prin **operatorul de rezoluţie** **::** în raport cu clasa căreia aparţine;
- cu **.** sau **->**, în raport cu instanţierile acesteia (obiect sau pointer la obiect).

Astfel, la definire, funcţia *spune_nume( )* poartă în faţă calificativul *persoana::*, în timp ce la apel particularizează obiectul pentru care lucrează *p1.spune_nume( ).*

Domeniul **public** cuprinde datele şi funcţiile membre ce sunt văzute prin intermediul obiectului şi pot fi folosite sau apelate de oricare alte funcţii din cadrul programului. Domeniul **private** cuprinde datele şi funcţiile membre ce pot fi folosite doar de către celălalte funcţii aparţinând clasei respective.

În afara celor două domenii, în C++ poate fi delimitată şi o zonă denumită **protected**, similară cu private, dar care dă drepturi de acces funcţiilor membre ale claselor derivate (obţinute) din clasa respectivă. Aşadar, protected este un atribut mai slab decât private, dar mai restrictiv decât public.

Faţă de **teoria programării orientate obiect (POO)**, în C++ lucrurile sunt oarecum simplificate; două sunt deosebirile majore între cele două abordări:

- în teoria POO nu se admit date de domeniu *public*, toate fiind *private* ;
- obiectele sunt active (primesc în permanenţă şi tratează mesaje), adică cel puţin o funcţie de interfaţă este în permanenţă activă pentru a sesiza mesajele adresate obiectului, implementarea fiind deci una de tip multitasking. Din aceasta cauză, conceptul de clasă din C++ mai este denumit prin **ADT** (**A**bstract **D**ata **T**ype) pentru a-l distinge de obiect.

Eticheta **private** poate lipsi, subînţelegându-se ca private resursele ce nu apar în domeniul public. Când nu apare nici eticheta **public**, întreaga clasă este deci privată, accesul asigurându-se în exclusivitate prin interfaţă (funcţiile de acces menţionate de clasă). Prin contrast cu clasele, din punct de vedere al accesului, structurile se consideră entităţi cu acces implicit public. În C++ domeniile de acces pot fi menţionate explicit şi pentru structuri, struct devenind un echivalent aproape perfect al lui *class.*

Când sunt menţionate explicit toate domeniile de acces, ele se dau uzual în ordinea **private, public, protected**, dar practic pot apare în orice succesiune, putându-se reveni de mai multe ori asupra unui domeniu:

```
class persoana
  {
   private:
        int virsta;
   protected:
        char nume[20];
   public:
        void init(char *n="Anonim", int v=0, float s=0.)
                  { strcpy(nume,n); virsta=v; salariu=s; }
        char *spune_nume( ) ;
        int spune_virsta( ) { return virsta; }
   private:
        float salariu;
  };
```

În concluzie, putem spune că un tip de date se distinge printr-un mod de reprezentare şi prin operaţiile pe care le suportă; pe lîngă **tipurile predefinte** (de bază sau fundamentale) se pot introduce **tipuri de utilizator** folosind *struct, union* sau *class*, al căror mod de reprezentare şi operaţii recunoscute se dau la definire.

Încapsularea permite:

- un transfer mai simplu al datelor în / din funcţii (transferăm obiectul în ansamblu, nu elementele sale);
- controlul accesului la datele membre;
- scuteşte utilizatorul de cunoaşterea unor detalii tehnice, percepţia obiectului fiind una orientată spre client.

După rolul pe care-l joacă în cadrul clasei, funcţiile membre ale unei clase se împart în patru categorii:

- **constructori**, responsabili cu crearea obiectelor;
- **destructor**, responsabil cu distrugerea obiectelor şi eliberarea memoriei ocupate de acestea;
- **funcţii de acces**, care mediază legătura obiectului cu exteriorul;
- **metode**, funcţii care introduc operaţiile şi prelucrările specifice obiectului.

În realitate un obiect conţine numai datele specifice, compilatorul ţinând un singur exemplar din funcţiile membre, pe care-l particularizează în momentul apelului, când va cunoaşte şi obiectul proprietar al funcţiei; această modalitate de lucru se explică prin faptul că o funcţie membră are acelaşi cod executabil pentru toate obiectele clasei, dar execută acest cod pe datele specifice fiecărui obiect.

Separarea interfeţei de partea de implementare

Uzual, **partea de definire** a unei clase se pune într-un fişier de tip header, ce va fi preluat cu **#include** de programatorii ce dezvoltă aplicaţii folosind clase deja existente; prototipurile descrise în definirea clasei sunt suficiente în faza de compilare; **partea de implementare** unde se dă codul executabil al fiecărei funcţii membre, se pune în fişiere de tip CPP şi se poate prelua abia în faza de linkeditare, deja compilată.

Programatorii care folosesc clasa (numiţi şi clienţi) nu au acces la detaliile clasei, cunoscute doar de proprietari, ci doar la **interfaţa publică** a clasei. Pe de altă parte, proprietarul clasei este obligat să respecte stabilitatea acestei interfeţe, iar modificările pe care le fac nu trebuie să antreneze modificări în codul client.

Cum am văzut în exemplele anterioare, unele funcţii reduse ca volum, frecvent apelate în lucru cu obiectele clasei, pot fi definite chiar în interiorul clasei, devenind implicit **inline**, adică apelul funcţiei este înlocuit pretutindeni cu codul întregii funcţii, evitându-se pierderea timpului pentru transmiterea parametrilor de apel, pe stivă. Aceste funcţii nu admit folosirea instrucţiunilor repetitive în cadrul lor. Deducem că funcţiile *inline* sunt în acelaşi timp cele mai stabile (nemodificabile). Dacă definirea lor *inline* urmăreşte numai considerente de eficienţă a execuţiei şi nu se bazează pe stabilitatea implementării, se recomandă plasarea codului în afara clasei, deci în zona de implementare şi menţionarea explicită a modificatorul *inline*.

După cum aţi văzut în clasa *persoana*, metoda *spune_virsta()* era implicit *inline* pentru că era definită în interiorul clasei; dacă dorim să o definim explicit *inline*, se va proceda astfel:

```
class persoana
  {
     private:
            int virsta;
          // ..........
     public:
          // ..........
          int spune_virsta( );
  };
inline int persoana::spune_virsta( ) { return virsta; }
```

Constructori şi destructor

După cum se observă, funcţiile ce apar frecvent în structură au fie rolul de iniţializare a datelor membre din obiect, fie rolul de extragere a datelor şi comunicare a lor prin interfaţa cu exteriorul clasei. Pentru iniţializare se definesc metode specializate în acest sens, numite **constructori**, care au acelaşi nume cu numele clasei. Iată principalele motivaţii pentru care se utilizează constructori :

- complexitatea structurii obiectelor dată de existenţa variabilelor şi funcţiilor, de existenţa secţiunilor privată, publică şi protejată, de posibilitatea descrierii intercalate a metodelor şi a datelor, face dificilă iniţializarea directă a obiectelor după modelul structurilor;
- există situaţii în care doar unele date membre trebuie iniţializate, altele sunt încărcate în urma apelării unor metode;
- datele de obicei sunt declarate în secţiunea privată şi deci nu pot fi accesate direct din exterior ci prin intermediul metodelor;
- degrevarea programatorului de a reţine şi apela explicit metode care realizează iniţializarea obiectelor; de exemplu noi am definit în clasa *persoana* metoda *init*() pentru a face iniţializarea obiectelor.

Spre deosebire de celelalte funcţii membre, constructorul nu are tip (dat de variabila returnată). O clasă poate menţiona mai mulţi constructori, prin supraîncărcare, folosirea unuia dintre ei la declararea unei variabile de clasă dată, fiind dedusă în funcţie de numărul şi tipul parametrilor de apel.

Vom redefini clasa *persoana* pentru care vom defini şi doi constructori astfel:

```
class persoana
  {
        int virsta;
        float salariu;
        char nume[20];
public:
        persoana() { strcpy(nume,"Anonim"); virsta=0; salariu=0; }
        persoana(char *n, int v, float s)
                          { strcpy(nume,n); virsta=v; salariu=s;  }
        char *spune_nume( ) { return nume;}
        int spune_virsta( ) { return virsta; }
  };
```

Se observă că s-au definit doi constructori :

- unul care nu are nici un parametru (*persoana*()) şi inţializează datele membre cu valori constante; un astfel de constructor (fără parametri) se mai numeşte şi **constructor implicit;**
- celălalt constructor primeşte trei parametri şi are ca scop iniţializarea datelor membre din variabile elementare.

Constructorii astfel definiţi în clasa *persoana* se apelează astfel:

persoana p1, p2("Gigi",45,89999);

Simpla definire a unui obiect (*p1*) determină apelul constructorului implicit, în cazul definirii obiectului *p2*, prin parametri de apel s-a sugerat care constructor să fie apelat.

Trebuie de subliniat faptul că un constructor (cel implicit) este definit automat de compilator, dacă nu se defineşte explicit nici un constructor, şi nu face nimic, doar se foloseşte pentru a putea genera obiecte ale clasei respective. A se vedea clasa *persoana* care iniţial a fost definită fără a-i explicita vreun constructor; totuşi pentru inţializare s-a definit metoda *init*().

Cei doi constructori ai clasei *persoana* pot fi combinaţi în unul singur care primeşte parametri cu valori implicite:

```
persoana(char *n="Anonim", int v=0, float s=0) : virsta(v), salariu(s)
                          { strcpy(nume,n); }
```

Acest constructor are o **listă de iniţializatori** (cea separată prin : de prototipul funcţiei), prin care primesc valori implicite de iniţializare o parte din datele clasei; construcţia **virsta(v)** este echivalentă funcţional cu **virsta=v;** scrisă în blocul constructorului. În capitolul 3 privind derivarea claselor, vom vedea că

forma cu : anunţă o conlucrare între constructori înrudiţi; aşadar sensul celor de mai sus indică o colaborare între constructorul *persoana* şi *constructorii* tipurilor de bază, invocaţi prin tipurile *int* şi *float* ai variabilelor *virsta* şi *salariu*. De exemplu o declaraţie de forma int a=5; este echivalentă cu int a(5); care sugerează apelul *constructorului* clasei *int*.

Indiferent de varianta aleasă pentru definirea constructorilor, programul:

```
void main()
{
        persoana p1, p2("Gigi",45,89999);
        cout<<"\n"<<p1.spune_nume()<<p1.spune_virsta();
        cout<<"\n"<<p2.spune_nume()<<p2.spune_virsta();
}
```

are ca rezultat al execuţiei:

Anonim 0
Gigi 45

Este util a se defini mai mulţi constructori pentru o clasă deoarece modurile de iniţializare a datelor membre sunt diverse :

- iniţializarea membrilor cu constante;
- iniţializarea din date elementare;
- iniţializare prin citire de la tastatură;
- iniţializare prin citire din fişier;
- iniţializare din datele unui alt obiect.

Pentru un obiect este selectat totdeauna un singur constructor (în funcţie de parametri din definire) care este apelat o singură dată; programatorul nu mai poate ulterior apela alt constructor pentru respectivul obiect.

Tipul introdus printr-o **clasă poate avea şi constante,** numai că, spre deosebire de tipurile de bază, recunoscute implicit de compilator din construcţie, o constantă asociată unei clase poartă numele clasei asociate. Pentru clasa *persoana* o constantă apare sub forma persoana(" Vasile Liviu", 30, 89000.) şi poate fi folosită la iniţializarea în bloc a unei variabile de clasă *persoana*, astfel:

persoana p1 = persoana(" Vasile Liviu", 30, 89000.) ;

ce diferă fundamental de declaraţia:

persoana p1(" Vasile Liviu", 30, 89000.);

în care constructorul se apelează implicit, prin definirea obiectului. În prima variantă, denumirea clasei apare de două ori, o dată pentru obiect şi o dată

pentru constanta de inițializare. Așadar, constructorul poate fi interpretat la modul general, ca transformând tipuri în alte tipuri noi (**char[ ]**, **int** și **float** în **persoana**).

Faptul că este implicat tot constructorul și în declararea constantei, o dovedește și ordinea constantelor de inițializare, care corespunde parametrilor de apel al constructorului și nu corespunde ordinii câmpurilor din definiția clasei. Încărcarea valorilor se poate face chiar combinat, constructorul preluând constante din tipurile de bază sau valori returnate de funcțiile de acces la variabilele unor clase de tip similar:

```
persoana p1( "Popa Ion", 25, 85000.);
persoana p2 = p1,  p3;
p3 = persoana( p1.spune_nume( ), p2.spune_virsta, 100000.);
```

Pentru a putea fi apelat în orice context al programului, constructorul trebuie declarat în domeniul public al clasei pentru a se autoriza accesul în folosirea lui, ca metodă generală. De asemenea, constructorul este singura funcție membră care este văzută în afara clasei fără a specifica un obiect sau pointer la un obiect al clasei (formele **p.f()** sau **pp->f()**); acest lucru se asigură prin faptul că el poartă numele clasei și deci este și **funcție** și **tip**, în același timp.

Ne putem pune întrebarea dacă pot exista constructori **private** și la ce ar fi buni. În general, constructorii sunt puși pe domeniul public, putând fi astfel apelați din orice funcție a programului, care are nevoie de obiectele unei clase. După cum se poate constata ușor, există destul de multe situații în care sunt necesare obiecte temporare, pentru o gestiune internă; la construirea acestora poate fi folosită o supraîncărcare de constructor, chiar din domeniul private, cu parametrii care să o individualizeze de celelalte supraîncărcări. Un astfel de constructor nu poate fi invocat însă decât de funcțiile membre ale clasei, adică tocmai de funcțiile care folosesc obiecte temporare.

Ca și în cazul tipurilor de bază, tipul introdus printr-o clasă suportă **constante cu nume**, în vederea utilizării lor ulterioare:

```
const persoana seful( "Anghel Victor", 49, 12500.);
const persoana fictiv;
// ...
persoana p1=fictiv;
```

S-au apelat forme distincte ale constructorului, cu implicații asupra datelor generate, în fiecare caz în parte.

Pentru a rezolva cerințe de genul inițializării obiectelor din altele de același tip, deja existente (persoana ob1 = ob2;) sau pentru transmiterea obiectelor prin valoare în / din funcții (f(ob); sau return ob;), fiecare clasă dispune și de un **constructor de copiere** implicit, pus de compilator, care realizează copierea obiectului sursă în destinație bit cu bit, sau explicit, dat de utilizator. Un constructor de copiere se recunoaște prin faptul că operează cu două obiecte: unul recunoscut implicit, printr-un pointer (datorită faptului că fiecare funcție nestatică a clasei, deci și constructorul are un obiect proprietar) și unul explicit, primit ca parametru prin referință:

```
class cls
{
        // .......
public:
        cls(cls &);
};
cls::cls(cls &x) { /* definire constructor de copiere */ }
```

Constructorul de copiere poate face o copie *controlată* a datelor preluate dintr-un obiect existent. Astfel, ne putem imagina că la crearea unui nou cont bancar pentru o persoană care are deja un alt tip de cont, putem prelua informații precum: numele titularului și datele de identificare, dar inițializăm noul cont și pe baza altor informații cum ar fi :

- data creării contului, preluând data sistemului de operare;
- parola, cerută de tastatură etc.

Nu vor fi copiate celelalte date precum tipul contului (care este altul, pentru noul cont), soldul etc.

Dacă programatorul **preia controlul copierii prin constructor**, atunci trebuie să furnizeze valori sau să inițializeze toate câmpurile. Programul de mai jos, în care s-a dorit marcarea trecerii prin constructorul de copiere, omite copierile propriu-zise, lasând cîmpul ***x*** neinițializat; în acest fel, tocmai obiectele pentru care s-a dorit inițializarea cu un obiect nestandard (cu valoarea lui ***x*** alta decât cea stabilită implicit), rămân neinițializate!

```
#include <iostream.h>
class cls
{
public:
        int x;
        cls(int a = 0) : x(a)
                        { cout << "\n Constructor de clasa"; }
```

```
        cls(cls & c) { cout << "\n Constructor de copiere";}
};
void main()   { cls c1(1), c2 = c1; cout << "\n "<< c2.x;    }
```

Complementul acţiunii constructorului este îndeplinit de o altă funcţie implicită sau explicită la nivelul unei clase, **destructorul**. Când este declarat explicit în cadrul clasei, destructorul poartă numele clasei, precedat de semnul ~: ~persoana( ); Spre deosebire de constructor, el este unic şi nu are niciodată parametri de apel. Destructorul este apelat implicit, la ieşirea din blocul în care a fost declarat obiectul definit de o clasă.

De cele mai multe ori, destructorul nu conţine cod executabil scris de programator şi deci nu este nevoie să-l menţionăm în structura clasei. Când este nevoie (spre exemplu, prin constructor se fac şi alocări dinamice de către utilizator, iar destructorul trebuie să elibereze prin cod explicit acest tip de memorie) destructorul va conţine cod.

Ca funcţii, constructorii şi destructorul nu pot fi moşteniţi de alte clase, dar pot fi apelaţi de clasele derivate. Când lipsesc, ei vor fi generaţi automat de către compilator, în zona *public*.

Obiecte cu extensii în memoria dinamică

Din considerente legate de folosirea eficientă a memoriei este posibilă definirea unor clase ale căror elemente să fie dimensionate dinamic. Spre exemplu, apare oarecum justificat să includem în clasa persoana un membru **char *pnume** în locul lui char nume[20] care ar ocupa totdeauna 20 baiţi; pnume va ocupa doar 2 baiţi şi va pointa spre o zonă alocată dinamic în funcţie de lungimea numelui fiecărei persoane. Clasele cu membri alocaţi dinamic se mai numesc şi **clase cu membri pointeri.**

Este important de observat că pentru obiectele ce conţin membri rezervaţi în memorie dinamică (spre exemplu, clasa stiva sau o clasă persoana în care apare char *pnume), programatorul trebuie să furnizeze constructori, care să **aloce explicit** zona dinamică pointată de *pnume* şi un destructor care să **elibereze explicit** această memorie.

Practic, obiectul *persoana* va ocupa în acest caz două categorii de memorie:

- una alocată şi eliberată implicit la definirea obiectului, respectiv la terminarea duratei lui de viaţă;
- alta alocată şi eliberată explicit, prin codul pus de programator în constructor şi destructor.

Acum ne vom opri mai mult asupra a încă două funcţii existente la nivelul clasei, care sunt influenţate puternic de alocarea unor extensii ale obiectelor, în memoria dinamică: constructorul de copiere şi operatorul de atribuire **operator=( )**. Înţelegerea lor corectă este cu atât mai necesară cu cât cele două funcţii sunt invocate de multe ori implicit, programatorul doar intuind folosirea lor. Prezente în orice clasă (sunt puse automat de compilator dacă programatorul omite scrierea lor), cele două funcţii membre au aparent roluri apropiate, de multe ori confundate. Ambele fac copieri de obiecte, dar deosebirile sunt esenţiale: în timp ce **constructorul de copiere copiază obiectul sursă într-o zonă neiniţializată** în care îşi construieşte un obiect nou, **operatorul de atribuire lucrează cu două obiecte deja existente,** sursă şi destinaţie, având doar sarcina de copiere a informaţiilor dintr-o zonă în alta.

Constructorul de copiere este invocat la:

- crearea de obiectelor cu iniţializare, pornind de la un obiect care există (cazul **persoana p3 = p1;**);
- apelul unei funcţii care lucrează cu obiecte transferate prin valoare, când este nevoie de crearea unei copii a obiectului pe stivă (cazul **f(p1);**);
- returnarea dintr-o funcţie a unui obiect, prin valoare (**return p1;**).

Să revenim însă la **constructorul de copiere şi operatorul de atribuire în situaţia obiectelor cu extensii în memoria dinamică.**

Dacă programatorul nu defineşte un constructor de copiere care să aloce explicit o zonă dinamică şi pentru extensia noului obiect şi să copieze şi extensiile din una în alta, cel implicit pus de compilator va copia doar câmpurile membre (faţa vizibilă a obiectului), fără eventualele extensii ale acestora, prin trimitere la memoria dinamică; în acest caz două sau mai multe obiecte vor partaja aceeaşi zonă dinamică prin pointerii membri pe care i-a duplicat prin copiere. Acest lucru este eficient din punctul de vedere al economiei de memorie, dar poate conduce la situaţii anormale; spre exemplu, când unul din obiecte este şters, el şterge şi zona partajată cu alte obiecte, lasându-le pe acestea fără suportul fizic de păstrare al valorilor efective ale unor membri din clasă (figura 1.1).

Vom exemplifica acest caz definind clasa *persoana* în forma:

```
class persoana
  {
                int virsta;
        public:
                char *pnume;
                persoana(char *n, int v):virsta(v)
                {
                     pnume=new char[strlen("Anonim")+1];
```

```
                strcpy(pnume,n);
            }
            int spune_virsta( ) { return virsta; }
};
```

În urma rulării programului:

```
void main()
{
        persoana p1("Vasilache",45);
        persoana p2=p1; // apel constructor de copiere
        cout<<"\n"<<p1.pnume<<" are "<<p1.spune_virsta()<<" ani";
        cout<<"\n"<<p2.pnume<<" are "<<p2.spune_virsta()<<" ani";
        strcpy(p2.pnume,"Gigi");
        cout<<"\n"<<p1.pnume<<" are "<<p1.spune_virsta()<<" ani";
        cout<<"\n"<<p2.pnume<<" are "<<p2.spune_virsta()<<" ani";
}
```

se va afişa:

Vasilache are 45 ani
Vasilache are 45 ani
Gigi are 45 ani
Gigi are 45 ani

Se observă atât prin rularea programului cât şi din figura 1.1 că ambele obiecte (*p1* şi *p2*) lucrează pe aceeaşi zonă de memorie alocată câmpului *pnume* la construirea obiectului *p1*, deoarece la construirea obiectului *p2* s-a apelat constructorul implicit de copiere care a copiat membrul *pnume* (adresa) dar nu a făcut şi alocarea memoriei.

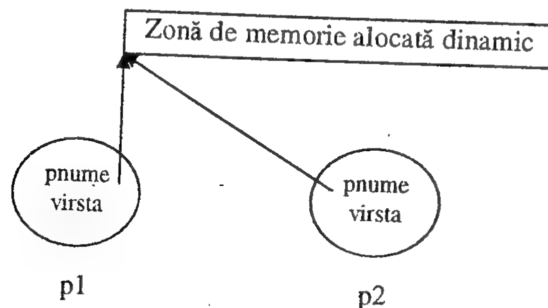

Fig. 1.1 Obiecte cu zonă de memorie comună

Însă dacă se defineşte un constructor de copiere în clasa *persoana* care să aloce explicit memorie, după care să facă copierea conţinutului zonei de memorie a obiectului sursă la destinaţie:


```
class persoana
  {
            int virsta;
      public:
            char *pnume;
            persoana(char *n, int v) : virsta(v)
                {
                        pnume=new char[strlen("Anonim")+1];
                        strcpy(pnume,n);
                }
            persoana(persoana& pers) : virsta(pers.virsta)
                {
                        pnume=new char[strlen(pers.pnume)+1];
                        strcpy(pnume,pers.pnume);
                }
            int spune_virsta( ) { return virsta; }
  };
```

rezultatul afişat prin rularea aceluiaşi program este:

Vasilache are 45 ani
Vasilache are 45 ani
Vasilache are 45 ani
Gigi are 45 ani

Dacă este nevoie ca o persoană să-şi modifice lungimea şirului alocat (spre exemplu, la schimbarea numelui prin căsătorie), în obiect se va introduce o funcţie membru update( ), care actualizeză o instanţă. Ea va face delete pe vechiul pointer spre nume, va aloca prin new o zonă adecvată noii lungimi a numelui, actualizând totodată pointerul din obiect cu noua adresă şi după aceea va încărca noul nume.

Similar stau lucrurile şi la un apel *f(p)*, când se construieşte pe stivă un obiect temporar care va partaja aceeaşi extensie cu obiectul transferat ca parametru actual. Se ajunge astfel la anomalia ca eventualele prelucrări ce afectează copia (partea de extensie a acesteia) să modifice în acelaşi timp şi originalul, deşi transferul s-a făcut prin valoare !

Anomalii şi mai grave apar atunci când există un destructor scris de programator, care cum era şi firesc, făcea şi dezalocarea zonei dinamice pointate de un membru al clasei. La ieşirea dintr-o funcţie care returnează un obiect prin valoare, de pe stivă va fi şters obiectul returnat, invocându-se destructorul de clasă. Cum obiectul partaja zona dinamică cu un alt obiect, ştergerea lasă acest obiect cu un pointer invalid, care adresează o zonă de memorie deja dezalocată. Din nefericire, eroarea nu este sesizată acum, ci abia

când obiectul rămas cu pointerul invalid este folosit sau şters, lucru care îngreunează teribil depanarea.

Situaţia stă aproximativ la fel în cazul operatorului de atribuire; nescriind o versiune proprie pentru **operator=**, care să dezaloce extensia obiectului destinaţie (care se distruge prin copiere), şi să aloce o extensie proprie în concordanţă cu dimensiunea extensiei obiectului sursă, programatorul acceptă tacit ca obiectele sursă şi destinaţie să partajeze aceeaşi zonă adresată de un pointer membru, duplicat prin copiere. În plus, obiectul destinaţie fiind suprascris prin copiere bait de bait, se suprascrie şi pointerul membru, pierzându-se astfel legătura cu propria zonă dinamică şi generând aşanumitele pierderi de memorie (***memory leaks***). De aici în colo, anomaliile se ţin lanţ:

- încercarea de dezalocare repetată a aceleeaşi zone;
- modificarea membrilor unui obiect, fără ca acest lucru să fie dorit (dorim modificarea componentelor obiectului *x*, dar implicit le modificăm şi pe cele ale lui *y*, adică elementele aflate în zona comună celor două obiecte).

Nu exemplificăm aici anomaliile pentru operatorul de atribuire(=) pentru că subiectul capitolului 2 se referă la supraîncărcarea operatorilor.

În concluzie, pentru un obiect cu un membru pointer spre o zonă alocată dinamic programatorul va furniza:

- constructori adecvaţi de clasă, care să aloce extensia şi să încarce pointerul prin care o gestionează;
- constructor de copiere care să aloce extensia pentru noul obiect, să încarce pointerul prin care o gestionează şi să iniţializeze extensia copiind extensia din obiectul de initializare.
- destructor de clasă, care să dezaloce extensia adresată prin pointerul membru;
- operator de atribuire, care să dezaloce extensia adresată prin pointerul membru al obiectului destinaţie, s-o realoce şi încarce conform dimensiunii şi conţinutului celei din obiectul sursă.

Pointerul *this*

După cum aţi putut observa metodele unei clase invocau datele membre din clasă fără ca acestea să fie transmise ca parametri în funcţii; o explicaţie de suprafaţă se referă la faptul că şi datele şi funcţiile aparţin clasei respective (sunt încapsulate într-o construcţie unitară). Pe de altă parte

la scrierea funcţiilor membre, se face deseori apel la datele clasei, fără a se menţiona la care set de date (obiect) se referă prelucrările.

Privind lucrurile în profunzime, la apel, o funcţie membru va primi pe lângă parametri de appel expliciţi şi un parametru implicit care este tocmai adresa obiectului vizat, adică a obiectului asupra căruia se efectuează prelucrările. Această adresă, deşi transparentă pentru utilizator, există realmente memorată într-un pointer numit **this** (cuvânt cheie). El poate fi şi explicit folosit când se doreşte folosirea adresei obiectului. Ca exemplu vom defini metoda *adresa*() în clasa *persoana* care va afişa pointerul *this* :

```
void persoana::adresa()
            { cout<<"\n Adresa fizica a obiectului este:"<<this; }
```

Urmărind codul assembler generat de un apel de funcţie membră, putem vedea că *this* este primul parametru de apel, deşi nu apare explicit în sursa C++.

Datele membre sunt referite direct când se definesc funcţii membre, de exemplu metoda *spune_virsta( )* referă direct membrul *virsta*:

```
int persoana::spune_virsta( ) { return virsta; }
```

dar de fapt referirea se face prin intermediul pointerului *this*, ceea ce vom face şi noi explicit definind metoda *spune_virsta( )* după cum urmează:

```
int persoana::spune_virsta( ) { return this->virsta; }
```

Funcţiile de acces

Teoria recomandă trecerea în domeniul *private* a cât mai multor date şi funcţii membre; acest lucru nu înseamnă că viitorii beneficiari ai clasei nu au acces la aceste resurse, ci că accesul este controlat prin funcţii specializate, prevenind pierderea intergrităţii datelor şi simplifică procesul de depanare a programelor.

Consultând multe exemple din domeniul programării orientate obiect observăm că majoritatea funcţiilor de acces propuse nu fac decât să returneze sau să modifice valoarea unei date membre private. Ele pentru a se distinge de celelalte funcţii membre au un prefix sugestiv şi anume ***get_xxx()*** dacă returnează o valoare sau ***set_xxx()*** dacă o modifică.

Am definit şi noi în clasa *persoana* funcţii de acces care returnau diferite valori, cum ar fi: *spune_virsta()* sau *spune_nume()*; se observă că am optat pentru prefixul *spune_xxx()*. Definim în continuare şi o funcţie de acces care modifică vârsta unei persoane:

void persoana::set_virsta(int k) { virsta=k; }

Care este atunci sensul existenței funcțiilor de acces ? Ce rost are să punem o variabilă pe domeniul privat, ca mai apoi tot noi să o furnizăm în afară prin intermediul unei funcții de acces ? Răspunsul este puțin mai nuanțat.

În primul rând, la o privire mai atentă, vedem că și în acest fel accesul este totuși restricționat, el fiind de tip ***read only***, adică o funcție de tip get_xxx() nu modifică o dată privată ci o comunică în exterior.

În al doilea rând, trebuie să percepem o funcție de acces ca pe o posibilitate introdusă de creatorul clasei de a interveni ulterior asupra accesului acordat clienților. Oricând funcția de acces poate fi rescrisă astfel încât să returneze o valoare prelucrată în locul celei reale.

Un exemplu concludent de prelucrare îl poate reprezenta salariul unei persoane, la nivel de individ, el are caracter privat, dar la nivelul unei colectivități statistice el trebuie cunoscut, fiind necesar unor prognoze economice sau unor analize statistice. Ne putem imagina acces controlat la această informație privată, în sensul că pe dispozitivul de mesaje de eroare (*cerr*) este afișat mesajul privind caracterul privat al salariului, iar funcția returnează valoarea medie a salariului pentru toate persoanele cu aceeași profesie ca a persoanei vizate.

1.3 Pointeri la obiecte. Masive de obiecte

Pointerul la obiect este prin analogie cu ceea ce știm despre un pointer în general, o variabilă care conține adresa unui obiect. Astfel se pot manipula și obiecte prin intermediul adreselor lor. Luând în considerare structura complexă a obiectelor pot fi subliniate anumite particularități în folosirea pointerilor la obiecte.

Definirea unui obiect declanșa și execuția unui constructor al clasei; declarația: persoana p; determină apelul constructorului implicit al clasei *persoana*, pe când declararea unui pointer la obiect nu declanșează execuția vreunui constructor al clasei, deoarece se alocă memorie doar pentru o variabilă capabilă să stocheze o adresă.

Încărcarea unui pointer se poate face pornind de la adresa unui obiect deja definit:

persoana p, *pp;

pp=&p;

iar accesarea membrilor (publici) se face cu ajutorul operatorului -> ca la structuri:

- pp->nume – accesarea membrului *nume*;
- pp->spune_virsta() – apelul metodei *spune_virsta()*.

Alocarea dinamică a memoriei pentru obiecte se face utilizând operatorul *new* construit special pentru varianta obiectuală a limbajului C (C++). Acest operator când se aplică în legătură cu tipul *class* pe lângă alocarea de memorie, determină și apelul unui constructor; astfel expresia:

persoana *pp = new persoana;

alocă zonă de memorie capabilă să stocheze un obiect *persoana*; adresa zonei este stocată în variabila pointer *pp*, dar în plus, se execută și constructorul implicit al clasei *persoana*.

Se poate apela și un constructor explicit la momentul alocării, ca în expresia:

persoana *pp = new persoana("Liviu", 9, 250000.);

Dezalocarea se face folosind operatorul *delete*, care apelează automat și destructorul clasei; de exemplu delete pp;

Funcțiile de bibliotecă *malloc()* și *free()*, pentru alocare / dezalocare de memorie pot fi folosite pentru obiecte doar că nu determină apelul constructorului / destructorului clasei respective.

Faptul că o clasă desemnează de fapt un tip înglobat, definit de utilizator, o dovedește și posibilitatea declarării de masive din tipul respectiv. Inițializarea elementelor masivului nu diferă cu nimic de mecanismul inițializării masivelor din tipurile de bază, constantele aparținând de data aceasta noului tip:

```
persoana grup[ ]= {
        persoana("Adam D.  ", 35, 75000.),
        persoana("Bucur I. ", 25, 95000.),
        persoana(),
        persoana("Costea A.", 29, 97000.)
    };
```

Dimensiunea masivului este dedusă automat de compilator, din lista de inițializatori, sau poate fi dată explicit.

Constructorul clasei va fi apelat repetat, pentru fiecare element în parte.

Aşa cum aminteam, vom denumi prin instanţiere, valorile unui element al acestui vector, adică un set de valori pentru o clasă sau ceea ce denumeam prin *realizarea* unei entităţi, în cazul bazelor de date.

O funcţie de acces la elementele masivului, va trebui să fie corect specificată, precizându-se în acest caz şi indexul elementului:

```
cout << grup[1].spune_virsta( );
```

Când tipul obiect introdus prin definirea unei clase suportă ca instanţe doar o mulţime limitată de valori, este foarte flexibil şi sugestiv să se lucreze cu enumerări de obiecte ale clasei respective:

```
enum echipa { sef, inginer, zidar, fierar_betonist } e1;
```

Elementele enumerării sunt întregi (mai corect, pot fi convertite la întregi), mediind localizarea datelor într-un vector de persoane:

```
cout << "\n Inginerul este " << grup[ inginer ].nume;
```

1.4 Clase incluse. Compunerea obiectelor

La o privire superficială, compunerea claselor şi implicit lucrul cu obiecte conţinute în alte obiecte, nu ridică probleme deosebite. Putem oricând defini:

```
class copil
{     /* date si functii specifice */    };
```

şi apoi cita în structura clasei persoana şi un membru *copil c[5];* prin aceasta înzestrăm fiecare obiect persoană cu un vector de maxim cinci obiecte, de tip copil.

Puteam da **declaraţia clasei copil chiar în interiorul clasei persoana**, dar declaraţia rămâne cunoscută numai la nivelul acestei clase, neputând produce deci „instanţieri" copil, în afara părinţilor (obiect persoana), decât menţionând de fiecare dată şi clasa persoana, ca şi cum clasa interioară se numeşte **persoana:: copil** .

```
#include <iostream.h>
#include <string.h>
class persoana
 {
  private:    int virsta;
```



```
  public:
     char nume[20];
     float salariu;
     class copil
      {
       public:
         char prenume[10], virsta;   persoana *parinte;
         copil (persoana *parent=NULL, char pren[10] = "Puiu", int v=0):
                                        virsta(v),  parinte(parent)
                 { strcpy(prenume,pren);cout <<"\n Constructor copil"; }
         char * spune_nume() ;
         copil (copil &c){ cout <<"\n Copy constructor copil"; }
     } c[5];

     persoana(char n[20]="Anonim  ", int v=0, float s=0. ) :
                               virsta(v), salariu(s) { strcpy(nume,n);  }
     int spune_virsta( )  {   return virsta;   }
 };
char * persoana::copil::spune_nume()
     {
            static char nume_pren[50];
            strcpy(nume_pren, strtok ( parinte->nume," ")   );
            strcat(nume_pren, " ");
            strcat(nume_pren, prenume);
            return nume_pren;
     }
void f(persoana p) { }
void main( )
 {
     persoana p1("Popescu Ion"), p2("DOI ",22,222222.);
     p1.c[0]=persoana::copil(&p1,"Viorel", 10);
     cout << "\nMa cheama "<< p1.c[0].spune_nume();
     f(p1); // trecere prin ambii constructori de copiere
 }
```

În general, constructorii de clasă exterioară (*persoana*) primesc ca parametri şi datele necesare clasei interioare (*copil*), dar ele vor fi pasate constructorilor de clasă *copil*.

În cazul nostru putem admite că la instanţierea clasei persoana nu dispunem de datele tuturor copiilor, astfel încât ulterior vom putea invoca explicit constructorul copil pentru a iniţializa cu constante, elementele vectorului **c[ ]** din obiectele părinte deja existente, sub forma:

p1.c[0] = copil(&p1, "Viorel",10);

Alteori, constructorii clasei interioare primesc în intrare şi **adresa unui obiect *părinte***, adică de tipul clasei exterioare. Acesta este singurul mod de a lega obiectele interioare, atunci când au fost definite în afara clasei care le includea de obicei, adică s-a folosit clasa *persoana::copil*, pentru a defini obiecte *copil*, şi în afara clasei *persoana*.

La o privire mai atentă sesizăm că prin includerea unei clase în altă clasă, implementăm şi o **relaţie ierarhică între două clase diferite**, respectiv între obiectele acestora. De multe ori, în tehnologia **client-server**, clasa exterioară joacă rol de clasă client, iar cea interioară de clasă server; în acest sens o clasă fişier poate îngloba o clasă index, care îi permite autoindexarea la scrierea obiectelor în fişier; clasele pentru structuri autoreferite (listă, stivă, coadă etc.) conţin clase iterator incluse, care să permită descrierea unitară a algoritmilor ce presupun traversarea structurilor.

Includerea claselor nu presupune şi acordarea unor drepturi de acces speciale clasei exterioare. Spre exemplu, încercarea unei funcţii din clasa persoana de a accesa zone private din clasa copil ar eşua încă din faza de compilare. Restricţia este valabilă şi reciproc: o funcţie din clasa *copil* nu poate accesa date private din clasa *persoana*. Acest lucru face ca şi conlucrarea între clase să se realizeze totdeauna numai prin intermediul funcţiilor membre specializate ale fiecărei clase. În exemplul nostru, numele unui copil n-ar putea fi recompus din prenumele său ataşat numelui tatălui, dacă numele n-ar apărea ca public.

În schimb, clasa exterioară poate introduce noi restricţii de acces asupra informaţiilor obţinute via funcţiile sale, chiar dacă informaţiile se refereau la clasa inclusă, iar acolo erau de factură publică. Aceast control al accesului se practică în mod curent:

- declarând constante informaţiile provenind din clasa inclusă, returnate de funcţii ale clasei exterioare (acces de tip *read-only*);
- introducând o cooperare controlată explicit prin program, între constructorii celor două clase, sau în general între funcţiile celor două clase.

Merită de observat că la transferul prin valoare, spre exemplu, constructorul implicit de copiere pus de compilator crează şi inţializează pe stivă un obiect persoana temporar; pentru a realiza acest lucru, este invocat tot implicit, de cinci ori, constructorul de copiere al clasei copil, corespunzător dimensiunii vectorului de obiecte incluse.

Pentru a uşura depanarea programelor şi pentru a beneficia de verificări competente făcute de compilator este bine ca funcţiile ce lucrează cu obiecte fără a le modifica, să fie marcate cu *const*. Spre exemplu un constructor de copiere este mai bine declarat sub forma:

```
persoana (const persoana &p );
```

atenţionând că obiectul sursă nu este alterat prin copiere, pentru iniţializarea altui obiect.

1.5 Tipologia membrilor unei clase

Clase cu membri constanţi

Presupunem clasa:

```
class muncitor
 {
 public:
        const double tarif;
        int nr_piese;
        muncitor(double t=0.0, int np=0) : tarif(t) { nr_piese = np; }
 };
```

Unul din membrii clasei este constant (tariful odată stabilit, nu mai poate fi renegociat). Atributul de **const** durează de la terminarea construirii obiectului pînă la începerea distrugerii lui. În faza de construire pot fi iniţializaţi unii membri prin atribuire, dar nu cei declaraţi cu specificatorul const. Constructorul de clasă va avea deci obligatoriu în lista de iniţializatori şi un iniţializator pentru membrul constant.

În exemplul nostru, programatorul are de ales dacă va folosi iniţializator sau atribuire pentru nr_piese, dar iniţializatorul **tarif(t)** este obligatoriu.

Specificatorul *static* aplicat membrilor unei clase

Din punct de vedere al clasei de memorie, datele şi funcţiile unei clase pot fi automatice, statice sau alocate explicit în memoria dinamică.

Specificatorul **static** dobândeşte în contextul claselor semnificaţii particulare, surprinzând atribute specifice clasei în ansamblu. Astfel, **datele statice nu se regăsesc în fiecare set de valori ale clasei** (obiecte), ci într-un singur exemplar, pentru toate obiectele clasei. Datele ce apar în toate obiectele se alocă de către constructor, dar un membru static nu face parte din nici un obiect, deci nu se aplocă prin constructor. Din aceasta cauză, la definirea clasei, o dată statică nu se consideră definită, ci doar declarată, urmând a avea o definiţie externă clasei. Legătura cu declaraţia din interiorul clasei se face prin operatorul de rezoluţie, variabila purtând atât tipul ei de bază, cât şi cel al clasei căreia îi aparţine:

```
class persoana
    {
        // ...
        static int total_pers;
        // ...
    };
int persoana::total_pers = 0;
```

Variabila **total_pers** va fi unică pentru toate persoanele. La definire nu se mai reia specificatorul *static* care ar avea în afara clasei altă semnificaţie; odată cu definirea s-a făcut şi o iniţializare, care după cum se observă, surclasează accesul privat, ceea ce nu s-ar permite în cazul unei atribuiri ulterioare, de forma:

```
persoana::total_pers = 0;
```

Variabila statică fiind unică pentru toate obiectele, nu necesită în calificare precizarea obiectului, ci doar a clasei, în general.

În ceea ce privesc **funcţiile de clasă static**, ele **efectuează prelucrări ce pot să nu fie individualizate pe obiecte**, ci să se refere la nivelul clasei. Din această cauză, funcţiile statice nu aparţin unui obiect anume şi deci **nu beneficiază de referinţa implicită a obiectului asociat** (pointerul **this**). Când operează pe o dată nestatică a clasei, obiectul trebuie transmis explicit ca parametru funcţiei membru statice, în timp ce cu datele membre statice lucrează în mod direct.

Întreţinerea variabilei total_pers din exemplul nostru, cade în sarcina constructorilor şi destructorului, care incrementează sau decrementează această variabilă. Tot statică este şi o variabila ce contorizează numărul total de bărbaţi (*total_b*), din clasa respectivă. Funcţia de numărare a persoanelor de sex masculin are nevoie să consulte variabila nestatică *sex*, caracteristică fiecărei persoane în parte. Deoarece numara_b( ), a fost declarată funcţie

statică, ea are nevoie de adresa fiecărei persoane, pentru a actualiza variabila statică total_b.

```
#include <iostream.h>
class persoana
    {
      private:
            static int total_pers;
            static int total_b;
            char sex;
      public:
            persoana( char sx = 'B') { total_pers ++; sex = sx; }
            ~persoana( ) { total_pers-- ; }
            static int spune_total( )    { return total_pers; }
            static int spune_total_b( ) { return total_b; }
            static void numara_b( persoana *pp)
                            { if( pp->sex== 'B') total_b++; }
    } p[10] ;
int persoana::total_pers=0;
int persoana::total_b=0;
void main( )
 {
   int i;
   p[0]=persoana('F'); p[3]=persoana('F');
   cout << "\n Avem " <<persoana::spune_total( )<< "  persoane" ;
   for(i=0; i< persoana::spune_total( ); i++)    persoana::numara_b(&p[i]);
   cout << ", din care "<< persoana::spune_total_b( )<<" barbati!";
 }
```

Programul prezentat exemplifică conceptul de membru static lucrând pe un vector de persoane, care prin valorile implicite ale costructorului sunt de sex masculin. Rezultatul rulării este:

Avem 10 persoane, din care 8 barbati !

confirmă modul de lucru al variabilelor şi funcţiilor statice.

Un apel corect ar fi fost şi **p[0].spune_total( )**, care ar fi returnat acelaşi rezultat, referinţa la primul obiect din clasă (p[0]), nefiind necesară; ea înlocuieşte aici clasa în general, pentru calificarea funcţiei, acţiunea funcţiei fiind independentă de un obiect concret.

1.6 Transferul obiectelor în / din funcții

Ca și pentru tipurile fundamentale, compilatorul alocă în anumite situații spațiu temporar pe stivă. Aceste obiecte temporare sunt în cazul claselor și *ascunse*, adică inaccesibile prin program. Un exemplu concludent îl reprezintă transferul și returnarea unui obiect în / din funcții. Obiectele, fiind *produceri* ale unor structuri, pot fi transferate prin adresă, prin valoare sau prin referință. De crearea obiectelor temporare pe stivă, necesare transferului, responsabil este constructorul de copiere, nu constructorul de clasă. Constructorul de copiere primește ca parametru de intrare, prin referință, un obiect al clasei pentru a-l folosi la inițializarea altui obiect.

În programul de mai jos, constructorul de clasă și de copiere se apelează fiecare câte o dată:

```
class cls
{
  public:
        cls() { cout << "\n Constructor"; }
        cls( cls &c) { cout << "\n Constructor copiere"; }
};
int f( cls c) { return 1; }
void main()     {       cls c;  f(c);    }
```

Dacă modificăm programul, optând pentru transferul obiectului prin referință, constatăm că se apelează o dată constructorul de clasă, iar cel de copiere nu mai este apelat deloc:

```
class cls
{
  public:
        cls() { cout << "\n Constructor"; }
        cls( cls &c) { cout << "\n Constructor copiere"; }
};
int f( cls &c) { return 1; }
void main() {  cls c;   f(c);   }
```

La fel stau lucrurile și dacă transferul s-ar face prin adresă, nemaifiind necesare obiecte temporare pe stivă. Trebuie avut în atenție și că eventualele

modificări aduse obiectelor în funcție, se regăsesc sau nu și în apelant, după cum transferul s-a făcut prin adresă sau referință, respectiv prin valoare.

Atenție sporită trebuie acordată și transferului prin referință când el impune conversii de obiecte pentru adaptare la prototip; aceste conversii crează tot obiecte temporare și deși transferul se face prin referință, modificările din funcție nu se regăsesc la revenire, în obiectul trimis spre actualizare. Spre exemplu, după execuția programului:

```
#include <iostream.h>
class persoana
  {    public:  int virsta;  persoana(int v=30) : virsta(v){ }    };
class profesor
  {
    public:
        int virsta;  profesor(int v = 20) : virsta(v) { }
        operator persoana()    { persoana p; p.virsta = virsta; return p; }
  };
persoana f(persoana &p)  { p.virsta++; return p; }
void main()
 {
   persoana p;    f(p);     cout << endl << p.virsta;
   profesor prof;  f(prof); cout << endl << prof.virsta;
 }
```

pe multe versiuni de compilatoare, datorită conversiei obiectului profesor în persoana, pentru adaptare la prototip, vârstele afișate sunt 31, respectiv 20, deși se execută aceeași funcție !

Nu este cazul compilatorului Visual C++ 6.0, care la crearea obiectelor temporare necesare adaptării la prototip, le pune și specificatorul const, ceea ce previne modificările, care oricum nu puteau fi preluate de obiectul original.

1.7 Pointeri de date și funcții membre

Manipularea obiectelor unei clase se poate face și folosind pointeri, atât la nivelul obiectului unitar, cât și / sau la nivelul unui membru al clasei (funcție sau dată).

❶ **declararea pointerilor de membru în clasă.**

Un membru va putea fi adresat printr-un pointer care poartă în declarație atât tipul membrului, cât și al clasei căreia aparține:

int persoana:: *pdm;

declară un pointer de data membru, întreg al clasei *persoana*, în timp ce

int (persoana :: *pfm)( );

declară pointer de funcție membră a clasei *persoana*, care întoarce un întreg. Confuzii frecvente se pot produce între un pointer membru în clasă și un pointer nemembru în clasă, dar care pointează un membru din clasă. Să examinăm comparativ declarațiile celor doi pointeri:

int **persoana::** *p; // pointer de membru
int ***persoana::** p; // pointer membru

Poziția * în raport cu rezoluția de clasă (persoana::) este cea care face distincția; pentru pointer de membru, * se pune lângă identificator, sugerând că p ***este în primul rând pointer*** și mai apoi apare legat de clasa persoana, prin aceea că nu pointează întregi oarecare, ci numai întregi din clasa *persoana*.

În cel de-al doilea caz, * se pune lângă *int*, iar identificatorul devine persoana::p, arătând că ***p este în primul rând membru în clasa persoana*** și mai apoi pointer de *int*.

Similar stau lucrurile în legătură cu funcțiile membre:

- membrii pointeri de funcții (spre exemplu funcția de calculul salariului se tot schimbă, astfel încât programatorul a scris mai multe versiuni, dar numai una este cea valabilă la un moment dat și ea este legată de clasă printr-un pointer, pe care programatorul îl poate comuta de pe o funcție pe alta) ;
- pointerii de funcții membre (un pointer nemembru în clasă, în principiu independent, dar care pointează pe câte una din funcțiile membre ale clasei persoana, cu prototipuri identice).

Declarațiile lor comparative sunt:

int (**persoana ::** *pf)( ); // pointer de membru
int (***persoana** :: pf)( ); // membru pointer

Prima declarație arată că **pf** ***este în primul rând pointer de funcție***, * fiind plasat lângă identificator și mai apoi legat de persoana:: prin faptul că funcțiile pointate de el nu sunt independente, ci aparțin clasei persoana.

Cea de-a doua declarație plasează persoana:: lângă identificator sugerând că **pf este în primul rând membru** al clasei persoana și mai apoi pointer.

❷ **încărcarea pointerului cu adresa unui membru al clasei**, care respectă prototipul din declarația pointerului:

```
pdm = &persoana::virsta;            // incarcare pointer la data membru
pfm=persoana::spune_vechime;  // incarcare pointer functie membru
```

❸ **folosirea efectivă a pointerilor de membri** presupune precizarea obiectului ai căror membri sunt deja pointați în faza anterioară:

```
v = p2.*pdm;
v = (p2.*pfm)( );
```

când se pornește de la un obiect, respectiv

```
v = pp->*pdm;
v = (pp->*pfm)( );
```

când se folosește un pointer de obiect.

Se observă că pointerul la membru nu se asociază unei instanțe, ci clasei în sine. El nu conține adresa efectivă a câmpului pointat, ci adresa lui relativă la începutul clasei. Acest lucru conferă particularități pointerilor de membri în clasă, așa cum se poate observa din programul de mai jos.

Concluzionând putem spune că un pointer de membru se încarcă în două etape:

- încărcarea offset-ului (deplasamentul membrului în cadrul clasei);
- la folosire, încărcarea adresei de început a obiectului, la care se va adăuga deplasamentul anterior; cele două componente **bază:offset** sunt suficiente pentru a localiza univoc datele membre ale unei anumite persoane. Din modul de declarare, încărcare și folosire un pointer de membru apare ca și cum odată este independent, iar altă dată este legat de o clasă sau obiecte ale acesteia.

În prima parte, programul afișează vârsta unei persoane folosind pointer de dată membră și vechimea folosind pointer de funcție membră. Apoi se reîncarcă pointerii de membri, comutând cu pointerul de dată de pe *virsta* pe *vechime* și cu pointerul de funcție de pe *spune_vechime()* pe *spune_virsta()*; se afișează din nou vârsta și vechimea, dar folosind acum pointer de funcție membră pentru vârstă și pointer de dată membră pentru vechime.

#include <iostream.h>
#include <string.h>

```
class copil
 {
 public:
        char prenume[10];
        copil(char *pren = "Puiu")
                              { strcpy(prenume,pren);}
 };
class persoana
  {
   public:
        int virsta;
        char nume[20];
        int vechime;
        copil c;
        persoana(char *n="Anonim  ", int v=0, int vv=0 ) :
                    virsta(v), vechime(vv) { strcpy ( nume, n) ;  }
        int spune_virsta( )      { return virsta;  }
        int spune_vechime( ) { return vechime; }
  };
void main( )
{
  persoana p1, p2("Barbu Doru ",22,3), *pp;
  int persoana::*pdm;        // declarare pointer la data membru
  int (persoana::*pfm)( );   // declarare pointer la functie membru
  copil persoana::*pc;       //declarare pointer la membru structura

  pdm = &persoana::virsta;                  // incarcare pointer la data membru
  pfm=persoana::spune_vechime;      // incarcare pointer functie membru

  cout << "\n " << p2.nume <<" are virsta " << p2.*pdm;
  cout << " si o vechime de "  << (p2.*pfm)( )<< " ani";

  // Refolosirea pointerilor, prin reincarcare cu alte adrese
  pdm = &persoana::vechime; // comuta de pe virsta pe vechime
  pfm = persoana::spune_virsta; // schimba functia pointata
  cout << "\n " << p2.nume <<" are virsta " << (p2.*pfm)( );
  cout << " si o vechime de "  << p2.*pdm << " ani";

  // acces prin pointer de obiect
  pp=&p2;
  cout << "\n " << pp->nume <<" are virsta " << (pp->*pfm)( );
  cout << " si o vechime de "  << pp->*pdm << " ani";

  // Incarcarea si folosirea pointerului de membru de tip structura
  pc=&persoana::c;    cout << " \n" << (p2.*pc).prenume;
```



```
                              cout << " \n" << (pp->*pc).prenume;
}
```

Programul afişează:

Barbu Doru are virsta 22 si o vechime de 3 ani
Barbu Doru are virsta 22 si o vechime de 3 ani
Barbu Doru are virsta 22 si o vechime de 3 ani
Puiu
Puiu

confirmându-ne localizarea corectă a elementelor pointate prin pointerii de membri. Totdeauna la folosirea efectivă a unui pointer de membru, este nevoie de adresa unui obiect concret, care să constituie baza în adresarea efectivă a unei date sau funcţii, pointerul în sine conţinând doar offset-ul în cadrul obiectului.

Dacă specificarea se face pornind de la un obiect al clasei, accesul prin pointer de membru se face sub forma **obiect.*pointer_membru**, iar dacă specificarea porneşte cu pointer chiar de la nivel de obiect, calificarea se va face sub forma: **pointer_obiect -> *pointer_membru.**

Deoarece numele funcţiilor sunt tratate ca pointeri (constanţi), la încărcarea pointerilor de funcţii nu mai este obligatorie folosirea operatorului *****, de extragere adresă, deşi este acceptată în limbaj şi această posibilitate. În schimb, nu trebuie pus niciodată operatorul **( )**, deoarece *spune_vechime*( ) ar însemna apel de funcţie.

După cum s-a observat, este posibilă declararea unei clase ce conţine printre datele membre şi obiecte de tipul altei clase. În ce priveşte membrii mai *speciali*, care sunt la rândul lor structuri sau clase, lucrurile nu diferă cu nimic de pointerii de membri simpli; **copil persoana::*pc;** declară pointer la membru de clasă copil, **pc = &persoana::c;** încarcă acest pointer cu adresa unui copil, în eventualitatea că o persoana ar avea mai mulţi copii, iar pointerul ar putea adresa pe rând câte unul, iar

```
cout << " \n" << (p2.*pc).prenume;
cout << " \n" << (pp->*pc).prenume;
```

ne arată cum se foloseşte un astfel de pointer pentru a accesa efectiv informaţiile specifice obiectului inclus.

Ar mai fi de discutat un aspect legat de pointerii de membri şi anume ce se întâmplă atunci când **membrul pointat este unul privat**. În mod logic, un pointer de membru privat poate fi încărcat, dar nu şi folosit. La ce mai este însă util acest pointer ? Transmis ca parametru unei funcţii friend sau unei funcţii membre, el devine operaţional ! Realizăm astfel o adaptare a funcţiei la

context; spre exemplu, putem avea în clasa persoana un salariu de încadrare, unul efectiv realizat şi unul mediu, pe ultimul an. Dacă printr-o opţiune meniu se stabileşte ca toate prelucrările să se facă pe mărimi medii, aceleaşi funcţii de interfaţă se adaptează automat contextului, deoarece pointerul primit încorporează contextul, fiind actualizat la momentul setării opţiunii din meniu.

Există versiuni de compilatoare (inclusiv Visual C++ 6.0) care nu permit nici încărcarea unui pointer de membru privat.

Pointeri de membri, membri în clasă

Interesant că pointerii de membri pot fi făcuţi la rândul lor membri în clasă; se ajunge astfel ca un obiect să se „autoconţină", adică să încapsuleze informaţie despre sine. Acest lucru permite generalizări dintre cele mai interesante; să presupunem că scriem o funcţie care primeşte un obiect persoana şi-l introduce într-un arbore de indexare, în funcţie de CNP (cod numeric personal), considerat cheie alfanumerică; alteori vrem să construim un index similar, dar care să permită o regăsire rapidă după numele persoanei sau după altă cheie tot alfanumerică. Cum putem realiza acest lucru, refolosind funcţia de indexare fără nici o modificare ? Vom include în clasa persoana un **pointer de membru char ***, care să pointeze pe cheia activă la un moment dat; funcţia de indexare nu ştie cu ce cheie lucrează, ci se bazează în exclusivitate pe ce-i arată acest pointer de cheie!

Ilustrăm în continuare acest aspect de folosire a pointerilor de membri ca membri în clasă, pe un exemplu mult mai simplu. Funcţia de premiere a unui salariat este făcută mai general, în sensul că aplică un procent de premiere la un salariu care poate fi cel de încadrare, cel efectiv realizat în acea perioada, sau de ce nu, unul mediu pe ultimul an. Ea nu ştie cărui salariu aplică procentul de premiere, dar se bazează pe ce pointează la un moment dat **psal**, adică un pointer de salariu, unul din salariile membre în clasa *persoana*; urmărind programul următor se observă că *psal* este la rândul lui membru în clasa *persoana*, adică este un pointer de membru, membru în clasă! Cu o altă funcţie membră, **set_cheie()**, comutăm de pe un salariu pe altul, activând baza de calcul şi apelăm apoi funcţia de premiere care ne returnează valori diferite, deşi procentul de premiere este acelaşi.

```
#include <iostream.h>
class persoana
{
        double salariu_incadrare;
        double salariu_efectiv;
```



```
public:
        double persoana::*psal;
        void set_cheie(int c)
        {
          switch(c)
           {
              case 1: psal= &persoana::salariu_incadrare; break;
              case 2: psal= &persoana::salariu_efectiv;   break;
           }
        }
        double premiere( float procent)
                        {
                              return this->*psal * procent/100;
                        }
        persoana(double si=0, double se=0) :
                        salariu_incadrare(si), salariu_efectiv( se) { }
};
void main()
{
        persoana p(1000, 1500);
        p.set_cheie(1);
        cout << "\n La salariu incadrare: "<< p.premiere(2);
        p.set_cheie(2);
        cout << "\n La salariu efectiv: "<< p.premiere(2);
}
```

De remarcat în funcţie prezenţa lui *this* pentru a indica obiectul folosit în faza a doua a încărcării pointerului de membru:

this->*psal* procent/100;

aparent *this* ar putea lipsi căci ne aflăm într-o funcţie membră a clasei care oricum raportează membrii clasei la adresa obiectului **this*; nu încercaţi să-l scoateţi căci veţi fi sancţionaţi cu eroare de compilare, pentru că aici *this* ajută la calificarea lui **psal**, spunând că este pointer de membru din obiectul curent.

psal este membru nestatic al clasei persoana şi ne arată că putem fixa baza de premiere pentru fiecare persoană în parte, căci odată încărcat pointerul de membru e purtat cu obiectul pretutindeni, el fiind în acelaşi timp şi membru al clasei. Ce se întâmplă dacă dorim ca baza de premiere să fie unică pentru toate persoanele? Evident trebuie făcut membru static; lăsăm în sarcina cititorului modificarea programului de mai sus, încât să răspundă noilor ipoteze.

1.8 Clase şi funcţii prietene. Privilegii în sistemul de acces

Accesul la membrii unei clase, deşi restricţionat prin domeniile private şi protected, poate fi îngăduit şi unor funcţii externe clasei (deseori numite independente) sau aparţinând altor clase. În acest caz, este nevoie de garantarea drepturilor de acces prin declararea funcţiilor respective drept funcţii prietene, folosind cuvântul cheie friend.

Funcţiile rămân externe, nefiind legate de clasă şi cu atât mai puţin de un obiect anume. Calificarea lor se face în mod normal, fără a necesita referiri la clasă sau la vreun obiect. Pentru a accede însă la datele unui obiect individual, funcţia trebuie să primească drept parametru de intrare şi nu ca element în propria calificare, referinţa la obiectul respectiv.

Vom simplifica şi completa clasa persoana cu două funcţii, una de încredinţare a informaţiei de vârsta, prietenilor, alta de comunicare a ei prin funcţia consult( ), aparţinând clasei medicilor.

```
class persoana;
class medic
    {
        public:   int consult( persoana &);
        //   ...
    };
class persoana
    {
        int virsta;
        friend int spune_prieten( persoana &);
        friend int medic::consult(persoana &);
      public:
        persoana( int v=0) { virsta=v;}
    };
int spune_prieten( persoana & p)  { return p.virsta;}
int medic::consult( persoana & p)  { return p.virsta; }
#include <iostream.h>
void main( )
{
    persoana p(32); medic m;
```



```
    cout << "\nPrietene, am " << spune_prieten(p) << " ani !";
    cout << "\nDoctore,  am " << m.consult(p) << " ani !";
}
```

Declaraţia *friend* se face în clasa care acordă drepturile de acces (clasa *persoana*), nu în cea care beneficiază de aceste drepturi (clasa medic). După cum se observă declararea funcţiilor friend se poate face şi în zona privată.

În ce priveşte funcţia independentă spune_prieten( ), lucrurile sunt simple, deoarece ea nu aparţine unei clase. Pentru funcţia consult( ), care trebuie să specifice două clase, una căreia aparţine şi alta, sursa ei de date, declaraţiile se dau într-o anumită ordine.

Succesiunea de declarare este impusă de faptul că declaraţia friend trebuie să precizeze clasa căreia aparţine funcţia (medic), care clasă nici ea nu poate fi declarată prima, deoarece lista de parametri a funcţiei consult( ) trebuie să includă şi o referire la clasa persoana, nedefinita încă! Astfel, se acceptă doar o **declaraţie formală** a tipului persoana, urmând ca ulterior să se dea structura completă a clasei. În momentul compilării funcţiei consult( ) se vor cunoaşte deci complet structurile celor două clase implicate în dialog.

Când se doreşte ca toate funcţiile unei clase să fie funcţii prietene ale altei clase, atunci **întreaga clasă** se poate declara *friend.*

Spre exemplu, funcţiile de consultare ale clasei *medic* sunt în bloc declarate prietene ale persoanei. Se observă că nu se face distictie între *private*, *protected* sau *public* în ce privesc drepturile de acces prin funcţii prietene.

```
class medic;
class persoana
  {
   private:     int virsta;
   public:
                persoana(int v=20) {virsta=v;}
                char nume[20];
                friend  medic ;
  };
class medic
  {
   public:
        void  cere_nume(persoana &p)    { cout <<"\n " <<p.nume;  }
        void cere_virsta(persoana &p)    { cout <<"  " <<p.virsta; }
  };
void main( )
  {
   persoana p(15); medic m;     strcpy(p.nume,"Petrescu V.");
```

```
    m.cere_nume(p);         m.cere_virsta(p);
}
```

Când nu există declarația formală class medic în față, în clasa *persoana* trebuie dat **friend class medic**, altfel compilatorul n-ar ști ce reprezintă identificatorul medic.

Funcțiile prietene pot nu numai să consulte datele unei clase, ca în exemplul nostru, ci să și le modifice, constituind un punct dificil în gestiunea unitară a informațiilor unei clase.

Dincolo de încălcarea unor reguli de acces, generator de scăpări de sub control ale unor informații, mecanismul *friend*, modelează o realitate indiscutabilă, facilitând comunicarea între obiecte.

1.9 Modificatorul *const* în contextul obiectelor

Obiecte constante

Am văzut deja că o clasă acceptă declararea de obiecte constante sub forma:

const persoana p1;

sau:

persoana **const** p1;

Un obiect constant **nu este lvaloare** (nu poate fi scris în stânga unei atribuiri), dar poate fi sursa unei atribuiri. El poate fi transferat prin referință sau adresă ca parametru în funcție, doar dacă funcția a declarat și tratat referința obiectului drept constantă.

La transferul prin valoare,obiectul constant folosește doar la crearea copiei parametrului actual pe stivă; ca urmare nu există restricții. În schimb dacă și copia este declarată constantă, prelucrările din funcție trebuie să respecte acest lucru. Pentru testare au fost construite funcțiile:

```
void f_a( persoana * );
void f_r( persoana & );
void f_v( persoana p );
```

care transferă obiecte de tip persoana prin adresă, prin referință, respectiv prin valoare.


```
#include <iostream.h>
#include <string.h>

class persoana
  {
    private:    int virsta;
    public:
                char nume[20];
                double salariu;
                persoana(char n[20]="Anonim  ", int v=0, float s=1000000. )
                            : virsta(v), salariu(s) { strcpy(nume,n);  }
                int get_virsta( ) const { return virsta; }
                double get_salariu( )  { return salariu; }
                void set_salariu(double s)  { salariu=s; }
                void f_m(const persoana p) { }
  };
void f_a( persoana *p)        { }
void f_r( persoana &p)        { }
void f_v( persoana p)         { }
void main( )
{
      persoana const p1;
      persoana p2, p3;

      p2 = p1;
      // p1=p2;          - Eroare: obiectul const nu e l_valoare
      // f_r(p1);        - Eroare: f_r nu a declarat const obiectul referit,
              //         sub forma       void f_r( const persoana &p) { }
      // f_a(&p1);       - Eroare: f_a nu a declarat const obiectul adresat,
              //         sub forma       void f_a(const persoana *p) {}
      f_v(p1);

      cout << p1.get_virsta(); cout << p1.salariu;
      // cout << p1.get_salariu();    - Eroare: functie nedeclarata const
      // cout <<p1.set_salariu(); - Eroare: functie care modifica obiectul

      cout <<p1.get_virsta(); cout <<p1.salariu;
      // cout << p1.get_salariu();    - Eroare: functie nedeclarata const
      // cout <<p1.set_salariu(); - Eroare: functie care modifica obiectul

      // p1.f_m(p1);
              // - Eroare: unul din obiecte, cel implicit nu e declarat const
              //  sub forma void f_m(const persoana p) const { }
}
```

După cum se observă în exemplu de mai sus, *f_a* şi *f_r*, care folosesc obiectul **p1** transferat prin adresă, respectiv referinţă, nu declară că nu-l vor altera, astfel încât compilatorul semnalează eroare la apelul lor. În comentariu apar declaraţiile complete, purtând şi modificatorul const, astfel încât funcţiile să poată lucra şi cu obiecte constante.

De reţinut că acest lucru e obligatoriu, chiar dacă din corpul funcţiilor (vid, de altfel) se putea vedea că funcţiile nu modifică efectiv obiectul primit.

În ce priveşte datele membre ale unui obiect constant, ele pot fi consultate, dar nu şi modificate. Domeniile de acces public, private şi protected sunt de asemenea respectate şi în cadrul obiectelor constante.

În ce priveşte funcţiile membre, pot fi activate pornind de la un obiect constant doar dacă au declarat obiectul primit prin pointerul **this** drept constant. Apelul p1.get_salariu(); eşuează deoarece p1 este const, iar get_salariu() n-a declarat explicit că nu va modifica obiectul primit implicit.

Obiectele primite explicit pot fi declarate drept constante în prototipul funcţiei, dar cel transferat implicit nu apare descris undeva, astfel încât menţionarea lui drept constant se face inainte de acolada de început a corpului funcţiei:

int get_virsta ( ) **const** { return virsta; }

Acest lucru este echivalent ca efect cu a declara pointerul **this** drept pointer spre un conţinut constant. Declaraţia de **const nu este permisă pe constructor şi pe destructor**, deoarece se consideră implicit că aceştia modifică datele obiectului, în faza de creare, respectiv distrugere a obiectului.

În exemplu de mai sus se observă că obiectul constant **p1** poate activa get_vârsta() care a fost declarată corespunzător, dar nu şi get_salariu(), deşi aceasta nu modifică obiectul, dar n-a declarat acest lucru !

În privinţa funcţiei membre **f_m** lucrurile sunt mai subtile; ea lucrează cu două obiecte p1, unul explicit primit ca parametru de intrare şi unul implict primit prin this, funcţia fiind membră nestatică a clasei. Primul obiect este declarat const, dar cel de-al doilea nu !

Pointeri constanţi de obiecte şi pointeri de obiecte constante

Spre deosebire de obiecte, pointeri de obiecte pot indica la definire că sunt ei înşişi constanţi şi/sau că pointează o zonă constantă.

Un **pointer** este **constant** în sensul că o dată încărcat cu o adresă, rămâne fixat pe această adresă, pe toată durata existenţei lui; de altfel la declarare el trebuie să şi menţioneze adresa de care este legat, mai târziu nemaiputându-se reîncărca. Zona pointată poate fi însă modificată, fie direct, fie indirect, prin intermediul pointerului.

Un pointer constant de obiecte se declară sub forma:

persoana * const pp;

ceea ce sugerează că **pp este constant, nu şi *pp**, conţinutul lui.

Programul principal de mai jos poate fi împărţit în trei părţi:
- prima, care exemplifică lucru cu pointeri constanţi;
- a doua, care lucrează cu pointeri ce adresează obiecte constante
- a treia, unde apare pointer constant de conţinut constant.

```
#include <iostream.h>
#include <string.h>
class persoana
    {
     public:
            int virsta;
            double salariu;
            persoana(int v=1, float s=1000000. ) :
                                        virsta(v), salariu(s) { }
            int spune_virsta( ) const { return virsta; }
            double spune_salariu( )   { return salariu; }
            void f_m(const persoana p) {}
    };
void main( )
  {
      persoana const p1;
      persoana p2,p3;
      p2.salariu= 3000.; p2.f_m(p1);
      // persoana *const p_cst= &p1;
            //- Eroare: un pointer constant, dar pointand continut variabil
            //        nu poate fi initializat cu adresa unui obiect constant
      persoana *const p_cst= &p2;
      // p_cst=&p3;
            //- Eroare: pointerul constant nu poate fi reincarcat
      p_cst->f_m(p1); // obiectul pointat nu e const

      persoana const *p_con_cst;
```

```
            // echivalent cu: const persoana *p_con_cst;
    //*p_con_cst = (const persoana)p2;
            // Eroare: operator= returneaza obiect variabil
    // *p_con_cst=p1;

    persoana const * const p_cst_continut_cst = &p1;
    // echivalent cu const persoana * const p_cst_continut_cst = &p1;

    cout << "p1 are virsta " << p1.spune_virsta();
}
```

p2 este un obiect variabil, putând fi modificat şi putându-şi activa toate metodele sale, în conformitate cu drepturile de acces specifice clasei din care face parte. Se observă chiar că poate activa şi funcţia membră **f_m**, care prelucrează obiecte constante (p1) şi în care p2 apare transmis implicit, prin **this**.

Pointerul constant **p_cst** nu poate fi încărcat cu adresa lui p1 care este un obiect constant, deoarece nu pointează conţinut constant, ci doar adresa conţinută de el este constantă. **p_cst** poate să preia adresa lui p2 şi să-i activeze metodele, cum face însuşi p2, dar rămâne definitiv legat de p2, nemaiputându-se reîncărca cu adresa lui p3. Faptul că pointează obiecte neconstante ne-o demonstrează şi apelul p_cst->f_m(p1), căci f_m nu lucrează cu obiect constant, transmis prin this.

p_con_cst, pointerul de conţinut (obiect) pointat constant îşi poate modifica valoarea, comutând de pe un obiect constant pe altul, dar zona pointată chiar când e adunată via pointer, se comportă conform unui obiect constant, adică în ansamblu ei nu e lvaloare şi nici elementele ei individuale nu pot fi modificate.

p_cst_continut_cst este un pointer constant care pointează un obiect constant; el este legat pentru totdeauna de adresa obiectului cu care a fost încărcat la declarare şi în acelaşi timp îşi protejează acest obiect de orice tentativă de modificare a datelor sale sau de invocare a metodelor ce i-ar putea modifica aceste date.

SUPRAÎNCĂRCAREA OPERATORILOR ŞI FUNCŢIILOR

- **Supraîncărcarea funcţiilor independente şi a funcţiilor membre**
- **Aspecte generale şi restricţii privind supraîncărcarea operatorilor**
- **Supraîncărcarea operatorilor**
- **Conversii între obiecte de diferite tipuri**
- **Aplicaţii**

2.1 Supraîncărcarea funcţiilor independente şi a funcţiilor membre

Supraîncarcarea **(overloading)** funcţiilor şi operatorilor reflectă **posibilitatea de a atribui unui simbol mai multe semnificaţii**, ce pot fi deduse din contextul de folosire. Ea este o caracteristică de bază a limbajelor de programare, sesizabilă, spre exemplu, la operatorii aritmetici, care ştiu să opereze cu numere şi întregi şi flotante, deşi acestea au reprezentări interne total diferite; aceeaşi expresie *a+b* poate ascunde operaţii elementare, total diferite când *a* şi *b* sunt întregi, sau sunt *double*.

Limbajul C++ extinde această facilitatea, dând programatorului posibilitatea de a introduce sensuri multiple uneia şi aceleeaşi funcţii sau să atribuie semnificaţii noi, operatorilor recunoscuţi deja în limbaj pentru tipurile de bază.

Selectarea funcţiei, dintr-un set de funcţii cu acelaşi nume, cu aceleaşi obiective de prelucrare, dar nuanţate de la un caz la altul, se face în principiu, pornind de la numărul şi tipul parametrilor, adică de la **signatura funcţiei**. Putem scrie aşadar mai multe funcţii *suma*, fiecare fiind specializată să adune câte ceva: numere reale, numere complexe, matrice, persoane etc. Compilatorul va ştii la un moment dat pe care să o apeleze în funcţie de ce trebuie să adune; o astfel de funcţie care efectuează prelucrări diferite de la un context la altul se numeşte **funcţie polimorfică**.

Dacă numărul parametrilor este acelaşi, **tipul** lor devine esenţial în selectarea funcţiei de apelat. Pe de altă parte, când sunt apelate cu parametri de alt tip decât cel specificat în prototip, funcţiile C pot antrena şi ele conversii de tip pentru adaptare la prototip. În acest caz, frecvent se intră în conflict între folosirea tipurilor din apel pentru selectarea funcţiei de apelat şi conversiile de tip efectuate la transmiterea parametrilor, pentru adaptare la prototip. Rezolvarea acestui conflict se face **etapizând selectarea funcţiei de apelat**:

❶ în prima fază, se încearcă identificarea versiunii funcţiei conform tipului parametrilor din apel, fără operarea vreunor conversii;

❷ dacă nu există o astfel de funcţie, se aplică un set de conversii numite **nedegradante** (fără pierderi de informaţii): *char, short* în *int*, respectiv *float* în *double* şi numai dacă nu se realizează individualizarea funcţiei se continuă cu aplicarea altor conversii;

❸ dacă nici după această etapă nu a fost selectată univoc funcţia, se continuă cu operarea conversiilor **degradante** (cu pierderi de informaţii): de la numeric la numeric, indiferent de tip; între pointeri de orice tip şi *void*; de la o constantă întreagă către pointer sau de la pointer de clasă derivată la pointer de clasă de bază;

❹ într-o ultimă etapă, procesul de identificare a funcţiei de apelat continuă prin aplicarea eventualelor conversii introduse de utilizator, prin supraîncărcarea operatorului cast.

Căutarea se opreşte în momentul în care o singură funcţie răspunde criteriilor de selecţie; dacă într-o etapă, după operarea conversiilor, mai multe funcţii răspund criteriului de căutare, este semnalată o **eroare de ambiguitate**.

Dacă după parcurgerea tuturor etapelor nu este selectată nici o versiune, este semnalată **eroare la linkeditare** (simbol nedefinit).

Procesul selectării versiunii funcţiei de apelat este complicat şi prin posibilitatea definirii funcţiilor cu acelaşi nume în fişiere sursă, compilabile separat, reunite abia la linkeditare. Acest lucru obligă compilatorul să ataşeze numelor funcţiilor şi un cod atribuit în raport cu parametrii de apel (**decorarea numelor**).

Valoarea returnată nu intră niciodată în discuţie, deoarece tipul returnat este criteriu de validare sintactică în compilare. Valoarea returnată de o funcţie poate fi transferată prin apel altei funcţii (compunerea funcţiilor) şi deci ea trebuie cunoscută aprioric şi ca tip.

Valoarea returnată de o funcţie nu este criteriu de identificare a versiunii de apelat şi pentru faptul că atunci când valoarea returnată nu este preluată nu s-ar ştii despre care versiune este vorba.

Pentru înţelegerea mai exactă a celor expuse mai sus vom face referiri la funcţia:

```
void f(int i, double d)
{
        cout << "\n i = " << i << " d = " << d << endl;
}
```

Conversiile operate la diferitele forme de apelare a funcţiei sunt sintetizate în tabelul 2.1.

După cum se vede compilatorul alege cu prioritate conversiile ce nu antrenează pierderi de informaţie; dacă am avea în schimb două funcţii *f(int,double)* şi *f(double,int)*, la un apel *f(2.5, 3.7)* compilatorul neştiind care

dintre cei doi *double* să-l convertească în *int*, nu va selecta nici una din versiunile lui *f( )*, semnalându-ne ambiguitate.

Forma de apel	Conversiile aplicate	Observaţii
f(1, 2.7)	nici o conversie	–
f('a', 2.7)	*char* în *int*, în faza 2	fără pierdere de informaţie
f(1.5 , 2.7)	primul parametru (*double*) e convertit în *int*, în faza 3	se pierde zecimala
f(2, 3)	*int* în *double*, la parametr 2, în faza 3	fără pierdere de informaţie

Tab. 2.1 Conversii la apel

Funcţiile membre respectă aceleaşi reguli de supraîncărcare, ca şi funcţiile independente. Trebuie remarcat totuşi că funcţiile membre poartă pe lângă nume şi clasa sau obiectul cărora aparţin, element care le distinge de alte funcţii care se numesc la fel, dar sunt membre în altă clasă; **problema supraîncărcării funcţiilor membre apare doar când e vorba de mai multe funcţii care se numesc la fel şi aparţin aceleeaşi clase.**

2.2 Aspecte generale şi restricţii privind supraîncărcarea operatorilor

Operatorii sunt asimilaţi unor funcţii cu numele format din cuvântul cheie *operator* şi simbolul grafic al unui operator din limbaj. În acest mod, o clasă poate fi înzestrată cu operaţii specifice ei (în cazul clasei *persoana* incrementarea vârstei şi vechimii unei persoane, avansarea, retrogradarea, cumulul de funcţii etc.), operaţii care se invocă apoi extrem de simplu cu ajutorul operatorilor.

Operatorii apar deci ca nişte **funcţii care au şi forme simple de apel.** Spre exemplu, *a+b* trebuie interpretat ca un apel de forma *a.operator+(b)*, adică funcţia membră numită *operator+( )*, aparţinând obiectului *a*, este apelată având ca parametru de intrare obiectul *b*.

Ca orice funcţii, operatorii pot fi supraîncărcaţi. Există totuşi şi câteva restricţii în supraîncărcarea operatorilor, acestea sunt:

❶ **Precedenţa şi direcţia de evaluare** a operatorilor nu pot fi schimbate prin supraîncărcare. Pot fi folosite însă parantezele pentru a

introduce ordinea de prioritate, după aceeaşi sintaxă ca la expresiile aritmetice uzuale.

❷ **Asociativitatea** operatorilor nu poate fi schimbată prin supraîncarcare.

❸ **Cardinalitatea (pluralitatea)** operatorilor trebuie conservată prin supraîncarcare, exceptând:

- operatorul funcţie (), care poate primi oricâţi parametri prin supraîncărcare;
- operatorii + şi – care pot fi şi unari, ca operatori de semn şi binari, ca operatori aritmetici;
- & şi * pot fi şi binari şi unari (SI pe biţi şi înmulţire, respectiv extragere de adresă şi extragere de conţinut) putând beneficia de supraîncarcări în ambele ipostaze.

❹ Nu pot fi creaţi noi operatori în limbaj şi deci **nu pot fi supraîncărcaţi decât operatorii existenţi**.

❺ Operatorii **nu se compun automat**; spre exemplu: existenţa unor supraîncărcări pentru **+** şi pentru = nu înseamna că putem folosi deja **+=** pentru obiecte; acest operator poate fi el însuşi supraîncărcat explicit.

❻ Sunt **exceptaţi de la supraîncărcare** operatorii . .* :: ?: şi *sizeof()* care au semnificaţii implicite şi în cazul claselor, sau au forme dificile pentru a fi supraîncărcaţi (ca în cazul operatorului condiţional, compus din trei părţi separate prin două simboluri cheie);

❼ Supraîncărcarea se poate face pentru unii operatori **numai prin funcţii membre nestatice** ale clasei sau numai prin funcţii friend şi deci afectează doar clasele definite de utilizator; aceasta decurge din faptul că unul din argumentele funcţiei operator trebuie să fie totdeauna obiect al clasei. Când supradefinirea se face prin funcţie membră nestatică obiectul este recunoscut implicit, datorită pointerului *this*; în cazul funcţiilor *friend* obiectul trebuie să apară, după cum s-a văzut, ca parametru de intrare în funcţie.

- Astfel, pentru operatorii *( ) [ ]* -> şi = cu formele sale compuse, se admite supraîncărcare doar prin **funcţie membră nestatică** a clasei, nu şi prin funcţie *friend*.
- Pentru operatorii *new* şi *delete* se acceptă supraîncărcări numai prin **funcţii *friend*** sau **prin funcţii membre statice**.

❽ **Nu se garantează comutativitatea**, ea depinzând de modul în care se face supraîncărcarea

❾ Tratarea **post-** şi **pre** – fixării pentru operatorii care în mod uzual beneficiază de acest tratament în raport cu alte operaţii, impune folosirea unor prototipuri diferite pentru metodele ce supraîncarcă respectivii operatori.

2.3 Supraîncărcarea operatorilor

Supraîncărcarea operatorilor unari ++ şi - -

Operatorii unari ++ şi -- pot fi supraîncărcaţi atât prin funcţii membre în clasă, cât şi prin funcţii independente. Cei doi operatori au o particularitate faţă de ceilalţi operatori unari şi anume pot fi prefixati sau postfixaţi, având efecte diferite. Se ştie că efectul se manifestă diferit numai dacă operatorul intră în compunere cu un alt **operator**, cu o **instrucţiune** sau cu o **funcţie**; altfel expresiile *p++* şi *++p* au acelaşi efect, pe când $p_1 = p_2$++; întâi copiază p_2 în p_1 apoi incrementează vârsta lui p_2.

Să ne imaginăm pentru simplificare clasa *persoana* cu o singură dată membră – vârsta, iar **operator++** incrementează această vârstă.

Să optăm pentru o supraîncarcare prin funcţii independente; obiectul va fi deci primit ca parametru de intrare. Pentru a distinge între formele pre- şi post- fixate standardul C++ prevede ca forma postfixată *p++* să genereze un apel explicit de genul *operator++(obiect, int)* la supraîncarcare prin funcţie independentă, respectiv *p.operator++(int)* la supraîncarcarea prin funcţie membră. Parametrul int este introdus artificial, doar pentru marcarea versiunii postfixate. În varianta prescurtată de invocare *(p++)* întregul nu apare în apel, dar într-o eventuală variantă explicită (unde ++ ocupă acelaşi loc în numele funcţiei ca la prefixare) parametrul întreg trebuie dat pentru distincţie: *p.operator++(1);*

```
#include <iostream.h>
class persoana
{
public:
        int virsta;
        persoana(int v=0):virsta(v) { }
        friend  const persoana & operator++(persoana &);   // prefixat
        friend  const persoana  operator++(persoana &, int); // postfixat
};
```



```
// Prefixat returneaza valoarea incrementata
const  persoana& operator++(persoana& a)
{
                a.virsta++;
                return a;
}
// Postfixat returneaza valoarea de dinainte de incrementare
const  persoana operator++(persoana& a, int)
{
        persoana aux=a; // conservarea starii initiale
        a.virsta++;
        return aux;
}
```

Din textul sursă se vede că varianta postfixată conservă starea obiectului de la momentul intrării în funcţie, într-o variabilă auxiliară; funcţia modifică apoi obiectul primit, dar îl returnează tot pe cel vechi.

Pentru această variantă s-a ales returnarea obiectului prin valoare (copierea pe stivă a obiectului returnat), spre deosebire de varianta prefixată, care returnează referinţa obiectului primit şi incrementat . Nu trebuie să ne facem griji asupra validităţii referinţei, căci ea este cea primită de funcţie.

Dacă şi în varianta postfixată am fi returnat referinţa, trebuia să ne asigurăm că obiectul auxiliar mai există şi după ieşirea din funcţie, adică să fi declarat **static persoana aux**. Funcţiile cu variabile locale statice nu sunt deloc agreate, deoarece ridică restricţii majore în programarea multithreading, când mai multe fire de execuţie lucrează pe aceeaşi variabilă şi nu mai putem controla cine şi când o modifică.
Programul principal:

```
void main( )
{
        persoana p1(25),p2;
        p2=++p1; cout << p2.virsta;
        p2=p1++; cout << p2.virsta;
        cout << p1.virsta;
}
```

afişează: *26 26 27*, deoarece vârsta a fost preincrementată faţă de prima atribuire, în timp ce la a doua atribuire mai întâi a copiat, apoi a incrementat, deci vârsta lui p1 devine 27, adică dublu incrementată.

Evident că puteam supraîncarca **++** şi printr-o funcţie *void*, deoarece efectul propriu-zis (incrementarea vârstei) era atins, însă atunci nu se punea

deloc problema pre şi post fixării, deoarece operatorul nu mai putea intra în compunere cu un altul; astfel, o expresie *p1 = p2++;* ar încearca să copieze în *p1 void* returnat la evaluarea părţii din dreapta, lucru inacceptabil.

Efectul pre/post incrementării se manifestă şi în raport cu operatorul . adică *cout <<(p1++).virsta* afişează altceva decât *(++p1).virsta;* parantezele au fost necesare pentru a mări prioritatea operatorului ++ şi pentru a nu ne păcăli, incrementând doar un întreg, nu obiectul.

Ne punem întrebarea dacă efectul incrementării se poate pune în evidenţă şi în cascadă, prin expresii de forma *++++p1* sau *p1++++*.

Modificatorul *const* pentru referinţă, respectiv valoarea obiectului returnat de funcţiile de supraîncarcare a operatorului ++ previn aplicarea în cascadă a operatorului, adică *p1++++* sau *++++p1*. Să ne imaginăm că ridicăm acest modificator pentru ambele funcţii, atât din prototipul dat în clasă, cât şi din zona de implementare propriu-zisă. Aplicăm *++++p1* şi constatăm listând *p1.vârsta* că se produce dublă incrementare; modificând programul, punând în loc *p1++++*, de asemenea acceptat, de această dată constatăm că expresia indică doar o singură incrementare. Explicaţia o găsim în faptul că preincrementarea a fost supraîncarcată prin funcţie ce returnează referinţa obiectului primit; aplicată în cascadă, efectele se cumulează asupra aceluiaşi obiect.

Postincrementarea returnează o copie a obiectului iniţial, trimisă mai departe la incremetat. Ambele variante primesc obiectul prin referinţă, dar primul operator ++ primeşte într-adevăr referinţa lui *p1*, dar a doua aplicare a lui ++ primeşte referinţa obiectului temporar returnat prin valoarea pe stivă, deci altul decât *p1*. A doua incrementare se aplică deci obiectului temporar !

Rezultă că probabil aplicarea modificatorului *const* ieşirilor din funcţiile de supraîncărcare este de dorit, prevenind astfel aplicarea în cascadă a unui operator, decât să ne bazăm pe rezultate greu de anticipat.

Să menţionăm, în final, că în cazul operatorilor unari nu putem opta pentru supraîncărcări simultane prin funcţie independentă şi prin funcţie membră, deoarece apelul *p++* ar fi ambiguu, neştiind ce versiune de supraîncarcare să se aplice. În cazul operatorilor binari vom vedea că lucrurile stau un pic diferit.

Suparaîncărcarea operatorilor binari + de adunare şi +=

Prima întrebare pe care trebuie să ne-o punem, în general în legătură cu supraîncărcarea operatorilor este legată de **semnificaţia pe care o**

atribuim operatorului. Spre exemplu, ce semnificaţie am putea da unei expresii cu obiecte persoane, de forma *p1 + p2* ?

Am putea să considerăm că expresia modelează cumulul de funcţii sau însumarea salariilor a două persoane, soţ-soţie. În această accepţiune, probabil că supraîncărcarea ar putea să verifice şi dacă numele celor două persoane coincid (pot diferi eventual prenumele, dacă e vorba de soţ-soţie).

Altcineva poate înţelege altceva, spre exemplu, crearea unui nou obiect persoana, care cumulează salariile celorlalte două persoane.

Important este ca sensul să fie acceptat de cei mai mulţi care lucrează cu clasa respectivă şi să fie uşor de reţinut.

Ce întoarce o funcţie operator? Este o altă întrebare importantă pentru supraîncărcarea operatorilor aflându-se în strânsă legatură cu răspunsul de la prima întrebare. În prima accepţiune, funcţia returnează *double* (salarii cumulate), în cea de-a doua returnează foarte probabil un obiect de tip *persoana*.

Practic, programatorul este cel care alege tipul returnat de funcţia operator, exceptând câţiva operatori, care au un tip de return impus:

- operatorul **cast** întoarce tipul la care a fost convertit obiectul curent.
- operatorul [] întoarce referinţă la un obiect pentru a-l putea localiza într-un vector de obiecte, furnizând deci o lvaloare;
- operatorul **new** returnează pointer la zona alocată pentru un obiect
- **operator=** returnează referinţă de obiect destinaţie, pentru a se putea compune în cascadă.

Tipul returnat ar putea fi şi tipul void, dar să nu ne aşteptăm la compuneri de tipul p1+p2+p3, pentru că void returnat de primul operator+ nu se mai poate compune cu nimic!

Operatori	Recomandări de supraîncărcare
operatori unari	prin funcţie membră
= () [] ->	**obligatoriu** prin funcţie membră
+= -= /= *= ^= &= |= %= >>= <<=	prin funcţie membră
alti operatori binari	prin funcţie independentă

Tab. 2.2 Recomandări de supraîncărcare a unor operatori

Cum alegem: funcţie membră sau funcţie independentă ? Din păcate nici la această întrebare răspunsul nu este unic (tabelul 2.2). Putem alege funcţie membră şi atunci prototipul va fi:

tip_return operator+ (persoana);

sau funcţie *friend*:

friend tip_return operator+(persoana, persoana);

Într-o formă simplificată a clasei, dar suficientă pentru a funcţiona de sine stătător exemplul de supraîncărcare a operatorului +, prin funcţie membră sau prin funcţii prietene poate fi evidenţiată prin programul:

```
#include <iostream.h>
#include <string.h>
class persoana
 {
  private:
      friend double operator+( persoana &, double );
      friend double operator+( double, persoana & );
  public:
      char nume[20];
      double salariu;
      persoana(char *n="Anonim  ",double s=0):salariu(s)
                              { strcpy(nume,n); }

      double operator+( persoana& );
      double operator+=( double );
 };
double operator+( persoana &p, double spor)   { return p.salariu + spor ; }
double operator+( double spor, persoana &p)   { return p.salariu + spor ; }
double persoana::operator+(persoana &p)      { return salariu + p.salariu ; }
double persoana::operator+=( double spor)     { return salariu += spor ; }
void main( )
 {
  double spor = 1.;
  persoana p1("Popa Ion",85000.), p2=persoana("Popa Elena",87000.);
  persoana p3("Adamescu Virgil",75000);
  cout << "\nDupa spor " << p3.nume<<" ar avea " << p3 + spor;
  p3+=spor;
  cout << "\n"  << p3.nume <<" chiar are acum "  << p3.salariu   << " lei.";
  cout << "\nFamilia " << p1.nume << " are "  <<  p1+p2  << " lei\n";
}
```


Operatorul + a fost multiplu supraîncărcat; de două ori prin funcţii friend şi o dată printr-o funcţie membră a clasei, care returnează suma salariilor a două persoane. Am presupus de asemenea că operator+ indiferent de forma sa de supraîncărcare nu trebuie să modifice cei doi termeni ai adunării, aşa cum într-o expresie $c = a + b$, a şi b rămân nemodificaţi. În schimb, am supraîncărcat operator+= (compunerea adunării cu o atrbuire) pentru cazul în care vrem ca unul din membrii adunării să fie afectat permanent.

În primele două cazuri, operatorul de adunare are semnificaţia de sporire a salariului cu o sumă dată. Se observă că spre deosebire de cazurile anterioare, salariul este aici de acces public, pentru a putea uşor lista rezultatele aplicării diverselor forme de supraîncărcare ale operatorului +.

Individualizarea funcţiei care se va apela, având şi tipuri diferite de retur, se face pe baza tipului şi numărului de parametri de apel. Prima variantă, deşi avea nevoie de datele a două persoane, primeşte doar referinţa uneia, cealaltă fiind primită implicit (prin pointerul *this*), adică este vorba de obiectul căruia aparţine funcţia însăşi. În cea de-a doua variantă, funcţia fiind nemembră, primeşte toate datele ca parametri de intrare, inclusiv referinţa persoanei ce beneficiază de sporirea salariului.

Rezultatele afişării sunt:

Dupa spor Adamescu Virgil ar avea 75001
Adamescu Virgil chiar are acum 75001 lei.
Familia Popa Ion are 172000 lei

După cum se poate deduce, supraîncărcarea unui operator printr-o funcţie membră beneficiază de accesul funcţiei membru la datele clasei, nemainecesitând transferul obiectului ca parametru în funcţie şi nici **garantarea drepturilor de acces**. Caracterul nestatic al funcţiei membru este cerut de necesitatea individualizării de către funcţie a fiecărui obiect în parte (pentru a fi tratabil prin operator) şi deci ea însăşi trebuie să aparţină unui obiect şi nu clasei în genere.

Nu trebuie scăpat din vedere, în virtutea formei simplificate în care apar operatorii supradefiniţi, că ei ascund de fapt funcţii. Astfel, expresia *p3+spor* este de fapt *p3.operator+(spor);* aceeaşi expresie scrisă sub forma *spor+p3*, conduce la eroare, deoarece funcţia operator nou introdusă aparţine şi tipului de bază *float*, căruia aparţine variabila *spor*, iar adunarea unui flotant cu o clasă nu a fost definită explicit pentru tipurile de bază. Comutativitatea noului operator nu este deci asigurată implicit. Situaţia s-a rezolvat în programul de mai sus supraîncărcând adunarea persoanelor cu double prin

două funcții *friend* (persoana+double, respectiv double+persoana); vom vedea ulterior în acest capitol, că mai puteam rezolva această problemă supraîncărcând operatorul de cast, dar semnificațiile ar fi fost altele.

Să studiem acum asociativitatea operatorului. Expresia *p1+p2* ascunde în fapt *p1.operator+(p2)*; ca să afișăm suma salariilor a trei persoane, scriem *p1+p2+p3*; operator+ fiind binar și evaluându-se de la stânga la dreapta, se aplică primelor două persoane și returnează *double*; următorul + înseamnă adunare *double* cu *persoana* și va fi rezolvat de una din funcțiile *friend* de adunare. Se poate introduce *p4*, o altă persoană cu salariul ei, iar suma salariilor va fi returnată de expresia *p1+p2+(p3+p4)*, echivalentă cu *p1.operator+(p2) + p3.operator+(p4)*. Sub această formă, este vizibil că + intermediar este o banală adunare de double, iar parantezele sunt necesare pentru a controla noi asociativitatea operatorului nou introdus; altfel, asociativitatea adunării în expresia *p1+p2+p3+p4* ar conduce la adunare de două persoane, adunare *double* cu *persoana* și din nou adunare *double* cu *persoana*. Efectul este același, dar alte funcții îl realizează.

De remarcat că adunare *double* cu *persoana* se poate face numai prin funcție *friend*, care nu aparține nici clasei *persoana*, nici tipului *double*. Nu poate aparține clasei *persoana* căci operatorul trebuie să aparțină tot timpul primului operand (*double*, aici); nu poate aparține nici tipului *double*, căci supraîncărcările se fac numai pentru clasele introduse de utilizator nu și pentru cele de bază.

Deoarece nu modifică datele nici unui obiect, comutativitatea este asigurată, *p1+p2* returnând aceeași valoare cu *p2+p1*; dacă însă suma cumulată s-ar depune ca salariu pentru una din persoane, ordinea de apel ar fi esențială.

Semnificația operatorilor trebuie să se păstreze, ca o condiție a polimorfismului; mai mult, efectele trebuie să fie comparabile, adică nu este normal ca *double+persoana* să aibă alte efecte decât *persoana+double*.

Supraîncărcările operator+ ar fi discutabile din acest punct de vedere, dacă o supraîncărcare ar modifica salariul, alta nu; dar cum operator+ în C/C++ cere doar evaluare, nu și modificare de operanzi, pentru varianta care modifică salariul s-a ales pentru supraîncărcarea operatorului +=.

Supraîncărcări ale operatorilor >> și <<

După cum s-a văzut deja, în C++ operatorii >> și << au fost supradefiniți să efectueze operații de intrare / ieșire cu conversii implicite pentru toate tipurile de bază. La definirea unui tip de utilizator (o nouă

clasă), se poate continua supraîncărcarea acestor operatori astfel încât ei să efectueze intrări / ieșiri adecvate și acestui tip.

cin și ***cout*** sunt obiecte flux (*stream*), de tip *istream*, respectiv *ostream* ce se asociază perifericelor standard de intrare, respectiv ieșire, spre care orientăm fluxul informațional. Orientarea operatorilor (<< sau >>) indică direcția de circulație a informațiilor:

cin >> x; de la fișierul de intrare standard (tastatura) către variabila *x*;

cout << x; din variabila *x* spre fișierul standard de ieșire (monitorul).

Există o clasă de bază *ios* și clase derivate din ea (*istream, ostream, ifstream, ofstream* etc.) specializate în lucru cu diferite fluxuri de intrare / ieșire. Mai multe detalii despre intrări / ieșiri folosind *stream*-uri găsiți în Capitolul 4 – *Operații de intrare / ieșire orientate pe stream-uri*.

```
#include <iostream.h>
#include <fstream.h>
#include <string.h>
#include <stdlib.h>
class persoana
 {
   public:
      char nume[30]; int virsta;
      friend ostream & operator<< ( ostream &, persoana  );
      friend istream & operator>> ( istream &, persoana &);
      friend ifstream & operator>> ( ifstream &, persoana &);
 };
ostream & operator<< ( ostream & iesire, persoana p )
   {  iesire <<p.nume << " " << p.virsta << endl;   return iesire;     }
istream & operator>> ( istream & intrare, persoana & p )
   {
      cout <<"Nume:   "; intrare>> p.nume;
      cout <<"Virsta: "; intrare>> p.virsta;
      return intrare;
   }
ifstream & operator>> ( ifstream & intrare, persoana & p )
                {  intrare >>p.nume >>p.virsta;        return intrare;    }
void main( )
{
  persoana p1;
  cin >>p1;    // incarcare obiect
  cout <<p1;   // afisare obiect
  {
   // scriere obiect în fisier pe disc
```

```
      ofstream fisout("FIS.DAT");
      if(!fisout) { cout <<"\nEroare de alocare fisier"; exit(1); }
      fisout <<p1;     fisout.close( );
   }
   {
      // citire obiect din fisier pe disc şi afişare pe ecran
      ifstream fisin("FIS.DAT");
      if(!fisin) { cout <<"\nFisier negasit!"; exit(1); }
      fisin >>p1;     cout << "\nS-a citit din fisier: "; cout <<p1;     fisin.close( );
   }
}
```

Prin programul de mai sus, operatorii << şi >> au fost supradefiniţi să expliciteze operaţiile de intrare şi ieşire pe perifericele standard (*cout* şi *cin*), precum şi pe disc, sub formă de fişiere, pentru noul tip introdus prin clasa *persoana*.

Se observă că fişierul pe disc a fost deschis implicit, de fiecare dată, constructorii claselor putând să preia şi această sarcină. Se putea realiza acelaşi lucru şi apelând explicit funcţia membră *fisout.open( )*.

Operatorii >> şi << pentru a realiza operaţii de intrare / ieşire se supraîncarcă prin funcţii *friend* deoarece contextul de folosire impune acest lucru: *cout<<p1*; deci, mai întâi trebuie să se primească obiectul flux (*cout*) care este de tip *ostream* şi apoi obiectul ce va fi afişat (*p1*) de tip *persoana*, comutativitatea în acest caz nefiind echivalentă. Ne amintim că spre deosebire de o funcţie *friend*, o metodă primeşte totdeauna ca parametru implicit obiectul însuşi prin pointerul *this*, ca prim parametru. Din declaraţiile, funcţiilor *friend* care supraîncarcă operatorii << şi >> putem observa că se returnează o referinţă la obiectul *stream* respectiv. Acest lucru este necesar doar când dorim ca astfel de operaţii să se realizeze în cascadă: *cout<<p1<<p2*; unde, *p1* şi *p2* presupunem că sunt două obiecte tip *persoana*.

Supraîncărcarea operatorului [ ]

operator[ ] are deja o funcţionalitate în cadrul claselor, adresând un element în cadrul unui vector de obiecte. El poate fi supraîncarcat numai prin funcţie membră nestatică, rolul său de bază fiind păstrat prin supraîncărcare.

Funcţia de supraîncărcare primeşte un int, folosit la reperarea elementului şi **returnează referinţă de obiect** astfel încât **operator**[ ] să

poată fi folosit în ambele părţi ale unei atribuiri, cum se lucrează şi în mod normal.

Prezentăm în continuare câteva motive de supraîncărcare pentru **operator**[ ] .

❶ Supraîncărcare pentru a verifica încadrarea indicelui în domeniu

Presupunem că avem o clasă care gestionează un vector de double, memorat dinamic; clasa ocoleşte astfel restricţia din limbaj, de a lucra numai cu variabile masiv cu dimensiuni constante.

Dimensiunea fiind variabilă, furnizată constructorului şi păstrată ca membru în clasă, probabil că merită să verificăm la momentul localizării unui element, încadrarea indicelui în dimensiunea vectorului.

```
#include <iostream.h>
class vector
  {
                double * pe;
                int dim; static double err;
        public:
                vector(int n = 1) {   dim=n; pe=new double[n];  }
                ~vector( ) { delete[ ] pe; }
                double & operator[ ](int i)
                  {
                     if( i >= 0   &&   i<dim  ) return pe[i];
                     else   { cout << "Eroare indice: "<< i;  return err;  }
                  }
  };
double vector::err=0;
void main( )
  {
        vector v(3); vector x[10];
        v[2]=10;      cout << v[2];
        x[1][0]=20.; cout <<endl <<x[1][0];
  }
```

❷ Supraîncărcare pentru a scurtcircuita un nivel de adresare

În exemplul de mai sus, trebuie să mai observăm un aspect interesant: *operator[ ]* ne permite să adresăm un element din vector, chiar dacă nu ştim cum se numeşte membrul clasei, care ţine adresa primului element; adică putem scrie *v[2]* în loc de *v.pe[2]*, sau şi mai clar **(v.pe+2)*.

Dar atenţie mare; astfel supraîncărcat, *operator[ ]* fiind funcţie membră permite în plus, şi accesul pe zona privată, lucru nepermis în adresările *v.pe[2]* şi **(v.pe+2)*, care lucrează doar dacă *pe* ar fi public.

De remarcat că problema evitării cunoaşterii denumirilor câmpurilor dintr-o structură se menţine şi dacă vectorul ar fi stocat într-o variabilă obişnuită.

❸ Supraîncărcare pentru a ascunde prelucrări complexe

Supradefinind *operator[ ]*, este important să conservăm semnificaţia sa, aceea de a localiza o instanţă şi să o folosim într-o formă chiar avansată. Este interesant spre exemplu, să folosim operatorul [ ] pentru a localiza o persoana după marca sa, bazându-ne pe o *indexare liniară.*

Vom lucra cu două clase: *persoana* şi *bdpers*; clasa *bdpers*, văzută ca o bază de date de persoane, este de tip **server** în sensul că oferă servicii de indexare clasei **client** *persoana*. În acest mod rezolvăm şi o altă problemă, aceea că într-un program obiectele se nasc şi mor, în funcţie de blocul în care au fost definite şi nu avem o listă a tuturor obiectelor active la un moment dat, indiferent cum se numeşte variabila ce conţine obiectul.

Din punct de vedere al implementării relaţiei între clase, se poate observa că s-a optat pentru includerea obiectului server în obiectul client.

Indexul va conţine toate obiectele existente la un moment dat, chiar sortate după un câmp cheie, încât accesul să fie optimizat. Constructorul clasei persoana trebuie să încarce acest index, deoarece doar el ştie când a fost creat un obiect şi unde a fost stocat, iar destructorul va şterge din index referinţele obiectelor distruse.

Funcţiile de întreţinere index sunt cele clasice de lucru cu liste sortate, memorate ca vectori. Căutarea în index este una de tip binar, conducând la reducerea substanţială a timpului de căutare.

```
#include <iostream.h>
#include <string.h>
class bdpers;
class persoana
  {
        private:
                friend class bdpers;
        public:
                int marca;
                char nume[20];
                persoana(bdpers, char *, int);
                ~persoana();
```



```
                static int total_pers;
  };
class bdpers
  {
        public:
                friend class persoana;
                static persoana *lista[20];
                static char caut_bin(int , int &);
                void insert( persoana*);
                static void del( persoana *);
                persoana * operator[ ](int);
                static void afis();
  };
// inserare persoana in baza de date
void bdpers::insert( persoana* pp)
  {
        int i, poz;
        if( ! bdpers::caut_bin(pp->marca, poz)  )
          {
                for(i=persoana::total_pers; i>poz; i--)
                                bdpers::lista[i] = bdpers::lista[i-1];
                bdpers::lista[poz]=pp;
          }
  }
persoana::persoana(bdpers bd, char *n="Anonim ", int m=0) : marca(m)
                        { strcpy(nume,n); bd.insert(this) ; total_pers++; }
int persoana::total_pers=0;
persoana * bdpers::lista[20];
persoana:: ~persoana(){ bdpers:: del(this); total_pers--;  }
// cautare persoana dupa marca ei
persoana * bdpers::operator[ ](int marca)
  {
        int poz;
        if(caut_bin( marca, poz) ) return lista[poz];
         else return NULL;
  }
// cautare binara in vector
char bdpers::caut_bin(int marca, int &poz)
  {
        int inc=0, sf= persoana::total_pers, m;
        if(persoana::total_pers==0) { poz = 0; return 0; }
        while( inc <= sf)
```

```
        {
          m =(inc+sf)/2;
          if(bdpers::lista[m]->marca == marca)  {  poz = m; return 1; }
          if(bdpers::lista[m]->marca < marca ) inc= m+1;  else  sf = m-1;
        }
        poz = inc;
        return 0;
    }
// stergere persoana din baza de date
void bdpers::del( persoana *pp)
  {
        int poz;
        if( bdpers::caut_bin(pp->marca, poz) )
        for(; poz< pp->total_pers-1; poz++)
                        bdpers::lista[poz] = bdpers::lista[poz+1];
  }
//afisarea persoanelor din baza de date
void bdpers::afis()
{
  int i; cout << endl << endl;
  for(i=0; i<persoana::total_pers; i++)
    cout << "\n " << bdpers::lista[i]->marca<< "  " << bdpers::lista[i]->nume;
}
void main()
 {
        bdpers bd;
        persoana p1(bd, "Popa Ion  ",25);
        persoana p2(bd, " cinci", 5), p3(bd, "trei",3);
        {
                persoana p4(bd, "patru", 4);
                bdpers::afis();
                cout << "\n" << bd[5]->nume; cout << "\n" << bd[3]->nume;
        }
        bdpers::afis();
 }
```

Supraîncărcarea operatorilor *new* şi *delete*

Operatorii *new* şi *delete*, introduşi în C++, realizează gestiunea memoriei dinamice într-o manieră specifică programării pe obiecte. Operatorul *new* a fost proiectat să fie aplicabil unui tip individual sau masiv

(formele *ptr_tip=new tip*, respectiv *ptr_tip=new tip[n]*), să facă eventual iniţializare prin apelul explicit al unui constructor (forma *ptr_tip=new tip (val_init)*) şi în plus, să returneze pointer la tipul alocat, sau NULL, fără a mai necesita conversii de pointer cu cast.

În cazul claselor introduse de utilizator, *new* şi *delete* îşi păstrează funcţiile lor, putând în plus să fie eventual supraîncărcaţi, prin funcţii membre ale clasei sau prin funcţii independente.

Funcţiile membre ce supradefinesc aceşti operatori, fiind de interes general pentru clasa respectivă, sunt automat statice, chiar dacă nu s-a precizat explicit acest lucru. Oricum operatorul *new* nu ar putea fi supraîncărcat prin funcţie nestatică, deoarece el nu ar putea aparţine unui obiect pe care tot el să-l şi aloce.

Chiar şi supraîncărcat, operatorul *new* va conlucra cu constructorul clasei în alocarea şi eventual iniţializarea unui obiect dinamic. La supradefinire, funcţia operator va primi de asemenea dimensiunea zonei de alocat şi va returna adresa memoriei alocate:

*void * operator new(unsigned dim);*

Practic, la supraîncarcare se crează dubluri ale definiţiilor operatorului, fiind recunoscută în paralel şi definiţia iniţială (când operatorul este precedat de rezoluţia contextului global *::new*).

În cazul unei **supraîncărcări prin funcţie independentă declarată global, definiţia** iniţială a operatorului ***new*** **nu mai este recunoscută** pentru nici un tip, de bază sau clasă, alocarea şi gestiunea memoriei dinamice revenindu-i în exclusivitate programatorului.

Operatorul *delete* apelează repetat destructorul clasei, pentru fiecare membru al masivului.

```
#include <iostream.h>
#include <string.h>
class persoana
  {
   private:
        int marca;       char nume[20];
   public:
        persoana(char n[20]="Anonim  ", int m=0)
                { cout << "\nHei, rup ! "; strcpy(nume,n); marca=m;  }
        persoana( persoana &p ) { p.marca=0;}
        void * operator new (unsigned nr_pers)
                        { return new char[nr_pers * sizeof(persoana) ]; }
        void operator delete ( void *p)        {  delete p; }
```

```
        char *spune_nume( ) ;
    };

char * persoana::spune_nume( )  { return nume;}
void main( )
 {
        persoana *pp;   pp = new persoana[3];
        cout <<"\n " << (pp+2)->spune_nume( );
        delete pp;
 }
```

afişează:

Hei, rup !
Hei, rup !
Hei, rup !
Anonim

Dacă pointerul citat în *delete* este nul, operatorul nu face nimic; după o ştergere cu succes, *delete* nu pune pointerul pe nul, lăsând posibilitatea recunoaşterii erorilor de încercare de ştergere multiplă a aceleeaşi zone.

Operatorul *delete* nu acceptă în intrare pointeri de *void*; când un astfel de pointer adresează zone alocate corect, se recomandă conversia prin cast a pointerului, înainte de ştergere.

Folosirea operatorilor *new* şi *delete* obligă la o bună cunoaştere a lucrului cu pointeri. Trebuie reamintit că un pointer de obiect poate ţine adresa unui obiect sau a mai multor obiecte; invocarea lui *delete* trebuie să fie adecvată situaţiei (*delete px;* pentru cazul în care ştergem un obiect, sau forma *delete [ ]px;* când *px* gestionează mai multe obiecte). În varianta vectorială se recomandă să nu menţionăm numărul obiectelor dezalocate, pentru a nu crea dependenţe inutile ale programului de diverse valori ale parametrilor; alocatorul de memorie oricum cunoaşte dimensiunea zonei de memorie gestionată printr-un pointer.

Supraîncărcările pentru *new* şi *delete* funcţionează doar pentru obiecte individuale. La alocarea masivelor de obiecte este selectată implicit definiţia iniţială a operatorului, nu eventualele supraîncărcări ale operatorilor simpli. Ea apelează automat constructorul de clasă fără parametri, pentru fiecare element al vectorului; din acest motiv, trebuie să existe totdeauna un constructor fără parametri de apel, sau cu parametri impliciţi.

Practic, putem supraîncărca *new* şi *new[ ]*, respectiv *delete* şi *delete [ ]*. Comentând pe rând cele două linii sursă din *main*, putem sesiza cînd se apelează fiecare din versiunile de supraîncărcare, simple sau vectoriale.

```
#include <iostream.h>
```



```
#include <string.h>
class persoana
  {
    public:
        double salariu;
        persoana(double s=0.):salariu(s) { }
        void * operator new( unsigned n)
                { cout << "\n new simplu"; return ::new char[n];}
        void operator delete(void* p)
                {cout << "\n delete simplu";     ::delete [ ]p;}
        void * operator new[ ] ( unsigned n)
                { cout << "\n new vectorial"; return ::new char[n];}
        void operator delete[ ](void* p)
                { cout << "\n delete vectorial";    ::delete [ ]p;}
  };
void main( )
 {
   persoana *p1=new persoana;        delete p1;
   persoana *p3=new persoana[3];    delete []p3;
 }
```

Nu este permisă mixarea celor două mecanisme de alocare / eliberare memorie (cu funcţii *malloc()* şi *free()*, respectiv cu operatorii *new* şi *delete*), adică alocare cu *malloc()* şi dezalocare cu *delete*, sau alocare cu *new* şi dezalocare cu *free()*.

Pentru zonele alocate pe toată durata programului se recomandă folosirea pointerilor constanţi, pentru a preveni modificarea adresei conţinută de pointer şi pierderea accidentală a legăturii cu zonele de memorie alocate dinamic.

Pentru zonele alocate disparat, dar prelucrate unitar, reamintim utilitatea vectorilor de pointeri la obiecte; putem spre exemplu, nota într-un astfel de vector, adresele tuturor obiectelor existente la un moment dat, în variabile sau în memorie dinamică şi avem posibilitatea să le prelucrăm într-un *for*.

Supraîncărcarea operatorului *cast*

O particularitate aparte o manifestă operatorul *cast* de conversie, a cărui supraîncărcare trebuie să asigure programatorului **posibilitatea conversiilor între obiecte de clase diferite, sau între obiecte şi tipurile fundamentale.**

Funcția de supraîncărcare trebuie să fie totdeauna membră a clasei convertite (clasa sursă a conversiei).

Supraîncărcarea operatorului cast **este ușor de recunoscut**, deoarece prototipul funcției menționează **tipul rezultat alături de semnul grafic** al operatorului și **nu înaintea numelui funcției**, ca la toate celelalte funcții.

În exemplul nostru se face o *conversie forțată* a tipului *persoana* în tipul *double*, prin extragerea salariului.

```
#include <iostream.h>
#include <string.h>
class persoana
  {
    public:
        char nume[20];
        double salariu;
        persoana(char *n="Anonim  ",double s=0.) : salariu(s)
                                                  { strcpy(nume,n);  }
        persoana( persoana &p ) { p.salariu=0.;}
        operator double( ) { return salariu; }
        double cumul( double s) { return s + salariu ;}
  };
void main( )
 {
   double  s=1000000.;
   persoana p1("Popa Ion  ",85000.);
   persoana p2("Popa Elena",87000.);
   persoana p3("Adamescu Virgil",75000);
// 1
   cout << "\n"  << p3.nume<<" are "<< (double)p3 << " lei.";
// 2
   cout << "\nFamilia " << p1.nume<<" are "<< p1.cumul(p2)<<" lei";
// 3
   s =  p1 + p2;
   cout << "\nFamilia " << p1.nume<<" are "<< s<<" lei";
// 4
  cout << "\nTrei persoane "  << " au " << p1+p2+p3 << " lei";
// 5
cout << "\nCele trei persoane "          << " au impreuna "
      << p1.cumul(p2) + p3 << " lei";
// 6
  cout << "\nLe lipsesc 53000. " << " pentru a avea impreuna "
           << p1+p2+p3+53000 << " lei"<<endl;
 }
```


Primul afișaj apelează la o conversie explicită a obiectului *p3* în *double*, judecând într-un fel un om după banii lui.

Al doilea aspect ilustrează un cast implicit, deoarece funcția *cumul( )* a fost declarată ca primind parametru de tip double, iar la apel i se furnizează o persoană! Conversia făcându-se înainte de apelul propriu-zis, constructorul de clasă nu este implicat în copierea vreunui obiect, în vederea transferului, ceea ce se transferă fiind un *double*.

Lucrurile ar sta similar și dacă funcția ar fi una independentă, fără a avea vreo legătura cu clasa persoana, cum are funcția *cumulat ()*.

Al treilea caz surprinde o conversie tot implicită, impusă pe de o parte de inexistența unei supradefiniri a operatorului +, care să știe să adune două persoane, iar pe de altă parte de aducerea la tipul membrului stâng al unei atribuiri.

Chiar și în cazul unei simple expresii *p1+p2+p3*, conversia tot se face, în absența supraîncărcării adunării, lucru care se poate constata din prima formă de afișare a salariului celor trei persoane **(cazul 4)**.

Forma 5, tot de afișare a salariului celor trei persoane, beneficiază de conversia implicită *persoana* în *double*, impusă prin tipul *double* returnat de funcția *cumulat( )*; nexistând adunare *double* cu *persoana*, în ultima etapa de identificare a funcției de apelat se recurge la conversiile indicate de programator prin supraîncărcări ale operatorului cast.

Rezultatele rulării sunt următoarele:

Adamescu Virgil are 75000 lei.
Familia Popa Ion are 172000 lei
Familia Popa Ion are 172000 lei
Trei persoane au impreuna 247000 lei
Cele trei persoane au impreuna 247000 lei
Le lipsesc 53000. pentru a avea impreuna 300000 lei

Puteam pune în clasa *persoana* și un membru int virsta, care ne-ar permite încă o supraîncărcare a operatorului cast, de genul:

```
operator int( ) { return virsta; }
```

care atunci când se caută un int în loc de *persoana*, direcționează conversia spre *int*. Ce se va întâmpla atunci la evaluări de tipul *p1+p2* ? Neexistând supraîncărcări pentru adunare de persoane, se vor căuta cast-urile date de programator; din nefericire, se vor găsi două (pentru *double* și pentru *int*) și se va intra în ambiguitate. Putem rezolva ambiguitatea indicând noi explicit compilatorului ce cast să opereze: *s=(double)p1+(int)p2*, ceea ce ne-ar scoate din ambiguitate, dar nu rezolvă logic problema, căci adună salariu cu

vârsta! Acum înţelegem uşor de ce compilatorul nu-şi asumă el această sarcină.

Chiar cu două supraîncărcări de cast, apelul *cumul(p)* nu generează ambiguitate, deoarece prototipul lui cumul este scris cu *double*, ceea ce direcţionează automat compilatorul către cast-ul spre *double*.

Operatorii supraîncărcaţi prin **funcţie nemembră** trebuie să fie declaraţi ca funcţie *friend* în clasă, pentru a avea drepturi de acces direct pe zonele *private* şi *protected* ale clasei; altfel ei pot fi implementaţi apelând la funcţii de acces ale clasei pentru a manipula membrii *private* si *protected*, conducând la ineficienţa codului executabil, prin apeluri multiple de funcţii.

Supraîncărcarea prin funcţie *friend* devine obligatorie dacă în stânga operatorului este un tip predefinit, deoarece tipurile predefinite nu permit supraîncarcări în clasa lor.

Dacă se doreşte ca un **obiect să apară doar în stânga operatorului**, supraîncărcarea se poate face prin funcţie membră a clasei; dacă obiectul **apare şi în partea dreaptă** a operatorului, atunci poate fi supraîncărcat prin funcţie membră a clasei aflată în stânga operatorului, sau prin funcţie independentă, *friend*. Se justifică această afirmaţie prin faptul că o funcţie membru primeşte totdeauna obiectul care a declanşat apelul pe prima poziţie, prin pointerul *this*. Prin comparaţie, supraîncărcând operatorul printr-o funcţie *friend*, independentă, nu mai este valabilă această constrângere ci programatorul poate să stabilească locul obiectului în lista de parametri după cum doreşte.

Supraîncărcările prin funcţii *friend* sunt mult mai flexibile; ele lasă compilatorului posibilitatea de a opera mai multe tipuri de conversii, uneori conversii în lanţ, pentru a se ajunge la un prototip existent de funcţie. Spre exemplu, supraîncarcarea lui + prin funcţie *friend*, într-o expresie *1 + p*, face posibilă atât conversia lui 1 în *persoana*, cât şi conversia lui *p* într-un întreg, dar nu ambele simultan. Cu alte cuvinte, o supraîncărcare a operaţiei + prin funcţie *friend* lasă programatorului posibilitatea ulterioară de a supraîncărca fie operatorul cast, fie constructorul, pentru a deservi conversiile

Supraîncărcarea operatorului virgulă

Permite evaluarea unei liste de obiecte, returnând referinţa ultimului obiect din listă. Programul de mai jos marchează trecerea prin *operator*, ;

parantezele în afişarea din *main* sunt necesare pentru controlul priorităţii, altfel s-ar evalua flux *ostream*.

```
#include <iostream.h>
#include <string.h>

class persoana
 {
        char nume[30]; int virsta;
        friend ostream & operator<< ( ostream &ies, persoana p )
                {   ies <<p.nume << endl;    return ies; }
  public:
        const persoana & operator,(const persoana& p) const
                {   cout << "\n\'operator,\'\n" ; return p; }
        persoana(char *n) { strcpy(nume,n); }
 };
void main()
{
        persoana p1("p1"), p2("p2"),p3("p3");
        cout << (p1,p2, p3);
}
```

După evaluarea listei, programul afişează obiectul *p3*.

Supraîncărcarea operatorului funcţie

Operatorului funcţie se supraîncarcă prin funcţie membră şi este singurul operator care poate avea orice număr de parametri.

El oferă o modalitate elegantă de transfer al unei funcţii ca parametru într-o altă funcţie, simplificând sintaxa; în loc să transferăm pointer de funcţie se transferă un obiect, care la momentul folosirii se transformă în funcţie.

```
#include <iostream.h>
class less
 {
        public:
                bool operator() (int a, int b) {return a<b; }
 };
bool f(int a, int b) {return a>b ;}
typedef  bool FB(int, int);
typedef FB *PFB ;
```

```
class greater
 {
        public:
                PFB  operator( ) ( ) { return f; }
                operator PFB ( ) { return f; }
 };
bool compara ( less mm, int a, int b)  { return mm(a,b); }
bool compara ( bool (*pf)(int,int), int a, int b)  { return (*pf)(a,b); }
void main()
 {
        int a=1,b=2;
        less mai_mic; greater mai_mare;
        cout << mai_mic(a, b)<<endl;
        cout << compara(mai_mic, a,b)<<endl<< endl;
        cout << compara(mai_mare(), a,b)<<endl;
        cout << compara(mai_mare, a,b)<<endl;
}
```

Programul de mai sus defineşte două obiecte care la nevoie se transformă în funcţie. Obiectul de tip *less*, având supraîncărcat *operator*( ), poate fi folosit pe post de funcţie, sub forma *mai_mic(a, b)* sau transferat ca parametru într-o funcţie este definită să primească astfel de parametri (prima versiune a funcţiei *compara*).

Pentru a înţelege cum se comportă obiectele de tip *greater* reamintim rolul pointerilor de funcţii la transmiterea unei funcţii ca parametru într-o altă funcţie. Pentru simplificarea descrierilor s-au introdus progresiv tipurile FB - funcţie ce primeşte doi întregi şi returnează bool şi apoi PFB - pointer la o astfel de funcţie:

```
typedef  bool FB(int, int);
typedef FB *PFB ;
```

Apoi obiectele de tip *greater* au fost înzestrate cu două supraîncărcări:

❶ una de *operator()*, care le permit să se transforme, **la cerere**, în pointer de funcţie ce primeşte *int* şi *int* şi returnează *bool*; astfel obiectul devine transportor de funcţie (*f*) către o altă funcţie (*compara*):

compara(**mai_mare( ),** a,b);

parantezele interioare devin obligatorii, pentru a semnala invocarea operatorului funcţie, fără parametri de intrare;

❷ alta, pentru operator *cast*, care instruieşte obiectul să se transforme **la nevoie** în pointer de funcţie ce primeşte int şi int şi returnează bool; apelul:

compara(mai_mare, a, b);

impune această necesitate, deoarece funcţia nu e definită să recunoască în intrare şi obiecte greater, aşa că pentru adaptare la prototip obiectele devin pointeri de funcţii. Exemplu ne ajută să facem distincţia între *operator()* şi *cast*.

Supraîncărcarea operatorului ->

Foloseşte la implementarea unor mecanisme de adresare cu pointeri a unor zone de memorie necontigui, scurtcircuitând nivele de adresare. Ne putem imagina o populaţie de *total_pers* persoane, gestionată prin vector de pointeri ; obiectele în sine rezidă împrăştiate la diverse adrese de memorie, în funcţie de disponibilităţile existente la un moment dat. Vectorul de adrese se comportă ca un container, dar adresarea unui obiect presupune localizarea adresei în container, apoi încă un nivel de adresare pentru a ajunge la nivel de obiect ; în plus, pe nivelul de mijloc trebuie să realizăm şi incrementarea pointerului, pentru a ne deplasa în vector.

Putem construi un obiect numit **iterator**, care ţine adresa containerului sau este declarat obiect membru al unui container, având supraîncărcaţi *operator->* şi *operator++* pentru a realiza referirea unui element din container şi respectiv, deplasarea în cadrul containerului.

```
#include <iostream.h>
#include <string.h>
#include <stdio.h>
class Persoana
{
  public:
        Persoana(char *nm="Anonymus") { strcpy(nume,nm); }
        char nume[50];
};

class Container
{
        static Persoana * vpp[100];
        static int total_pers;
  public:
```

```
            const static int dim;
            Container()
                    {
                            total_pers = 0;
                            memset(vpp,NULL,dim * sizeof(Persoana*));
                    }
            static  void add()
                    {
                            if(total_pers >= dim) return;
                            char aux[50];
                            sprintf(aux,"Pers_%3d ", total_pers);
                            vpp[total_pers++] = new Persoana( aux);
                    }
friend class Iterator;
};
const int Container::dim = 100;
int Container::total_pers= 0;
Persoana * Container::vpp[100];
class Iterator
{
        Container* grup ;
        int index;
 public:
        Iterator(Container* pop)
                {       index = 0;      grup = pop; }

        int operator++()
                {
                  if((grup->vpp[++index] == NULL)|| (index >=  grup->dim) )
                                return 0;
                  else return 1;
                }
        Persoana* operator->() const
                {
                if(grup->vpp[index])            return grup->vpp[index];
                static Persoana nil;            return &nil;
                }
};
void main()
{
        const int nrp = 10;
        Container pop;
        for(int i =0;i < nrp;i++)          pop.add();
```



```
        Iterator sp(&pop);
        do {      cout << sp->nume << endl;    } while(++sp);
}
```

Programul de mai sus crează containerul *grup*, îl populează pe măsura generării obiectelor prin memorie şi-i asociază iteratorul *sp* « smart pointer ». Într-o instrucţiune repetitivă, cu ajutorul iteratorului se parcurg elementele containerului într-o formă simplă, lizibilă, dar care se bazează pe supraîncărcări dificil de înţeles şi de realizat de către începători.

2.4 Conversii între obiecte de diferite tipuri

Un aspect aparte îl reprezintă **conversia unui obiect în alt obiect**, deoarece ca presupune folosirea unuia dintre constructorii claselor. Practic, se pot alege ca variante de lucru:

❶ **supraîncărcarea constructorului clasei rezultate**, pentru a onora conversiile implicite sau explicite;

❷ **supradefinirea operatorului cast al clasei sursă** printr-o funcţie care să returneze un obiect de tipul clasei destinaţie.

Ambele modalităţi dovedesc strânsa corelaţie care există între conversii şi supraîncărcarea operatorilor şi funcţiilor, inclusiv a constructorilor de clasă.

Vom ilustra cele menţionate prin conversii de la clasa *profesor* la clasa *persoana* folosind operatorul cast supraîncarcat în clasa *profesor*.

```
#include <iostream.h>
#include <string.h>
class persoana
  {
   private:
        int virsta;
   public:
        char nume[20];          float salariu;
        persoana(char *n="Anonim  ", int v=0, float s=0) : virsta(v),salariu(s)
                {  strcpy(nume,n);   }
        persoana( persoana &p ) : virsta(p.virsta), salariu(p.salariu)
                { strcpy(nume,p.nume);     }
        char *spune_nume( ) ;
  };
```

```
char * persoana::spune_nume( ) {   return nume; }
class profesor
  {
   private:
         char functie[10];
   public:
         char nume[20];
         float salariu;
         profesor(char *n="     ", char *f="", float s=1) : salariu(s)
                        { strcpy(nume,n); strcpy(functie,f); }
         operator persoana( )
                   {
                           persoana p;
                           strcpy(p.nume,nume);   p.salariu =salariu;
                           return p;
                   }
  };

void main( )
 {
   profesor pr1("Vasilescu Gh.","profesor",150000.);
   persoana p1;
   cout << "\nLa inceput " << p1.spune_nume( )
        << " are "      << p1.salariu      << " lei!";
   cout << "\nProf. "  << pr1.nume << " are "   << pr1.salariu << " lei !";
   p1=pr1;
   cout << "\nPersoana " << p1.spune_nume( )
        << " are "      << p1.salariu      << " lei!";
 }
```

Programul afişează:

La inceput Anonim   are 0 lei!
Prof. Vasilescu Gh. are 150000 lei !
Persoana Vasilescu Gh. are 150000 lei!

Esenţială este prezenţa constructorului de copiere al clasei persoana (destinaţia conversiei), deoarece el este implicat în obţinerea formei finale a obiectului rezultat din conversie.

Rezultate identice prin rularea aceleeaşi funcţii *main*( ) se obţin şi după o supraîncărcare a constructorului persoana, pentru a recunoaşte în intrare şi tipul *profesor*. De reţinut condiţionările care apar în ordinea de definire a celor două clase şi care ne obligă la explicitarea constructorului în afara clasei, după cunoaşterea definiţiei complete a clasei *profesor*:


```
class profesor;
class persoana
  {
   private:
        int virsta;
   public:
        char nume[20];          float salariu;
        persoana(char *n="Anonim  ", int v=0, float s=0) : virsta(v),salariu(s)
                        { strcpy(nume,n);   }
        persoana( profesor &prof );
        char *spune_nume( ) ;
  };
class profesor
  {
   private:
        char functie[10];
   public:
        char nume[20];
        float salariu;
        profesor(char *n="     ", char f[10]="", float s=1) : salariu(s)
                        { strcpy(nume,n); strcpy(functie,f); }
  };
persoana::persoana( profesor &prof ):salariu(prof.salariu)
                                        { strcpy(nume,prof.nume); }
char * persoana::spune_nume( ) { return nume;}
```

Cele două variante prezentate se exclud reciproc, prezenţa lor simultană generând **ambiguitate** sub multe versiuni de compilatoare.

Pentru a lămuri mai bine acest tip de ambiguitate şi diferitele moduri de rezolvare a ei, să urmărim împreună programul următor.

```
#include <iostream.h>
class X;
class Y
{           int y;
      public:
            Y(int n=0):y(n) {   }
            explicit Y(X );
};
class X
{
      public:
```

```
              int x;
              operator Y() { cout << "\nY cast";   return Y(x); }
};

Y::Y(X  ox) : y(ox.x) {   cout << "\nY cons";  }
void f(Y oy) { }
void main( )
{
        X ox; Y oy;
        oy = ox;
        f( Y(ox) );
        f( (Y)ox );
}
```

Ambiguitatea se produce deoarece există două căi de obţinere a unui obiect Y dintr-un obiect X, prin constructor (care este calea uzuală, de obţinere a oricărui obiect), dar şi prin cast supraîncărcat în clasa X, ca în figura 2.1.

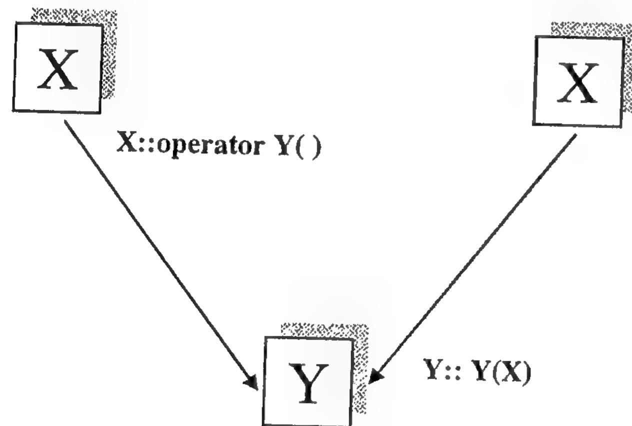

Fig. 2.1 Conversii între obiecte de clase diferite

Dacă în *main* scriem **f(ox)** în loc de **f(Y(xo))** se intră pe *cast*, deoarece **explicit** interzice conversiile implicite prin constructor (chiar prioritare). Puteţi încerca diferite combinaţii, comentând pe rând operatorul cast sau constructorul *Y(X)* şi observaţi ce se apelează pentru diverse forme de apel *f(ox), f(Y(ox))* sau *f((Y)ox)*. Încercaţi acelaşi lucru eliminând cuvântul cheie *explicit*, din declaraţia constructorului *Y(X)*.

În unele implementări (Visual C++ 6.0), ieşirea din ambiguitate se face apelând cu prioritate constructorul, iar dacă acesta nu există se caută o conversie prin cast.

Aşadar **constructorul** repezintă primul nivel de conversie între obiecte; el acţionează drept **convertor** doar dacă are un singur parametru de intrare; el nu apare drept convertor, pentru că obţine obiectul din mai multe componente de intrare.

În calitate de convertor, constructorul poate fi invocat pentru conversii implicite, fãra să sesizăm uşor acest lucru. Pentru a inhiba aceste conversii, uneori neavizate, constructorul poate fi declarat folosind modificatorul *explicit*:

explicit persoana (profesor &)

Declaraţia trebuie interpretată astfel: nu se operează conversii din *profesor* în persoană, pentru adaptare la prototip, decât dacă se solicită expres acest lucru: *f((persoana) pr1)*, prin program.

Conversiile bazate pe constructor nu operează către tipurile de bază, ci doar dinspre tipurile de bază către cele de utilizator. Explicaţia este simplă: tipurile predefinite au comportament de uz general, ce nu poate fi modificat, căci ar crea confuzii. Pentru conversiile către tipurile predefinite singura modalitate rămasă este cea bazată pe cast.

Se poate observa de asemenea, că supraîncărcările operatorilor au prioritate în raport cu conversiile de tip; la acestea se apelează doar *în extremis*, ca o soluţie de compromis; adică se caută prototipuri existente care să corespundă unui apel şi numai dacă nu se găseşte unul convenabil, se operează conversii de adaptare la prototipurile cunoscute.

Programul de mai jos evidenţiază alt tip de ambiguitate apărută în legătură cu conversia de obiecte. Clasa X dispune de cast către alte două tipuri: Y şi Z; mai există şi două funcţii *f()*, care lucrează pe tipurile Y şi Z. Totul este în ordine până în momentul în care *f()* se apelează cu obiecte de tip X, lucru ce antrenează conversii prin cast, neexistând constructori de tip convertor. Compilatorul semnalează eroare de ambiguitate, neputând alege între cele două forme ale lui *f()*, susţinute prin două cast-uri echipotenţiale.

```
#include <iostream.h>
class Y
{               int y;
        public:
                Y(int n = 0): y(n) { }
};
```

```
class Z
{               int z;
        public:
                Z(int n=0):z(n)         { }
};
class X
{
        public:
                int x;
                operator Y( ) { cout << "\nY cast";  return Y(x); }
                operator Z( ) { cout << "\nZ cast";  return Z(x); }
};
void f(Y oy) { }
void f(Z oz) { }
void main( )
{
        X ox;
//      f( ox );
}
```

Eliminarea ambiguităţii se face cerând explicit un cast, sub forma *f((Y)ox)* sau *f((Z)ox)*.

O generalizare deosebit de interesantă se obţine prin extinderea conversiilor în cazul folosirii unui operator supradefinit într-o clasă , pentru a opera asupra altei clase. În acest sens, vă prezentăm o conlucrare a două clase, *fisier* şi *pozitie* în fişier, care asigură adresarea în fişier după modelul lucrului cu vectori. Astfel, o expresie de forma *f[i] = c* trebuie interpretată ca o scriere a unui caracter în fişier pe poziţia *i*, iar o expresie *f[i] = sir*, ca memorare a unui şir în fişier, începând cu poziţia *i*. Reciproc, *c=f[i]* va semnifica preluarea unui caracter din fişier, de la poziţia *i*.

Clasa *fisier* conţine de fapt pointerul la structura de tip *FILE* prin care se asigură gestiunea unui fişier, iar la generarea unui obiect de acest tip se face şi deschiderea fişierului deja existent. Obiectul *fisier* este instruit să se autopoziţioneze atunci când este asociat cu un *operator[ ]* sub forma *f[i]*, furnizând în acelaşi timp în ieşire un obiect *pozitie*. Obiectele de tip *pozitie* continuă munca, ele ştiind să convertească o poziţie într-un caracter, datorită suprascrierii operatorului cast: *operator const char( );*

Tot în clasa *pozitie* a fost suprascris în mai multe variante *operator=*, astfel încât un caracter sau un şir de caractere să poată fi atribuit unei poziţii, lucru ce se traduce printr-o scriere la o poziţie dată.


```
#include <iostream.h>
#include <stdio.h>
#include <process.h>
class fisier;
class pozitie
 {
  private:   fisier *pof;      long poz;
  public:
   friend fisier;
   pozitie(fisier &f, long p): pof(&f), poz(p) { }
   void operator=(char c );
   void operator=(char *);
   operator const char( );
 };
class fisier
 {
  private : FILE *pf;
  public  :
              friend pozitie;
              fisier( const char *nume)
              {
               pf=fopen(nume,"w+");
               if(!pf) { cout<< "\n Esuare deschidere fisier"; exit(1); }
              }
              ~fisier() { fclose(pf); }
              pozitie operator[ ](long p)
                 { fseek(pf,p,SEEK_SET); return pozitie(*this,p); }
};
void pozitie::operator=(char c)          { if( pof->pf ) putc(c,pof->pf); }
void pozitie::operator=(char *s)         { if( pof->pf ) fputs(s,pof->pf); }
pozitie::operator const char ( )
        { if( pof->pf ) return getc(pof->pf);   return EOF;  }
void main()
 {
  fisier f("fisvect.dat");
  int i; char c;
  for(i=0;i<5; i++)  f[i]=i+'0';
  f[5]="A";    f[6]="BBBBBBBBBB";
  cout << "\nPrimii 16B sunt: ";
  for(i=0;i<16; i++)  { c=f[i];   cout << c; }
}
```

2.5 Aplicaţii

❶ Un exemplu simplu: clasa complex !

Paradoxal, poate semn al evoluţiei gradului de percepţie a structurilor abstracte, clasa complex nu e complexă, ci simplă. Cel puţin în majoritatea implementărilor, obiectele complex nu au membri stocaţi ca extensii în memoria dinamica, iar operatorii au accepţiuni larg recunoscute. Am ales ca exemplificare această clasă tocmai pentru a valorifica lucrurile deja cunoscute despre această tipologie, în ideea învăţării de lucruri noi, aplicabile şi altor clase.

```
#include <iostream.h>
#include<math.h>

class complex
{
	private:
		double Re,Im;
	public:
		complex(double r=0., double i=0.) :	Re(r), Im(i){ }
				// constructor cu valori implicite

		friend ostream & operator<<( ostream &, complex);
				// afisare numar complex

		complex  operator+(complex z)
			{  return complex(Re + z.Re,Im + z.Im);  }
				// adunare folosind apel de constructor

		complex  operator-(complex z)
			{ complex t; t.Re=Re-z.Re; t.Im=Im-z.Im; return t; }
				// scadere folosind un obiect temporar

		complex  operator-()
			{  return complex(-Re, -Im); }
				// schimbare de semn

		complex  operator~()	{  return complex(Re,-Im);  }
				// conjugare numar complex

		complex operator*(complex z)
			{  return complex ( Re*z.Re-Im*z.Im,  Re*z.Im+Im*z.Re );  }
				// produs de numere complexe

		double operator!( ) {   return sqrt(Re*Re+Im*Im);   }
```



```
				// modulul numarului complex ca operator unar

		operator double(){ return !(*this); }
				// cast spre double, prin preluarea modulului

		complex operator/(complex z)
			{  return complex( (Re*z.Re+Im*z.Im)/(z.Re*z.Re+z.Im*z.Im),
				(-Re*z.Im+Im*z.Re)/(z.Re*z.Re+z.Im*z.Im) );
			}

		complex operator*(double n) // inmultire cu un scalar
			{   return complex ( Re*n,  Im*n );  }

		complex operator/(double n) // impartire cu un scalar
			{   return complex ( Re/n,  Im/n );  }

//		complex operator/(complex z) // impartire prin inmultire cu conjugat
//			{  return  *this * ~z / (!z * !z); }
// se poate si return complex(*this * ~z / (!z * !z);
				// dar trece prin constructor de copiere !

		complex  operator+=(complex z)
			{   return *this = *this + z;   }
				// atribuire compusa, definita prin operatiile simple

		friend bool operator==(complex z1, complex z2)
			{ return  (z1.Im-z2.Im < 0.00001) &&
				(z1.Re-z2.Re <0.00001) ? 1:0; }

		friend bool operator!=(complex z1,complex z2)
			{ return !(z1==z2); }
} ;

ostream & operator<<( ostream &out, complex z)
	{ out << z.Re<<(z.Im<0 ? "" : "+" ) << z.Im<<"i"; return out; }
```

Pentru supraîncarcarea operatorilor uzuali, s-au folosit atât forme în care constructorul e invocat pe return (vezi operator+), cât şi forme clasice, în care se alocă mai intâi un obiect temporar; se calculează apoi elementele lui, după care obiectul este returnat (vezi operator-).

De remarcat că **operator–** apare în două ipostaze: ca operator **binar** în operaţia de scădere şi ca operator de semn, deci **unar**. Ambele versiuni fiind supraîncărcări prin funcţii membre, doar unul din parametri se transferă explicit pentru operatorul binar, în timp ce pentru operatorul unar, singurul operand se transferă implicit.

Pentru refolosirea codului scris operator/( ) poate fi introdus şi ca înmulţire cu conjugatul, corectat cu pătratul modulului. De asemenea, uzând de supraîncarcare, a fost definită şi împărţirea cu un scalar; analog putea fi definită şi înmulţirea cu scalari.

Dintre operatorii unari au fost supraîncărcați **operator~ ( )** cu semnificația de conjugare, respectiv **operator! ( )** pentru calculul modulului numărului complex.

De remarcat că nu puteam alege | pentru a simboliza modulul deoarece acesta este operator binar, iar la supraîncărcare trebuie respectată cardinalitatea operatorului.

Pe baza modulului, s-ar putea introduce și operatorul de cast în double, acceptând că atunci când un număr complex apare pe o poziție în care se cere un număr real, să i se aplice o conversie în real, prin modulul său.

Operatorii de atribuiri compuse se pot introduce pe baza compunerii dintre o atribuire simplă și operația cu care se compune (vezi operator +=( ), introdus sub forma ***this = *this + z;** care modifică conținutul obiectului curent).

O problemă care s-ar putea pune aici este cea referitoare la aplicarea în cascadă a atribuirilor sau a atribuirilor compuse, sub forma **z = z1 = z2;** ușor se poate constata că definirile introduse de noi, compuse cu un operator=( ) implicit (copiere bait cu bait a numărului complex, la o altă locație) răspund acestor cerințe.

În ce privesc comparațiile între numere complexe, trebuie avute în vedere cel puțin două aspecte:

- mulțimea numerelor complexe nu este total ordonată;
- reprezentarea pe double a celor două componente ale numărului complex ar putea diferi ușor la ultimele zecimale atunci când se pornește de la forma trigonometrică față de cazul când se pornește de la forma algebrică.

În virtutea celor de mai sus s-a optat așadar pentru supraîncărcarea operatorilor de == și !=, iar maniera în care s-a făcut se bazează pe acceptarea ca egale a două numere care au primele cinci zecimale egale, pentru părțile lor reale, respectiv imaginare.

În foarte multe cazuri se lucrează cu forma trigonometrică a numărului complex **z = r(cos t + i sin t)**, unde r este modulul, iar t argumentul numărului complex.

Ne-ar fi util un constructor bazat pe modul și unghi, dar acestea fiind tot de tip *double*, ar intra în ambiguitate cu constructorul complex (*double, double*) deja existent. Nu e recomandat nici un constructor care să primească unul din parametri (unghiul) ca *int*, deoarece în unele situații dăm constantele *double* fără . dacă nu au parte zecimală; acest lucru ar putea conduce la

confuzii (considerându-se că numărul complex e dat trigonometric, deoarece al doilea double e dat ca *int*) și la obiecte incorect inițializate.

Pentru a individualiza noul constructor s-a preferat „marcarea" lui, printr-un parametru de tip introdus de utilizator: **unghi**. În esență el este tot un *double*, dat de singurul lui membru. Pentru a evita cunoașterea numelui datei membre (*n*) și pentru a scurtcircuita acest nivel introdus superficial, noul tip a fost înzestrat și cu operatori de cast spre double, invocat automat de cele mai multe ori, care doar furnizează în afară conținutul, ca la o funcție de acces.

```
#define PI 3.141592
class unghi
      {
            public:
                  double u;
                  unghi(int v):u(PI*v/180.) {}
                  operator double() { return u; }
      };
```

S-a profitat de introducerea noului tip scriind și un constructor de unghi care primește unghiul în grade sexagesimale, deși în esență conținutul este stocat în radiani așa cum este cerut de funcțiile trigonometrice din <math.h>.

În clasa complex putem introduce acum și un constructor pornind de la forma trigonometrică a numărului complex:

```
complex(double r, unghi t) :   Re( r*sin(t) ), Im( r*cos(t) ) { }
                  // constructor pornind de la forma trigonometrica
```

Un posibil program principal de testare ar arăta astfel:

```
void main()
{
      complex z,z1(1., -31.), z2(1.,-1.),v,k;
      double m; unghi u=30;
      z1=complex(1,(unghi)30 );
      z2=complex(0.5, sqrt(3.)/2 );
      //cout << (z1==z2 ? "egale" : "Diferite");
      //cout << (double)z1;
      cout << (z += z1 += z2);
      cout <<endl;
}
```

❷ O clasă prezentă aproape peste tot: clasa String

Clasa String este ideală pentru a ilustra lucru cu obiecte cu extensie în memoria dinamică; întreg conţinutul şirului este stocat în memorie dinamică, obiectul ţinând doar **pointerul** la conţinut şi **lungimea** şirului. Ca urmare, vom regăsi obligatoriu cele patru elemente specifice obiectelor cu membri pointeri: constructori şi destructor expliciţi, constructor de copiere şi operator=.

Constructorul fără parametri crează un şir vid, ce conţine doar terminatorul \0; se putea lucra şi cu pointer nul dacă şirul era vid, dar complica inutil algoritmii de lucru cu String, deoarece funcţiile din <string.h> nu acceptă în prelucrare, pointer nul de şir.

Majoritatea operaţiilor cu String sunt redirectate către funcţiile specifice tipului *char**, dar String permite în plus operaţii precum: atribuiri cu =, redimensionări automate, concatenări şi comparaţii folosind operatori, test de şir vid etc., păstrând totodată facilitatea de localizare a unui caracter prin poziţia sa (operator[ ]).

Funcţia de acces **setString** este folosită şi de constructor pentru a iniţializa un şir pornind de la un vector de char. Tot o funcţie de acces este şi **strlun** (prin analogie cu strlen) care furnizează în afară valoarea membrului privat **lg** (lungimea şirului).

```
#include <iostream.h>
#include <process.h>
#include <iomanip.h>
#include <string.h>

class String
{
 private:
        int lg;          // lungime
        char *ps;          // pointer la primul caracter

        void setString( const char * );  // functie de acces

        friend ostream &operator<<( ostream &out, const String &s )
                {  out << s.ps;   return out; }

        friend istream &operator>>( istream &inp, String &s )
                {
                        char temp[ 100 ];
                        inp >> setw( 100 ) >> temp;
                        s = temp;    return inp;
                }
```



```
 public:
        String( const char * = "" ); // constructor de sir (eventual vid)
        String( const String & );        // copy constructor
        ~String();                        // destructor

        char &operator[]( int );            // extragere caracter
        const char &operator[]( int ) const; // incadrare in dimensiune
        String operator()( int, int );      // extragere subsir
        int strlun() const;                 // lungime

        const String &operator=( const String & );  // atribuire
        const String &operator+=( const String & ); // concatenare

        bool operator!() const;                 // test de sir vid
        bool operator==( const String & ) const;
        bool operator!=( const String & s2 ) const
                        { return !( *this == s2 ); }

        bool operator<( const String & ) const;
        bool operator>( const String &s2 ) const
                        { return s2 < *this; }

        bool operator <= ( const String &s2 ) const
                        { return !( s2 < *this ); }

        bool operator>=( const String &s2 ) const
                        { return !( *this < s2 ); }
};

String::String( const char *s ) {   lg= strlen( s ); setString( s ); }

String::String ( const String &sursa ) : lg( sursa.lg )
        {   setString( sursa.ps ); }

const String &String::operator=( const String &s2 )
{
  if ( &s2 != this )
        {  delete [ ] ps;  lg = s2.lg;  setString( s2.ps ); }
  return *this;
}

String::~String()       {   delete [ ] ps;}

int String::strlun() const { return lg; }

void String::setString( const char *string2 )
{
  ps = new char[ lg + 1 ];
  if( ps )   strcpy( ps, string2 );
}
```

```
const String &String::operator+=( const String &s2 )
{
   char *aux = ps;    lg += s2.lg;
   ps = new char[ lg + 1 ];
   if(ps==NULL) { cout <<"\nEsuare alocare memorie "; exit(1); }
   strcpy( ps, aux );     strcat( ps, s2.ps );
   delete [ ] aux;     return *this;
}
bool String::operator!() const { return lg == 0; }
bool String::operator==( const String &s2 ) const
  { return strcmp( ps, s2.ps ) == 0; }
bool String::operator<( const String &s2 ) const
  { return strcmp( ps, s2.ps ) < 0; }
char &String::operator[ ]( int poz )
{
  if( poz >= 0 && poz < lg )   return ps[ poz ];
  else {cout << "\n Indice in afara domeniului \n"; return ps[0]; }
}
const char &String::operator[ ]( int poz ) const
{
  if( poz >= 0 && poz < lg )   return ps[ poz ];
  else { cout << "\n Indice in afara domeniului \n"; return ps[0]; }
}
String String::operator()( int index1, int index2 )
{
 if( index1 < 0 )  index1=0;             // index negativ
 if (index2 >= lg ) index2=lg-1;         // depasire index
 int lun=index2-index1+1;
 if(lun<0)                               // indexi inversati
        { lun=-lun;int aux =index2; index2 = index1; index1=aux;  }

        char *aux = new char[ lun + 1 ];
        if( aux )
        {
                strncpy( aux, &ps[ index1 ], lun );     aux[ lun ] = '\0';
                String temp ( aux );    delete [] aux;
                return temp;
        }
        else {cout <<"\nEsuare alocare memorie "; exit(2); }
}
```



```
void  main()
{
  String s1( "programarea orientata obiect" ), s2( " in c++ " ), s3;
  // test operatori relationali
  cout << "s1 = " << s1 << "  s2 = " << s2   << " s3 = \"" << s3 << '\"'
       << "\ns2 == s1 intoarce "
       << ( s2 == s1 ? "true" : "false" )
       << "\ns2 != s1 intoarce "
       << ( s2 != s1 ? "true" : "false" )
       << "\ns2 >  s1 intoarce "
       << ( s2 > s1 ? "true" : "false" )
       << "\ns2 <  s1 intoarce "
       << ( s2 < s1 ? "true" : "false" )
       << "\ns2 >= s1 intoarce "
       << ( s2 >= s1 ? "true" : "false" )
       << "\ns2 <= s1 intoarce "
       << ( s2 <= s1 ? "true" : "false" );
 // test de sir vid cu operator!()
   if ( !s3 ) cout << "\ns3 vid: \""<< s3<< '\"';
        // test supraincarcare operator=
   s3 = s1;
   if ( !!s3 ) cout << "\ns3 nevid: " << s3 << endl;
 // test concatenare cu operator+=
   s1 += s2;   cout << "\nConcatenare: "<<s1;
 // test conversie prin constructor
   s1 += " Editia 2003";
 cout << "\nConcatenare cu apel constructor:\n s1= "<< s1 << "\n";
 // test supraincarcare operator() pentru extragere subsir
 cout << "\n s1(2, 4), este:" << s1( 2, 4 ) << "\n";
 // test extragere subsir cu indici inversati sau in afara domeniului
 cout << "\nSubsir s1(13, 0): " << s1( 13, 0 ) << "\n";
 // test constructor de copiere
 String *psir = new String( s1 );
 cout << "*psir = " << *psir << "\n\n";
 // test lucru cu pointeri de sir si operator=() pe auto-asignare
 cout << "asignare *psir la *psir\n";
 *psir = *psir;
 cout << "*psir = " << *psir << '\n';
 // test destructor
 delete psir;
```

```
// test operator[ ]
s1[ 0 ] = 'P';    s1[ 32 ] = 'C';
cout << "\ns1 dupa atribuiri la nivel de caracter \n"<< s1 << "\n\n";

// test incadrare in indice
cout << "Incercare de atribuire  s1[100]= 'x' intoarce: ";
s1[ 100 ] = 'x';    // ERROR: poz out of range
}
```

operator( ) putând primi oricâţi parametri, a fost supraîncărcat să extragă un subşir indicat prin două poziţii (date în orice ordine), cu verificarea încadrării în dimensiuni.

operator[ ] este supraîncărcat în două variante, cu const şi fără const, compilatorul putând face distincţia între cele două prototipuri; utilizatorul clasei poate folosi oricare dintre cele două versiuni, deci îşi poate proteja anumite locaţii de memorie împotriva suprascrierii, lucrând cu şiruri constante.

Metodele specifice tipului String din biblioteca standard C++ sunt mult mai numeroase, dar ne-am mărginit la cele mai importante, pentru a dezvălui principiile de bază după care au fost create aceste metode. Afişarea rezultatelor de mai jos atestă funcţionarea corectă a metodelor clasei String.

s1 = programarea orientata obiect s2 = in c++ s3 = ""
s2 == s1 intoarce false
s2 != s1 intoarce true
s2 > s1 intoarce false
s2 < s1 intoarce true
s2 >= s1 intoarce false
s2 <= s1 intoarce true
s3 vid: ""
s3 nevid: programarea orientata obiect

Concatenare: programarea orientata obiect in c++
Concatenare cu apel constructor:
s1= programarea orientata obiect in c++ Editia 2003

s1(2, 4), este:ogr

Subsir s1(13, 0): programarea
**psir = programarea orientata obiect in c++ Editia 2003*

*asignare *psir la *psir*
**psir = programarea orientata obiect in c++ Editia 2003*

s1 dupa atribuiri la nivel de caracter
Programarea orientata obiect in C++ Editia 2003

Incercare de atribuire s1[100]= 'x' intoarce:
Indice in afara domeniului

❸ Clasa fractie pentru operaţiile uzuale cu fracţii

Clasa introduce obiectul **fractie** ca fiind format din **doi întregi** cu semn; având în vedere că semnul nu poate fi decât + sau -, din considerente de tipărire, îl stochează doar la numărător. Constructorul cu valori implicite crează fracţia 0 / 1; când constructorul primeşte un număr oarecare, îi pune numitor 1, după ce în prealabil îi îndepărtează partea zecimală ! Împărţirea la zero se tratează prin constructor simulând infinitul prin MAX_INT.

Două funcţii utilitare specifice lucrului cu întregi, determină **cel mai mare divizor comun** după algoritmul lui Euclid şi **cel mai mic multiplu comun**, ca raport între produsul numerelor şi cel mai mare divizor comun. Cele două funcţii folosesc la aducerea la acelaşi numitor a două fracţii.

Amplificarea şi **simplificarea** sunt alte două operaţii uzuale, cărora le corespunde câte o funcţie membră. Simplificarea se face cu cel mai mare divizor comun, în timp ce amplificarea primeşte factorul cu care operează.

Operaţiile de bază reproduc varianta uzuală de lucru cu fracţii.

Pentru a reduce efortul de programare, a fost introdusă supraîncărcarea **operatorului unar de semn (-)**, iar scăderea a devenit astfel adunare cu opusul fracţiei. Din aceleaşi considerente, împărţirea este descrisă ca înmulţire cu inversul fracţiei.

Pentru operatorii relaţionali, se preferă aducerea fracţiilor la double, pentru comparaţii simple între valorile lor.

```
#include<iostream.h>
#include<math.h>
#define MAX_INT 0x7FFFFFFF

int cmMdc(int a, int b)
{
        if(a<b) cmMdc(b, a);
        if(a%b) return cmMdc(b,a%b);  else return b;
}

int cmmmc(int a, int b)
        {         return a*b / cmMdc(a, b);     }

class fractie
{
        int nr,nm;
```

```
public:
   explicit fractie(int n=0,int m=1)
         { if(m<0) m=-m, n=-n; nr = m?n:MAX_INT;  nm= (m? m:1); }
   friend ostream & operator<< (ostream & ies, fractie& f)
               {         ies << " "<< f.nr<<"/"<<f.nm; return ies;   }
   void simplif()
         {
               int factor=cmMdc(abs(nr),abs(nm));
               nr/=factor, nm/=factor;
         }

    void amplif( int factor)
               { nr *= factor ; nm *= factor; }
// adunarea a doua fractii
     fractie operator+ (fractie f2)
         {
               fractie f1= *this,rez; f1.simplif(); f2.simplif();
               int mc=cmmmc(f1.nm,f2.nm);
               f1.amplif( mc/f1.nm);  f2.amplif(mc/f2.nm);
               rez.nr=f1.nr+f2.nr; rez.nm=mc; rez.simplif();
               return rez;
         }
// schimbare de semn
     fractie operator-( )  {   return fractie(-nr, nm);  }
// scaderea ca adunare cu -f2
     fractie operator- (fractie f2)  { return fractie(*this + (-f2) );}
//inmultirea a doua fractii
    fractie operator* (fractie f2)
         {
               fractie temp;
               temp.nr=nr*f2.nr;temp.nm=nm*f2.nm;
               temp.simplif();
               return temp;
         }
// impartire prin inmultire cu inversa
    fractie operator/ (fractie f2) { return *this * fractie(f2.nm,f2.nr);}
    bool  operator<= (fractie f2)
         { return ((double)nr/nm) <= ((double)f2.nr/f2.nm) ? 1:0 ; }
   operator double() { return (double)nr/nm; }
};
```


Metodele definite până acum sunt suficiente pentru cele mai uzuale operaţii; chiar şi adunarea unei fracţii cu un număr este posibilă, când constructorul nu poartă atributul explicit, pentru că se va intra automat prin constructor, cu transformarea numărului în fracţie.

Nu se pot efectua însă operaţii între un număr şi o fracţie; pentru acoperirea acestor situaţii a fost introdus un operator **cast** spre double, care transformă astfel de operaţii în simple operaţii pe *double*. Pentru a nu intra în ambiguitate la efectuarea unor conversii (prin cast şi prin constructor), constructorul a fost declarat **explicit**, conversia prin constructor făcându-se doar când programatorul cere *explicit* acest lucru.

Un posibil program de testare a clasei **fractie** este următorul:

```
void main(int argc, char* argv[])
{
      fractie f1(3,12), f2(5,14);
      cout<<endl << f1<<"  +  "<<f2<<" = "<<  f1+f2 << endl ;
      cout<<endl << f1<<"  -  "<<f2<<" = "<<  f1-f2 << endl ;
      cout<<endl << f1<<"  *  "<<f2<<" = "<<  f1*f2 << endl ;
      cout<<endl << f1<<"  /  "<<f2<<" = "<<  f1/f2 << endl ;
      cout<<endl << 2 <<"  +  "<<f1<<" = "<<  2+f1 << endl ;
      cout<<endl << f1<<"  +  "<<2 <<" = "<<  f1+2 << endl ;
      cout<<endl << f1<<"  +  "<<(fractie)2 <<" = "
                                    <<  f1+(fractie)2 << endl ;
      f1.simplif();f2.simplif();
}
```

Rezultatele afişate de programul de mai sus:

3/12 + 5/14 = 17/28
3/12 - 5/14 = -3/28
*3/12 * 5/14 = 5/56*
3/12 / 5/14 = 7/10
2 + 3/12 = 2.25
3/12 + 2 = 2.25
3/12 + 2/1 = 9/4

confirmă conversiile explicite prin constructor şi cele implicite prin cast.

❹ Clasa BigInt pentru operații cu întregi mari

După cum se știe, întregii de tip **long** pot ajunge până la valoarea +2147483647, respectiv 4294967295 (0xFFFFFFFF) fără semn. Tipul **double** poate ajunge până la numere cu 15 – 16 poziții în sistemul zecimal.

Pentru a lucra cu valori mai mari, programatorul trebuie să preia el sarcinile unei aritmetici extinse; noi o vom face definind clasa **BigInt** care stochează numere întregi pozitive, de dimensiuni mari, sub formă de șir de cifre. Cifrele vor fi ținute într-un vector de char, cifra[NR_CIF], dar în reprezentare internă, nu în ASCII; în acest fel, la nivel de cifră, calculele se pot face direct, fără nici o conversie prealabilă. Ordinea de stocare este de la stânga la dreapta, adică cifrelor de rang mare le corespund elementele de început ale vectorului. Numărul cifrelor semnificative ale unui obiect se determină cu un apel **nr_cifre()**.

```
#include<iostream.h>
#include<iomanip.h>

#include<string.h>
#define NR_CIF 100
class BigInt
{
        signed char cifra[NR_CIF];

public:
        BigInt(long val=0);
        BigInt (char *);

        BigInt operator+ (BigInt &);
        BigInt operator+ (int);
        BigInt operator+ (char *);
        BigInt prod_1( signed char );
        void deplas(int );
        int nr_cifre();
        BigInt operator* (BigInt &);
        friend ostream &operator<<(ostream&,BigInt&);
};
BigInt::BigInt(long val)
{
        register i;
        for(i=0;i<NR_CIF;i++) cifra[i]=0;
        for(i=NR_CIF-1;val && i>=0;i--)
```



```
                cifra[i]=val%10, val/=10;
}
BigInt::BigInt(char * sir_cif)
{
        register i,j;
        for(i=0;i<NR_CIF;i++) cifra[i]=0;// cifrele in exces sunt 0
        for(i=NR_CIF-strlen(sir_cif),j=0;   i<NR_CIF ;i++,j++)
            cifra[i] = sir_cif[j]-'0';  // cifrele normale se tin in cod intern
}
BigInt BigInt::operator+ (BigInt &bi2)
{
        BigInt temp;int carry=0,i;
        for(i=NR_CIF-1;i>=0;i--)
        {
                temp.cifra[i]=cifra[i]+bi2.cifra[i]+carry;
                if(temp.cifra[i]>9)
                        { temp.cifra[i]%=10;    carry=1; }
                else
                        carry=0;
        }
        return temp;
}
BigInt BigInt::operator+ (int n)  {     return *this + BigInt(n); }
BigInt BigInt::operator+ (char* sir_cif)
        { return *this + BigInt(sir_cif); }
BigInt BigInt::prod_1( signed char cif)
{
        BigInt aux = *this; char carry=0, i;
        for(i=NR_CIF-1;i>=0;i--)
        {
        aux.cifra[i]=aux.cifra[i]*cif + carry;
        if(aux.cifra[i]>9)
                        { carry=aux.cifra[i]/10;aux.cifra[i]%=10; }
        else  carry=0;
        }
        return aux;
}
void BigInt::deplas(int n)
{

        int i, j;
```

```
        if(n > 0 && n<NR_CIF )
        {
                for( i=0, j=n; j< NR_CIF ; i++,j++)
                        cifra[i]=cifra[j];
                for( ; i< NR_CIF ; i++)cifra[i]=0;
        }

}
int BigInt::nr_cifre()
{
        for(int i=0;cifra[i]==0; i++);
        return NR_CIF-i;
}
BigInt  BigInt::operator* (BigInt & b2)
{
        int nr_cif, nr_poz, i;BigInt rez;
        nr_cif=b2.nr_cifre();
        for(i=NR_CIF - 1,nr_poz=0 ; i>=NR_CIF -nr_cif;i--)
        {
                BigInt aux = prod_1(b2.cifra[i]);aux.deplas(nr_poz);
                cout<<"\nxx"<<setw(50-aux.nr_cifre() )<<" "<< aux;
                nr_poz++;
                rez=rez+aux;
        }
        return rez;
}
ostream &operator<<(ostream& out,BigInt& bi)
{
        register i;
        for (i=0; (bi.cifra[i]==0 )&&i<NR_CIF;i++);
        if(i==NR_CIF)
                out<<0;
        else
                for(;i<NR_CIF;i++) out<<  (char)(bi.cifra[i]+'0');
        return out;
}
void main()
{
        BigInt b1("12345678901234567890"),b2(9999);
        cout << "\nb1 = "<< b1<<endl;
        cout<<"\n"<<b1<<" + "<<b2<<" = " <<b1+b2<<endl;
        b1="123459789";
```



```
        b2="1999999";
        cout << "\n"<<b1<<" * "<<b2<<" = " << b1*b2 <<endl ;
}
```

Constructorii de clasă generează obiecte pornind de la întregi obişnuiţi (implicit 0) sau de la numere date ca text, cu maxim NR_CIF cifre.

Calculele reproduc varianta manuală de lucru, adică operând cifră de cifră şi ţinând minte cifra de transport. Adunarea introdusă prin **operator+** recunoaşte în intrare doi întregi mari, un întreg mare şi unul mic, sau un întreg mare şi altul dat ca text. Din supraîncărcări se observă că toate adunările sunt până la urmă redirectate cu ajutorul constructorilor către adunarea de două obiecte BigInt. O parte din redirectări se făceau şi implicit deoarece constructorii cu un parametru sunt folosiţi de compilator drept convertori, pentru a încerca identificarea unui prototip pentru operator+.

Operaţia de înmulţire se realizează în două etape; **prod_1** face înmulţirea unui obiect BigInt cu o cifră şi obţine tot un obiect BigInt; operaţia se repetă pentru fiecare cifră a înmulţitorului, obiectele auxiliare rezultate fiind deplasate corespunzător spre stânga (funcţia **deplas()**) şi adunate la rezultatul final. Pentru facilitarea înţelegerii în supraîncărcarea **operator***, a fost pusă o afişare intermediară.

```
b1 = 12345678901234567890

12345678901234567890 + 9999 = 12345678901234577889

xx                            1111138101
xx                           11111381010
xx                          111113810100
xx                         1111138101000
xx                        11111381010000
xx                       111113810100000
xx                       123459789000000
123459789 * 1999999 =    246919454540211
```

❺ Clasa Data pentru manipularea datei calendaristice

În general, bibliotecile de clase conţin şi clase care permit gestiunea timpului şi a datei calendaristice; aceste definiţii cooperează cu elemente ale sistemului de operare care posedă şi întreţin informaţii despre timp.

Exemplul de mai jos îşi propune să ilustreze cum se poate derula o astfel de cooperare între funcţiile sistem şi metodele clasei *Data*.

Conţinutul informaţional de bază al clasei se reduce la întregii ziua, luna, anul, dar există multe metode specifice.

Constructorul fără parametri cere data sistemului de operare, după care îşi extrage numai informaţia cu care iniţializează obiectul *Data*. Formatul time_t, sub care obţine informaţia despre timp (funcţia **time**) este un echivalent al tipului long int, adică numărul secundelor scurse de la 1 ianuarie1970; constructorul apelează apoi o altă funcţie sistem (**localtime**) pentru a structura această informaţie astfel încât să poată extrage numai elementele dorite. În acelaşi timp, se fac şi mici corecţii, în sensul că luna se aduce la numerotarea 1-12 (nu 0-11, cum o ţine sistemul), anul se stochează complet (nu exces 1900).

Pentru constructorul cu parametri, o funcţie auxiliară **setData** face minime validări ale întregilor primiţi pentru zi, lună, an.

Afişarea în clar a datei (ziua din săptămână, ziua din lună, numele lunii, anul) presupune calcule mai sofisticate. Pentru simplificare, s-a apelat tot la funcţii sistem; astfel o dată calendaristică este furnizată funcţiei mktime(), pentru a fi adusă în formatul time_t. Aceeaşi dată este readusă în format structurat (apelul gmtime), pentru că trecând-o prin acest proces, primim de la sistem informaţia completă (inclusiv ziua din săptămână ce corespunde datei noastre). Afişarea propriu-zisă mai are nevoie acum doar de identificarea unor nume în nişte variabile statice cu denumiri de zile şi luni.

```
#include <iostream.h>
#include <time.h>

class Data
{
 private:
        int luna;
        int ziua;
        int anul;
        static const int Nr_zile[];
        void avans();
        friend ostream &operator<<( ostream &, const Data & );
public:
        Data( int, int, int );
        Data( );
        void setData( int, int, int );
        Data &operator++();
```



```
        Data operator++( int );
        const Data &operator+=( int );
        bool AnBisect( int ) const;
        bool Sf_de_luna( int ) const;
        static bool isSarbatoare(Data);
        static const struct sarbatori {public: int z,l;} s[];
};

const int Data::Nr_zile[ ] =
        { 31, 28, 31, 30, 31, 30,31, 31, 30, 31, 30, 31 };

const  struct Data::sarbatori Data::s[ ]=
        { {1,1},{2,1},{1,5},{1,12},{25,12},{26,12}};

bool Data::isSarbatoare(Data d)
{
        for(int i=0; //sarbatoare din lista ?
                i<sizeof(Data::s)/sizeof(d.s[0]); i++)
                if(d.ziua==s[i].z && d.luna==s[i].l) return 1;

        struct tm cindva, *ptm; time_t altfel;// test de week end
        cindva.tm_year=d.anul-1900; cindva.tm_mon=d.luna-1;
        cindva.tm_mday=d.ziua;
        cindva.tm_hour=cindva.tm_min=cindva.tm_sec=20;
        cindva.tm_isdst=0;
        altfel = mktime(&cindva); ptm=gmtime(&altfel);
        if(ptm->tm_wday==0 || ptm->tm_wday==6) return 1;
        return 0;
}

Data::Data( int zi, int lun, int an ) { setData( zi, lun, an ); }

Data::Data()
{
        time_t data_ora; time( & data_ora);
        struct tm *d_o = localtime(&data_ora);
        ziua=d_o->tm_mday; luna=d_o->tm_mon+1;
        anul=d_o->tm_year+1900;
}

void Data::setData( int zi, int lun, int an )
{
  luna = ( lun >= 1 && lun <= 12 ) ? lun : 1;
  anul = ( an >= 1900 && an <= 2100 ) ? an : 1900;

  if ( luna == 2 && AnBisect( anul ) )
    ziua = ( zi >= 1 && zi <= 29 ) ? zi : 1;
  else
```

```
    ziua = ( zi >= 1 && zi <= Nr_zile[ luna-1 ] ) ? zi : 1;
}

Data &Data::operator++()
                    { avans(); return *this; }

Data Data::operator++( int )
{
  Data temp = *this;
  avans(); return temp;
}

const Data &Data::operator+=( int delta )
{
  for ( int i = 0; i < delta; i++ ) avans();
  return *this;
}

bool Data::AnBisect( int an ) const
{
      return
       ( an % 400 == 0)||( an % 100 != 0 && an % 4 == 0 )? 1: 0;
}

bool Data::Sf_de_luna( int d ) const
{
  if ( luna == 2 && AnBisect( anul ) )
    return d == 29; // februarie in an bisect
  else
    return d == Nr_zile[ luna -1];
}

void Data::avans()
{
  if ( Sf_de_luna( ziua ) && luna == 12 )
       {  ziua = 1;  luna = 1;  ++anul; }        // zi sfirsit de an
  else if ( Sf_de_luna( ziua ) )
       { ziua = 1;      ++luna;         }        // zi sfirsit de luna
       else   ++ziua;            // zi obisnuita
}

ostream &operator<<( ostream &output, const Data &d )
{
 static char *Nume_luna[] =
  {      "ianuarie ","februarie ", "martie    ", "aprilie  ",
         "mai       ","iunie     ", "iulie     ", "august   ",
         "septembrie","octombrie ", "noiembrie ", "decembrie " };
```



```
 static char *Nume_zi[] =
       { "duminica","luni    ","marti    ","miercuri","joi      ",
               "vineri  ","sambata " };

 struct tm cindva, *ptm; time_t altfel;
 cindva.tm_year=d.anul-1900;
 cindva.tm_mon=d.luna-1; cindva.tm_mday=d.ziua;
 cindva.tm_hour=cindva.tm_min=cindva.tm_sec=20;
 cindva.tm_isdst=0;
 altfel = mktime(&cindva); ptm=gmtime(&altfel);
 output << Nume_zi[ptm->tm_wday]<<' '<<d.ziua <<' '
                 << Nume_luna[ d.luna-1 ]<<' ' << d.anul;
 return output;
}

void main()
{
      Data d1(28,2,1976),d2; d1++;
      cout<< d1<<endl;
      cout<< d2<<endl;
      d2=Data(1,12,2002);
      for(int i=1;i<=31;i++)
      {
       if(Data::isSarbatoare(d2))
                      cout << "\n Sarbatoare: "<<d2;
       d2++;
      }
}
```

Funcţia **isSarbatoare** consideră sărbători legale zilele de sâmbătă şi duminică, precum şi cele înscrise într-o listă de sărbători.

Clasa Data mai cuprinde în plus, supraîncărcări pentru operatorii ++ şi +=. Toate se bazează pe efectul funcţiei **avans**, care avansează câte o zi, sesizând sfârşitul de lună şi sfârşitul de an.

duminica 29 februarie 1976
duminica 11 august 2002

Sarbatoare: duminica 1 decembrie 2002
Sarbatoare: sambata 7 decembrie 2002
Sarbatoare: duminica 8 decembrie 2002
Sarbatoare: sambata 14 decembrie 2002
Sarbatoare: duminica 15 decembrie 2002
Sarbatoare: sambata 21 decembrie 2002
Sarbatoare: duminica 22 decembrie 2002

Sarbatoare: miercuri 25 decembrie 2002
Sarbatoare: joi 26 decembrie 2002
Sarbatoare: sambata 28 decembrie 2002
Sarbatoare: duminica 29 decembrie 2002

apitolul III

CLASE DERIVATE. MOŞTENIRI. FUNCŢII VIRTUALE

- **Derivarea claselor. Moştenirea unor caracteristici**
- **Funcţii virtuale**
- **Moşteniri multiple**

3.1 Derivarea claselor. Moştenirea unor caracteristici

Mecanismul derivării permite crearea facilă de noi clase, care preiau caracteristicile unor clase de bază, deja definite. Derivarea are ca obiectiv reutilizarea soft-ului, prin folosirea unor funcţii deja scrise pentru clasele existente şi eliminarea redundanţei descrierilor, în cazul claselor care au elemente comune, funcţii sau date.

Declaraţia clasei derivate (D) anunţă clasa de bază (B) din care provine, precum şi tipul accesului pe care îl asigură pentru partea informaţională moştenită (*public, private* sau *protected*) sub forma:

```
class D : public B
      {
            // date şi funcţii  specifice clasei derivate;
      };
```

Indiferent de tipul derivării, funcţiile membre ale clasei derivate nu au acces pe zona *private* a clasei de bază; problema nuanţării accesului la derivare se pune aşadar numai pentru zonele *public* şi *protected.*

Prin derivare public, membrii publici ai clasei de bază îşi păstrează caracterul public; clasa derivată are de asemenea, prin definiţie, drepturi de acces asupra membrilor protected ai clasei de bază. Practic, derivarea publică extinde pe public şi protected tipul accesului din bază şi pentru membrii derivatei.

Prin derivare private, membrii *public* şi *protected* ai clasei de bază devin membri privaţi în clasa derivată. Se observă că prin derivare, membrii *private* din clasa de bază îşi păstrează totdeauna caracterul privat, în toate clasele derivate din aceasta şi pe toate nivelurile de derivare, când sunt mai multe niveluri de derivare ierarhică. Practic, prin derivare privată se opreşte posibilitatea de transmitere către urmaşi a dreptului de acces la clasa de bază deoarece pentru primul nivel de derivare zonele *public* şi *protected* sunt totuşi accesibile.

Prin derivare protected, membrii *public* şi *protected* ai clasei de bază devin *protected* pentru clasa derivată, putând fi transmis dreptul de acces şi altor clase, prin derivare succesivă.

Tipul accesului moştenit prin derivare, dacă nu se specifică, este implicit privat. În cazul structurilor, în versiunile care acceptă derivarea structurilor, aceasta este implicit publică. După cum se observă din figura 3.1, prin toate tipurile de derivare, membrii privaţi sunt inaccesibili pentru clasele derivate.

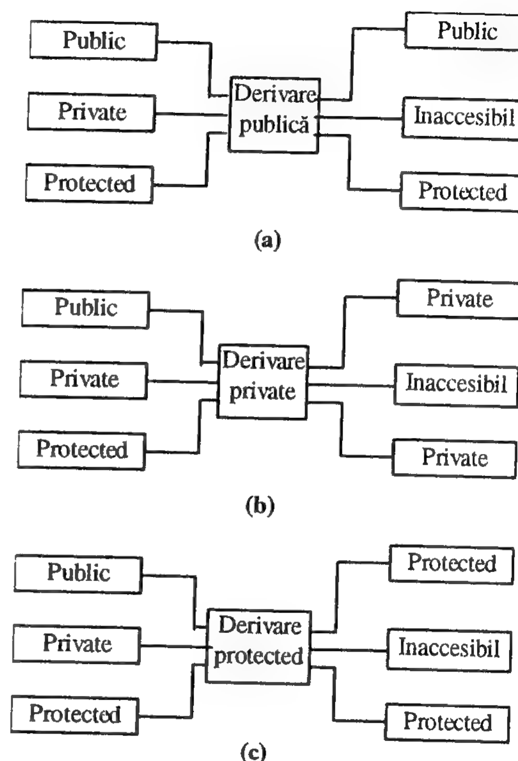

Fig. 3.1 Reguli de derivare

Prin derivare privată, membrii publici ai clasei de bază devin privaţi; dacă programatorul doreşte ca o parte dintre aceştia să rămână publici ca şi în bază, adică derivarea privată să nu se exercite asupra întregii zone moştenite, poate apela la aşa numita *publicizare*, adică citarea pe zona public a clasei derivate, a membrilor moşteniţi.

```
#include <iostream.h>
class B
 {
          int x;
   public:
```

```
            int y;
            void f( ) { }
            B(int i=0, int j=1):x(i),y(j){}
};
class D : B
 {
   public:
            B::y;
            B::f;
};
void main()  {   B b; D d; cout << b.y<<" "<< d.y; d.f();}
```

După cum se observă, pentru a distinge între noile declaraţii de membri care se numesc la fel ca în bază, la *publicizare* nu se mai dă tipul, respectiv prototipul membrilor şi în plus se indică şi rezoluţia de clasă de bază. *Publicizarea* apare deci ca o relaxare a restricţiilor introduse prin derivare şi nu ridică restricţii impuse de creatorul clasei de bază.

Noua clasă D îşi are proprii ei constructori, impliciţi şi / sau expliciţi, care îndeplinind parţial acelaşi obiectiv cu constructorul clasei B, solicită explicit (prin forma cu *:nume_constructor*) sau implicit, serviciile acestuia. Constructorul clasei D este responsabil cu iniţializarea corectă şi a datelor moştenite; în mod normal el apelează la constructorul B pentru iniţializarea datelor moştenite, chiar dacă noi nu cerem expres acest lucru, după care completează el însuşi clasa cu datele şi funcţiile specifice clasei derivate.

Vom exemplifica printr-o nouă clasă, *student* , care poate fi introdusă ca o particularizare a clasei *persoana*. Pentru simplitate am considerat că noua clasă are în plus o singură informaţie, cea privind numărul matricol.

Pentru a sesiza conlucrarea între constructorii celor două clase, să urmărim programul următor:

```
#include <iostream.h>
#include <string.h>
class persoana
  {
   private:
              int virsta;
   public:    char nume[20];
              persoana(char *n="Anonim  ", int v=0 ):virsta(v)
                                    { strcpy(nume,n); }
              int spune_virsta( ) { return virsta; }
  };
```



```
class student : public persoana
 {
              int matricol;
   public:
              student(char *nm = "FICTIV " ,int vs=0, int m=0)
                    : persoana(nm,vs), matricol(m) { }
 };
void main( )
 {
       persoana p1;
       student s1, s2("Stan Emil", 25, 110);
       cout << "\n"  << s1.nume  << p1.nume  << s2.nume;
 }
```

Acest program produce ieşirea :

FICTIV Anonim Stan Emil

Obiectul p1, fiind de tip *persoana* a fost iniţializat implicit cu numele *Anonim*, în timp ce pentru studentul s1, numele implicit, deşi pus de constructorul B, îi este transferat de constructorul D care ştie să denumească implicit prin *FICTIV*. Chiar acolo unde valorile sunt date explicit, ca în cazul lui s2, munca este tot divizată între constructori.

În exemplul care urmează, clasa D nu are un constructor explicit, astfel încât valorile asumate sunt cele puse de constructorul B. Se observă de asemenea, că există şi constructor de copiere implicit, el stând la baza conversiilor implicite ale unui student într-o persoană simplă. Conversia inversă B => D nu este implicită, datorită sensului unic de moştenire. Pentru această conversie este necesară supraîncărcarea operatorului de atribuire (=) al clasei destinaţie, conversia fiind acceptată doar pentru clasele derivate public.

Conversia de la derivat către baza (D => B) se efectuează implicit şi asupra pointerilor şi referinţelor de obiecte, ceea ce face posibil şi un apel al constructorului B, cu referire directă asupra unui obiect de tip D, sub forma **D:: D(D& d) : B(d).**

```
#include <iostream.h>
#include <string.h>
class persoana
  {
   private:    int virsta;
   public:     char nume[20];
               persoana(char *n="Anonim  ", int v=0 ):virsta(v)
                                    { strcpy(nume,n); }
```

```
            int spune_virsta( ) { return virsta; }
    };
class student: public persoana
                    {       public:  int matricol;      } ;
void main( )
 {
   persoana p1;   student s1, s2;
   cout << "\n"  << s1.nume  << p1.nume  << s2.nume;
   s1.matricol=101; strcpy(s1.nume,"Transferat");
   cout << "\n"  << s1.matricol  << s1.nume  << s1.spune_virsta( );
   p1=s1;   cout << "\n"  << p1.nume  << p1.spune_virsta( );
 }
```

Dacă D nu are un constructor de copiere, el va fi creat automat de compilator pentru a suplini sarcinile operatorului de copiere obiecte, necesar în cazul unei atribuiri sau transferului de obiecte în/din funcţii. Evident şi constructorul de copiere apelează automat la constructorul de copiere al lui B.

Dacă se defineşte explicit şi un constructor de copiere pentru D, el va fi cel apelat şi se va ţine seama de referirile explicite făcute de acesta către constructorul lui B. Astfel, dacă constructorul D nu prevede explicit un transfer de sarcini către constructorul B (forma D (D& d), adică fără referire explicită la constructorul lui B), atunci acesta din urmă este apelat cu lista de parametri vidă. Dacă un constructor cu acest prototip nu există se va semnala eroare.

Pentru forma D(D& d) :B (lista parametri), constructorul B este căutat şi apelat după prototipul indicat; însă, dacă acesta nu există, se va semnala, de asemenea, eroare.

În cazul destructorului, lucrurile stau similar, numai că ele se derulează în ordine inversă. La crearea unui obiect derivat, ordinea de execuţie este: constructor de bază, constructor derivat, iar la dezalocare: destructor derivat, destructor de bază.

Asa cum spuneam deja, clasele derivate nu au drepturi de acces speciale asupra membrilor clasei de bază, exceptând domeniul protected. Astfel o clasă derivată public din alta, nu are acces asupra domeniului private din clasa de bază; altfel s-ar putea eluda drepturile de acces prin derivarea unor clase fictive, numai în scopul de a câştiga drepturi de acces !

Clasa D moşteneşte atât datele, cât şi metodele clasei B, (chiar dacă le poate sau nu accesa !) fiind recomandat ca pentru aceeaşi funcţionalitate să nu se recurgă la crearea de funcţii noi. În felul acesta, creşte claritatea programului. Când totuşi D introduce funcţii noi, purtând acelaşi nume cu cele

din B, selectarea se face cu prioritate din D. Când se doreşte apelul funcţiei cu acelaşi nume, prin intermediul unui obiect derivat, dar versiunea moştenită din B, este necesară calificarea completă, folosind şi rezoluţia de clasă (B::f( );). Vom exemplifica acest lucru prin programul de mai jos, din care se deduce că obiectul derivat are două versiuni ale funcţiei *spune_nume*( ), una proprie şi una moştenită:

```
#include <iostream.h>
#include <string.h>
class persoana
  {
    private:     int virsta;
    public:      char nume[20];
                 persoana(char n[20]="Anonim  ", int v=0 ): virsta(v)
                              {  strcpy(nume,n); }
                 int spune_virsta( ) { return virsta; }
                 char *spune_nume( ) { return nume; }
  };
class stùdent: public persoana
  {
    public:      int matricol;
                 char * spune_nume( ) { return nume + 1; }
  };
void main( )
 {
   persoana p1;   student s1, s2;    s1.matricol=101;
   cout << "\n"  << s1.matricol  << s1.nume  << s1.spune_virsta( );
   strcpy(s1.nume, "Nou_numit");
   cout <<"\n"     << s1.persoana::spune_nume( )  << " diferit de  *"
                   << s1. spune_nume( );
 }
```

Funcţia din D returnează numele fracţionat (pointerul indică începutul pe a doua literă din nume), astfel încât se afişează:

101Anonim 0
*Nou_numit diferit de *ou_numit*

În privinţa *pointerilor la funcţiile membre* din clasă de bază sau din cele derivate se pot face următoarele precizări. Deoarece pointerii de funcţii membre poartă şi rezoluţia clasei căreia aparţine funcţia membru, nu se crează confuzii privind funcţia punctată. Datorită moştenirii ierarhice, este admisă doar conversia implicită a unui pointer de funcţie membră în clasa de bază în pointer de funcţie membră în clasa derivată, cu condiţia să aibă acelaşi

prototip, exceptând doar clasa de apartenenţă. Se observă că sensul conversiei este opus celui de la obiecte sau pointeri de obiecte, unde conversiile se făceau pe direcţia obiect derivat - obiect de bază; acest lucru se explică prin faptul că pointerii de membri în clasă nu conţin adrese absolute, ci adrese relative în cadrul clasei; cum offset-ul este mai mare în clasa derivată prin adăugarea membrilor specifici, rezultă că doar un pointer de membru în clasa de bază are un echivalent în clasa derivată, nu şi invers.

Supradefinirea operatorilor în clasele derivate este posibilă, când nu se realizează acest lucru, se moşteneşte efectul supradefinirilor din clasa de bază. Operatorul = are o moştenire particulară. Când el este supradefinit în clasa derivată, aceasta este versiunea care se va aplica întotdeauna. Dacă în clasa derivată el nu este supradefinit, se aplică operatorul din clasa de bază pentru partea comună celor două clase, iar pentru datele suplimentare din clasa derivată se face o copiere membru cu membru.

Funcţiile *friend* ale clasei de bază, rămân *friend* şi pentru clasele derivate. Calitatea friend a unei clase nu se moşteneşte.

Funcţii care nu se moştenesc integral

Există membri, funcţii şi operatori, foarte strâns legaţi de o clasă ce nu pot fi moşteniţi ad literam. Chiar când sunt puşi automat de către compilator ei sunt sintetizaţi din cei din clasa de bază şi din operaţii specifice datelor din clasa derivată. **Constructorii şi destructorul** reprezintă cel mai bun exemplu; ei nu au cum să fie moşteniţi exact ca în clasa de bază, deoarece cei din clasa derivată au sarcini sporite, legate de partea specifică clasei derivate.

operator= pus automat de compilator apelează pe cel din bază, dar face în plus, copierea părţii specifice clasei derivate.

Operatorul cast este de asemenea moştenit într-o formă sintetizată, în sensul că dacă există suficiente indicii pentru realizarea unei conversii, compilatorul sintetizează un cast, capabil să convertească obiecte derivate.

Programul următor ilustrează aceste lucruri, trasând trecerile prin funcţiile clasei de bază, deşi nu lucrează cu nici un obiect de bază.

```
#include <iostream.h>
class Persoana
{
  public:
        char nume[50];
```



```
        char *spune_nume() { return nume; }
};
class Vehicul
{
  public:
        Vehicul() { cout << "Vehicul()\n"; }
        Vehicul(Vehicul&) { cout << « Vehicul(Vehicul & )\n » ; }
        Vehicul(int)    { cout << « Vehicul(int)\n » ; }
        Vehicul& operator=(const Vehicul&)
                {
                  cout << "Vehicul::operator=()\n";
                  return *this;
                }
        Persoana proprietar;
        operator Persoana() const
        {
                cout << "Vehicul::operator cast spre Persoana()\n";
                return proprietar;//Persoana();
        }
        ~Vehicul() { cout << "~Vehicul()\n"; }
};
class Autoturism : public Vehicul {    };
void impoziteaza(Persoana i) {/* impoziteaza cladiri, auto ...*/ }
void main()
{
  Autoturism d1;                // Apeleaza implicit si constructor din Vehicul
  Autoturism d2 = d1; // Apeleaza implicit copy-constructor din Vehicul
  d1 = d2;      // Operator= implicit pus de compilator, nu mostenit
                // El apeleaza pe cel din baza !
  impoziteaza(d1);    // cast catre Persoana, mostenit prin derivare
  ( (Persoana) d1 ).spune_nume();
}
```

Prin rularea programului se afişează:

Vehicul()
Vehicul(Vehicul &)
Vehicul::operator=()
Vehicul::operator cast spre Persoana()
Vehicul::operator cast spre Persoana()
~Vehicul()
~Vehicul()

Clasa **Autoturism,** derivată din **Vehicul,** nu dispune de constructori şi destructor expliciţi, dar cei puşi de compilator îi invocă pe cei din clasa de bază, după cum se observă din afişare.

La atribuirea dintre două obiecte derivate se observă de asemenea trecerea prin atribuirea definită în clasa de bază.

Lucru interesant este şi că un obiect **Autoturism** nu dispune de convertor prin cast spre persoana, dar cu ajutorul compilatorului este înzestrat cu un astfel de operator, dovadă că poate satisface solicitarea de impozitare, utilizând cast-ul moştenit.

Probabil, în cele mai multe din cazuri, operatorul moştenit trebuie redefinit în clasa derivată.

Moştenire versus includere de clase

Derivarea apare foarte apropiată de includerea unei clase în alta; în fond ambele conduc la o clasă mai mare, care conţine toţi membrii unei alte clase mai mici; ambele urmăresc şi considerente de reutilizare a codului sursă. Din modul în care se comportă membrii celor două clase ne dăm seama că deosebirile sunt esenţiale. Legăturile existente în lumea reală între clase sunt cele care dictează ce cale de combinare între clase trebuie să alegem.

Derivarea se foloseşte pentru a exprima o relaţie de forma ***is a*** şi se stabileşte între clase de acelaşi fel .

Includerea (sau compunerea) se foloseşte pentru a exprima o relaţie de forma ***has a*** şi se stabileşte între clase diferite. Putem spune aşadar "automobil ***is a*** vehicul", "automobil ***has a*** roata" pentru a surprinde relaţii diferite între clase. Funcţiile moştenite prin derivare se apelează ca funcţii proprii, pe când funcţiile unei clase incluse se apelează ca nişte servicii ale unui server inclus.

3.2 Funcţii virtuale

Am observat că un obiect derivat poate dispune de două versiuni ale aceleeaşi funcţii, ambele cu acelaşi prototip, dar una fiind moştenită. În mod normal, versiunea funcţiei care se apelează la un moment dat, se stabileşte încă de la compilare - legătura statică (timpurie) - (early binding), ceea ce

reprezintă un inconvenient major, neputându-se decide la momentul execuţiei, în raport de context, asupra unei versiuni de funcţii sau alta.

Nu ne este de vreun ajutor nici utilizarea pointerilor, deoarece în ciuda conversiilor obiect derivat în obiect de bază, valabilă şi pentru pointeri, variabila pointer nu ţine seama de tipul obiectului adresat, iar funcţia sistematic selectată va fi cea din clasa de bază. Conversia unui student într-o simplă persoană, în exemplul nostru (b = d; obiect derivat în obiect de bază, în general), îşi găseşte raţiunea că fiecare student este în acelaşi timp şi o persoana ("d is a b"), dar nu şi invers.

Pentru identificarea la momentul execuţiei a versiunii adecvate a funcţiei de executat, limbajul C++ oferă conceptul de funcţie virtuală, bazat pe legătura dinamică (întîrziată) (late binding).

Ideea de legătură dinamică este preluată în C++ din limbajul C standard, unde exista posibilitatea declarării unui vector de pointeri la funcţii, pentru un set de prelucrări. În timpul execuţiei, conţinutul elementelor vectorului se schimba, astfel încât setul de prelucrări ce trebuiau executate se stabilea dinamic, în funcţie de context. Mecanismul de apel al funcţiilor virtuale se bazează tocmai pe această facilitate de limbaj.

Pentru fiecare clasă, compilatorul construieşte o tabelă de pointeri la funcţiile virtuale. Fiecare obiect al clasei primeşte la naştere un pointer la această tabelă a clasei. La execuţie se preia din obiect adresa tabelei de funcţii virtuale specifice clasei, se citeşte din această tabelă adresa actualizată a funcţiei de executat şi abia apoi se execută funcţia. Apelul de funcţie virtuală devine aşadar implicit mediat de pointeri, iar pointerii pot fi actualizaţi în raport cu contextul. Faptul că punctul de pornire îl reprezintă tot un obiect concret explică şi de ce o funcţie virtuală nu poate fi statică, pentru că trebuie legată de un obiect, nu de clasa în sine.

O funcţie virtuală anunţă de fapt că în fiecare din derivatele clasei va avea versiuni proprii, iar distincţia variantei apelate se va face abia la momentul execuţiei, nemaifiind necesară recompilarea claselor.

Declaraţia de virtual se poate da oriunde în ierarhia derivării, adresa funcţiei virtuale înscriindu-se atât în tabela clasei respective, cât şi a descendenţilor ei.

Am reţinut aşadar ca polimorfismul este realizat, în esenţă, prin două mecanisme distincte:

a) supraîncărcarea unor funcţii din cadrul unei clase;

b) redefinirea conţinutului unor funcţii virtuale, în clasele derivate.

În primul caz, identificarea corectă a funcţiei se face pe baza numărului şi tipului parametrilor de apel. în mecanismul funcţiilor virtuale, toate funcţiile au acelaşi prototip (tip valoare returnată, nume funcţie, număr

şi tip parametri de apel). Când apelul se face sub forma b.f( ) sau d.f( ), adică pornind de la un obiect de bază sau derivat, lucrurile sunt simple pentru că obiectul identifică versiunea corectă a lui f( ).

Ce se întâmplă însă când apelul se face pornind de la un pointer la obiect al clasei de bază (*pb*) şi care conform moştenirii poate conţine atât adrese de obiecte de bază, cât şi adrese de obiecte derivate (&d1 sau &d2) . Şi în acest caz, nu prototipul funcţiei este criteriul de discriminare ci tipul obiectului pointat, chiar dacă adresa lui este stocată într-un pointer spre obiect de bază (pb=&d1; pb->f( ) ; pentru versiunea funcţiei din prima clasă derivată dintr-o clasă de bază; sau pb=&d2; pb->f( )· pentru versiunea din cea de-a doua clasă derivată din clasa de bază; sau: pb=&b; pb->f( ); pentru versiunea funcţiei din clasa de bază).

Programul următor, exemplifică acest lucru pentru două clase, *muncitor* şi *inginer*, derivate din aceeaşi clasă de bază, *persoana*. Vom presupune că fiecare din clasele derivate are o metodă specifică de calcul al salariului şi care diferă şi de cea din clasa de bază. Pentru simplificare nu am procedat la scrierea algoritmului efectiv de calcul al salariului, ci ne-am mărginit la a marca doar prin mesaje trecerea prin funcţia adecvată. Vom vedea cum decurge selectarea funcţiei de apelat atunci când folosim obiectele însele ca punct de pornire, sau pointeri la obiectele de bază sau derivate.

```
#include <iostream.h>
class persoana
  {
   private:     float salariu;
   public:      char nume[20];
                virtual float calc_sal( )  { cout << "\n Salariu persoanei"; }
  };
class inginer : public persoana
  {
      public: float calc_sal( )    { cout << "\n Salariu în regie"; }
  };
class muncitor : public persoana
  {
      public: float calc_sal( )   { cout << "\n Salariu în acord"; }
  };
void main( )
 {
   persoana p, *pp; inginer i,*pi; muncitor m, *pm;
   pp = &p; pi=&i; pm=&m;
   cout << "\nFolosind obiecte şi pointeri la obiecte: ";
   p.calc_sal( ); pp->calc_sal( );
```



```
   i.calc_sal( ); pi->calc_sal( );
   m.calc_sal( ); pm->calc_sal( );
   cout << "\nFolosind conversia în pointer la obiect de baza: ";
   pp=pi; pp->calc_sal( );
   pp=pm; pp->calc_sal( );
   cout << "\nFolosind conversia în obiect de baza: ";
   p=i; p.calc_sal( );
   p=m; p.calc_sal( );
 }
```

cu afişarea:

Folosind obiecte şi pointeri la obiecte:
Salariu persoanei
Salariu persoanei
Salariu în regie
Salariu în regie
Salariu în acord
Salariu în acord
Folosind conversia în pointer la obiect de baza:
Salariu în regie
Salariu în acord
Folosind conversia în obiect de baza:
Salariu persoanei
Salariu persoanei

Când derivarea se face pe mai multe nivele, tot tipul obiectului pointat, şi anume cărei clase din ierarhia derivării aparţine obiectul a cărei adresă este punctul de plecare în calificare, este criteriul de selecţie a funcţiei virtuale corecte.

Am văzut aşadar, că apelarea unei funcţii pornind de la un pointer de obiect de bază permite scrierea aceluiaşi cod sursă, deşi se traduce prin execuţia unui cod diferit, după cum pointerul conţine o adresă de obiect de bază sau de obiect derivat, convertită implicit în adresă de obiect de bază.

Deşi obiectele derivate sunt şi ele convertite implicit în obiecte de bază, apelurile pornind de la obiectele de bază nu ţin seama de faptul că obiectul provine dintr-unul derivat. Putem scrie noi un cod sursă astfel încât să obligăm trecerea obiectului pe care se bazează apelul prin faza de adresă sau referinţă; astfel putem beneficia de virtualizare şi când pornim de la obiect, nu numai de la pointer de obiect.

În programul care urmează, funcţia de citire a fost declarată virtuală la nivelul clasei de bază, acest caracter fiind moştenit de clasele derivate din ea, chiar dacă acestea poartă sau nu, explicit, atributul de virtual. Exemplul

este unul dintre cele mai frecvente, deoarece încărcarea prin citire trebuie făcută adecvat pentru fiecare dintre clase, ele diferind ca volum de informaţii.

O funcţie externă de tip *friend, apel( ),* acţionează ca selector, trece obiectul prin faza de referinţă distingând astfel după tipul parametrului actual primit, când să apeleze una sau cealaltă dintre funcţiile de încărcare a unui obiect, prin citire.

```
#include <iostream.h>
class persoana
  {
   private:      float salariu;
   protected:  int virsta;
   public:
                   char nume[20];
                   virtual void citire( )
                     {
                            cout <<"\n Nume: "; cin >>nume;
                            cout <<"\n Virsta: "; cin >>virsta;
                            cout <<"\n Salariu: "; cin >>salariu;
                            cin.ignore();
                     }
                   friend void apel( persoana &) ;
   };
class student : public persoana
    {
     private: int matricol;
     public:
                  void citire( )
                     {
                       cout <<"\n Nume    : "; cin >>nume;
                       cout <<"\n Virsta  : "; cin >>virsta;
                       cout <<"\n Matricol: "; cin >>matricol;
                      cin.ignore();
                      }
    };
void apel( persoana &p) {   p.citire( );   }
void main( )
  {
    persoana p; student s;
    apel(s); apel( p);
  }
```


Mesajul care premerge introducerea efectivă a datelor şi numărul de date solicitate, ne permite să verificăm uşor că fiecare apel din programul nostru se adresează unor funcţii citire( ), diferite! Deşi funcţia apel( ) are ca parametru de intrare o referinţă de persoana, ea acceptă şi referinţe de student. Referinţa de obiect derivat este convertită implicit în referinţă de obiect de bază, dar la adresa respectivă se găseşte în fapt tot un obiect derivat şi el conţine tabela de funcţii virtuale actualizată. În acest mod, în raport de tipul referinţei primite, se direcţionează acţiunea către funcţia de citire adecvată.

Spre deosebire de supraîncărcarea funcţiilor şi operatorilor (overloading), funcţiile virtuale folosesc conceptul de redefinire (overriding), nuanţând astfel mecanismul de realizare a polimorfismului. Dacă o funcţie virtuală apare declarată cu mai multe prototipuri (diferă fie numărul, fie tipul vreunui parametru formal), ea îşi pierde natura virtuală fiind interpretată ca o simplă supraîncărcare.

Merită de asemenea observat că mecanismul supraîncărcării este mai general, el aplicându-se şi funcţiilor nemembre ale vreunei clase, în timp ce redefinirea funcţiilor virtuale vizează doar funcţiile membre ale unor clase de bază sau derivate.

În sfârşit, trebuie menţionat că funcţiile virtuale respectă ierarhia moştenirii. Când într-o clasă derivată nu apare redefinită o funcţie virtuală, la apelul ei va răspunde funcţia virtuală din clasa ierarhic superioară sau ultima definiţie din ierarhie. Cu alte cuvinte, natura virtuală a unei funcţii se moşteneşte (de altfel nici nu mai este necesar declaratorul "virtual" în clasele derivate, el fiind implicit). Funcţia de pe ultimul nivel unde a fost redefinită răspunde şi pentru subierarhia ei, unde nu a mai fost redefinită.

O categorie aparte de funcţii virtuale sunt funcţiile virtuale pure. Definiţia unei funcţii virtuale pure în clasa de bază nu cuprinde nimic de executat ci doar prototipul ei = 0, sub forma:

virtual tip nume (parametri) = 0;

Iniţializarea cu zero care pare ceva lipsit de sens în acest context, are menirea să anunţe tipul "pure" al funcţiei virtuale forţând clasele derivate să facă redefiniri ale acesteia; altfel compilatorul va semnala eroare chiar din faza de compilare. Definiţia din clasa de bază se pune doar pentru ca un pointer spre obiectul de tip bază să poată vedea şi el funcţia. Altfel, funcţia ar fi văzută doar prin obiecte de tip derivat sau prin pointeri spre aceştia, căci doar la nivelul derivat s-a dat definiţia funcţiei. Declarată în clasa de bază, funcţia se moşteneşte şi nu apare doar ca un element specific nivelului de derivare şi

deci se va putea folosi mecanismul virtualizării pentru a selecta versiunea adecvată pentru fiecare dintre obiectele derivate.

Dacă iniţilalizarea cu zero lipseşte, nu i se atribuie caracterul pur funcţiei virtuale iar la linkeditare va fi căutată versiunea concretă a funcţiei pe acest nivel pentru rezolvarea referinţelor în apel. Cum conţinutul specific acestui nivel nu va fi găsit, evident se va semnala ca eroare şi nu se va depăşi această fază.

O clasă care conţine cel puţin o funcţie virtuală pură, se numeşte **clasa abstractă**, deoarece nu poate avea obiecte concrete din moment ce definiţia clasei este incompletă. Prin urmare, clasele abstracte folosesc doar ca suport pentru derivare, din ele moştenindu-se aspectele generale, comune mai multor subtipologii.

Să revizităm un exemplu anterior, modificat în sensul că nu există salariu pentru o persoană în general ci doar pentru *derivate* ale acesteia care lucrează efectiv, iar fiecare profesie îşi are metoda sa specifică de calcul al salariului.

Se observă că nu ni s-a mai permis definirea de obiecte de tip persoana în general, ci doar de muncitori sau ingineri; în schimb, am putut declara pointeri la obiecte abstracte care vor fi concretizaţi abia la momentul execuţiei, evident doar în adrese de obiecte derivate. De asemenea, tipul unei clase abstracte se poate aplica şi unei referinţe.

```
#include <iostream.h>
class persoana
	{
	private:  float salariu;
	public:
		char nume[20];
		virtual float calc_sal( )=0;
	};
class inginer : public persoana
	{
	public:
		float calc_sal( )
			{ cout << "\n Salariu in regie";  return 1.; }
	};
class muncitor : public persoana
	{
	public:
		float calc_sal( )
			{ cout << "\n Salariu in acord";  return 1.; }
	};
```



```
void main( )
{
	persoana *pp ;
	inginer i,*pi;
	muncitor m, *pm;
	pi=&i; pm=&m;
	cout << "\nFolosind obiecte si pointeri la obiecte: ";
	i.calc_sal( ); pi->calc_sal( );
	m.calc_sal( ); pm->calc_sal( );
	cout << "\nFolosind conversia in pointer la obiect de baza: ";
	pp=pi; pp->calc_sal( );
	pp=pm; pp->calc_sal( );
}
```

Rezultatul rulării este:

Folosind obiecte şi pointeri la obiecte:
Salariu în regie
Salariu în regie
Salariu în acord
Salariu în acord
Folosind conversia în pointer la obiect de baza:
Salariu în regie
Salariu în acord

Este posibil ca şi într-o clasă derivată, dar care mai are descendenţi prin derivare, o funcţie virtuală pură să fie declarată tot pură, conferind caracterul abstract şi acestei clase şi urmând ca ulterior să fie redefinită în descendenţii săi pentru o folosire efectivă.

Prin mecanismul virtualizării, funcţiile deja compilate sunt capabile să se adapteze contextului unei noi clase fără a necesita modificarea şi recompilarea codului.

Din punct de vedere tehnic, funcţiile virtuale fiind implementate prin mecanismul *legării întârziate*, apelurile sunt mai lente, necesită memorie suplimentară pentru o tabelă de adrese de funcţii virtuale dar oferă o flexibilitate enormă, permiţând ca la *un mesaj* să existe mai multe metode de tratare, denumite la fel dar specifice fiecărui obiect care-l receptionează. Manipularea obiectelor prin intermediul pointerilor, în fond suportul mecanismului de virtualizare, generează însă şi multe capcane.

3.3 Moşteniri multiple

Este posibilă derivarea unei clase pornind de la două sau mai multe clase de bază ; se realizează astfel definirea unor structuri mai complexe de clase, de **tip reţea**, spre deosebire de ierarhiile de clase, obţinute prin derivarea simplă.

Moştenirea multiplă este **contestată** de mulţi programatori, datorită ambiguităţilor pe care le poate genera ; spre exemplu biblioteca de clase Microsoft Foundation Class foloseşte doar ierarhii de clase.

Folosită doar când reflectă o realitate, moştenirea multiplă are un avantaj major: moşteneşti uşor **atribute** şi **comportamente** variate, provenind de la clase ce pot diferi substanţial, permiţând **dezvoltarea incrementală a unor comportamente complexe**.

Toate caracteristicile moştenite trebuie să se regăsescă cel puţin într-o formă proprie şi la obiectul derivat; de cele mai multe ori unele caracteristici nu au sens şi pentru obiectul derivat, în general optându-se pentru un compromis între avantajele moştenirii multiple şi **forţarea sensului** unor caracteristici moştenite.

Există şi situaţii când într-o derivare multiplă, folosim şi o clasă cu date puţine, sau fără date, ea aducând doar metode generale, cum ar fi setarea unor parametri de afişare; acest tip de moştenire multiplă se mai numeşte **mixin**.

Un model general pentru derivare multiplă ar putea fi:

```
class B1 {     };
class B2 {     };
class B3 {     };

class D : public B1, private B2, protected B3
           { /* membrii specifici ai clasei D */   };
```

În faţa fiecărei clase poate fi pus tipul derivării: ***public***, ***private*** sau ***protected***, ceea ce înseamnă că **moştenirile pot fi controlate pentru fiecare clasă de bază în parte**. Când tipul moştenirii lipseşte se asumă cel ***private***. Reiese că şi prin moştenire multiplă pot fi introduse noi restricţii de acces, dar nu pot fi ridicate cele prevăzute în clasele de bază.

Clasa derivată (D) moşteneşte toate datele membre ale unor clase de bază (B1, B2, ...), dar are acces numai la cele publice sau protected şi

poate apela doar funcţiile *public* sau *protected* moştenite. Care este sensul moştenirii unor date şi funcţii inaccesibile ? Răspunsul este simplu: nu are acces direct la aceste informaţii, dar indirect, prin funcţiile de acces moştenite, poate accesa şi funcţii şi date private, moştenite.

Constructorul lui D va preciza explicit transferul de sarcini către toţi constructorii moşteniţi prin derivare:

```
D::D(...) : B1(...), B2(...),  ... , BN(...) {  }
```

Fiecare constructor e responsabil de zona lui; nici nu se poate altfel, deoarece zonele private moştenite, chiar public, nici nu sunt accesibile dintr-o funcţie a clasei derivate.

Când constructorul lui D lipseşte, este pus de compilator un **constructor sintetizat** din constructorii de bază, în sensul că fiecare constructor îşi iniţializează zona lui (transfer implicit de sarcini către constructorii de bază moşteniţi), după care se iniţializează zona specifică doar obiectului derivat.

La moştenirea multiplă, **ordinea** în care sunt apelaţi constructorii clasei de bază este de obicei cea **în care clasele de bază sunt citate în lista de derivare**; nu contează ordinea în care sunt citaţi constructorii în lista de iniţializatori D::D(...) : B1(...), B2( ), ..., BN( ) { }

Ordinea în care sunt apelaţi destructorii clasei de bază este de obicei inversă celei în care clasele de bază sunt citate în lista de derivare.

Similar stau lucrurile şi cu copy-constructorul; când programatorul scrie un **copy-constructor** explicit, trebuie să procedeze la fel; dacă va lăsa zone neiniţializate, ele vor fi **automat iniţializate** de compilator folosind **constructorul de clasă** implicit, după care vor fi aplicate copierile indicate prin constructorul de copiere (**constructor de copiere corectat**).

La derivarea pe mai multe niveluri, constructorii nu sunt invocaţi din aproape în aproape, ci direct; spre exemplu, dacă pentru clasele B1, B2 există o clasă de bază unică, BB (bază a bazelor) constructorul BB va fi invocat direct din D, la creare de obiecte *d*; constructorii B1 şi B2 vor invoca şi ei constructorul BB, dar numai pentru crearea de obiecte *b1*, *b2*, ignorându-l în rest.

Ambiguităţi la adresarea membrilor moşteniţi, care se numesc la fel în două dintre clasele de bază

Spuneam că derivarea din mai multe clase de bază introduce o serie de ambiguităţi. O primă categorie o reprezintă ambiguităţile apărute când

funcţia sau data moştenită se numeşte la fel în două sau mai multe dintre clasele de bază.

În general, rezolvarea se face prin folosirea **rezoluţiei de clasă,** la apelul sau adresarea membrului moştenit specificându-se explicit filiera de moştenire a fiecăruia:

```
d.B1:: f( );     sau  d.B2:: f( );     - pentru funcţii membre
d.B1:: x;        sau  d.B2:: x;        - pentru date membre
```

Pentru funcţiile moştenite, rezolvarea se poate face şi prin **redeclararea funcţiei în clasa derivată**, într-o formă proprie, sau optând pentru una din moşteniri şi ascunderea celorlalte forme moştenite:

```
int D::f( ) { return B1::f( ); }
```

O problemă interesantă apare în legătură cu **upcasting-ul:** clasa derivată mai este un tip (respectarea relaţiei ***is a*** presupusă la conversia clasei derivate în clasă de bază) de clasă de bază ? De care clasă de bază, căci acum sunt mai multe? Dacă alegerea moştenirii multiple s-a făcut corect, ne putem explica de ce sunt acceptate implicit conversiile în sus (upcasting), de la clasa derivată spre oricare dintre clasele de bază. Mai mult, aceste conversii au şi un sens. La fel stau lucrurile cu pointerii de obiecte. În consecinţă, putem manipula un obiect derivat, cu un pointer de oricare obiect din tipurile de bază ce asigură moştenirea multiplă:

```
B1 *pb1;  B2 *pb2; D d;
pb1=&d; pb2=&d;
```

Moşteniri multiple din clase cu o bază comună. Ambiguităţi la moştenirile din clase de bază cu o bază comună

Un alt inconvenient al moştenirii multiple este şi **includerea multiplă a membrilor moşteniţi dintr-o clasă de bază comună** pe două sau mai multe filiere distincte de moştenire. Mai precis, fie derivarea din figura 3.2 căreia ar putea să-i corespundă o descriere de genul:

```
class BB       {          public:        int x;    };
class B1 :  public BB  { public:   B1( ) { x = 1;}       };
class B2 :  public BB  { public:   B2( ) { x = 2;}       };
class D :   public B1, public B2  {     };
```

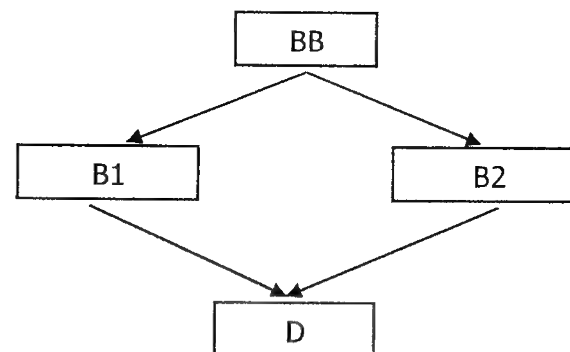

Fig. 3.2 Reţea de clase

Faţă de ambiguităţile deja menţionate, la derivarea multiplă din mai multe clase care au la rândul lor o bază comună, apar alte ambiguităţi noi. Nu este nevoie ca ambele clase B1 şi B2 să aibă membri care se numesc la fel; ambiguitatea e propagată de undeva mai de sus, pe direcţia de derivare.

Se observă că D va moşteni membrul *x* din BB în duplicat datorită celor două filiere de moştenire, via B1 şi via B2. Dacă acest lucru a dorit şi programatorul, totul este perfect şi obiectul derivat dispune de posibilităţi de identificare univocă a fiecărei variante moştenite, folosind rezoluţia de clasă: *d. B1::x*, respectiv *d. B2::x*.

```
void main()
{
        D d;
        cout << "\n x mostenit via B1: " << d.B1::x;
        cout << "\n x mostenit via B2: " << d.B2::x;
}
```

Programul de mai sus ne confirmă acest lucru afişând valorile 1 şi 2, puse de fiecare constructor pentru membru moştenit pe fiecare din cele două filiere. De obicei, fiecare constructor de bază îşi actualizează propriul exemplar, chiar dacă toate exemplarele conţin sau nu aceeaşi valoare. Menţinerea dublurilor ridică însă două probleme:

- cea a **actualizărilor concomitente** a tuturor exemplarelor, când ele au acelaşi conţinut;
- cea a **consumului inutil de memorie**, deloc neglijabil, când se lucrează cu multe obiecte.

Similar stau lucrurile şi în cazul funcţiilor moştenite din clasa BB. În cazul funcţiilor putem rezolva ambiguitatea şi prin redefinirea funcţiei în D, chiar printr-o simplă redirectare, către una din versiunile moştenite:

```
int D::f( ) { return B1::f( ); }
```

Se observă că rezolvările sunt identice cu cele de la ambiguităţile simple, chiar dacă de data aceasta le-a generat o clasă de bază comună claselor de bază; explicaţia constă în faptul că şi de data aceasta este suficient pentru precizarea filierei de moştenire, menţionarea uneia din clasele B1 sau B2, prin care s-a făcut moştenirea.

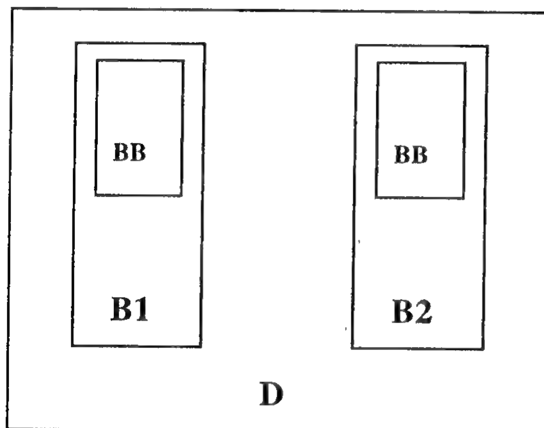

Fig. 3.3 Moşteniri multiple din clase cu o bază comună

O ambiguitate nouă care apare în legătură cu moştenirile din clase care au la rândul lor o bază comună este cea legată de upcasting. Cum este şi firesc, putem continua conversiile de pointeri pe relaţia ***is a*** , până ajungem la baza comună; aşadar vom putea manipula obiecte D şi prin pointeri de clasă BB, numai că o atribuire directă:

```
pbb = &d;
```

produce ambiguitate, chiar din compilare. Dacă privim cum stau lucrurile structural (figura 3.3), ne explicăm uşor această ambiguitate: un obiect de tip D conţine două subobiecte de tip BB, unul înglobat într-un obiect de tip B1 şi unul înglobat într-un obiect de tip B2. Conversia adresei &d ar urma să extragă adresa unuia dintre subobiecte, dar care? Nu mai putem folosi rezoluţia de clasă căci nu mai avem cu cine s-o asociem (d nu face parte din B1 şi nici din B2), aşa încât singura rezolvare constă în etapizarea conversiilor:

```
BB * pbb; B1 *pb1;  pb1=&d;  pbb=pb1;
```



```
BB * pbb; B2 *pb2;  pb2=&d;  pbb=pb2;
```

După cum este uşor de dedus, conversiile de pointeri fac şi modificări de adresă, nu numai schimbarea semanticii pointerului; evident, cele două subobiecte BB au adrese diferite, iar conversiile în etape nu fac decât să identifice univoc unul dintre ele.

Derivare *virtuală*

Dacă nu este dorită moştenirea în duplicat a membrilor unei clase comune BB, prin intermediul a două sau mai multe clase B1, B2 ..., alese ca bază a derivării, putem folosi conceptul de ***clasă virtuală***, solicitând compilatorului la derivare să includă un singur exemplar:

Deşi atributul de virtual se aplică lui B1 şi B2, efectul se exercită asupra descendenţilor acestora. Clasele astfel derivate se numesc ***clase virtuale***; a nu se confunda cu clasele care conţin funcţii virtuale pure, care se numesc abstracte, neputând avea obiecte concrete.

Exemplarul din BB se va moşteni pe aşa numita ***filieră dominantă***, adică dată de prima dintre clasele virtuale menţionată în lista de derivare.

Constructorii claselor virtualizate se apelează totdeauna primii, indiferent de ordinea din lista de iniţializare. În mod normal, constructorul clasei D trebuie să precizeze în clar transferurile de informaţii către constructorii lui B1 şi B2:

```
D::D( ... ): B1( ... ), B2( ... ), BB( ... ) { }
```

Dacă nu o face, ultimul constructor implicit de clasă virtuală, care a lucrat pe *x*, lasă valoarea finală, regăsită ulterior în obiectul derivat.

```
class BB
{
        public:
                int x;          BB() { x=0; }
                virtual ~BB() {}
};

class B1 :  virtual public BB
        {       public:         B1() { x=1; }  };

class B2 :  virtual public BB
        {       public:         B2() { x=2; }  };
```

```
class D : public B1,  public B2  {        };
```

Majoritatea compilatoarelor acceptă şi acum adresările **d.B1::x** şi **d.B2::x**, dar identifică acelaşi exemplar, unic moştenit din BB; oricum se trece prin toţi constructorii, în ordinea de la derivare; acest lucru e important, când constructorii modifică un membru moştenit, astfel încât ultimul constructor apelat stabileşte şi iniţializarea finală pentru acest membru.

```
void main()  {   BB *pbb; D d; cout << d.B1::x;  cout << d.B2::x;  }
```

Programul de mai sus afişează 2, în ambele cazuri, confirmând că *x* există într-un singur exemplar, a cărei valoare a fost stabilită de ultimul constructor care a lucrat pe el (B2, conform listei de derivare). Schimbând ordinea în lista de derivare sub forma:

```
class D : public B2,  public B1 {         };
```

programul va afişa 1, în ambele cazuri, constructorul B1 fiind ultimul care a lucrat pe *x*.

O clasă de bază virtulizată nu se poate iniţializa prin lista de iniţializatori.
Nu se poate converti prin cast un pointer de clasă de bază în pointer de nici o clasă derivată din ea.

În schimb, **upcasting**-ul funcţionează acum fără ambiguitate şi peste mai multe niveluri; adică un pointer de clasă BB poate fi încărcat direct cu o adresă de obiect D, putând şi el să implementeze polimorfismul prin virtualizarea funcţiilor, nu numai pointerii de clasă B1 sau B2:

```
void main()
{
        BB *pbb;
        pbb = new D;   cout << pbb.x;
        delete pbb;
}
```

Acest lucru e posibil deoarece, derivând virtual pe **ambele filiere**, un obiect derivat conţine un singur obiect BB, iar *pbb* va şti pe care să pointeze !

Componente virtuale şi nevirtuale în aceeaşi clasă

De remarcat că **toate filierele de moştenire** dintr-o bază comună trebuie filtrate prin *virtualizare*, altfel o filieră nevirtuală transferă totul prin moştenire.

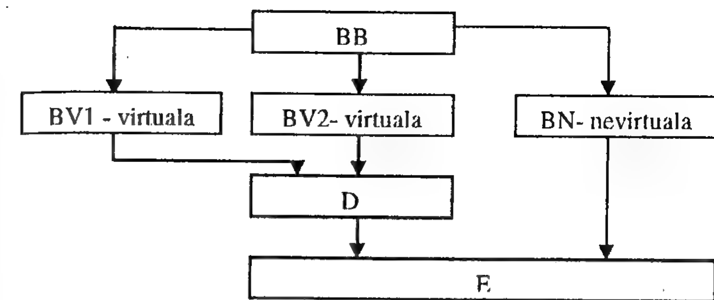

Fig. 3.4 Reţea de clase virtuale şi nevirtuale

Spre exemplu, clasa E din figura 3.4, va conţine două exemplare din clasa de bază comună BB, unul moştenit virtual prin clasele virtuale BV1 şi BV2 şi unul moştenit nevirtual, prin intermediul clasei de bază nevirtualizată, BN.

Ambiguităţi la functii virtuale moştenite din clase derivate virtual

Cea mai mare parte a ambiguităţilor ce ţin de moştenirile din clase de bază ce au la rândul lor o bază comună, se rezolvă prin derivare virtuală, pe nivelul B1 - B2; dar ce se întâmplă cu moştenirile de funcţii virtuale?

```
class BB
{
        public:
                int x;
                virtual char* f() const = 0;
                virtual ~BB() {}
};
class B1 :  virtual public BB
{
        public:
                        char* f() const { return "B1"; }
};
class B2 :  virtual public BB
{
        public:
                        char* f() const { return "B2"; }
};
```

```
class D : public B1,  public B2
{
        public:         char* f() const {   return B1::f();       }
};
```

Deliberat, exemplul anterior a fost complicat, introducându-se şi o funcţie virtuală, pentru a remarca acestă problemă apărută în cazul moştenirilor multiple. Funcţia f() declarată **virtual pură** în BB, este explicitată în clasele B1 şi B2; în acest fel, cele două forme apar pe zona specifică nivelului 2 (B1, B2), neputându-se prelua varianta din BB, virtual pură;

Dacă pe o ierarhie de derivare nu se dă o implementare pentru o funcţie virtuală, cea mai recentă variantă dată, va fi cea moştenită implicit pe nivelurile inferioare. Deci dacă nu dăm o versiune de implementare în D, ne-am aştepta să existe firesc o versiune moştenită; din păcate există două versiuni moştenite (cea din B1 şi cea din B2) aflate pe acelaşi nivel de derivare faţă de D, iar compilatorul nu poate alege în locul nostru. Ieşirea din ambiguitate se poate face dând o versiune proprie în D, sau **redirectând în D funcţia f(),** către una din versiunile moştenite, dar acest lucru cade în sarcina programatorului, nefiind implicit.

```
void main()
{
        BB *pbb;
        pbb = new D;
        cout << pbb->f();
        delete pbb;
}
```

Programul de mai sus afişează *B1*, confirmându-ne că obiectul derivat deţine o formă a funcţiei virtuale f() şi anume cea aleasă prin redirectare.
În general, compilatoarele pot da un **avertisment** la adresarea *d.f()*. semnalând că e vorba de funcţia moştenită pe filiera dominantă ; altele sancţionează cu **eroare** o adresare de forma *d.B2::f()*, care forţează filiera B2, când filiera dominantă este B1 !

OPERAŢII DE INTRARE / IEŞIRE ORIENTATE PE STREAM-URI

- **Lucru cu obiectele *cin* şi *cout***
- **Intrări / ieşiri cu formatarea datelor**
- **Detectarea erorilor apărute în operaţiile de intrare / ieşire**
- **Intrări / ieşiri pe fişiere nestandard**
- **Formatarea datelor în memoria internă**

4.1 Lucru cu obiectele *cin* si *cout*

În viziunea orientată obiect, limbajul C++ pune la dispoziţia programatorului două obiecte, predefinide în fişierul header *iostream.h*, unul cu rolul de afişare pe display (*cout*) şi altul cu rolul de citire de la consolă (*cin*) a valorilor unor variabilelor.

Viziunea obiectuală asupra operaţiilor de intrare / ieşire are avantajul securităţii manipulării informaţiilor şi fişierelor. Constructorii fac automat toate iniţializările, iar destructorul închide fişierele, scutind programatorul de sarcini ce pot fi automatizate.

Un flux (*stream*) de intrare / ieşire este un obiect capabil să stocheze şi / sau să formateze baiţi de informaţie. Pentru aceasta dispune de un membru buffer (de clasă *streambuf*) şi de metode de formatare. Operatorii << şi >> au fost supraîncărcaţi pentru a declanşa operaţii de intrare / ieşire. Sensul săgeţilor indică direcţia de "curgere" a informaţiilor. Când fluxul curge de la tastatură, disc sau reţea ce corespund unor obiecte stream, către variabile în memorie se cheamă că extragem informaţie din stream, iar operatorul folosit (>>) se numeşte *extractor* şi realizează o operaţie de intrare. În sens invers, avem de-a face cu o inserare de informaţie din memorie în obiectul stream, iar operatorul implicat (<<) se numeşte *inserter*, căci introduce o informaţie în obiect.

Obiectul *cout* este de clasă *ostream* şi încapsulează elementele necesare afişării de date de tipuri fundamentale. Obiectul *cin* este de clasă *istream* şi încapsulează elementele necesare citirii de la consolă a valorilor variabilelor de tipuri fundamentale.

În manieră procedurală, aceste operaţii erau efectuate cu ajutorul funcţiilor *printf* şi *scanf*. Programul:

```
#include <stdio.h>
void main()
{
        int a,b;
        printf("\n Introduceti doi intregi:");   scanf("%d%d",&a,&b);
        printf("Daca se aduna %d cu %d se obtine %d",a,b,a+b);
}
```

este echivalent din punct de vedere funcţional cu programul:


```
#include <iostream.h>
void main()
{
        int a,b;
        cout<<"\n Introduceti doi intregi:";     cin>>a>>b;
        cout<<"Daca se aduna "<<a<<" cu "<<b<<" se obtine "<<a+b;
}
```

Analizând programul care foloseşte obiecte pentru realizarea operaţiilor de intrare / ieşire se poate observa că:

- trebuie să se includă fişierul *iostream.h*, pentru că acolo sunt definite obiectele *cout* şi *cin*;
- se foloseşte operatorul << în combinaţie cu *cout* pentru afişare pe ecran;
- se foloseşte operatorul >> în combinaţie cu *cin* pentru citire de la tastatură;
- pentru citirea, respectiv afişarea mai multor variabile se înlănţuie componentele cu ajutorul operatorului >> sau <<, invocând o singură dată obiectul, de exemplu *cin>>a>>b;*

Privind construcţia *cin>>a>>b;* mai tehnic, din punct de vedere al limbajului C++, ea este o expresie unde *cin*, *a* şi *b* sunt operanzi de tip flux de intrare respectiv, int şi int, iar >> este operatorul de intrare. Aşa cum expresia 5+2+3 se evaluează de la stânga la dreapta şi mai intâi se adună 5 cu 2, rezultă 7 (un întreg) care se adună cu 3 şi rezultatul final este 10, expresia *cin>>a>>b;* se evaluează tot de la stânga la dreapta şi mai intâi se efectuează *cin>>a* ceea ce determină citirea valorii variabilei *a*; pentru a realiza şi citirea lui *b*, din evaluarea parţială (*cin>>a*) va rezulta tot un *cin*.

Modul de descriere a acestor operaţii sugerează un flux de operaţii de intrare sau ieşire, de aceea în literatura de specialitate se foloseşte conceptul de *stream* sau flux de intrare / ieşire.

Operaţiile de intrare / ieşire pot fi realizate şi prin apelul altor metode specifice, nu numai prin construirea unor expresii folosind operatorii de deplasare pe biţi. Astfel, ne putem aminti că preferam folosirea funcţiei *gets*() pentru citirea şirurilor de caractere în locul funcţiei *scanf*(), deoarece funcţia *gets*() avea ca terminator doar codul tastei ENTER ('\n'). De exemplu, dacă se foloseşte secvenţa:

```
char np[50];
cin>>np;
cout<<np;
```

pentru a introduce numele unei persoane şi se tastează *Popescu Adrian*, atunci se va afişa doar *Popescu*, deci *cin* pentru şiruri se comportă similar cu funcţia

scanf() cu descriptorul *%s*. Pentru a evita acest neajuns se va folosi metoda *getline*() a clasei *istream*, în maniera:

```
char np[50];
cin.getline(np,50);
cout<<np;
```

În variabila *np* va fi încărcat întreg şirul introdus, după cum se va observa şi la afişare.
Metoda *getline*() are ca parametri: adresa unde se vor memora caracterele tastate şi numărul maxim de caractere care se vor stoca la acea adresă. Ea mai poate primi un ultim parametru, ce are valoarea implicită '\n', care precizează terminatorul operaţiei de intrare. Dacă se doreşte schimbarea valorii lui, el se va explicita în apelul metodei, ca în exemplul:

```
char sir[30];
cin.getline(sir,30,'#');
```

Caracterul # devine în acest caz terminator al operaţiei de citire.
Pentru afişarea unui şir cu lungime cunoscută se poate folosi metoda *write*() care primeşte ca parametri şirul de afişat şi lungimea lui.
Secvenţa:

```
char sir1[10];
cout<<"\n Numele si prenumele:";
cin.getline(sir1,9);
cout.write(sir1,strlen(sir1));
```

realizează citirea şi afişarea unui şir de caractere. Reamintim că funcţia *strlen* determină lungimea unui şir de caractere şi are prototipul în fişierul header *string.h*.
Există metode specializate pentru citirea, respectiv scrierea unui caracter. Acestea sunt *get*() şi *put*(). Secvenţa:

```
char x;
cout<<"\n Dati un caracter:";
x=cin.get();
cout.put(x);
```

introduce un caracter şi apoi îl afişează. Se observă ca metoda *get*() returnează codul caracterului citit.

Din prezentarea făcută aţi putut afla că implementarea obiectuală a operaţiilor de intrare / ieşire presupune existenţa mai multor clase. Acestea nu sunt clase independente ci formează o ierarhie complexă descrisă schematic în figura 4.1. De bază sunt două clase:

- *streambuf* – care gestionează memoria pentru bufferele de intrare ieşire;
- *ios* – care modelează lucru cu un flux în general sub aspectul: formatării datelor, determinării stării fluxului, tratării erorilor apărute în lucru cu fluxul etc. şi face legătura cu clasa *streambuf* prin intermediul unui pointer la un obiect *streambuf* care este membru al clasei *ios*;

Din clasa *ios* derivă două clase specializate pentru a realiza operaţii de intrare / ieşire pe dispozitive standard (*istream* şi *ostream*). Clasa *iostream* se află în relaţie de moştenire multiplă cu clasele *istream* şi *ostream*.

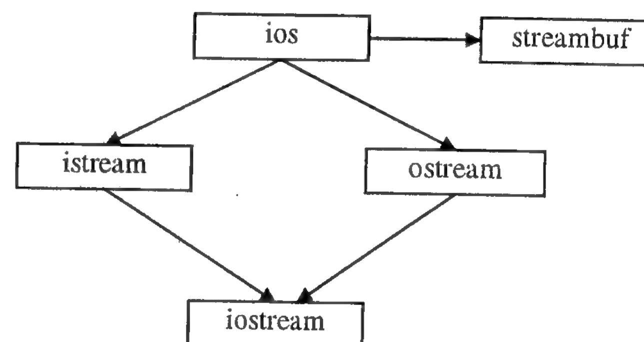

Fig. 4.1 Clase implicate în implementarea operaţiilor de intrare / ieşire pe dispozitive standard

În mediul de programare Microsoft Visual C++ sunt date şi definiţii noi ale acestor clase, mai precis sunt şabloane de clase, iar pentru a le putea folosi se va include fişierul *iostream* (fără nici o extensie).

4.2 Intrări / ieşiri cu formatarea datelor

Din exemplele prezentate, în care se efectuau operaţii de intrare / ieşire, s-a putut observa că lipsesc specificatorii de format. După cum ne amintim, funcţiile *printf* şi *scanf* erau de neutilizat fără aceşti specificatori, chiar dacă de cele mai multe ori se folosea forma minimală (doar descriptorii de format: %d, %s, %lf etc). Modalitatea obiectuală de efectuare a operaţiilor de intrare / ieşire pare mai puţin pretenţioasă folosind conversii

deduse din tipul variabilelor din lista de intrare / ieșire, însă în aplicații este câteodată necesar a se formata explicit datele, mai ales când acestea trebuie prezentate într-o formă tabelară.

Pentru a avea o viziune de ansamblu asupra formatării datelor vom prezenta modul cum sunt definite informațiile necesare formatării precum și felul în care ele pot fi modificate.

A. Informație necesară formatării stocată în variabile fundamentale

1. caracterul de umplere (*fill*)
int ios::fill( ) – returnează codul caracterului folosit la umplerea spațiilor libere din zona de afișare (implicit este blanc);
int ios::fill(int) – stabilește caracterul folosit la umplerea spațiilor libere din zona de afișare; returnează caracterul folosit anterior acestui apel.

2. lățimea zonei de afișare (*width*)
int ios::width( ) – returnează valoarea curentă a lățimei zonei de afișare (0, dacă n-a fost stabilită explicit; valoarea zero indică dimensionarea la minim a zonei de afișare necesară reprezentării fără trunchieri a valorii de afișat).
int ios::width(int) – stabilește lățimea zonei de afișare; o valoare pozitivă indică dimensiunea minimă a zonei de afișare; dacă din conversie au rezultat mai multe caractere, toate vor fi afișate, depășind valoarea exitentă în *width*; dacă din conversie au rezultat mai puține caractere, după cadraj, spațiile libere se umplu cu caracterul din câmpul *fill*.

Deoarece este doar orientativă, putând să fie modificată de valorile afișate ce necesită o lățime mai mare, câmpul *width* este repus automat pe zero, după fiecare inserție sau extracție.

3. precizia afișării (*precision*)
int ios::precision( ) – returnează precizia folosită la afișarea valorilor în virgulă mobilă; implicit este 6;
int ios::precision(int) – fixează precizia folosită la afișarea valorilor în virgulă mobilă; returnează valoarea existentă anterior acestui apel. Interpretarea preciziei depinde de formatul de afișare (științific, fix sau automatic)

B. Indicatoare (flag-uri) pentru controlul formatării, cu informație stocată la nivel de bit

1. Indicatoare de tip *on / off* (cu două stări)
Acești indicatori sunt: *ios::skipws, ios::showbase, ios::showpoint, ios::showpos, ios::uppercase, ios::unitbuf, ios::stdio* efectul lor este prezentat în tabelul 4.2.

2. Indicatoare organizate pe câmpuri
Aceste indicatoare sunt grupate după rolul lor, atât câmpul în ansamblu, cât și fiecare indicator în parte este identificat printr-o constantă enumerativă. La un moment dat doar un indicator din grup are sens să fie activat, iar ceilalți trebuie dezactivați (excludere reciprocă); din păcate setarea unuia nu-i dezactivează automat pe ceilalți, astfel încât a fost nevoie de o supraîncărcare a funcției *setf*(), care să primească atât codul întregului câmp (pentru a-l dezactiva), cât și codul indicatorului din acest grup (pentru a-l activa). Neinspirat, ordinea parametrilor este inversă succesiunii de derulare a acțiunilor: mai intâi sunt dezactivați toți biții din câmp, după care este setat bitul care interesează. Se poate ghici deci ușor, că toate constantele enumerative corespunzătoare indicatoarelor sunt puteri ale lui 2, individualizând câte un bit.
Spre exemplu, apelul:

cout.setf(ios::hex, ios::basefield);

dezactivează mai întâi toți biții din grupul *basefield*, ce precizează baza de conversie (*dec, oct, hex*), după care activează bitul corepunzător bazei 16.

Câmpurile și valorile ce le pot lua sunt prezentate în tabelul 4.3.

Formatarea în operațiile de intrare / ieșire se face în mai multe moduri.

❶ O primă modalitate o constituie *apelul unor metode prin intermediul obiectelor **cin** și **cout**.*

De exemplu, dacă se dorește afișarea unui număr întreg într-un spațiu de 10 caractere, cu umplerea spațiilor neocupate cu caracterul '*', se va scrie secvența:

```
int a=2371;
cout.fill('*');  cout.width(10);
cout<<a<<"\n";
```

care va afișa:

******2371

Se observă că:

- metoda *width*() stabilește lungimea în caractere a zonei în care se va afișa o anumită valoare;
- metoda *fill*() precizează caracterul de umplere a spațiului neocupat, fixat prin apelul metodei *width*(), dacă pentru afișarea unei valori e necesar un număr mai mic de caractere.

Apelul metodelor de formatare în operaţiile de intrare / ieşire în forma prezentată are ca dezavantaj modul prea laborios de scriere a secvenţei de program.

❷ O altă modalitate de formatare o constituie *folosirea manipulatorilor*. În esenţă, manipulatorii sunt funcţii speciale care se plasează în lanţul de operatori << sau >>. Se poate uşor deduce că ele întorc tot o referinţă de *stream*, ce va prelua mai departe sarcinile de intrare / ieşire. Pentru funcţiile care necesită argumente programul va include şi fişierul header *iomanip.h*. Secvenţa de program anterioară se poate scrie, folosind manipulatori, astfel:

```
int a=2371;
cout<<setfill('*')<<setw(10)<<a<<endl;
```

Manipulatorii şi efectul pe care ei îl realizează sunt prezentaţi în tabelul 4.1.

Manipulator	Efect
dec	converteşte întregii în baza 10; echivalent cu %d
hex	converteşte întregii în baza 16; echivalent cu %x
oct	converteşte întregii în baza 8; echivalent cu %o
setprecision(int)	precizează numărul de cifre zecimale ale unui număr real
endl	trimite o linie nouă fluxului de ieşire şi descarcă buffer-ul
ends	inserează caracterul nul (\0) în flux
ws	elimină spaţiile libere din fluxul de intrare
flush	descarcă buffer-ul fluxului de ieşire
setbase(int)	setează baza de numeraţie pentru un întreg (poate fi: 8,10,16)
setfill(int)	stabileşte caracterul folosit la umplerea spaţiilor libere din zona de afişare
setw(int)	stabileşte lăţimea zonei de afişare
setiosflags(long)	stabileşte valoarea biţilor de formatare specificaţi în argument
resetiosflags(long)	reiniţializează valoarea biţilor de formatare specificaţi în argument

Tabelul 4.1 Manipulatori

Folosirea manipulatorilor care nu au argumente nu necesită includerea fişierului *iomanip.h*.

Exemplu de folosire a unor manipulatori:

```
#include <iostream.h>
#include <iomanip.h>
```



```
void main()
{
	int a,b=100;
	cout<<"\n Numarul 100 in octal este:"<<oct<<b<<endl;
	cout<<" Introduceti un nr. in baza 16:";  cin>>hex>>a;
	cout<<"\n Nr. introdus este: "<<hex<<a<<" in baza 10: "<<dec<<a;
}
```

Programatorul poate construi proprii manipulatori, sub forma unor funcţii ce primesc un flux de ieşire, îl modifică după cum doresc, apoi îl returnează mai departe, spre folosire în cascadă. Să presupunem că vrem ca sumele în valută să fie prefixate cu semnul valutei şi să aibă format fix cu 5 zecimale exacte. Manipulatorul de mai jos introduce *money_format* folosit mai apoi în *main* :

```
#include <iostream.h>
#include <iomanip.h>

ostream &  money_format( ostream &s)
{
		s<< setiosflags( ios::fixed);
		s<< setprecision(5) << setfill('$') << setw(15);
		s<< setiosflags( ios::showpoint);
		return s;
}

void main(int argc, char* argv[])
{
	double a=12345.6789;
	cout << money_format <<a<< setprecision(2);
	cout << "\n" <<a;
}
```

❸ Formatarea datelor se realizează şi prin *modificarea unor indicatori* (biţi) dintr-o variabilă de tip *long*, care este membră a clasei *ios*.

Constantele ce se vor folosi pentru a seta anumiţi biţi din variabila *long* sunt definite sub forma unui tip enumerativ, membre în clasa *ios*. Metoda care setează anumiţi biţi din variabila *long* (*flag*-uri) este *setiosflags*() şi primeşte ca parametru o dată de tip *long* sub forma unei constante enumerative definită în clasa *ios*, cu rol bine definit în formatarea datelor. Prototipul metodei este:

long ios::setiosflags(long);

Metoda *resetiosflags*() primeşte ca parametru tot un *long*, sub forma unei constante, la fel ca la metoda *setiosflags*() şi realizează reiniţializarea

biților respectivi, adică aducerea pe valorile implicite ale câmpului referit prin oricare din membrii sai.

Constantă	Efect
ios::left	cadrare la stânga
ios::right	cadrare la dreapta
ios::internal	fixează caracterul de umplere zona
ios::dec	conversia unui întreg în baza 10
ios::hex	conversia unui întreg în baza 16
ios::oct	conversia unui întreg în baza 8
ios::showpos	afişarea semnului chiar dacă numărul e pozitiv
ios::showbase	afişează prefixul bazei de numerație (0x pentru hexazecimal şi 0 pentru octal)
ios::scientific	reprezentarea unui real in format stiințific
ios::fixed	reprezentarea unui real in format fix
ios::showpoint	afişarea punctului zecimal chiar dacă numărul nu are cifre semnificative la partea zecimală
ios::skipws	*skip white space* – salt peste spații albe (blanc, tab, enter...); este implicit pentru operațiile de intrare;
ios::stdio	sincronizarea operațiilor de I/E, când se folosesc amestecat funcții aparținând ambelor mecanisme, stream-uri declarate în *iostream.h*, respectiv funcții independente declarate în *stdio.h*. Altfel, ordinea derulării operațiilor nu mai corespunde succesiunii în care apar in program (afişează cu *printf* un mesaj de cerere date, după ce deja le citise cu *cin>>*)
ios::uppercase	folosirea majusculelor A-F la afişarea cifrelor hexa, pentru întregi, respectiv E la afişarea valorilor în virgulă mobilă, în notația exponențială
ios::unitbuf	buffer-izare unitară; la fiecare operație de scriere, buffer-ul este golit pe loc, fără a se aştepta mai intâi umplerea lui completă; în acest fel funcționarea devine unitară (similară operației de intrare)

Tabelul 4.2 Constante pentru stabilirea indicatorilor de formatare a datelor

Ca exemplu, se va afişa o situație scolară privind rezultatele la o sesiune în care s-au susținut două examene. Situația va fi afişată sub forma unui raport care conține numele studentului, notele la cele două examene şi media obținută (cu două zecimale).

```
#include <iostream.h>
#include <iomanip.h>
struct student
{
      char np[30];
```



```
      int note[2];
};
void main()
{
 student s[] ={
                  {"Ionescu P.",{10,8}},
                  {"Vladimir T.",{9,8}}
              };
 int i,n=sizeof(s)/sizeof(student);
 cout<<setw(50)<<setiosflags(ios::right)<<"Situatie scolara"<<endl<<endl;
 cout<<"      Nume si prenume        "<<" Matematica"
            <<" Informatica"<<" Media"<<endl<<endl;
 cout<<setw(67)<<setfill('=')<<" "<<endl<<setfill(' ');
 for(i=0;i<n;i++)
      cout<<setw(32)<<setiosflags(ios::left)<<s[i].np<<setw(10)
                <<resetiosflags(ios::left)<<s[i].note[0]
                <<setw(12)<<s[i].note[1]
            <<setw(7)<<setiosflags(ios::fixed)<<setprecision(2)<<
                (s[i].note[0]+s[i].note[1])/2.<<endl;
}
```

După cum se poate observa din programul anterior, metodele *setiosflags*() şi *resetiosflags*() constituie manipulatori pentru că întorc referință de stream şi se pot apela în fluxul operațiilor de intrare sau ieşire.

Biții cu rol în formatarea operațiilor de intrare sau ieşire pot fi modificați şi prin apelul unor metode obişnuite, deci nu ca manipulatori.

Metoda *setf*() primeşte doi parametri şi are prototipul:

long ios::setf(long val, long indic);

- *val* – specifică valoarea indicatorului;
- *indic* – precizează indicatorul ce urmează a fi modificat.

Indicatorii ce sunt definiți în clasa *ios* şi constantele acceptate sunt prezentate în tabelul 4.3.

Indicatorii	*Constante acceptate*	Efect
basefield	ios::dec, ios::hex, ios::oct	modifică baza de numerație
floatfield	ios::fixed, ios::scientific	specifică modul de reprezentare a numerelor reale
adjustfield	ios::left, ios::righ, ios::internal	stabileşte cadrajul datei

Tabelul 4.3 Indicatorii şi constantele asociate cu rol în formatarea datelor

Ca exemplu, se va descrie secvenţa pentru afişarea unei variabile de tip *double* în format ştiinţific, într-un spaţiu de 20 caractere, cadrată la stânga.

```
double a=11263.89876;
cout.setf(ios::scientific,ios::floatfield);
cout.setf(ios::left,ios::adjustfield);
cout<<setw(20)<<a;
```

Resetarea valorii indicatorului se face prin apelul metodei *unsetf* ce are prototipul:

long ios::unsetf(long);

Spre exemplu, apelul:

cout.unsetf(ios::showpos);

inhibă afişarea semnului + pentru numerele pozitive.

4.3 Detectarea erorilor apărute în operaţiile de intrare / ieşire

Este foarte important ca în cadul unui program să se obţină informaţii cu privire la corectitudinea derulării unei operaţii, mai ales când aceasta implică un periferic.

Erorile sunt semnalate prin setarea unor indicatori (biţi) de stare ai fluxurilor. Aceşti biţi sunt setaţi prin intermediul unor constante, definite într-un tip enumerativ în clasa *ios*. Biţi desemnaţi prin intermediul constantelor poartă denumiri semnificative:

- *failbit* – setat cu valoarea 1 dacă o operaţie de intrare a detectat un caracter neconcordant cu tipul varibilei sau dacă o operaţie de ieşire nu s-a executat corect;
- *badbit* – setat cu valoarea 1, dacă fluxul este eronat (eroare la citire).

Există metode ce nu primesc parametri, dar returnează printr-un întreg cu semnificaţia de adevărat sau fals modul cum a decurs o operaţie de intrare / ieşire. Dintre cele mai folosite sunt:

- *good*() – ce returnează un întreg nenul (adevărat) dacă nici un bit de eroare nu este setat;

- *fail*() – returnează un întreg nenul (adevărat) dacă bitul *failbit* sau *badbit* este setat;
- *bad*() – returnează un întreg nenul (adevărat) dacă bitul *badbit* este setat.

Un exemplu de apariţie a unei erori constă în faptul că se doreşte citirea unui întreg şi se tastează caractere nenumerice:

```
int a;
cout<<"\n Dati un nr. intreg:";
cin>>a;
if(cin.fail()) cerr<<"Eroare de citire a variabilei a !";
```

cerr este un flux de ieşire conectat la dispozitivul standard de eroare (monitorul) şi spre deosebire de *cout* nu foloseşte nici un buffer, deci va afişa imediat mesajul, fără a aştepta umplerea buffer-ului.

Metoda *clear*() resetează flag-urile de eroare pentru a putea fi ulterior sesizate alte erori detectate în operaţiile de intrare / ieşire şi totodată pentru a debloca lucru cu fluxul respectiv. Metoda *clear()* are un parametru cu valoarea implicită, 0 ce semnifică faptul că se resetează toţi indicatorii de eroare ai fluxului. Este posibil să şi poziţionăm un anumit indicator de stare a fluxului, ceilalţi rămânând nemodificaţi printr-un apel de genul:

cin.clear (cin.rdstate( ) | flag);

unde:

- *cin* – precizează tipul fluxului (de intrare);
- *rdstate*() – este o metodă a clasei *ios* care returnează starea fluxului sub forma unui întreg în care sunt împachetaţi indicatorii de stare;
- *flag* – este indicatorul de stare ce va fi setat; el se va indica printr-o constantă de genul: *failbit*, *badbit* etc.

O altă modalitate de semnalare a erorilor o constituie utilizarea expresiei de citire sau scriere pe post de condiţie în instrucţiuni. Ca exemplu, să presupunem că dorim citirea elementelor unui vector până la tastarea lui CTRL/Z. Secvenţa de program este:

```
int v[100],i=0;
while( cout<<"\n Dati elementul ["<<i<<"]=", cin>>v[i] ) i++;
```

În acest caz se foloseşte conversia implicită a lui *istream* la *void* *, adică va returna NULL dacă s-a produs o eroare la operaţia de citire; eroarea este semnalată la tastarea lui CTRL/Z. Dacă în continuarea secvenţei de program s-ar mai dori citirea unei alte variabile, atunci ar trebui resetaţi indicatorii de eroare. De exemplu, presupunem că mai citim un număr real:

```
double t;
cin.clear();
cout<<"\n Dati un nr. real:";
cin>>t;
```

O altă cale pentru depistarea erorilor constă în aplicarea operatorului ! stream-ului. Acest operator este supraîncărcat cu sensul că va returna diferit de 0 dacă a apărut o eroare la operaţia de intrare / ieşire; 0 dacă ea a decurs corect:

```
int a;
cout<<"\n Dati un nr. intreg:";  cin>>a;
if(!cin) cerr<<"EROARE!!!";
```

Numai detectarea erorilor nu este suficientă pentru a realiza corect operaţii de intrare / ieşire. Astfel, este necesar să efectuăm şi golirea buffer-ului aferent tastaturii pentru ca o variabilă ce trebuie încărcată prin citire să nu preia caractere rămase în buffer de la o introducere anterioară.

De exemplu, dacă se citeşte un întreg şi apoi un şir de caractere, secvenţa:

```
int a;
char x[100];
cout<<"\n Dati un nr. intreg:";  cin>>a;
cout<<" Dati sirul:";            cin>>x;
cout<<"\n a="<<a<<" sirul:"<<x;
```

are dezavantajul că dacă se introduc de la tastatură caractere numerice şi nenumerice, din buffer se vor prelua doar primele caractere numerice consecutive şi se vor asigna variabilei *a*, cele nenumerice vor fi lăsate în buffer. Când urmează să se citească şirul de caractere, programul nu va mai aştepta tastarea de noi caractere, ci vor fi preluate cele rămase în buffer, cum se poate vedea din rezultatul secvenţei anterioare:

Dati un nr. intreg:453dsgfds
Dati sirul:
a=453 sirul:dsgfds

În cazul în care se doreşte citirea distinctă a celor două variabile va trebui să se golească buffer-ul înainte de citirea şirului de caractere.

♦ Un mod de a efectua golirea buffer-ului constă în extragerea explicită a fiecărui caracter din buffer, cât timp caracterul extras e diferit de ENTER ('\n'), secvenţa este:

```
while(cin.get()!='\n');
```


♦ Un alt mod de golire a bufferului presupune apelul metodei *ignore* a clasei *istream* care are prototipul:

istream& istream::ignore(int=1, int _delim=EOF);

unde, primul parametru specifică numărul maxim de caractere ce vor fi scoase din buffer, cel de-al doilea specifică terminatorul, adică ultimul caracter care va fi scos din buffer; în caz că acesta nu există în buffer se vor scoate caractere în numărul specificat de primul parametru.

Secvenţa de citire a variabilelor, prezentată anterior, se va completa cu cod pentru detectarea erorilor şi pentru golirea buffer-ului astfel:

```
int a;
char x[100];
cout<<"\n Dati un nr. intreg:";
cin>>a;
if(!cin) cerr<<"EROARE!!!";
cin.clear();
cin.ignore(256,'\n');
cout<<" Dati sirul:";
cin>>x;
cout<<"\n a="<<a<<" sirul:"<<x;
```

Se observă că metoda *ignore* a fost apelată astfel încât să scoată din buffer maxim 256 caractere sau până întâlneşte caracterul cu codul '\n', adică ENTER.

4.4 Intrări / ieşiri pe fişiere nestandard

Folosirea stream-urilor pentru a realiza operaţii de intrare / ieşire a fost extinsă şi pentru fişiere nestandard. Biblioteca C++ pune la dispoziţia programatorului clasele:

- *ifstream* – pentru lucru cu fişiere în intrare (existente), în vederea consultării;
- *ofstream* – pentru lucru cu fişiere în ieşire, în scopul scrierii de informaţii în ele;
- *fstream* – pentru lucru cu fişiere în intrare / ieşire, adică este permisă atât consultarea, cât şi scrierea de informaţii în ele.

Lucrul cu obiecte de aceste tipuri impune includerea fişierului header *fstream.h*. Aceste clase încapsulează metodele uzuale de lucru cu fişiere,

cum ar fi: deschiderea, închiderea, poziţionarea, citirea / scrierea, cu sau fără format.

Dacă în programarea structurată, identificatorul intern al fişierului era un *FILE ** sau un întreg numit *handler*, folosind stream-uri, unui fişier i se va asocia un obiect de tipurile precizate anterior.

Asocierea dintre un fişier şi obiectul care va fi identificatorul lui intern se poate realiza în două moduri:

a) prin apelul constructorului care are ca parametru explicit numele fişierului:

```
ifstream fs("fis.dat");
```

b) prin apelul metodei *open*, care primeşte ca parametru explicit numele fişierului de deschis:

```
ofstream fd;
fd.open("persoane.dat");
```

Pe lângă numele fişierului se mai poate specifica, explicit, modul în care se va deschide fişierul. Acest lucru se precizează cu ajutorul unor constante definite cu ajutorul tipului enumerativ, în clasa *ios*. Ele se pot combina folosindu-se operatorul SAU pe biţi (|). Aceste constante sunt prezentate în tabelul 4.4.

Constantă	***Efect***
ios::in	fişier deschis în input
ios::out	fişier deschis în output
ios::ate	după deschidere poziţia curentă va fi la sfârşitul fişierului
ios::app	deschidere pentru scriere la sfârşitul fişierului
ios::trunc	şterge conţinutul fişierului dacă el există
ios::nocreate	dacă fişierul nu există atunci el nu va fi creat
ios::noreplace	nu deschide fişierul dacă el există
ios::binary	deschide fişierul în mod binar

Tabelul 4.4 Constante ce definesc modul de deschidere a unui fişier

Exemple:

Dacă se doreşte deschiderea fişierului *fis1.dat* ca fiind binar, în ieşire, pentru a adăuga informaţii, se poate apela constructorul în forma:

```
ofstream fi("fis1.dat", ios::app|ios::binary);
```


Să se deschidă fişierul *fis2.dat* ca fiind binar în intrare şi ieşire şi să nu fie suprascris dacă el există; se va folosi apelul metodei open în forma:

```
fstream fie;
fie.open("fis2.dat", ios::in|ios::out|ios::noreplace|ios::binary);
```

Operatorii >> şi << se aplică acestor obiecte pentru a realiza operaţii de citire, respectiv scriere din / în fişiere cu formatarea datelor.

Ca exemplu, să se creeze fişierul *mat.dat*, listabil ASCII, deci în format extern, care să conţină informaţii referitoare la materiale, după cum urmează:

- cod material de tip întreg;
- denumire material, şir de maxim 20 caractere;
- unitate de măsură, şir de maxim 4 caractere;
- cantitate, de tip întreg;
- preţ unitar de tip double, şase cifre la partea întreagă şi două la cea zecimală.

```
#include <iostream.h>
#include <iomanip.h>
#include <fstream.h>
void main()
{
    int cm, cant;
    char dm[20],um[4];
    double pu;
    ofstream fiso("mat.dat");
    if(!fiso)
        {
            cerr<<"Fisierul nu se deschide!!!!";   return;
        }
    while(cout<<"\nCod material:",cin>>cm)
    {
     cin.ignore();
     cout<<"Denumire material:";  cin.getline(dm,19);
     cout<<"Unitate de masura:";  cin.getline(um,4);
     cout<<"Cantitate:";    cin>>cant;
     cout<<"Pret unitar:";  cin>>pu;
     fiso<<setw(5)<<cm<<setw(22)<<setiosflags(ios::left)<<dm
        <<setw(5)<<um<<setw(7)<<resetiosflags(ios::left)<<cant
        <<setw(9)<<setiosflags(ios::fixed)<<setprecision(2)<<pu<<endl;
    }
    fiso.close();
}
```

A se observa:

- modul de formatare a datelor ce urmează a se scrie în fişier, care este similar cu cel folosit pentru afişarea datelor pe dispozitivul standard de ieşire (monitorul);
- modul de depistare a erorilor apărute în lucru cu stream-uri pe fişiere nestandard, care este similar cu cel descris în subcapitolul anterior;
- modul de control al întreruperii citirii (tastarea CTRL/Z pentru cod material).

Pentru testarea rezultatului programului anterior, să se construiască un alt program care să citească informații din fişierul creat anterior (*mat.dat*) şi să afişeze o situație conținând: codul materialului, denumirea lui, unitatea de măsură, cantitatea, prețul şi valoarea, afişată cu două zecimale.

```
#include <iostream.h>
#include <iomanip.h>
#include <fstream.h>

void main()
{
        int cm, cant;
        char dm[20],um[4];
        double pu;
        ifstream fisi("mat.dat");
        if(!fisi)
            {
                cerr<<"Fisierul nu se deschide!!!!";
                return;
            }
        while(fisi>>cm>>dm>>um>>cant>>pu)
                cout<<setw(5)<<cm<<setw(22)<<setiosflags(ios::left)<<dm
                <<setw(5)<<um<<setw(7)<<resetiosflags(ios::left)<<cant
                <<setw(9)<<setiosflags(ios::fixed)<<setprecision(2)<<pu
                        <<setw(16)<<cant*pu<<endl;
        fisi.close();
}
```

Pentru tratarea fişierului la nivel de octet, stream-urile pun la dispoziția programatorului metodele *get* şi *put*. Se va exemplifica folosirea lor printr-un program care va copia un fişier (sursă) în altul (destinație). Numele celor două fişiere vor fi indicate prin intermediul argumentelor funcției *main*().

```
#include <fstream.h>
#include <ctype.h>
```



```
void main(int argc, char *argv[])
{
  if(argc!=3)
   {
        cerr<<"!!! EROARE numar necorespunzator de argumente!!!!";
        return;
   }
  ifstream fs(argv[1], ios::binary | ios::nocreate);
  if(!fs) { cout<<"\n !!! Fisierul "<<argv[1]<<" nu exista!!!!";  return;  }
  ofstream fd(argv[2], ios::binary | ios::noreplace);
  if(!fd)
   {
        char rasp;
        do
        {
                cout<<"\n !!! Fisierul "<<argv[2]<<" deja exista!!!!"<<endl;
                cout<<"Suprascrieti fisierul (D/N) ???";
                cin>>rasp;      cin.ignore(256,'\n');
        }
        while(toupper(rasp)!='D' && toupper(rasp)!='N');
        if(toupper(rasp)=='N') return;
   }
  fd.clear();
  fd.open(argv[2], ios::binary);
  int c;
  while( ( c=fs.get() ) != EOF ) fd.put ( (char)c );
  fs.close();           fd.close();
  cout<<"\n Copiere terminata !!";
}
```

A se observa modul de depistare a existenței sau inexistenței fişierului. Astfel, fişierul sursă a fost deschis, astfel încât să se semnaleze dacă el există, setând indicatorul *ios::nocreate*. Fără poziționarea acestui indicator fişierul sursă ar fi fost creat şi nu se semnala o eroare pe flux. În cazul fişierului destinație, se observă că a fost deschis astfel încât să nu fie rescris decât în caz că utilizatorul doreşte acest lucru. După semnalarea erorii, pentru refolosirea fluxului s-au şters indicatorii de eroare cu metoda *clear*().

Sfârşitul de fişier a fost sesizat prin faptul că apelul metodei *get*() a returnat EOF, adică –1 ca şi în cazul folosirii funcției *getc*() din *stdio.h*.

Metodele *read* şi *write* au o mai mare generalitate şi efectuează citirea / scrierea din / în fişier a unui număr specificat de baiți la / de la o adresă dată ca parametru a metodei, fără să efectueze formatarea datelor.

Metoda *read* are prototipul:

*istream& istream::read(char *, int);*

unde, primul parametru reprezintă adresa unde se va scrie, în memoria internă, ceea ce se va citi din flux; al doilea parametru precizează câți baiți se vor citi din flux și se vor scrie la acea adresă.

Metoda *write* are același prototip doar că semnificațiile sunt diferite, primul parametru este adresa de memorie de unde se vor scrie în flux un număr de baiți precizat prin intermediul celui de-al doilea parametru. Metoda se va apela pornindu-se de la un obiect *ostream.*

Ca exemplu, să se construiască un fișier cu numele *mat.dat* care să conțină informații referitoare la materiale, după cum urmează:

- *cm*, cod material de tip întreg;
- *denm*, denumire material de tip șir de maxim 30 caractere;
- *um*, unitare de masură de tip șir de maxim 4 caractere;
- *cant*, de tip întreg;
- *pu*, preț unitar de tip *double.*

```
#include <iostream.h>
#include <fstream.h>
struct material
{
        int cm;
        char denm[30], um[4];
        int cant;
        double pu;
};
void main()
{
        material m;
        ofstream fmat("mat.dat",ios::binary);
        while(cout<<"\nCod material:",cin>>m.cm)
        {
                cin.ignore(256,'\n');
                cout<<"Denumire material:";  cin.getline(m.denm,29);
                cout<<"Unitate de masura:";  cin.getline(m.um,4);
                cout<<"Cantitate:";          cin>>m.cant;
                cout<<"Pret unitar:";        cin>>m.pu;
                fmat.write( (char*)&m,sizeof(material) );
        }
        fmat.close();
}
```


S-au citit, de la tastatură, informații despre materiale și au fost scrise în fișier, cât timp nu s-a tastat CTRL/Z la introducerea codului materialului.

Să se citească fișierul *mat.dat* creat prin programul anterior și să se afișeze pe monitor informațiile stocate.

```
#include <iostream.h>
#include <fstream.h>
struct material
{
        int cm;
        char denm[30], um[4];
        int cant;
        double pu;
};
void main()
{
        material m;
        ifstream fmat("mat.dat",ios::binary | ios::nocreate);
        if( !fmat.is_open() )   { cerr<<"\n Fisier inexistent!!!!";   return;   }
        while( fmat.read((char*)&m,sizeof(material)) )
        {
                cout<<"\nCod material:"<<m.cm;
                cout<<"\nDenumire material:"<<m.denm;
                cout<<"\nUnitate de masura:"<<m.um;
                cout<<"\nCantitate:"<<m.cant;
                cout<<"\nPret unitar:"<<m.pu;
        }
        fmat.close();
}
```

După cum ați observat, este foarte important să știm dacă un fișier a fost sau nu deschis. În exemplele anterioare acest lucru era realizat prin testarea apariției unei erori în lucru cu fluxul. Implementări mai noi ale limbajului C++ pun la dispoziția programatorului o metodă specializată în acest sens care este *is_open()*, ea returnează adevărat dacă fișierul a fost deschis, fals altfel.

Sfârșitul de fișier a fost sesizat ca și în cazul citirii de la tastatură, cu *cin*, adică prin apelul metodei care supraîncarcă operatorul cast (de conversie) la *void ** care returnează NULL în caz de eroare în lucru cu fluxul; se putea explicita testul și sub forma:

```
while( fmat.read( (char*)&m,sizeof(material) ) != NULL )
```

S-a putut observa că testul de sfârşit de fişier la toate exemplele prezentate s-a făcut implicit la momentul citirii informaţiilor din fişier, deoarece când s-a ajuns la sfârşit de fişier se semnalează o eroare în lucru cu fluxul respectiv. Există şi posiblitatea de a testa explicit dacă s-a ajuns la sfârşitul fişierului, deoarece există un indicator (un bit) care se setează cu valoarea 1 dacă s-a ajuns la sfârşitul fişierului. Acest bit este setat prin intermediul unei constante definite într-un tip enumerativ în clasa *ios* şi se numeşte *eofbit*. Tot în acel tip *enum* mai sunt definite şi constantele *failbit* şi *badbit* care au fost prezentate în subcapitolul privind *Detectarea erorilor apărute în operaţii de intrare / ieşire*. Metoda *eof()* testează valoarea acestui bit şi returnează adevărat dacă s-a ajuns la sfârşitul fişierului şi fals altfel.

Secvenţa de program care citeşte articole din fişierul *mat.dat* se poate rescrie aşa încât să testeze explicit ajungerea la sfârşitul fişierului astfel:

```
while( fmat.read((char*)&m,sizeof(material)), !fmat.eof() )
```

Bitul de sfârşit de fişier va fi şi el resetat (pus pe 0) prin apelul metodei *clear()*.

Operaţia de poziţionare într-un fişier face posibilă implementarea fişierelor în acces direct sau indexat, adică exploatarea lor altfel decât secvenţial. Sunt definite două metode de poziţionare, câte una pentru fiecare din fluxurile ce se pot defini (intrare / ieşire adică *get* şi *put*). Astfel, dacă se deschide un fişier în intrare, pointerul de citire se mută cu metoda *seekg()*. Metoda *seekp()* mută pointerul de scriere, dacă s-a definit un flux în ieşire. O astfel de metodă are două prototipuri:

istream& istream::seekg(streamoff, ios::seekdir);

unde:

- *streamoff* – reprezintă poziţia în baiţi la care se va face poziţionarea faţă de un reper;
- *ios::seekdir* – defineşte reperul care poate fi:
  - . începutul fişierului - *ios::beg*
  - . poziţia curentă - *ios::cur*
  - . sfârşitul fişierului - *ios::end*

alt prototip este:

istream& istream::seekg(streampos);

unde, *streampos* reprezintă poziţia în baiţi faţă de începutul fişierului.

Ca observaţie, *streamoff* şi *streampos* sunt tipuri de dată sinonime cu tipul *long*.

Exemple:

- seekg(10); mută pointerul de citire la 10 baiţi distanţă faţă de începutul fişierului;
- seekp(4, ios::cur); mută pointerul de scriere cu 4 baiţi, după poziţia curentă a acestuia;
- seekg(-2, ios::end); mută pointerul de citire cu 2 baiţi înaintea sfârşitului de fişier;
- seekg(0); mută pointerul de citire la începutul fişierului, apelul fiind echivalent cu folosirea funcţiei *rewind*() din *stdio.h*.

Determinarea poziţiei curente în fişier a pointerului de scriere se face apelând metoda *tellp*(), care returnează numărul de octeţi de la începutul fişierului, până la poziţia curentă a pointerului. Dacă fişierul este deschis în intrare, atunci acelaşi lucru se face prin apelul metodei *tellg*(), a clasei *istream*, evident cu referire la pointerul de citire din fişier.

În situaţia în care se deschide un fişier în intrare / ieşire, adică se utilizează un obiect *fstream*, cele două metode (*seekg* şi *seekp*) pot fi utilizate, dar ele vor opera asupra unuia şi aceluiaşi pointer de citire / scriere în / din fişier. Pentru exemplificare se consideră creat un fişier binar, care conţine 100 de întregi (de la 0 la 99). Secvenţa folosită pentru construirea fişierului este:

```
ofstream fint("int.dat",ios::binary);
for(int i=0;i<100;i++) fint.write((char*)&i,sizeof(int));
fint.close();
```

Se va construi un program care deschide în intrare / ieşire acest fişier, va muta pointerul de scriere la sfârşitul fişierului, iar pointerul de citire la întregul cu valoarea 50, după care se vor efectua operaţiile:

- se va citi întregul şi se va afişa valoarea lui;
- se va scrie întregul cu valoarea 100;

```
#include <iostream.h>
#include <fstream.h>
void main()
{
    fstream fint("int.dat",ios::in | ios::out | ios::binary |
                                   ios::nocreate | ios::noreplace);
    int k,t;
    if(!fint.is_open())
        {
            cerr<<"\n Fisier inexistent!!";  return;
        }
```

```
// mutare pointeri
     fint.seekp(0,ios::end);
     fint.seekg(50*sizeof(int));
// citire intreg
     fint.read((char*)&k,sizeof(int));
     cout<<"\n Nr. citit este:"<<k<<endl;
// scriere intreg
     t=100;
     fint.write((char*)&t,sizeof(int));
// revenire la inceput si afisare continut fisier
     fint.seekg(0);
     for(; fint.read((char*)&k,sizeof(int)),!fint.eof(); cout<<k<<"  ");
     fint.close();
}
```

Se constată, la afişarea întregului fişier, că valoarea 100 nu a fost scrisă la sfârşitul fişierului, aşa cum s-a dorit, ci a fost suprascrisă valoarea 51 din fişier cu valoarea 100. Cu alte cuvinte, se observă clar că pointerul de citire / scriere este unul singur indiferent de metoda prin intermediul căreia îl repoziţionăm.

Pentru a putea lucra independent cu două poziţii în acelaşi fişier (o poziţie pentru citire şi alta pentru scriere), trebuie să se creeze două fluxuri: unul de intrare şi altul de ieşire pe respectivul fişier. Acest lucru se realizează prin faptul că fişierul se va deschide de două ori (odată în intrare şi apoi în ieşire). La exploatarea unui fişier existent, în acces direct, cu doi pointeri independenţi (de citire şi de scriere) apare o problemă când acesta va fi deschis în ieşire (scriere) deoarece dacă el există va fi suprascris, deci se va pierde informaţia existentă în el. Pentru a soluţiona această problemă, la modul de deschidere a fişierului în ieşire se va folosi atributul *ios::ate* care va muta pointerul la sfârşitul fişierului, deci nu-l va suprascrie (vezi tabelul 4.4). Folosirea atributului *ios::app* realizează de asemenea mutarea pointerului de scriere la sfârşitul fişierului, dar indiferent unde va fi acesta repoziţionat, scrierea efectivă se va face doar la sfârşitul fişierului.
Ca exemplu, în acest sens, se va prezenta programul care modifică informaţii în fişierul *mat.dat*, care a fost creat cu un program prezentat anterior; vom respecta aceeaşi structură de articol.

```
#include <iostream.h>
#include <fstream.h>
struct material
{
     int cm;
```



```
     char denm[30], um[4];
     int cant;
     double pu;
};
void main()
{
     material m;
// constituirea a doua fluxuri
     ifstream fmati("mat.dat", ios::in | ios::binary | ios::nocreate);
     ofstream fmate("mat.dat", ios::out | ios::ate | ios::binary );
     if(!fmati.is_open()) {   cerr<<"\n Fisier inexistent!!!!";  return;  }
// determinarea numarului de articole din fisier
     int i,nr_art=fmate.tellp()/sizeof(material);
// citire articol, modificare cimpuri dorite,
// rescrierea articolului in aceeasi pozitie
     for(fmate.seekp(0),i=0; i<nr_art ; i++ )
     {
      fmati.read((char*)&m,sizeof(material));
      cout<<"\n Codul="<<m.cm<<" Noul cod:";
      cin>>m.cm; cin.ignore(256,'\n');
      cout<<" Denumire material:"<<m.denm<<" Noua denumire:";
      cin.getline(m.denm,29);
      cout<<" Unitate de masura:"<<m.um<<" Noua unitate de masura:";
      cin.getline(m.um,4);
      cout<<" Cantitate:"<<m.cant<<" Noua cantitate:"; cin>>m.cant;
      cout<<" Pret unitar:"<<m.pu<<" Noul pret:"; cin>>m.pu;
      fmate.write((char*)&m,sizeof(material));
     }
// inchidere fluxuri
     fmati.close(); fmate.close();
}
```

Din program se observă:

- constituirea a două fluxuri, unul de intrare şi altul de ieşire, pentru acelaşi fişier (*mat.dat*);
- s-a calculat numărul de articole prin împărţirea numărului total de baiţi ai fişierului la numărul de baiţi ocupat de un articol;
- parcurgerea fişierului s-a făcut pe baza numărului de articole;
- citirea unui articol şi rescrierea lui nu a mai necesitat repoziţionări, fiecare pointer avansând corespunzător, pe măsura citirii / scrierii.

Dacă nu se construiau două fluxuri (de intrare şi ieşire) pentru fişier, operaţia de citire muta pointerul după înregistrarea ce trebuia modificată, iar

rescrierea ei necesita readucerea pointerului pe începutul înregistrării curente, utilizând un apel de tipul:

```
fmate.seekp(-sizeof(material), ios::cur);
```

4.5 Formatarea datelor în memoria internă

Din cele prezentate până acum s-a observat că formatarea datelor s-a făcut în legătură cu operațiile de intrare / ieșire pe dispozitive standard (monitor / tastatură) sau în memoria externă (fișiere nestandard).

Formatarea datelor în memoria internă presupune citirea / scrierea valorilor variabilelor din / în șiruri de caractere. Intuitiv, ne putem aduce aminte că funcțiile *sscanf*() și *sprintf*(), din *stdio.h*, realizau același lucru dar în manieră procedurală.

În biblioteca de bază C++ pentru formatarea datelor în memoria internă există clasele:

- *ostrstream* – folosită pentru a stoca în flux datele rezultate prin formatare;
- *istrstream* – folosită pentru a formata date din flux.

Pentru exemplificare, se va scrie programul care va trimite în fluxul de ieșire două variabile de tip *int* și *double* împreună cu text explicativ. Adresa șirului astfel constituit se poate obține prin intermediul metodei *str* ce are prototipul:

*char *ostream::str();*

```
#include <iostream.h>
#include <strstrea.h>
void main()
{
        ostrstream sir;
        int a=7;
        double x=567.99;
        sir<<"\n Numarul a este "<<a<< " iar x este "<<x<<ends;
        cout<<sir.str();
}
```

Se observă că:

- scrierea în flux s-a terminat cu *ends* deoarece în acest fel este adăugat terminatorul (\0) la șirul care tocmai s-a constituit;

- șirul rezultat a fost afișat pe monitor cu *cout*.

Pentru a exemplifica citirea datelor dintr-un flux de intrare s-a construit programul:

```
#include <iostream.h>
#include <strstrea.h>
void main()
{
        istrstream sir("123 789.78 @");
        int a;
        char c;
        double x;
        sir>>a>>x>>c;
        cout<<"\n Intregul:"<<a<<" Caracterul:"<<c<<" Nr. real:"<<x;
}
```

Se observă că s-a creat un flux de intrare (*sir*) dintr-un sir de caractere furnizat ca parametru constructorului. Din acest șir au fost încărcate trei variabile de tipuri diferite (*int*, *char* și *double*). Pentru verificarea corectitudinii operației, ele au fost afișate pe display, cu *cout*.

Dacă se dorește ca șirul din care se preiau informațiile, pentru a fi formatate, să se introducă dinamic, la momentul execuției, se va utiliza pentru a face conversii în memoria internă clasa *strstream*. Aceasta permite atât lucru în intrare (preluarea unui șir) cât și în ieșire (convertirea șirului). Sunt posibile aceste operații, deoarece se moștenesc ambii operatori supraîncărcați (<< și >>). Exemplul următor preia un șir de caractere (*s*) de la tastatură, îl încarcă în obiectul *sir* după care îl extrage convertindu-l într-un întreg (*a*);

```
#include <iostream.h>
#include <strstrea.h>
void main()
{
        strstream sir;
        int a;
        char s[50];
        cout<<"\n Dati un intreg:";
        cin.getline(s,49);
        sir<<s;
        sir>>a;
        cout<<"\n Intregul introdus:"<<a;
}
```

Utilitatea formatării datelor în memoria internă este legată de faptul că sunt funcții de afișare text, îndeosebi în modurile grafice de lucru, care permit afișarea doar la nivel de șir de caractere. De aceea când vrem să afișăm valorile unor variabile de tipuri fundamentale trebuie să le formatăm într-un șir de caractere, care apoi va fi afișat (de exemplu, funcțiile *TextOut*() sau *DrawText*() care permit afișarea de texte în ferestre sub Windows).

Pentru exemplificarea procesului invers, adică citirea valorilor variabilelor de tipuri fundamentale din șiruri de caractere, putem să ne amintim că argumentele funcției *main*() sunt numai de tip șir de caractere, interpretarea unora dintre ele sub diferite tipuri de dată presupune efectuarea în prealabil a unui proces de formatare.

Capitolul V

IMPLEMENTAREA OBIECTUALĂ A STRUCTURILOR DE DATE DINAMICE

- **Structuri de date dinamice liniare**
- **Structuri arborescente**

Structurile de date dinamice de tip liniar (lista, stiva, coada) şi arborescent sunt frecvent folosite în aplicaţii informatice. Producătorii de medii de programare au avut în vedere implementarea unora dintre aceste structuri de date, constituind chiar biblioteci specializate, după cum veţi vedea în capitolul 8.

Folosirea corectă a unor astfel de structuri de date, deja implementate presupune înţelegerea construirii lor în manieră obiectuală. In acest capitol vom folosi concepte ce ţin de programarea orientată obiect, cum ar fi încapsularea, supraîncărcarea operatorilor, derivarea etc., pentru implementarea structurilor de date dinamice.

5.1 Structuri de date dinamice liniare

Lista simplu înlănţuită

Construirea obiectuală a acestei structuri de date se va concretiza în definirea unui tip nou de dată, numit *lista*. După cum ne amintim din programarea structurată, structura de tip listă era alcătuită din noduri care conţineau informaţie utilă şi o legatură spre un alt nod de acelaşi tip. Prin definiri de funcţii, programatorul implementa operaţii de lucru cu lista (inserări de noduri, traversarea structurii, sortarea ei etc) şi gestiona întreaga structură prin intermediul unui pointer la primul nod al listei, numit şi cap de listă.

Din punct de vedere obiectual, speculând proprietatea de încapsulare, structura de listă poate fi modelată prin intermediul a două clase:

- una care corespunde nodului listei ;
- alta care modelează structura de listă, în ansamblul ei.

În figura 5.1 se observă că legatura dintre listă şi nod se face printr-un membru din clasa lista care este de tip pointer la nod şi referă totdeauna primul nod al listei (capul de listă).

Clasa *nod* pentru lista simplu înlănţuită are următoarea definiţie:

```
#include <iostream.h>
#define Tip_elem int
class nod
{
// clase prietene nodului
```



```
	friend class lista;
	friend class stiva;
	friend class coada;
	Tip_elem info;
	nod *next;
public:
	nod( Tip_elem k, nod *urm=NULL ) : info(k), next(urm) { }
	nod *get_next() { return next; }
	friend ostream& operator<< ( ostream& os, nod* n )
				{ os<<n->info; return os; }
};
```

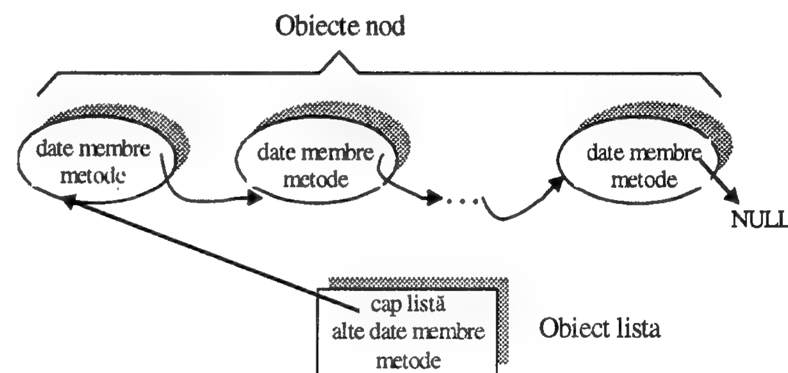

Fig 5.1 Legătura dintre listă şi noduri

Pentru generalitate, s-a definit tipul informaţiei utile printr-o constantă simbolică: *#define Tip_elem int*

Ca date membru un nod conţine:

- informaţia utilă (*info*);
- legătura cu nodul următor (*next*),

iar ca metode:

- constructorul, cu rol de iniţializare a informaţiei utile şi a legăturii, cu valoare implicită NULL, în ipoteza că nodul va fi inserat la sfârşitul listei ;
- funcţia de acces *get_next()* pentru obţinerea adresei următorului nod ;
- *operator<<()* supraîncărcat pentru a afişa informaţia utilă a unui nod.

Gestionarea nodurilor care alcătuiesc lista se face prin intermediul clasei *lista* care are ca date membre:

- un pointer la *nod*, numit *cap*, care pointează totdeauna primul nod din listă;
- un întreg *n* ce va memora numărul de noduri din listă.

```
class lista
{
        bool identic(nod *, nod *);
        void sterge_el(nod *&, Tip_elem);
        void sterge_tot(nod *);
protected:
        nod *cap;
        int n;
        bool este_vida() { return cap==NULL; }
public:
        lista():cap(NULL),n(0) { }
        void ins_incep(Tip_elem );
        void ins_sf(Tip_elem );
        int count() { return n; }
        void sort();
        lista& operator+=(lista );
        lista& operator+=(Tip_elem );
        lista& operator-=(Tip_elem );
        Tip_elem& operator[](int );
        int operator==(Tip_elem );
        bool operator==(lista& l) { return identic(cap,l.cap); }
        lista& operator=(lista& );
        friend ostream& operator<<(ostream& , lista& );
        ~lista() { sterge_tot(cap); }
};
```

Funcțiile membre ale clasei *lista* sunt:

- constructorul implicit, definit *inline*, cu rol de construire a unei liste vide (*cap=NULL* și *n=0*); se știe că inițial se pornește de la o listă vidă;
- funcții de inserare a unui element la începutul listei (*ins_incep()*) și la sfârșitul ei (*ins_sf()*);

Metoda de ***inserare a unui element la începutul listei*** are definiția:

```
void lista::ins_incep(Tip_elem k)
        {    nod *t=new nod(k,cap); cap=t; n++;  }
```

ea alocă mai întâi memorie pentru un nou nod, îi încarcă legătura și informația utilă, după care actualizează capul listei și incrementează variabila *n*, care memorează numărul de noduri din listă;

Metoda de ***inserare a unui element la sfârșitul listei*** are definiția:

```
void lista::ins_sf(Tip_elem k)
{
        nod *t = new nod(k), *cp = cap;
        n++;
        if( ! este_vida() )
        {
                while(cp->next) cp = cp->next;
                cp->next = t;
        }
        else cap = t;
}
```

Ea alocă memorie pentru un nou nod și incrementează *n* (numărul de noduri); în caz că lista e vidă, noul nod devine capul listei, altfel se parcurge lista pentru a lega noul nod de ultimul nod al listei. Metoda *este_vida()*, definită *inline*, returnează adevărat dacă lista este vidă, fals altfel.

- *count()* definită *inline*, este o funcție de acces și returnează ***numărul de noduri*** din listă;
- *sort()* pentru ***sortarea*** crescătoare a unei liste, după informația utilă:

```
void lista::sort()
{
  int i,j;
  nod *cp,*tmp;
      for(i=1;i<n;i++)
            for(cp=cap,j=0;j<n-i;j++)
                  if(j)
                   {
                        if(cp->next->info > cp->next->next->info)
                        {
                              tmp = cp->next;
                              cp->next = tmp->next;
                              tmp->next = cp->next->next;
                              cp->next->next = tmp;
                        }
                        cp = cp->next;
                   }
                  else
                   {
                        if(cp->info > cp->next->info)
                        {
```

```
                    tmp = cp->next;
                    cp->next = tmp->next;
                    tmp->next = cp;
                    cap = cp = tmp;
                }
            }
}
```

Sortare se face prin interschimbarea legăturilor dintre noduri, astfel încât capul listei să refere nodul cu cea mai mică informaţie utilă (sortare crescătoare, după informaţia utilă). Numărul iteraţiilor necesare efectuării sortării, se controlează prin numărul de noduri ale listei.

Noul tip de dată (*lista*), beneficiază de operaţii care să poată fi invocate prin operatori supraîncărcaţi în clasa *lista*:

❶ operatorul += a fost supraîncărcat încât să poată fi aplicat între două liste cu semnificaţia de ***concatenare*** a două liste, respectiv între o listă şi un element de tipul informaţiei utile din nod, cu semnificaţia de inserare a unui nod la sfârşitul listei.

Supraîncărcarea operatorului **+= care lucrează cu două liste** a fost definită astfel încât să insereze la sfârşitul listei iniţiale, nodurile listei cu care se va concatena:

```
lista& lista::operator +=(lista l)
{
        while( ! l.este_vida() )
                { ins_sf(l.cap->info); l.cap=l.cap->next; }
        return *this;
}
```

Operatorul **+= între o listă şi un element** de tipul informaţiei utile din nod s-a definit foarte simplu, în sensul că s-a apelat metoda care inserează un nod la sfârşitul listei:

```
lista& lista::operator +=(Tip_elem t)
        {   ins_sf(t);   return *this;   }
```

❷ operatorul -= a fost supraîncărcat pentru a fi aplicat între o listă şi un element şi ***şterge*** toate nodurile listei care au informaţia utilă egală cu a elementului:

```
lista& lista::operator -=(Tip_elem t)
        { sterge_el(cap, t); return *this;   }
```


Se observă din definire, că eliminarea propriu-zisă a nodurilor din listă o va realiza metoda privată *sterge_el()* care este definită, în manieră recursivă, astfel:

```
void lista::sterge_el(nod *&cp, Tip_elem k)
{
        if(cp)
                if(cp->info==k)
                        {
                                nod *a=cp;
                                cp=a->next;
                                delete a; n--;
                                sterge_el(cp,k);
                        }
                else   sterge_el(cp->next,k);
}
```

❸ operatorul [] a fost supraîncărcat pentru a ***accesa un element din listă dând poziţia lui***; primul element, am considerat că se află pe poziţia 0, pentru a respecta convenţia limbajului *C*, de dispunere a elementelor într-un masiv:

```
Tip_elem& lista::operator[](int i)
{
        static Tip_elem nil;
        if(i>=0 && i<n)
        {
                nod*cp=cap;
                for(int k=0;k<i;k++) cp=cp->next;
                return cp->info;
        }
        else
        {
                cout<<"\n !! Indice eronat!!!"<<endl;
                return nil;
        }
}
```

Se observă că:

- metoda returnează o referinţă la informaţia utilă din nod, lucru care permite atât obţinerea valorii elementului, cât şi modificarea ei;
- metoda testează indicele primit, în caz că acesta nu e valid se returnează referinţa unui element *static*, definit în metodă.

❹ operatorul == a fost supraîncărcat încât să poată fi aplicat între două liste cu semnificația de test ***dacă două liste sunt identice***, respectiv între o listă și un element, cu sensul de căutare a unui element în listă.

Metoda care supraîncarcă operatorul == pentru a testa dacă două liste sunt identice este definită *inline* și apelează metoda privată, recursivă *identic()* care face propriu-zis verificarea.

```
bool lista::identic(nod *cp1, nod *cp2)
{
        if( cp1==NULL && cp2==NULL ) return true;
        else
        {
          if(cp1==NULL || cp2==NULL) return false;
          if(cp1->info == cp2->info) return identic(cp1->next,cp2->next);
          else return false;
        }
}
```

Metoda care supraîncarcă operatorul == pentru a fi aplicat între o listă și un element are ca scop ***căutarea elementului în listă***; metoda returnează poziția nodului în listă, dacă el conține elementul ca informație utilă, sau -1 în caz că nu există.

```
int lista::operator==(Tip_elem t)
{
        nod*cp=cap;
        for(int k=0;k<n;k++)
                if(cp->info==t) return k;
                else cp=cp->next;
        return -1;
}
```

❺ operatorul = a fost supraîncărcat pentru a putea face ***atribuirea între două liste***:

```
lista& lista::operator=(lista& srs)
{
        if(!este_vida()) sterge_tot(cap);
        while( ! srs.este_vida() )
                { ins_sf(srs.cap->info); srs.cap= srs.cap->next; }
        return *this;
}
```


Se observă din definirea metodei, că se șterge întreaga listă destinație, dacă ea nu e vidă, după care la ea se inserează elementele listei ce se atribuie. La o primă analiza am putea trage concluzia că metoda este total ineficientă, copiind element cu element în lista destinație, când ar fi mai simplu să copiem numai partea vizibilă a listei (capul și numărul de noduri), lucru pe care-l face și versiunea pusă automat de compilator pentru operator =. În realitate, pot apare extrem de multe erori, dacă cele două liste (sursă și destinație) partajează aceeași memorie dinamică, ce conține nodurile. Metoda care șterge întreaga listă este *sterge_tot()* și are ca scop dezalocarea tuturor zonelor de memorie ce aparțin listei, după care o marchează ca vidă (*cap=NULL* și *n=0*):

```
void lista::sterge_tot(nod *cp)
{
        if(cp)  {   sterge_tot(cp->next);       delete cp;      }
        cap=NULL; n=0;
}
```

❻ operatorul << a fost supraîncărcat, printr-o funcție *friend*, pentru a ***afișa elementele unei liste*** sub forma:

$$(element_1, element_2, \ldots ,element_n)$$

```
ostream& operator<<(ostream& os, lista& l)
{
  nod *cp=l.cap;
  os<<"(";
  while(cp)
        {
        os<<cp; if(cp->get_next())os<<" , "; cp=cp->get_next();
        }
  os<<")";
  return os;
}
```

- în final se observă că s-a definit *inline* destructorul clasei *lista*, care apelează metoda *sterge_tot()* în scopul dezalocării tuturor zonelor de memorie ce aparțin listei.

Pentru a testa noul tip introdus și anume lista simplu înlănțuită, vom folosi programul:

```
void main()
{
        int el;
        lista l1,l2,l3;
```

```
// inserari in liste
        l1.ins_incep(10); l1.ins_sf(56); l1.ins_incep(90);
        l2.ins_sf(1); l2.ins_sf(2);
// afisari de liste
        cout<<"Lista 1:"<<l1<<endl;
        cout<<"Lista 2:"<<l2<<endl;
// inserarea unui element la o lista si apoi concatenarea a doua liste
        l1+=l2+=101;
        cout<<"Lista 2 + 101 adaugat la l1:"<<l1<<endl;
// afisarea numarului de noduri dintr-o lista
        cout<<"Lista 2 are "<<l2.count()<<" noduri!!"<<endl;
// folosirea operatorului [] pentru a adresa indexat elemente din lista
        cout<<"El al treilea :"<<l1[2]<<endl;
        l1[0]=199;
// folosirea operatorului == pentru cautarea unui element in lista
        cout<<"Lista 1:"<<l1<<endl;
        el=l1==101;
        if(el!=-1)cout<<"El 101 pe poz "<<el<<endl;
        else cout<<"El  inexistent "<<endl;
        l3+=1; l3+=2; l3+=101;
// testarea daca doua liste sunt identice
        if(l2==l3) cout<<"Liste identice!!!"<<endl;
        else cout<<"Listele NU sunt identice!!!"<<endl;
// atribuirea a doua liste
        l3=l1;    cout<<"Lista 3 ca lista 1:"<<l3<<endl;
// stergerea unui element (nod) dintr-o lista
        l3-=56;   cout<<"Lista 3 mai putin 56 :"<<l3<<endl;
// sortarea unei liste
        l3.sort();  cout<<"Lista 3 sortata:"<<l3<<endl;
}
```

Putem să punem în evidență câteva aspecte legate de implementarea obiectuală a structurii de date lista:

- implementarea unor operații s-a făcut prin apelul unor metode private, recursive, similare funcțiilor ce implementau operațiile cu liste în mod procedural; se optează pentru această variantă pentru că se știe că recursivitatea se controlează de cele mai multe ori printr-un parametru de apel (capul listei) și care nu trebuie dat ca parametru într-o metoda ce aparține părții publice a unei clase (interfeței obiectului) ; de exemplu în partea de interfață a clasei *lista* avem metoda care supraîncarcă operatorul –= pentru a elimina din listă toate nodurile ce au o anumită informație utilă. Ea apelează metoda privată, recursivă, *sterge_el()* care primește o referință la capul listei

pentru a controla procesul recursiv (şi totodată pentru a-l modifica dacă este cazul) şi elementul de şters;
- un avantaj ce decurge din implementarea obiectuală se referă la faptul că se poate exploata structura de listă atât în maniera clasică cât şi într-o manieră proprie lucrului cu masive datorită faptului că s-a supraîncărcat operatorul []; modul de accesare a unui element dând poziția lui presupune parcurgerea listei până la acel element, ceea ce face ca această adresare să fie ineficientă în comparație cu accesul direct pe care-l realizează în cazul unui masiv de date stocat într-un spațiu contiguu de memorie;
- unele operații cum ar fi: numărarea nodurilor, construirea listei vide, eliberarea zonelor de memorie alocate la momentul ieşirii din blocul în care a fost definit obiectul lista se fac fie implicit, fie cu un efort minim;
- implementarea structurii de date folosind două clase (una pentru nod şi alta pentru listă) are avantajul că în nod se pot defini metode specifice de prelucrare a informației utile; dacă avem în vedere că, spre exemplu, informația utilă din nod ar fi de tip *double* şi am dori afişarea ei în format ştiințific atunci nu am modifica decât metoda de afişare din clasa *nod*, nimic în clasa *lista*.

Pentru a justifica generalitatea acestei implementări, ne propunem să lucrăm cu o listă care are ca informație utilă un obiect de tip *persoana*. Acest tip îl introducem prin descrierea clasei *persoana*:

```
class persoana
{
        char np[30];
        int sal;
public:
        persoana(char *nm="Persoana", int s=0):sal(s)  {  strcpy(np,nm);  }
        bool operator>(persoana& p) { return sal>p.sal; }
        bool operator==(persoana &p) { return strcmp(np,p.np) == 0; }
        friend ostream& operator<<(ostream& os, persoana& p)
                {         os<<p.np<<"  "<<p.sal;  return os;      }
};
```

Ea conține :
- ca date membre, numele şi prenumele persoanei şi salariul ei ;
- un constructor cu rol de inițializare a datelor membre din date elementare (joacă şi rol de constructor implicit când toți parametrii au valori implicite) ;

- operatorul >, supraîncărcat pentru a testa dacă o persoană are salariul mai mare decât alta;
- operatorul ==, supraîncărcat pentru a testa dacă numele a două persoane sunt identice;
- operatorul <<, supraîncărcat în vederea afişării unei persoane sub forma nume_prenume şi salariul ei.

Având definite cele două clase (*lista* şi *persoana*), putem construi şi exploata o listă de persoane dacă definim tipul elementului sub forma:

#define Tip_elem persoana

Programul următor prezintă modul de lucru cu o listă de persoane fără a modifica ceva în clasa *lista*:

```
void main()
{
        lista l;
// inserari de persoane in lista
        l.ins_sf(persoana("Vasile",456666));
        l.ins_incep(persoana());
        l+=persoana("Ion",432229);
// afisarea listei
        cout<<l<<endl;
// sortarea liste dupa salariul persoanelor
        l.sort();  cout<<l<<endl;
// afisarea celei de-a doua persoane din lista
        cout<<l[1]<<endl;
// eliminarea lui Ion din lista
        l-=persoana("Ion",0);  cout<<l;
}
```

În concluzie, putem menţiona că este obligatoriu ca orice tip ce va juca rol de informaţie utilă pentru nodurile listei să aibă definiţi operatorii relaţionali ==, > şi << pentru afişare.

Stiva

Structura de stivă este similară structurii de listă, numai că disciplina de exploatare este proprie (LIFO – Last Input First Output); ea este deci o listă cu metode proprii de acces.

Deoarece structura de stivă are la bază o listă, atunci se va defini clasa *stiva* ca fiind derivată din clasa *lista*. Derivarea se va face în mod privat pentru ca

metodele clasei *lista* să nu poată fi accesibile din exterior, datorită faptului că structura de stivă are propria interfaţă.

```
class stiva : private lista
{
public:
        bool este_vida() { return lista::este_vida(); }
        void push(Tip_elem k) { ins_incep(k); }
        Tip_elem pop()
        {
                nod *t=cap;
                Tip_elem z;
                if(cap)
                {
                        z=t->info;
                        cap=cap->next; delete t; n--;
                }
                else cout<<"\n STIVA vida !!"<<endl;
                return z;
        }
        stiva& operator<<(Tip_elem k)  { push(k); return *this;}
        stiva& operator>>(Tip_elem& k) { k=pop(); return *this;}
};
```

Specifice pentru stivă sunt operaţiile:

- testare dacă stiva este sau nu vidă, metoda *este_vida()* care implementează această operaţie este definită *inline* şi apelează metoda cu acelaşi nume din clasa *lista*; pentru a evita autoapelul, este obligatorie folosirea operatorului de rezoluţie (*lista::*);
- inserarea unui element în stivă se face fie apelând metoda *push()*, fie folosind operatorul << care s-a supraîncărcat în clasa *stiva*; deoarece metoda realizează practic o inserare în capul listei, s-a apelat metoda *ins_incep()* din clasa *lista*;
- extragerea unui element din stivă se face fie apelând metoda *pop()*, fie folosind operatorul >> care s-a supraîncărcat în clasa *stiva*; această operaţie are ca scop obţinerea informaţiei utile ce aparţine nodului din capul listei şi ştergerea respectivului nod.

Folosirea clasei *stiva* se va exemplifica prin programul:

```
void main()
{
        int el;
        stiva s;
```

```
// inserare elemente in stiva
        s<<100<<103; s.push(99);
// extragere elemente din stiva
        if(!s.este_vida()) { s>>el; cout<<el<<" "; }
        while(!s.este_vida()) cout<<s.pop()<<" ";
}
```

Coada

Structura de coadă are la bază tot o listă, numai că disciplina de lucru este FIFO (First Input First Output), adică inserările se fac numai în coada listei, iar extragerile se fac numai din capul listei.

Ca şi în cazul stivei, clasa *coada* este derivată privat din clasa *lista*; interfaţa ei conţine doar operaţiile:

- test de vidă; metoda *este_vida()* care implementează această operaţie este definită *inline* şi apelează metoda cu acelaşi nume din clasa *lista*;
- inserarea unui element în coadă se face fie apelând metoda *put()*, fie folosind operatorul << care s-a supraîncărcat în clasa *coada*; metoda realizează practic o inserare la sfârşitul listei;
- extragerea unui element din stivă se face fie apelând metoda *get()*, fie folosind operatorul >> care s-a supraîncărcat în clasa *coada*; această operaţie presupune obţinerea informaţiei utile ce aparţine nodului din capul listei şi ştergerea respectivului nod.

```
class coada : private lista
{
        nod *sf;
public:
        coada():sf(NULL) { }
        bool este_vida() { return lista::este_vida(); }
        void put(Tip_elem k);
        Tip_elem get();
        coada& operator<<(Tip_elem k)  { put(k);  return *this;}
        coada& operator>>(Tip_elem& k) { k=get(); return *this;}
};
```

Pentru a eficientiza procesul de inserare a unui element în coadă (la sfârşitul listei), structura de coadă are în plus faţă de listă un pointer (*sf*) care referă ultimul nod al listei, după cum se poate observa în figura 5.2. Acest lucru se

justifică pentru a nu traversa lista de fiecare dată când se inserează un element în coadă.

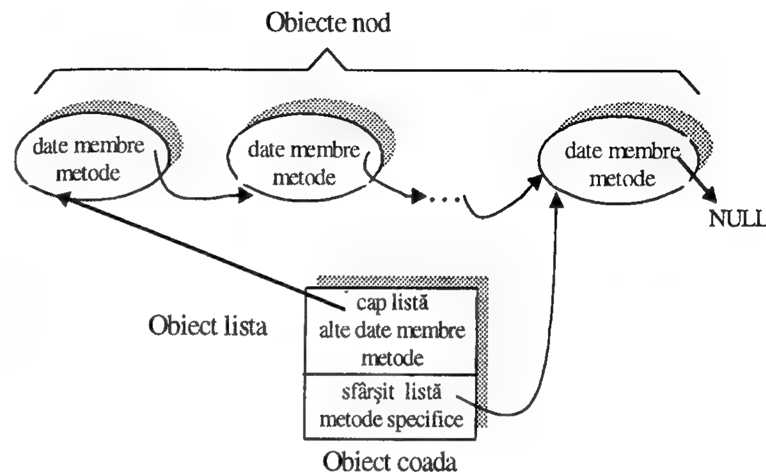

Fig 5.2 Legătura dintre coadă şi noduri

Metoda de inserare are definiţia:

```
void coada::put(Tip_elem k)
{
        nod *t=new nod(k); n++;
        if(!cap)  cap=sf=t;
        else  {  sf->next=t;   sf=t;   }
}
```

iar cea de extragere este:

```
Tip_elem coada::get()
{
        Tip_elem z;
        if(cap)
        {
                nod *t=cap;
                z=cap->info;   cap=cap->next;
                if(!cap)  sf=cap;
                delete t; n--;
        }
        else cout<<"\n COADA vida !!"<<endl;
        return z;
}
```

Se observă că ambele metode gestionează ambii pointeri: *cap* – ce referă nodul din capul listei şi *sf* – care referă nodul de la sfârşitul listei.

Programul următor va exemplifica utilizarea structurii de coadă:

```
void main()
{
        int el;
        coada q;
// inserare de elemente in coada
        q.put(123); q.put(55); q<<324<<500;
// extragere de elemente din coada
        if(!q.este_vida()) { q>>el; cout<<el<<"  "; }
        while(!q.este_vida()) cout<<q.get()<<"  ";
}
```

5.2 Structuri arborescente

Structura arborescentă implementată obiectual în acest subcapitol este arborele binar de căutare. Ca şi în cazul structurilor dinamice liniare şi arborele binar de căutare va fi descris prin intermediul a două clase:

- una ce corespunde nodului arborelui binar (*nod*);
- alta care modelează arborele binar de căutare propriu-zis (*arbbin*).

Clasa *nod*, va conţine informaţia utilă (*info*) şi doi pointeri către acelaşi tip de nod pentru a adresa subarborele stâng (*ss*), respectiv drept (*sd*):

```
#include <iostream.h>
#define Tip_elem int
class nod
{
        friend class arbbin;
        Tip_elem info;
        nod *ss,*sd;
public:
        nod(Tip_elem k, nod *s=NULL, nod *d=NULL):info(k),ss(s),sd(d) { }
        friend ostream& operator<<(ostream& os, nod* n)
                                        { os<<n->info; return os; }
};
```


Constructorul clasei nod are ca scop încărcarea informaţiei utile şi a legăturilor din parametrii de apel; legăturile au şi valori implicite (*NULL*) ceea ce înseamnă că dacă nu se furnizează explicit alte valori, nodul va fi frunză (fără nici un descendent). În plus, nodul mai are supraîncărcat operatorul << în vederea afişării informaţiei lui (utile).

Pentru o maximă generalitate tipul informaţiei utile a fost introdus tot prin intermediul unei constante simbolice:

#define Tip_elem int

Între arborele binar de căutare şi noduri este o relaţie tot de tip colecţie, în sensul că un arbore binar de căutare conţine mai multe noduri.

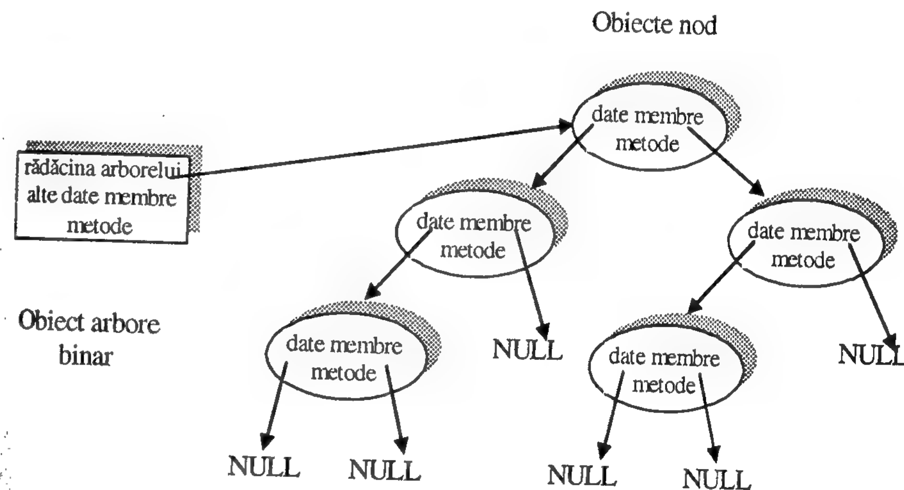

Fig 5.3 Legătura dintre arbore şi noduri

Nodurile sunt dispuse în arbore respectând următoarea disciplină: pentru orice nod curent al arborelui, subarborele din stânga, dacă există, conţine noduri ce au informaţia utilă mai mică decât informaţia utilă a nodului curent, iar subarborele din dreapta, dacă există, conţine noduri ce au informaţia utilă mai mare decât informaţia utilă a nodului curent. De reţinut că această disciplină dacă e valabilă pentru toate nodurile unui arbore binar atunci el este unul de căutare.

Legătura dintre arborele binar şi nodurile sale se face prin intermediul unui membru din clasa arbore binar (*arbbin*), de tip pointer la nod, numit *rad* şi care referă nodul rădăcină a arborelui, ca în figura 5.3.

```
class arbbin
{
        nod *rad;
        int nrn;
        nod *ins(nod*, Tip_elem);
        void sterge_arb(nod*);
        void preord(nod*);
        void inord(nod*);
        nod *copiere(nod *);
        void sterge_nod(nod *&, Tip_elem);
        Tip_elem sterg(nod*& );
        bool egal( nod *, nod *);
        int inalt(nod*);
        bool cauta(nod*, Tip_elem);
        bool frunza(nod *r) { return r->ss==NULL && r->sd==NULL; }
        friend int max(int a, int b) { return a>b ? a: b; }
public:
        arbbin():rad(NULL),nrn(0) { }
        void afis_RSD()  {  preord(rad); }
        void afis_SRD()  {  inord(rad);   }
        int count() { return nrn; }
        bool este_vid() { return rad==NULL; }
        int inaltimea() { return inalt(rad); }
        arbbin& operator<<(Tip_elem k){ rad=ins(rad,k);  return *this;  }
        arbbin& operator=(arbbin& );
        bool operator==(arbbin& a) { return egal(rad,a.rad); }
        bool operator==(Tip_elem k) { return cauta(rad, k); }
        arbbin& operator-=(Tip_elem k) { sterge_nod(rad,k); return *this; }
        friend ostream& operator<<(ostream &os, arbbin& a)
                                   { a.afis_SRD(); return os; }
        ~arbbin() { sterge_arb(rad); }
};
```

Pe lângă rădăcina arborelui, clasa *arbbin* mai conţine ca variabilă membru şi numărul de noduri din arbore (*nrn*).

Funcţiile membre ale clasei *arbbin* implementează diverse operaţii care se efectuează pe arbori binari de căutare; unele operaţii se invocă folosind şi operatori supraîncărcaţi în clasa *arbbin*:

- constructorul clasei are ca scop construirea unui arbore binar vid (*rad=NULL* şi *nrn=0*); un astfel de arbore este unul de căutare;
- *count()* este o funcţie de acces şi are ca scop obţinerea ***numărului de noduri*** ale arborelui;

- *este_vid()* este o metodă care ***testează dacă arborele binar este sau nu vid***;
- *inaltimea()* este o metodă care determină ***înălţimea unui arbore*** binar, adică numărul de niveluri pe care el îl are; este definită *inline* şi apelează metoda privată recursivă *inalt()* care determină efectiv înălţimea arborelui:

```
int arbbin::inalt(nod *r)
{
        if(r) return 1+max(inalt(r->ss),inalt(r->sd));
        else return 0;
}
```

max() este o funcţie friend care determină maximul dintre doi întregi şi este definită în interiorul clasei;

- pentru ***afişare*** s-au definit două metode care să afişeze atât informaţiile utile din noduri, cât şi legăturile dintre noduri; pentru surprinderea legăturilor s-a ales afişarea cu paranteze în formele:
  - *Rădăcină (Stânga, Dreapta)* realizată de metoda *afis_RSD()* care este definită *inline* şi apelează la rândul ei metoda privată *preord()*, care are la bază traversarea în preordine a arborelui:

```
void arbbin::preord(nod *r)
{
  if(r)
        {
         cout<<r;
         if( !frunza(r) )
               {
                cout<<"(";
                preord(r->ss); cout<<","; preord(r->sd);
                cout<<")";
               }
        }
   else cout<<".";
}
```

Metoda *frunza()* este privată, definită *inline* şi testează dacă un nod este sau nu nod frunză.

- *(Stânga) Rădăcină (Dreapta)* realizată de metoda *afis_SRD()* care este definită *inline* şi ea apelează la rândul ei metoda privată *inord()*, care are la bază traversarea în inordine a arborelui:

```
void arbbin::inord(nod *r)
{
    if(r)
        {
            if(!frunza(r)) { cout<<"("; inord(r->ss); cout<<")"; }
            cout<<r;
            if(!frunza(r)) { cout<<"("; inord(r->sd); cout<<")"; }
        }
    else cout<<".";
}
```

În clasa *arbbin* s-au supraîncărcat operatorii:

❶ << pentru a ***insera un nou element*** (nod) în arbore, astfel încât acesta să rămână tot arbore de căutare; metoda care inserează elementul propriu-zis este *ins()* şi are forma:

```
nod *arbbin::ins(nod *r, Tip_elem k)
{
  if(r)
    {
        if(k==r->info);
        else if(k>r->info) r->sd=ins(r->sd,k);
             else r->ss=ins(r->ss,k);
        return r;
    }
  else return nrn++, new nod(k);
}
```

Se observă că metoda este recursivă şi actualizează şi numărul de noduri;

❷ = pentru a ***atribui un arbore altui arbore***:

```
arbbin& arbbin::operator=(arbbin& srs)
{
        if(rad) sterge_arb(rad);
        rad=NULL; nrn=srs.nrn;
        rad=copiere(srs.rad);
        return *this;
}
```

Se observă că mai întâi se şterge conţinutul arborelui destinaţie, prin apelul metodei private, recursive *sterge_arb()*:

```
void arbbin::sterge_arb(nod *r)
  {  if(r)  {  sterge_arb(r->ss);  sterge_arb(r->sd);  delete r;  }  }
```


după care se copiază arborele sursă în destinaţie apelând metoda privată, recursivă *copiere()*:

```
nod *arbbin::copiere(nod *r)
    {
        if(r) return new nod(r->info,copiere(r->ss),copiere(r->sd));
        else return NULL;
    }
```

❸ == a fost definit în două variante:

- una care să poată fi aplicată între doi arbori pentru a ***testa dacă doi arbori sunt identici***; metoda este definită *inline* şi apelează metoda privată recursivă *egal()* care face propriu-zis verificarea:

```
bool arbbin::egal( nod *r1, nod *r2)
{
  if(!r1) return r2==NULL;
  else if(!r2) return false;
      else return r1->info==r2->info && egal(r1->ss,r2->ss)
                                       && egal(r1->sd,r2->sd);
}
```

- cea de-a doua permite ca operatorul == să fie aplicat între un arbore şi un element cu scopul de ***căutare a unui element în arbore***; metoda este definită *inline*, căutarea propriu-zisă este făcută de metoda privată, recursivă *cauta()*:

```
bool arbbin::cauta(nod* r, Tip_elem k)
{
        if(!r) return false;
        else if(k==r->info) return true;
            else if(k>r->info) return cauta(r->sd, k);
                else return cauta(r->ss, k);
}
```

Căutarea se face ţinând cont de faptul că arborele este binar de căutare.

❹ -= pentru a ***şterge un nod din arbore*** astfel încât acesta să rămână tot de căutare; metoda este definită *inline* şi apelează metoda privată, recursivă *sterge_nod()*, care realizează propriu-zis ştergerea:

```
void arbbin::sterge_nod(nod *&r, Tip_elem k)
{
    nod *aux;
    //se cauta nodul de sters
    if(!r)  cout<<"\n Nodul inexistent!!!"<<endl;
```

```
else if(k==r->info)
        {   // nodul s-a gasit
            aux=r;
            // se testeaza daca are un descendent vid
            if(!aux->sd)       {  r=aux->ss;   delete aux; }
            else if(!aux->ss) {  r=aux->sd;   delete aux; }
                else // nu are nici un descendent vid
                    r->info=sterg(r->sd);
        }
    else if(k>r->info)  sterge_nod(r->sd,k); // se cauta in stinga
        else  sterge_nod(r->ss,k); // se cauta in dreapta
}
```

De observat construcția *nod *&*, care înseamnă că se transferă referința unui pointer în scopul modificării adresei în pointerul original (nu copia pointerului).
Această metodă verifică dacă există nodul de șters în arbore; în caz afirmativ, realizează ștergerea lui efectivă doar dacă are cel puțin un descendent vid. Dacă ambii subarbori există, atunci ștergerea propriu-zisă este efectuată de către metoda privată *sterg()*:

```
Tip_elem arbbin::sterg(nod*& pa)
{
    if(pa->ss)
        return sterg(pa->ss); // se merge catre cel mai din stinga nod
    else
     {
        nod *a=pa;      Tip_elem k;
        k=a->info;      pa=pa->sd;
        delete a;       return k;
     }
}
```

În acest caz, ștergerea se face înlocuind informația utilă a nodului care trebuie șters cu informația utilă a celui mai din stânga nod al subarborelui din dreapta, care apoi va fi șters fizic; procedând așa, arborele rămâne tot de căutare.

❺ << a fost supraîncărcat, printr-o funcție *friend,* pentru ***a afișa un arbore*** în forma *(Stânga) Rădăcină (Dreapta)*; funcția este definită în cadrul clasei și apelează metoda *afis_SRD()*; cu alte cuvinte constituie o alternativă de afișare a arborelui în inordine.

În final s-a definit un destructor, care are ca scop dezalocarea tuturor zonelor de memorie aferente arborelui respectiv, apelând metoda *sterge_arb()*.

Programul următor are ca scop testarea clasei arbore binar de căutare:

```
void main()
{
        arbbin a,b;
// inserari de noduri
        a<<56<<12<<34<<90<<67<<80<<110;
// afisarea arborelui
        a.afis_RSD();
// obtinerea numarului de noduri
        cout<<"\n Arborele are "<<a.count()<<" noduri!!"<<endl;
// afisare arbore folosind operatorul <<
        cout<<a<<endl;
// atribuirea dintre doi arbori
        b=a;
        b.afis_SRD();
//  testare daca doi arbori sunt identici
        if(a==b) cout<<"\n Arbori identici!!!"<<endl;
        else cout<<"\n Arbori diferiti!!!<<endl";
// stergerea unui nod din arbore
        b-=67;    b.afis_RSD();
// cautarea unui nod in arbore
        if(b==67) cout<<"\n Nodul exista!!"<<endl;
        else cout<<"\n Nod inexistent!!!"<<endl;
// determinarea inaltimii unui arbore
        cout<<"\n Inaltimea arborelui este de : "<<a.inaltimea()<<" nivele";
}
```

Având tipul *persoana* definit (identic cu cel folosit la structura de listă), pentru a lucra cu un arbore binar de căutare care să aibă ca informație utilă un obiect de tip *persoana*, se va defini constanta simbolică *Tip_elem* în forma:

#define Tip_elem persoana

și fără a modifica ceva în clasa *arbbin*, programul următor va funcționa corect:

```
void main()
{
       arbbin a;
```

```
        // inserare de obiecte persoana in arbore
        a<<persoana("p1",56)<<persoana()<<persoana("Vasi",90)
                <<persoana("Gabi",66);
        // afisare arbore
        cout<<a<<endl;
        // eliminarea persoanei p1 din arbore
        a-=persoana("p1",0);
        a.afis_RSD();
}
```


ŞABLOANE DE CLASE
(Clase *template*)

- **Funcţii şi clase *template***
- **Instanţierea şabloanelor. Constante în clasele *template***
- **Specializări**
- **Relaţii între şabloane**

Se spune despre *derivarea* claselor că asigură reutilizarea, atât a codului sursă, cât şi a celui obiect, adică o dată scrise funcţii, ele pot fi moştenite de clasele derivate.
Într-o oarecare măsură şi prin *compunere* se reutilizează codul obiect, deoarece clasele ce includ alte clase, permit reutilizarea codului obiectului inclus, invocându-le ca pe serviciile unui server.

Facilităţiile de *template* furnizează o altă metodă de a reutiliza cod, de data aceasta cod sursă, bazat pe un şablon. Ca şi macrodefiniţiile cu parametri, clasele şi funcţiile *template* (şablon) oferă o cale de a obţine cod sursă C++, după un model de expandare.
Spre deosebire de macrodefiniţii, care permit parametrizarea textului sursă pentru orice entitate care diferă de la o *producere* la alta (spre exemplu, părţi din instrucţiuni, tipuri de date, nume de variabile, grupuri de instrucţiuni etc., organizate ca argumente ale macrodefiniţiei), şabloanele de clase şi funcţii asigură doar parametrizarea tipului de date şi/sau a valorii unor constante. Ele apar aşadar ca nişte specializări ale *macrodefiniţiilor* cu parametri şi nu strică să ne imaginăm că în spatele facilităţii de template stau nişte macrodefiniţii care au ca parametri tipuri de date.

6.1 Funcţii şi clase *template*

Funcţii *template*

De ce este nevoie de funcţii *template* ?
Să luam un exemplu banal: o funcţie care adună două numere:

```
int suma (int a, int b ) {  return a+b;  }
```

Dacă vrem să adunăm două variabile de tip float sau double funcţia nu este bună, căci aplică conversii implicite pentru adaptarea la prototip, pierzând zecimalele ce asigură precizia numărului; astfel, apelată sub forma:

```
cout <<  suma(12.5, 2.5);
```

valoarea afişată este 14, nu 15 cum ne-am fi aşteptat.
O soluţie, nu tocmai eficientă, este să scriem doar funcţia ce lucrează pe tipul cel mai puternic (*double*); este de altfel şi soluţia pentru care s-a optat pentru majoritatea funcţiilor din biblioteca matematică.

Este posibil ca timpul necesar conversiilor, durata mare a calculelor pe *double*, comparativ cu aritmetica *nativă* pentru calculator, a întregilor, să facă total ineficentă această soluţie. Este de ajuns să estimăm diferenţele de performanţă între calculul expresiei x^y pe *int*, respectiv pe *double*.
Alteori scrierea aceloraşi funcţii lucrând pe tipuri diferite de date devine obligatorie. Avem la îndemână un exemplu la fel de simplu:

```
void swap(int &, int &);
```

pentru interschimbul a două numere. Suntem obligaţi să facem transferul prin referinţă sau prin adresă pentru ca interschimbul să fie efectiv, altfel am interschimba doar copiile parametrilor de intrare. Constatăm imediat că pentru referinţe şi adrese nu mai sunt operate conversii implicite şi deci funcţia pe *int&* nu poate fi folosită pentru interschimb de *double*.
În concluzie, există extrem de multe situaţii în care trebuie să scriem variante ale aceleeaşi funcţii, dar care lucrează pe tipuri diferite de date. Facilitatea template permite să dăm un model după care sunt scrise automat mai multe funcţii.

```
#include <iostream.h>
#include <string.h>

template <class TIP>
void swap(TIP &a, TIP &b) {  TIP aux;  aux=a, a=b,b=aux;  }

void main( )
{
        double x=1.1,y=2.2;
        swap( x,y);     cout <<x<<y<<endl;
        int a=1,b=2;
        swap( a,b);     cout <<a<<b<<endl;
}
```

Deşi funcţia în sine nu are legătură cu vreo clasă, se observă că tipul (*TIP*) a fost introdus ca o clasă, iar *template< class TIP>* este un lait-motiv care anunţă că ce urmează nu e o funcţie propriu-zisă, ci un model (şablon) după care va fi generat cod sursă pentru mai multe funcţii similare.

În versiunile mai noi de compilatoare se poate folosi si sintaxa : *template <typename TIP>*. În loc de cuvântul *class* se poate folosi *typename* tocmai pentru a nu se confunda cu tipul *class* din C++.

Pentru câte funcţii şi când se va genera efectiv codul? Sunt întrebări fireşti din partea celor care au lucrat cu macrodefiniţii şi ştiu că programatorul era cel care decidea când invoca macrodefiniţia şi pentru care anume parametri. Important era ca la compilare să fie regăsit acel cod sursă.

Aici lucrurile au fost oarecum simplificate, deoarece toţi parametrii se referă la tipuri de bază sau de utilizator, dar care sunt cunoscute de compilator la un moment dat. Ca urmare, compilatorul poate *instanţia* singur modelul dat de programator, fără să-i cerem noi explicit acest lucru.

Implicit noi sugerăm toate tipurile pentru care dorim instanţieri, prin faptul că apelăm funcţia cu parametri de diverse tipuri. Aşadar, când compilatorul întâlneşte un apel al funcţiei pe un nou tip de date, nu se *gândeşte* ce conversii pentru adaptare la prototip să facă, ci se apucă să scrie el însuşi funcţia conformă cu prototipul cerut, după modelul dat de noi.

Ce nume dă funcţiilor generate de el? Evident numele indicat de programator în şablon, dar să ne amintim că beneficiind de supraîncărcare putem avea funcţii care se numesc la fel, dar care au signaturi diferite.

Am văzut cum se construiesc funcţiile *template* care lucrează pe tipurile de bază. Ce presupune ca şablonul să poată fi invocat şi pentru construirea unei funcţii care lucrează cu tipuri de utilizatori? Nimic altceva decât să dăm clasa care descrie noul tip introdus de utilizator:

```
class persoana
{
    public:
        persoana( char *n="Noname") { strcpy(nume,n); }
        char nume[50];
        friend ostream& operator<<(ostream &out, persoana p)
                { out << p.nume; return out; }
};
```

Putem adăuga acum în *main* fără probleme, apelul pentru a testa cum lucrează funcţia *template* pe noul tip de dată:

```
persoana p1("UNU"), p2("DOI");
swap( p1,p2);
cout <<p1<<p2<<endl;
```

Clasa *persoana* folosită de funcţia *template* nu este o clasă *template*, ci o clasă obişnuită, deoarece în interiorul ei toţi membrii au tipul cunoscut. Vom vedea în cele ce urmează că o funcţie *template* poate folosi la rândul ei tipuri generice, descrise prin clase *template*.

Clase *template*

O facilitate deosebită introdusă în versiunile mai noi ale compilatorului de C++ se referă la clase *template*, numite şi şabloane de clase. Clasele template sunt descrieri parametrizate de clasă, ce vor fi adaptate ulterior diferitelor tipuri de date recunoscute în limbaj; cu alte cuvinte, ele sunt clase generice, care permit obţinerea unor clase, particularizând tipul membrilor cu care lucrează.

Sintaxa generală pentru a defini un şablon de clasă este:

template $<$*class* T_1, ...,*class* T_i, ..., *class* T_n, $tip_1\ c_1$, ..., $tip_j\ c_j$, ..., $tip_m\ c_m$$>$
class nume_c

{
....
};

unde:

- *nume_c* – reprezintă numele clasei şablon;
- T_i – tip generic de dată;
- tip_j – tip concret de dată;
- c_j – constantă de tip tip_j.

Din aceasta sintaxă se deduce că parametrizarea clasei se face nu numai la nivel de tip de dată, ci şi în sensul parametrizării unor valori (constante) utilizate în clasă.

Spre exemplu, putem declara o listă ca structură generală, cu funcţiile specifice de prelucrare, pe care s-o putem folosi indiferent de tipul datelor stocate în noduri (*int*, *float* sau un tip introdus de utilizator). Mecanismul prin care aceste clase generice sunt particularizate obţinându-se clase operaţionale, efective, este similar apelului macrodefiniţiilor cu parametri.

Într-un şablon de clasa, metodele pot fi definite atât in interiorul clasei (*inline*) şi nu necesită o sintaxă specială, cât şi în exteriorul ei, caz în care se foloseşte sintaxa :

template $<$*class* T_1, ...,*class* T_i, ..., *class* T_n, $tip_1\ c_1$, ..., $tip_j\ c_j$, ..., $tip_m\ c_m$$>$
tip_r nume_c$<$ T_1, ...,T_i, ..., T_n,c_1, ...,c_j, ...,c_m $>$*::nume_funct(lista_p_f)*

{
....
};

unde:

- *nume_c* – reprezintă numele clasei şablon;
- T_i – tip generic de dată;
- tip_j – tip concret de dată;
- c_j – constanta concordantă tipului tip_j;
- *tip_r* – tipul funcţiei membru;

- *nume_funct* – nume funcţie membră;
- *lista_p_f* – listă parametri formali.

Să urmărim împreună un exemplu în care se defineşte o clasă *template* pentru un obiect *vector în memorie dinamică*, conţinând adresa de început şi dimensiunea lui, cerută la alocare. Iniţial, tipul elementelor stocate în vector este dat generic *T*, iar în *main*() se solicită particularizări ale clasei *template* pe tipul *int* şi *float*.

```
#include <iostream.h>
template <class T> class vector
{
        T * pe;
        int dim;
public:
        vector(int);
        ~vector( ) { delete[ ] pe; }
        T& operator[ ] (int i) { return pe[i]; }
        void afis();  void sort();
};
template <class T> vector<T>::vector(int n):dim(n)
{
        pe = new T[n];
        for (int i = 0; i < dim; i++)
                { cout <<"\n elem_"  << i << " "; cin >>  pe[i];  }
}

template <class T> void vector<T>::afis()
{
        cout << endl;
        for (int i = 0; i < dim; i++)        cout << pe[i] << "   ";
}
template <class T> void vector<T>::sort()
{
        int i,j;    T aux;
        for (i = 0; i < dim-1; i++)
                for ( j = i+1; j < dim; j++)
                        if(pe[i] > pe[j])
                                { aux= pe[i]; pe[i]=pe[j]; pe[j]=aux; }
}
void main()
{
        vector<int>  vi(3);
```



```
        vi.afis(); vi.sort();  vi.afis();
        vector<float>  vf(3);
        vf.afis(); vf.sort();  vf.afis();
        cout <<"\n elementul minim este:" << vf[0];
}
```

Se observă că:

- *vi* este un vector cu trei elemente de tip întreg;
- *vf* este un vector cu trei elemente de tip *float*;
- metodele se apeleaza în mod obişnuit, fără a necesita o sintaxă specială şi se adaptează automat la tipurile particulare, fără nici o modificare.

Ce va trebui să adăugăm, de această dată, programului pentru a-l face să lucreze şi pe un tip nou, introdus de utilizator ? Evident, va trebui să dăm în primul rând caracteristicile noului tip: datele membre, metodele şi operatorii recunoscuţi. Ne vom menţine tot la tipul *persoana*, pentru care avem descrieri, construind un vector de persoane şi ne propunem ca funcţia de sortare să însemne în acest caz sortare alfabetică. Nu vom modifica nimic în clasa *template*, ci vom adăuga exterior clasei, informaţiile despre noul tip; ne mărginim la a declara supraîncărcări doar pentru operatorii <<, >> implicaţi în intrări / ieşiri cu obiecte şi *operator>* care apare în sortare. Dăm în continuare numai textul prin care programul diferă de cel anterior.

```
class persoana
 {
 public:
   char nume[40];
   persoana( char *n="Noname") { strcpy(nume,n); }
   friend ostream & operator<< ( ostream &, persoana  );
   friend istream & operator>> ( istream &, persoana &);
   int operator> (persoana p) { return strcmp(p.nume,nume)>0 ? 1 :0; }
 };
ostream & operator<< ( ostream & iesire, persoana p )
        { iesire << p.nume << " " <<  endl;        return iesire;     }
istream & operator>> ( istream & intrare, persoana & p )
        { cout << "Nume:   "; intrare>> p.nume;   return intrare;     }
void main()
{
        vector<int>  vi(3);
        vi.afis(); vi.sort();  vi.afis();
        vector<float>  vf(3);
        vf.afis();  vf.sort();  vf.afis();
```

```
        vector<persoana> vp(2);
        vp.afis();  vp.sort();  vp.afis();
}
```

6.2 Instanţierea şabloanelor. Constante în clasele *template*

Un şablon de clasă poate fi instanţiat devenind o clasă concretă prin substituirea tipurilor generice cu tipuri concrete (figura 6.1). În terminologia folosită s-a specificat că un obiect este la rândul lui o instanţă a unei clase.

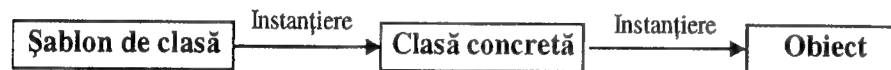

Fig. 6.1 Definirea entităţilor prin instanţieri

La definirea şabloanelor de clasă atât datele, cât şi funcţiile membre care lucrează cu ele se definesc în legătură cu unul sau mai multe tipuri generice de date. Evident, funcţiile membre pot beneficia de supraîncărcare şi deci pot avea acelaşi nume. Nu acelaşi lucru se poate spune însă despre clase. După cum ştim nu putem avea două clase care să poarte acelaşi nume, deoarece o clasă corespunde în fapt unui tip de dată, *user build-in* şi nu putem avea două tipuri de dată care să se numească la fel; (putem avea în schimb, un singur tip care să se numească în mai multe feluri - facilitatea *typedef*)

Aşadar, compilatorul e forţat să dea şi nume claselor construite după modelul dat de programator. Totul este în ordine, numai că aceste nume de clase trebuie cunoscute şi de programator pentru a se folosi de ele, ca să creeze obiecte din clasele respective. Prin convenţie, programatorul poate referi clasele construite din template după un nume compus din numele dat de el în şablon (*vector*), urmat de diverse nume de tip pentru care se cere *instanţierea* modelului.

Putem avea în consecinţă clasele *vector<int>* , *vector<double>*. *vector<persoana>* etc., care sunt particularizări ale modelului de clasă *vector*, pentru tipurile *int*, *double*, respectiv *persoana*.

Din exemplele prezentate se observă că instanţierea şablonului clasei *vector* s-a făcut în momentul definirii unui obiect:

vector<int> vi(3);

O astfel de instanţiere este denumită *instanţiere implicită*.

Numele de instanţă a clasei *template* poate fi folosit nu numai la generări de obiecte ale clasei, ci şi pentru a descrie funcţii care nu sunt template, dar care lucrează cu obiecte provenind din clase template. Putem scrie spre exemplu, funcţia care măsoară doi vectori, sub aspectul numărului de componente, şi returnează -1, 0, +1, după cum primul vector este mai scurt, egal sau mai lung decât cel de-al doilea.

```
int masoara( vector<int>& v1, vector<double>& v2)
{
        int dim1=v1.spune_dim(), dim2=v2.spune_dim();
        if(dim1==dim2) return 0;
        else if(dim1<dim2) return -1;
              else return +1;
}
```

După cum se vede, funcţia lucrează cu referinţe de tipuri provenind din template, dar ea în sine nu e template; dovadă că ea nu are în faţă antetul *template<classT>* şi nici nu face în interior referiri la vreun tip *T*, generic, ci doar la tipuri deja instanţiate: *vector<int>* şi *vector<double>*. Ce se întâmplă dacă vrem să comparăm acum doi vectori, de *char* şi de *float*? Evident trebuie să mai scriem o variantă a funcţiei masoară ():

```
int masoară (vector<char>&,  vector<float>&);
```

O soluţie mult mai elegantă este să dăm şi pentru această funcţie un şablon. Problema nu e banală, deoarece trebuie remarcat că, spre deosebire de funcţiile template obişnuite, modelul pentru funcţia *masoara* ar urma să fie instanţiat după tipuri, care la rândul lor sunt obţinute din alte *template*, de data aceasta şabloane de clase. Într-adevăr, compilatorul de C++ permite acest lucru sub forma:

```
#include <iostream.h>

template <class T>
class vector
{
  T * pe;   int dim;
public:
  vector(int);
  ~vector( ) { delete[ ] pe; }
  int spune_dim(){return dim; }
};
```

```
template <class T>
vector<T>::vector(int n) : dim(n)
{
  pe = new T[n];
  for (int i = 0; i < dim; i++)
   { cout <<"\n elem_" << i << " "; cin >> pe[i]; }
}
template <class TT1, class TT2>
int masoara( vector<TT1>& v1, vector<TT2>& v2)
{
        int dim1=v1.spune_dim(), dim2=v2.spune_dim();
        if(dim1==dim2) return 0;
        else
                if(dim1<dim2) return -1;
                else return +1;
}
```

folosite ca în programul:

```
void main()
{
        vector<int> vi(2);
        vector<double> vd(2);
        cout << masoara(vi,vd);
}
```

În primul rând, am parametrizat funcţia după două tipuri, semn că funcţiile create pe baza acestui model intenţionează să compare şi vectori de tipuri diferite de elemente.

În al doilea rând, am denumit intenţionat tipurile cu TT sugerând cititorului ca sunt Tipuri provenind din Template, date în altă parte, la *templatizarea* clasei vector.

Dacă am fi avut de comparat totdeauna diferite tipuri de vectori, doar cu un vector de *int*, am fi putut defini modelul:

```
template<class TT>
int măsoară (vector<TT> &, vector<int> & )
```

Se vede clar aici diferenţa dintre *<class TT>* care e generică şi *vector<int>*, care provine din acelaşi template, dar este deja instanţiat. Este ca şi cum am spune că reperul de comparare este *fix*, pe când elementele comparate variază.

Din exemplele anterioare pot fi sesizate două momente distincte în lucru cu clase template:

- momentul definirii şablonului
- momentul instanţierii (folosirii) şablonului pentru obţinerea de clase efective.

În general, acest ultim moment este legat de lucru concret cu o clasă.

Când definirea template-ului se face în acelaşi program cu utilizarea claselor bazate pe el, decalajul dintre cele două momente este mic. Să ne amintim însă că de cele mai multe ori construim biblioteci de clase, care pot fi folosite mai târziu, decalajul în timp între definire şi utilizare devenind semnificativ. Ne punem problema dacă nu am putea amâna unele decizii privind structura clasei pentru cea de-a doua fază. Spre exemplu, dacă vectorul din exemplul anterior nu ar fi fost stocat prin alocare dinamică, la o dimensiune decisă la execuţie, stocarea lui într-o variabilă ar fi ridicat problema dimensionării lui printr-o constantă, dată în clasa generică. Ar fi fost foarte util dacă această constantă ar putea fi dată nu ca o constantă definitivă în şablon, ci declarată drept constantă, dar fixată efectiv doar la momentul instanţierii şablonului. Deosebirea este esenţială: una este să stabilim constanta definitiv în şablon, ceea ce ar însemna producerea de clase vector cu acelaşi număr de componente, indiferent de tipul de date din vector şi de variabila vector, şi alta să putem preciza constanta pentru fiecare instanţiere în parte, producând clase de vectori de dimensiuni diferite, pentru fiecare caz în parte.

Descrierea şablonului va fi atunci :

```
#include <iostream.h>

template <class T, int n>
class vector
{
        T v[n];            // stocare vector în variabilă
 public:
        int spune_dim() {   return n; }
};

template < class TT1, class TT2 >
int masoara( TT1 & v1, TT2 & v2)
{
        int dim1 = v1.spune_dim(), dim2=v2.spune_dim();
        if(dim1 == dim2) return 0;
        else
                if(dim1<dim2) return -1;
                else return +1;
}
```

```
void main()
{
        vector<int,3> vi;
        vector<double, 2> vd;
        int v= masoara(vi,vd);
        cout << v;
}
```

Vectorul *vi* dimensionează masivul din obiect ca având trei elemente în timp ce vectorul *vd* îl dimensionează la două elemente.

Obţinem astfel, constante în raport cu o clasă efectivă, dar nu în raport cu şablonul, unde dimensiunea este dată generic prin *n*.

Atât pentru tipurile generice de dată cât şi pentru constante se pot stabili şi ***valori implicite***. Astfel, vom rescrie şablonul clasei *vector* pentru a lucra implicit cu un masiv de 50 elemente de tip *char*.

```
#include <iostream.h>

template <class T=char, int n = 50>
class vector
{
        T v[n];
public:
        int spune_dim() {   return n;   }
};
```

Programul :

```
void main()
{
        vector<> v1;
        vector<double> v2;
        vector<int, 4> v3;
        cout<<v1.spune_dim()<<endl;
        cout<<v2.spune_dim()<<endl;
        cout<<v3.spune_dim();
}
```

declară trei obiecte de tip *vector* :

- *v1*, este masiv de tip *char* cu 50 de elemente; a se observa prezenţa parantezelor unghiulare <> la definirea obiectului;
- *v2*, este un masiv de tip *double* cu 50 elemente;
- *v3*, este un masiv de tip *int* cu 4 elemente.

Dacă biblioteca de clase furnizată unui beneficiar este de tip sursă totul este în ordine, căci atât şabloanele cât şi instanţierile lor intră împreună în compilare.

Ce se întâmplă dacă vrem să dăm clasa ca bibliotecă obiect (*LIB*) ? Compilatorul nu are cum să mai vadă ce instanţieri viitoare se vor face din acel şablon. Standardul limbajului a prevăzut în acest caz posibilitatea forţării unor instanţieri, anunţând viitoarele clase; declaraţia:

template class vector<int,10>;

cere instanţierea clasei *vector* pentru 10 întregi şi e comparabilă cu invocarea macrodefiniţiei care face definirea clasei pe un caz particular. O astfel de instanţiere este denumită *instanţiere explicită.*

Din nefericire, funcţiile membre nu sunt *instanţiate* odată cu clasa, ci doar dacă sunt invocate; logica este simplă: instanţierea şablonului însemnă generarea de cod pentru recunoaşterea descrierii clasei, dar nu rezervare de memorie pentru membri. Funcţiile membre respectă aşadar convenţia funcţiilor *template*: nu este generat codul funcţiei, decât pentru tipurile pentru care este folosită funcţia (dacă apare un apel al funcţiei pe tipul respectiv). Deci, dintre funcţiile membre se generează cod doar pentru acelea apelate efectiv. Compilatorul permite şi în acest caz o cerere explicită de instanţiere:

template class vector<int,10>:: vector(int);

cere instanţiere constructorului clasei instanţiată şi ea mai sus, pe când:

template int masoara <int, double> (int,double);

cere instanţierea unui exemplar al funcţiei *masoara*, ce lucreaza pe *int* şi *double.*

6.3 Specializări

Prin specializări se înţelege definirea de funcţii, metode sau clase pentru unul sau mai multe tipuri concrete de date, care vor fi utilizate în locul şablonului general. Acest lucru este cerut de comportamentul uşor diferit al clasei pe un tip dat, faţă de şablonul general al clasei.

În acest capitol s-a definit şablonul clasei *vector* având tipul generic *T*. El a fost folosit pentru lucru cu vectori de diferite tipuri (*int*, *float*) adaptându-şi automat metodele la tipul concret. In cazul în care dorim ca vectorul să lucreze cu şiruri de caractere, tipul concret trebuie să fie *char**. O declaraţie de tipul:

vector<char> vs(3);*

ar fi suficientă pentru a lucra cu un vector de trei şiruri de caractere ?

Pentru a da răspunsul trebuie să facem o analiză a şablonului:

```
template <class T> class vector
{
        T * pe;
        int dim;
public:
        vector(int);
        ~vector( ) { delete[ ] pe; }
        T& operator[ ] (int i) { return pe[i]; }
        void afis();  void sort();
};
```

- *pe* devine membru de tip *char ***;
- constructorul ar aloca un spaţiu de memorie pentru un vector capabil să stocheze trei pointeri spre tipul *char*, dar citirea şirurilor nu se va putea realiza decât după alocarea spaţiului de memorie necesar stocării lor;
- sortarea vectorului de şiruri presupune ordonarea alfabetică a şirurilor; ştim că pentru a compara două şiruri identificate prin adrese de caracter trebuie să folosim funcţia *strcmp* şi nu operatorul > care aici ar realiza compararea a două adrese şi nu a două şiruri.

Din această analiză deducem, pe de o parte că simpla utilizare a şablonului vector pentru tipul *char** NU rezolvă problema lucrului cu un vector de şiruri de caractere; pe de altă parte, se sugerează şi ceea ce trebuie rescris în clasa *vector*: constructorul şi metoda de sortare.

Sintaxa generală în cazul specializării unei metode este:

tip_r nume_c <tipc>::nume_m(lista_p_f)
{
....
}

unde:
- *tip_r* – tipul returnat de metodă;

- *nume_c* – reprezintă numele clasei şablon;
- *tic* – un tip concret de date;
- *nume_m* – numele metodei;
- *lista_p_f* – listă parametri formali.

În continuare vom specializa constructorul clasei *vector* şi metoda de sortare pentru a putea lucra cu tipul *char**:

```
#include <string.h>
#define L_SIR 100
vector<char*>::vector(int n):dim(n)
        {
          pe = new char*[dim];
          cin.ignore(L_SIR,'\n');
          for (int i = 0; i < dim; i++)
                  {
                    cout <<"\n elem_"  << i << " ";
                    pe[i]=new char[L_SIR];
                    cin.getline(pe[i],L_SIR);
                  }
        }
void vector<char*>::sort()
  {
    int i,j; char *aux;
    for (i=0; i < dim-1; i++)
         for ( j = i+1; j < dim; j++)
                 if(strcmp(pe[i],pe[j])>0)
                          { aux= pe[i]; pe[i]=pe[j]; pe[j]=aux; }
  }
```

Se observă că :
- *L_SIR* – este o constantă simbolică ce indică lungimea maximă a unui şir de caractere ;
- constructorul alocă memorie pentru fiecare şir de caractere, apoi se face citirea ;
- sortarea foloseşte funcţia de bibliotecă *strcmp* pentru compararea a două şiruri de caractere, dar se interschimbă adresele şi nu şirurile.

Datorită faptului că se alocă de către constructor memorie pentru vector, cât şi pentru fiecare şir în parte, se impune a se specializa şi destructorul în vederea dezalocării întregii memorii alocate de constructor:

```
vector<char*>::~vector()
        {
          for (int i = 0; i < dim; i++)  delete [L_SIR] pe[i];
```

```
    delete [dim]pe;
}
```

Având şablonul clasei *vector* definit şi metodele specializate pentru tipul *char** programul:

```
void main()
{
  vector<int>  vi(3);
  vi.afis(); vi.sort();  vi.afis();
  vector<float>  vf(3);
  vf.afis(); vf.sort();  vf.afis();
  vector<char*> vs(3);
  vs.afis(); vs.sort();  vs.afis();
  cout<<"\n Primul sir:"<<vs[0];
}
```

funcţionează corect atât cu tipurile numerice (*int*, *float*), cât şi cu şiruri de caractere.

O altă observaţie importantă constă în faptul că s-a afişat vectorul de şiruri apelând metoda *afis* şi s-a obţinut primul şir din vector folosindu-se operatorul [] supraîncărcat în clasa *vector*, fără ca aceste metode să fie specializate pentru tipul *char**. Acest lucru a fost posibil deoarece codul ramâne identic chiar în condiţiile în care tipul concret este *char**; deci nu trebuie specializate decât acele metode care trebuie să conţină un cod diferit de cel din şablonul standard, pentru un anumit tip de dată (în cazul nostru *char**).

Ca regulă, trebuie reţinut că specializările au prioritate faţă de instanţierea şablonului pentru un tip concret de dată. Când compilatorul găseşte o formă particulară de implementare a unei funcţii *template* o foloseşte pe aceasta, nu mai generează alta pe baza şablonului general.

Din cele prezentate s-a observat că specializarea clasei *vector*, pentru a permite lucru cu şiruri de caractere, s-a făcut la nivelul unor metode. Există posibilitatea de a specializa întreaga clasă *vector* pentru a putea lucra într-un mod special cu un tip concret de dată. Specializarea întregii clase este utilă atunci când se doreşte ca pentru un anumit tip de dată să se adauge noi metode sau date membre. Dezavantajul este dat de faptul că trebuie rescrise toate metodele clasei specializate, chiar când codul din şablonul general ar fi valabil şi pentru tipul respectiv de dată.

Definirea specializării unui şablon de clasă se face folosind sintaxa:

template <> class nume_c <tipc>
{ .... }

unde:

- *nume_c* – reprezinta numele clasei şablon pentru care se defineşte specializarea;
- *tipc* – tipul concret de dată pentru care se face specializarea clasei.

Pentru exemplificarea acestei facilităţi vom specializa întregul şablon al clasei *vector* pentru a permite lucru cu şiruri de caractere (*char**). In plus, se va mai defini, pentru această specializare, o metodă care să determine lungimea efectivă a unui anumit şir din vectorul de şiruri; altfel spus o metodă de determinare a lungimii unui element din vector. O astfel de metodă nu se justifică a fi definită în şablonul general pentru că pe tipuri numerice de dată lungimea elementelor este aceeaşi şi coincide cu lungimea tipului specificat.

```
#include <string.h>
#define L_SIR 100

template <> class vector<char*>
{
  char **pe;
  int dim;
public:
  vector(int);
  char*& operator[ ] (int i) { return pe[i]; }
  void afis();  void sort();
  int lungime_element(int);
  ~vector( );
};

vector<char*>::vector(int n):dim(n)
{
        pe = new char*[dim];
        cin.ignore(L_SIR,'\n');
        for (int i = 0; i < dim; i++)
              {
                cout <<"\n elem_"  << i << " ";
                pe[i]=new char[L_SIR];
                cin.getline(pe[i],L_SIR);
              }
}

void vector<char*>::sort()
{
    int i,j; char *aux;
    for (i=0; i < dim-1; i++)
```

```
            for ( j = i+1; j < dim; j++)
                if(strcmp(pe[i],pe[j])>0)
                    { aux= pe[i]; pe[i]=pe[j]; pe[j]=aux; }
}
void vector<char*>::afis()
{
    cout << endl;
    for (int i = 0; i < dim; i++)  cout << pe[i] << "   ";
}
vector<char*>::~vector()
{
        for (int i = 0; i < dim; i++)  delete [L_SIR] pe[i];
        delete [dim]pe;
}
int vector<char*>::lungime_element(int i)
{
        return strlen(pe[i]);
}
```

Având definit şablonul clasei *vector* şi specializarea pentru tipul *char** în forma prezentată, programul următor prezintă modul de folosire a şablonului pentru diferite tipuri de dată.

```
void main()
{
  vector<int>  vi(3);
  vi.afis(); vi.sort();  vi.afis();
  vector<float>  vf(3);
  vf.afis(); vf.sort();  vf.afis();
  vector<char*> vs(3);
  vs.afis(); vs.sort();  vs.afis();
  cout<<"\n Primul sir:"<<vs[0]<<" are lungimea:"<<vs.lungime_element(0);
}
```

Există posibilitatea de a realiza şi ***specializări parţiale*** pentru şabloane. Această specializare are două forme de manifestare:

❶ definirea şablonului când acesta substituie tipul generic cu pointer la tip, ca în exemplul următor:

```
template<class T>
class clss
{
        // sablon de clasa
};
```



```
template <class T>
class clss<T*>
{
        // specializare pentru pointer la tip
};
```

Având cele două definiţii, o instanţă de tipul: *clss<int> a;* va folosi şablonul general al clasei, pe când instanţa: *clss<double*> b;* va utiliza specializarea pentru pointer la tip (*double**).

❷ definirea şablonului când unele tipuri se păstrează generice, în timp ce altele devin concrete; să presupunem definirea următorului şablon având două tipuri generice:

```
template<class T1,class T2>
class cls
{
        // sablon general
};
```

şi a unei specializări parţiale care va păstra primul tip (T1) generic, iar pe cel de-al doilea îl va concretiza şi va fi *int*:

```
template<class T1>
class cls<int>
{
        // specializare partiala
};
```

Având cele două definiţii, o instanţă de tipul: *cls<int, char> a;* va folosi şablonul general al clasei, pe când instanţa: *clss<double, int> b;* va utiliza specializarea parţială, având al doilea tip *int*.

De remarcat că o parte din specializările şabloanelor nu sunt acceptate sub compilatoarele Visual C++ 5, 6 şi nici chiar în 7 (Visual Studio.Net).

6.4 Relaţii între şabloane

În diferite capitole anterioare am pus în evidenţă diferite tipuri de relaţii între clase. Unele relaţii sunt intrinsec legate de conceptul de

programare orientată obiect, altele sunt definite şi întreţinute de către programator în scopul dezvoltării de aplicaţii.

Derivarea claselor *template*

O relaţie foarte importantă care defineşte şi o proprietate a programării orientată obiect este cea de ***derivare***. Această relaţie este valabilă şi pentru şabloanele de clasă, mai precis se va furniza un şablon de clasă, derivat dintr-un alt şablon de clasă (de bază).

Să presupunem că dorim să derivăm din şablonul clasei *vector*, şablonul clasei *vect_sort*, care ţine totdeauna elementele sortate. Clasa de bază dispune de metoda de sortare, dar nu o invocă decât la cerere. Noua clasă realizează *autosortarea*, adică la orice schimbare în vector se invocă automat sortarea.

Prima sortare a vectorului se va face evident prin constructor; în acest sens constructorul lui *vect_sort* va apela mai întâi constructorul clasei de bază, după care va invoca sortarea.

Să presupunem ca supraîncărcăm în clasa *vector* operatorul += pentru concatenarea a doi vectori; *vect_sort* va moşteni metoda, dar o va supraîncărca, astfel încât după concatenare să invoce automat şi sortarea, deoarece concatenarea produce modificări structurale.

```
#include <iostream.h>
#include <string.h>
template <class T> class vector
{
        T * pe;
        int dim;
public:
        vector(int);
        vector & operator+=(vector &);
        T& operator[ ] (int i) { return pe[i]; }
        void afis();
        void sort();
        ~vector( ) { delete[ ] pe; }
};
template <class T> vector<T>::vector(int n):dim(n)
{
        pe = new T[n];
        for (int i = 0; i < dim; i++)
```



```
                { cout <<"\n elem_" << i << " "; cin >> pe[i]; }
}
template <class T>
vector<T> & vector<T>::operator+=( vector<T>& v2)
{
        T *nou = new T[dim + v2.dim];
        for (int i = 0; i < dim; i++) nou[i]=pe[i];
        for (  i = dim; i < dim+v2.dim; i++) nou[i]=v2.pe[i-dim];
        delete [] pe; pe=nou; dim+=v2.dim;
        return *this;
}
template <class T> void vector<T>::afis()
{
        cout << endl;
        for (int i = 0; i < dim; i++)      cout << pe[i] << "   ";
}
template <class T> void vector<T>::sort()
{
        int i,j; T aux;
        for (i = 0; i < dim-1; i++)
                for ( j = i+1; j < dim; j++)
                        if(pe[i] > pe[j])
                                { aux= pe[i]; pe[i]=pe[j]; pe[j]=aux; }
}
template <class T>
class vect_sort:public vector<T>
{
        public:
                vect_sort(int );
                vect_sort &  operator+=(vect_sort<T> & v2);
};
template <class T>
vect_sort<T>::vect_sort(int n) : vector<T>(n) {   sort();   }
template <class T>
vect_sort<T>& vect_sort<T>::operator+=(vect_sort<T>& v2)
{
                *this.vector<T>:: +=(v2);  sort();  return *this;
}
void main()
{
        //vector<int> vi(3), vi2(2);
```

```
        //vi+=vi2; vi.afis(); vi.sort();  vi.afis();
        // vector<float> vf(3);
        // vf.afis();  vf.sort();  vf.afis();
        vect_sort<int> vis1(3), vis2(2);
        vis1+=vis2;     vis1.afis();
}
```

Ca observaţie, se poate specifica faptul că metoda de adăugare a unui element în vectorul sortat se poate face prin inserţie directă; pentru simplificarea înţelegerii am adoptat totuşi metoda de adăugare a elementului în vector după care s-a apelat metoda de sortare.

Exemplul anterior ilustrează derivarea unei clase *template* pornind de la o clasă de bază care este tot *template*; în realitate sunt posibile următoarele combinaţii pentru relaţia de moştenire:

- clasă *template* derivată din clasă *template*;
- clasă *template* derivată din clasă non *template*;
- clasă non *template* derivată din clasă *template*.

Programul următor defineşte o clasă *template b*, din care se derivează clasa non *template d*; deoarece clasa *d* nu are parametrizat nici un tip, pentru clasa de bază trebuie folosite doar instanţieri concrete ale clasei *template* (*d* este derivat din *b<int>* nu din *b<T>*).

```
template <typename T>
class b
{
public:
        b() { }
        virtual ~b() { }
};
class d : public b<int>
{
public:
        d() { }
        virtual ~d() {  }
};
void main()
{
        b<float> a;
        d c;
}
```

Pentru a ilustra derivarea unei clase *template* dintr-o clasă non *template* modificăm programul de mai sus sub forma:


```
class b
{
public:
        b() { }
        virtual ~b() { }
};
template <typename T>
class d : public b
{
public:
        T x;
        d() { }
        virtual ~d(){ }
};
void main()
{
        b a;
        d<float> c;
}
```

Relaţia de ***moştenire multiplă*** prezintă anumite particularităţi când se aplică pentru şabloane de clase.

Şabloanele claselor de bază fiind parametrizate în funcţie de unele tipuri de dată, şablonul clasei derivate trebuie să fie parametrizat în funcţie de tipurile generice ale claselor de bază şi eventual poate avea şi propriile tipuri generice. Moştenirea tipurilor generice de la şabloanele claselor de bază se justifică în momentul în care tipurile claselor de bază pot fi diferite când se instanţiază şablonul clasei derivate.

Spre exemplu, avem două şabloane de clase de bază definite astfel:

```
#include<iostream.h>
template<class T1>
class b1
{
protected:
        T1 a;
public:
        b1(T1 x):a(x) { }
        void afis()
                { cout<<"Membru din b1:"<<a<<endl;      }
};
```

```
template<class T2>
class b2
{
protected:
        T2 c;
public:
        b2(T2 x):c(x) { }
        void afis()
                {    cout<<"Membru din b2:"<<c<<endl;      }
};
```

Se va defini şablonul clasei derivate (*d*) care va moşteni cele două şabloane, având două tipuri generice, unul aferent şablonului clasei *b1* şi al doilea aferent şablonului clasei *b2*.

```
template<class T1, class T2>
class d : public b1<T1>, public b2<T2>
{
public:
        d(T1 y, T2 z):b1<T1>(y),b2<T2>(z) { }
        void afis() {     cout<<"Valorile :"<<a<<" si "<<c<<endl;     }
};
```

În programul următor se prezintă modul de utilizare a şablonului clasei derivate (*d*) care va fi instanţiat utilizându-se două tipuri concrete diferite:

```
void main()
{
        d<int,float> obd(45,90.67);
        obd.afis();
}
```

Dacă instanţierea şablonului clasei derivate presupune inducerea aceluiaş tip de dată şabloanelor claselor de bază, atunci şablonul clasei derivate se poate defini în funcţie de un singur tip generic de dată:

```
template<class T>
class d : public b1<T>, public b2<T>
{
public:
        d(T y, T z):b1<T>(y),b2<T>(z) { }
        void afis() { cout<<"Valorile :"<<a<<" si "<<c<<endl;         }
};
void main()
{
        d<int> obd(45,55);
```



```
        obd.afis();
}
```

A se observa în *main* că şablonul clasei derivate a fost instanţiat cu un singur tip concret de dată.

Compunerea claselor *template* prin includere

Relaţia de includere a claselor, adică de definire a unei clase în altă clasă se poate extinde şi la nivelul şabloanelor de clasă.

Pentru a exemplifica această relaţie se va defini şablonul clasei lista simplu înlănţuită, care va include definirea şablonului nod; tipul informaţiei utile din nod va fi unul generic.

```
template<class T>
class lista
{
        class nod
        {
                friend lista;
                T info;
                nod *next;
        public:
                nod(T k, nod *urm=NULL):info(k),next(urm) { }
                nod *get_next() { return next; }
                friend ostream& operator<<(ostream& os, nod* n)
                                                { os<<n->info; return os; }
        };
        nod *cap;
        int n;
        void sterge_tot(nod *);
public:
        lista():cap(NULL),n(0) { }
        void ins_incep(T );
        int count() { return n; }
        friend ostream& operator<<(ostream& , lista& );
        ~lista() { sterge_tot(cap); }
};
```

Se observă că declaraţia de şablon *template<class T>* s-a făcut numai pentru clasa *lista* nu şi pentru clasa inclusă *nod* cu toate că şi nodul este un şablon şi foloseşte acelaşi tip generic (*T*). Cu alte cuvinte, dacă o clasă este inclusă într-un şablon, devine automat un şablon.

Din acest exemplu se mai poate surprinde şi un alt tip de relaţie şi anume relaţia de tip *colecţie* în sensul că lista este *privită* ca fiind o colecţie de noduri. Legătura dintre cele două şabloane s-a făcut explicit prin pointerul la nod *cap*.

```
template<class T>
void lista<T>::sterge_tot(nod *cp)
{
        if(cp)  {        sterge_tot(cp->next);  delete cp;       }
        cap=NULL; n=0;
}
template<class T>
void lista<T>::ins_incep(T k)  {  nod *t=new nod(k,cap); cap=t; n++; }
template<class T>
ostream& operator<<(ostream& os, lista<T>& l)
{
        lista<T>::nod *cp=l.cap;
        os<<"(";
        while(cp) { os<<cp; if(cp->get_next())os<<" , "; cp=cp->get_next(); }
        os<<")";
        return os;
}
```

La definirea şablonului funcţiei *friend* care supraîncarcă operatorul << pentru afişarea elementelor listei, se observă modul în care se defineşte un pointer la un nod al listei: *lista<T>::nod *cp*; aceasta deoarece nodul a fost definit în interiorul şablonului clasei *lista*. Tipul generic (*T*) se specifică doar pentru şablonul clasei *lista*, deoarece *lista* a fost declarată explicit ca fiind un şablon, nodul fiind inclus în lista devine implicit şablon de clasă. Daca tipul ar fi, de exemplu, *int*, declaraţia pointerului la nod va fi: *lista<int>::nod *pni*.

În programul următor se va exemplifica utilizarea şablonului *lista* pentru două tipuri de dată: *int* si *double*.

```
void main()
{
  lista<int> li;
  li.ins_incep(10); li.ins_incep(56);
  cout<<"Lista de intregi:"<<li<<" are "<<li.count()<<" elemente"<<endl;
  lista<double> lr;
  lr.ins_incep(140.44); lr.ins_incep(54.67); lr.ins_incep(901);
  cout<<"Lista de nr reale:"<<lr<<endl;
}
```


Compunerea claselor *template* prin parametrizare cu altă clasă *template*

Un şablon de clasă poate primi când se instanţiază un tip dat la rândul lui printr-un alt şablon de clasă. Până acum am instanţiat şabloane de clasă substituind tipul generic cu un tip concret de dată, de exemplu:

lista<int> li;

Să considerăm un exemplu în care instanţa unui şablon substituie tipul generic cu un tip dat prin alt şablon de clasă.

Vom construi şabonul clasei *persoana* care va avea tip generic de dată pentru salariul persoanei. Justificăm acest lucru prin faptul că exprimat în lei, salariul va fi de tip *int*; dacă avem în vedere că poate primi salariul în Euro atunci tipul va fi *float* pentru că diviziunile sunt importante.

```
template<class T>
class persoana
{
        char nume[50];
        T sal;
public:
        persoana(char *np, T s):sal(s) {  strcpy(nume, np);  }
        friend ostream& operator<<(ostream& os, persoana &p)
        {
                os<<p.nume<<"  "<<p.sal;
                return os;
        }
};
```

În plus, vom mai defini şablonul unei clase colecţie numită *salariati*, care va opera cu persoanele ce sunt salariaţii unei unităţi economice. Pentru memorarea salariaţilor se va folosi şablonul clasei *lista*, definit anterior, cu tipul *persoana*. Se ştie că *persoana* a fost definită tot ca un şablon de clasă, deci un obiect tip *lista* se va defini sub forma :

lista< persoana<T> > ls;

Ca observaţie sintactică, se poate preciza că între cele două paranteze unghiulare consecutive se va insera un spaţiu pentru a nu se confunda cu operatorul de shiftare la dreapta (>>).

Şablonul clasei *salariati* se va defini astfel:

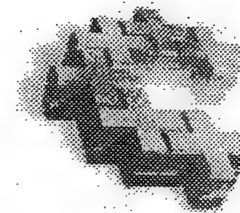
```
template<class T>
class salariati
{
        lista< persoana<T> > ls;
public:
        void add(persoana<T> prs)  {    ls.ins_incep(prs);  }
        friend ostream& operator<<(ostream& os, salariati& l)
        {
                os<<l.ls;
                return os;
        }
};
```

şi are ca metode:

- *add* – pentru a adăuga o persoană la colecţia de salariaţi ;
- operatorul << supraîncărcat pentru afişarea statului de plată sub forma: nume persoană şi salariu.

În programul următor se va exemplifica utilizarea celor două şabloane pentru construirea şi afişarea statului de plată:

```
void main()
{
        salariati<int> stat;
        stat.add(persoana<int>("Valentina",96785));
        stat.add(persoana<int>("Daniel",90333));
        stat.add(persoana<int>("Liviu",4585));
        cout<<stat;
}
```

apitolul VII

DOMENII DE NUME - *NAMESPACE*

- **Definirea şi actualizarea domeniilor de nume**
- **Utilizarea domeniilor de nume**

7.1 Definirea şi actualizarea domeniilor de nume

Variabilele globale şi numele de clase sunt vizibile la nivel global, adică la nivelul unic al programului. Putem divide acest domeniu în subdomenii, numite şi *spaţii de nume* folosind facilitatea de *namespace* şi putem atribui fiecare dintre identificatorii globali câte unui subdomeniu. Acest lucru ne permite să lucrăm cu identificatori care se numesc la fel, dar care aparţin unor domenii diferite. În continuare prezentăm câteva din cele mai importante operaţii specifice lucrului cu domeniile de nume:

- *definirea* unui domeniu şi includerea unor identificatori:

```
namespace MySpace
    {
        extern int x;
        void f();
    };
```

- *adăugarea* de noi identificatori unui domeniu existent, fără a se considera redefinire de domeniu (se poate face şi în fişiere diferite de cel care a introdus domeniul):

```
namespace MySpace
    {
        int y;
        void g();
        class cls { } z;
    };
```

- crearea unui *alias*, pentru un domeniu existent:

```
namespace Meu = MySpace;
```

- crearea / adăugarea de elemente la un *domeniu fără nume*, garantează că fiecare unitate de compilare dispune de cel puţin un domeniu unic de nume pentru identificatorii ei:

```
namespace
    {
        double t;
    };
```

calificarea membrilor se face fără a adăuga ceva în faţa numelui.

- funcţiile *friend* ale unei clase inclusă într-un domeniu, devin automat membre ale domeniului respectiv (funcţiile *friend* ale unei clase preiau contextul clasei):

```
namespace Meu
{
        class cls_mea
        {
                //...
                friend void f_straina();
        };
}
void Meu::f_straina() { };
```

7.2 Utilizarea domeniilor de nume

❶ Utilizarea unui domeniu de nume folosind *operatorul de rezoluţie*:

```
void Meu:: f() { }        // definirea propriu-zisa a lui f
void f() { }              // alta functie, numita tot f, dar in domeniu
fara
                          // nume
Meu::cls::cls()  {  cout << "Constructor cls";  }
void main()
{
        MySpace::y = 1; cout << Meu::y;
        // y = 2; eroare: y nedefinit in afara domeniului Meu::
        // MySpace::x = 1; eroare: x definit extern şi neidentificat la
                //          linkeditare
}
```

După cum se observă, un spaţiu de nume se aseamănă cu o structură sau clasă, dar nu poate avea instanţe; el este doar o grupare de identificatori globali pentru a rezolva eventualele conflicte de nume. S-au folosit ambele alternative (*MySpace::* şi *Meu::*) pentru a desemna acelaşi domeniu de nume.

Includerea într-un spațiu de nume este o simplă declarație; nu ține loc de definire, nici pentru variabile declarate extern, nici pentru funcții sau clase date doar ca prototip. Spre exemplu, nu mai este nevoie de o definire a lui *y* sau *z*, care sunt definite complet în domeniul, dar trebuie citat la linkeditare un fișier care să facă definirea lui *x*, declarat doar în domeniu, nu și definit.

Această includere este însă suficientă pentru a discerne între *y* și *Meu::y*, sau între *f()* și *Meu::f();* dovadă că *y* fără rezoluția de scop nu este recunoscut, iar pentru *f()* putem avea două exemplare cu același prototip, căci spațiu de nume particularizează prototipurile.

Funcțiile doar citate ca prototip în domeniu nu sunt căutate la linkeditare decât dacă sunt și apelate efectiv. În prototipul funcțiilor, domeniu se asociază numelui funcției și apare după specificarea tipului returnat de funcție.

În cazul claselor, operatorul de rezoluție urmează celui de domeniu de nume *Meu::cls::*.

❷ Utilizarea unui domeniu de nume folosind directiva *using namespace*

Pentru a evita tastarea întregului nume de calificare a unui identificator, este posibilă folosirea unei directive *using namespace* care anunță că toți identificatorii dintr-o funcție care n-au fost definiți în contextul global al programului, aparțin domeniului citat prin directivă.

Spre exemplu, putem scrie o nouă funcție care folosește cea mai mare parte dintre identificatori ca aparținând domeniului *Meu::*, fără să le dăm de fiecare dată numele complet:

```
void f_noua()
{
        using namespace Meu;
        cls c1; int yy=7;cout <<y;
}
```

Astfel, declarația *cls c;* presupune că s-a descris clasa *cls* în domeniul *Meu::*, altfel, în afara funcției ce anunță *using namespace Meu;* o declarație *cls c2;* ar da eroare de compilare, trebuind să fie scrisă:

Meu::cls c2;

variabila *y* este cea definită în același domeniu și nu mai necesită altă definire, în timp *yy* ce este o variabilă aparținând domeniului local, fără nume, al funcției. Într-o funcție care anunță *using namespace Meu*, totul se petrece ca și cum orice referire *xx* nerezovată se va căuta de forma *Meu::xx*.

Este posibil să anunțăm folosirea a două sau mai multe domenii de nume:

```
using namespace Meu;
using namespace Tau;
```

și se vor căuta rezolvări în toate, dar pot apărea și conflicte de nume, dacă avem identificatori ce se numesc la fel în două domenii. Din fericire, conflictul este semnalat numai la folosirea efectivă a numelor; adică putem utiliza două domenii implicite de nume care au membrii ce se numesc la fel, dar să nu lucrăm cu acei identificatori ce pot crea ambiguități.

❸ utilizarea unui domeniu de nume folosind declarația de *using*

Pentru domeniile ce au membri ce se numesc la fel, putem preciza punctual care versiune folosim pentru fiecare membru ce crează ambiguități; spre exemplu, cele două domenii *Meu* și *Tau* au câte un membru *y* și *f();* funcția *f_noua()* anunță că *y* și *f()* folosiți de ea sunt cei din domeniul *Tau*:

```
namespace Tau
        {       int y=2222;     void f() { }        }
void f_noua()
{
        using namespace Meu;
        using namespace Tau;
        using Tau::y; using Tau::f;
        f();    cout <<y;
}
```

Evident, pentru un identificator (ce poate sau nu crea ambiguități de calificare) putem da o singură declarație de *using*.

O declarație de *using* nu precizează și tipul identificatorului; acest lucru poate crea probleme când în domeniu avem o funcție *f()* supraîncărcată (nu în cazul identificatorilor de variabile, unde nu pot avea două variabile ce se numesc la fel, chiar dacă sunt de tipuri diferite); compilatorul distinge între supraîncărcări datorită signaturilor diferite, dar citând *using Tau::f;* (pentru funcții nu se dă prototipul, pentru că el există în domeniul respectiv de nume) nu putem individualiza despre care supraîncărcare este vorba, astfel încât toate versiunile de supraîncărcare ale lui *f()* folosite sunt numai cele din domeniul citat.

Avem în schimb și un avantaj legat de supraîncărcare: în domenii diferite putem folosi funcții cu prototipuri identice, dacă la folosire precizăm printr-o declarație de using, versiunea din care domeniu o vom folosim;

acest lucru ne apare ca şi cum putem supraîncărca o funcţie prin versiuni cu acelaşi prototip.

O declaraţie de *using* poate fi dată şi în conţinutul unui domeniu de nume; acel domeniu apare deci ca o regrupare de identificatori aparţinând altor domenii:

```
namespace Unu
{
        void f () { cout << "\n f din Unu";}
        void g () { cout << "\n g din Unu";}
        // ...
}
namespace Doi
{
        void f ()  { cout << "\n f din Doi";}
        void g () { cout << "\n g din Doi";}
// ...
}
namespace Mixt
{
        using Unu::f;
        using Doi::g;
        // ...
}
void main()
{
        using namespace Mixt;
        f();        // Apel Unu::f();
        g();        // Apel Doi::g();
}
```


BIBLIOTECA DE ŞABLOANE STANDARD C++ (*Standard Template Library - STL*)

- **Structura de ansamblu a bibliotecii**
- **Containere secvenţiale**
- **Containere asociative**
- **Containere adaptive**
- **Iteratori**
- **Algoritmi**
- **Aplicaţii**

8.1 Structura de ansamblu a bibliotecii

Două sunt elementele de dificultate legate de folosirea şabloanelor standard; *primul* ţine de înţelegerea corectă a facilităţii de template, folosită majestuos în realizarea STL(Standard **T**emplate **L**ibrary); capitolul 6 oferă un sprijin esenţial în depăşirea acestei probleme, iar consultarea surselor ce definesc principalele clase template (fişierele antet ce se includ pentru recunoaşterea unei structuri parametrizate) ne permite construirea unor funcţii template de utilizator, care să conlucreze cu cele din STL.

Cel de-al doilea element de dificultate ţine de alegerea corectă a structurii adecvate problemei de rezolvat; capitolul de faţă îşi propune şi o fundamentare logică a acestei alegeri, pornind de la particularităţile de implementare a claselor din STL. Vom începe cu o privire de ansamblu asupra acestei biblioteci.

STL are trei componente majore:

1. **Containerele** – care implementează şabloanele principalelor structuri de date; gruparea lor se prezintă în tabelul 8.1.
2. **Iteratorii** – generalizează principalele modalităţi de a accesa un element dintr-un container
3. **Algoritmii** – implementează principalele operaţii, într-o manieră independentă de container

Containerele sau *colecţiile* se definesc ca fiind acele clase capabile să stocheze mai multe elemente de acelaşi fel.

Containerele secvenţiale sunt structuri liniare de date, ce permit un acces bazat pe ordinea elementului în container; această ordine este deci cea care contează în regăsire şi ea este controlată de programator prin locul inserărilor şi ştergerilor de elemente; la alte tipuri de containere, ordinea este controlată de sistem (spre exemplu, păstrarea sortată a cheilor, pentru regăsire rapidă).

Containerele asociative păstrează fie valori ce pot fi considerate chei, fie perechi (*asocieri*) chei – valoare, permiţând astfel accesul direct la datele stocate, prin mecanismul cheilor de regăsire; datele, pot fi regăsite direct deoarece cheile sunt păstrate totdeauna sortate.

Tip container	Clasa	Observaţii
Secvenţiale	vector	implementează un vector stocat în memorie dinamică, într-un bloc unic de memorie; spre deosebire de vectorul din C standard, acesta poate fi redimensionat, atribuit altui vector, permite adresarea unui element cu verificarea încadrării în domeniul indexului
	list	implementează lista dublu-înlănţuită, cu stocarea elementelor disparat în memorie, dar legate prin pointeri
	deque	este implementată similar vectorului, dar pe mai multe blocuri mari, gestionate la rândul lor prin vectori de pointeri
Asociative	set	defineşte o mulţime de elemente, sortate şi unice
	multiset	defineşte o mulţime de elemente, sortate
	map	defineşte o mulţime de elemente sortate si unice, elementul fiind o pereche compusă din cheie şi valoarea asociată
	multimap	defineşte o mulţime de elemente sortate, elementul fiind o pereche compusă din cheie şi valoarea asociată
Adaptive	stack	implementează stiva (conţine metode specializate de lucru cu stiva)
	queue	implementează structura de coadă cu metodele specifice de exploatare
	priority_queue	defineşte o coadă cu priorităţi (cel mai mare element va sta în capul cozii)

Tabelul 8.1 Clasele din STL

Containerele adaptor nu sunt containere în adevăratul sens al cuvântului, pentru că nu dispun de implementări şi alocatori proprii, ci *adaptează* alte tipuri de container şi nu suportă nici iteratori. Avantajul lor constă în faptul că adaugă funcţionalităţi containerelor existente, iar programatorul poate alege containerul de bază pe care să-l adapteze; altfel spus, containerele adaptor pot fi implementate doar folosind anumite containere secvenţiale:

- *stack* poate adapta *vector, list, deque* (implicit).
- *queue* poate adapta doar *list* şi *deque*(implicit).
- *priority_ queue* poate fi implementată ca *vector* (implicit) şi *deque*.

Iteratorii sunt un fel de pointeri către un element din containerele propriu-zise (secvenţiale şi asociative) care păstrează informaţia de stare a

containerului, printre care şi poziţia curentă; sunt deci implementaţi diferit în funcţie de containerul pointat, dar au un comportament general, permiţând pre/post incrementare şi decrementare, comparaţii, salt peste un număr de elemente etc.

Algoritmii. Unele funcţii primare, specifice fiecărui container, au fost incluse în clasa respectivului container, dar altele au putut fi descrise independent de container. Algoritmii STL se referă la cca 70 de operaţii standard ce se pot efectua pe elementele unui container (insert, erase, find, sort, size, swap etc.) şi care pot fi descrise unitar, independent de containerul la care se referă; independenţa faţă de container (generalizarea) s-a obţinut prin accesarea indirectă a unui element, folosind iteratorii. Regăsim aici ideea că pointerii în C (aici iteratorii) sunt elementele esenţiale în realizarea abstractizărilor şi generalizărilor.

Deşi multe structuri implementează aceleaşi operaţii, *nu o fac la fel de eficient;* alegerea structurii adecvate aplicaţiei ţine de abilitatea programatorului şi de înţelegerea corectă a implementării şi funcţionalităţii unei structuri.

Containerele pot stoca orice tip de date (inclusiv create de utilizator), dar programatorul trebuie să se asigure că elementele stocate suportă setul de funcţii specifice tipului containerului ales. Unele operaţii se bazează pe *operatorii definiţi la nivel de element* (de obicei comparaţii, intrări / ieşiri), astfel încât programatorul trebuie să se asigure de existenţa supraincărcărilor respective. Inserarea într-un container presupune copierea unui element, *constructorul de copiere* fiind indispensabil.

8.2 Containere secvenţiale

Vectorul ca şablon

Cea mai cunoscută şi utilizată structură de date, masivul unidimensional, este regăsită în STL sub numele de template *vector*.

Se consideră un exemplu banal de construire a unui vector, cu elemente de tip întreg, care ulterior vor fi afişate.

```
#include <iostream.h>
#include <vector>
```



```
using namespace std;
void main()
{
        vector<int> v;
        v.push_back(10); v.push_back(15); v.push_back(98);
        cout<<"\n Afisare elemente!!"<<endl;
        for(int i=0;i<v.size();i++) cout<<v[i]<<endl;
}
```

Se observă că:

- s-a inclus fişierul *vector* fără nici o extensie deoarece biblioteca standard de şabloane este descrisă în fişiere header fără extensie;
- s-a folosit construcţia *using namespace std;* pentru a preciza că se lucrează cu şabloane din domeniul *std*;
- metoda *push_back* adaugă un element la vector;
- metoda *size* returnează numărul efectiv de elemente ale vectorului;
- accesarea unui anumit element din vector s-a făcut prin utilizarea operatorului de indexare [], supraîncărcat în clasa *vector*.

În general, operaţiile definite pe obiectele de tip colecţie (container) presupun traversarea adică accesarea fiecărui element ce compune colecţia. Pentru vector acest lucru se face simplu, utilizându-se operatorul de indexare [], specializat în acest sens. Tot pentru accesarea unui anumit element din vector, clasa furnizează metoda *at*, care face în plus şi validarea încadrarii în domeniu:

```
v.at(0)=87;
cout<<"\n Primul element este:"<<v[0];
```

O modalitate unitară de traversare a elementelor aparţinând unui container, definit în STL, o constituie folosirea *iteratorilor.* Pentru exemplificare se va scrie secvenţa de program care afişează elementele unui vector de tip întreg, folosind un iterator.

```
vector<int> v;
v.push_back(10); v.push_back(15); v.push_back(98);
vector<int>::iterator it;
for(it=v.begin(); it!=v.end(); it++) cout<<*it<<endl;
```

Se observă că:

- s-a definit un obiect iterator inclus într-o clasă *vector* cu elemente de tip întreg:

```
vector<int>::iterator it;
```

- metoda *begin* a clasei *vector* returnează un iterator care referă primul element din colecţie;
- metoda *end* indică locaţia ulterioară ultimului element din colecţie (similar cu EOF pentru fişiere);
- operatorul ++, supraîncărcat în clasa *iterator*, determină accesarea următorului element din colecţie;
- operatorul *, supraîncărcat în clasa *iterator*, s-a folosit pentru obţinerea elementului curent din colecţie, adică cel referit de iterator.

Cu alte cuvinte, s-au accesat rând pe rând elementele colecţiei, de la început (*begin*) până la sfârşit (*end*).

Vectorul foloseşte spaţiu contiguu de memorie dinamică, astfel încât permite adresarea unui element prin operatorul [ ], calculând deplasarea faţă de început; la epuizarea spaţiului alocat, vectorul se realocă automat într-un alt bloc mai mare, unic, contiguu, eliberând zona veche. Acest lucru presupune: invocarea alocatorului specific clasei vector; apelul repetat al constructorului de copiere pentru mutarea fiecărui obiect în noul bloc de memorie; apelul destructorului pentru fiecare obiect din blocul vechi şi eliberarea memoriei containerului.

Ideal este ca un vector să fie alocat o singură dată, atunci când putem estima capacitatea maximă la care va fi încărcat.

Putem controla dimensiunea alocării la declararea vectorului, prin constructorul de clasă sau ulterior, prin funcţia membră *reserve*.

Din modul de stocare se deduce uşor că structura vector este eficientă la inserările / extragerile cu *push_back()*, respectiv *pop_back()*. La astfel de operaţii nu e nevoie de deplasarea elementelor pentru a face loc obiectului inserat, respectiv pentru ocuparea locului eliberat prin extragerea unui element. Este de asemenea eficientă adresarea directă a unui obiect din container, deoarece ea presupune incrementarea adresei de început a blocului cu indexul (poziţia) elementului în vector.

Sunt ineficiente inserările la început sau în interiorul vectorului, pentru că presupun deplasări ale elementelor, pentru a face loc noului element.

Ineficiente sunt din acelaşi motiv legat de alocare, ştergerile la începutul sau în interiorul vectorului. Secvenţa următoare realizează ştergerea elementului din mijlocul vectorului:

```
it = v.begin() + v.size() / 2;
v.erase(it);
```

Metoda *erase* şterge elementul referit de iteratorul *it*.

Modul contiguu de stocare ne mai conduce la o concluzie destul de importantă: existenţa iteratorilor invalizi; prin realocarea vectorului, fie forţată prin program (*v.resize(v.capacity()+1);* unde metoda *capacity* returnează capacitatea vectorului în elemente), fie implicit, cerută de inserări repetate ce conduc la depăşirii ale capacităţii curente, iteratorii de container nu mai pot fi corect folosiţi; unii vor pointa în urma realocării alte obiecte, alţii vor deveni chiar invalizi, pointând zone ce nu mai aparţin acum programului. Acest lucru ne obligă ca înainte de refolosire, iteratorii să fie totdeauna reîncărcaţi.

Tot invalid devine un iterator şi în urma ştergerii obiectului pointat (*v.erase(it);*).

Şablon pentru containerul secvenţial *list*

Clasa template *list* este implementată ca *listă dublu înlănţuită*, permiţând prin pointerii *previous* şi *next* traversarea în ambele sensuri. Ocupă memorie necontiguă, sarcina localizării unui element fiind preluată de iteratori, care folosesc cele două tipuri de înlănţuiri dintre elemente.

Modul de implementare ne sugerează că list se foloseşte pentru stocarea de obiecte mari, cu inserări şi stergeri multiple, mai ales în interiorul listei, pentru că ele presupun doar refacerea de legături, nu şi mutarea obiectelor în memorie. Chiar şi funcţiile de *sort* şi *reverse*, membre ale clasei *list*, lucrează tot cu pointeri, nu cu obiectele stocate; se recomandă folosirea lor şi nu a alternativelor lor generice, definite unitar pentru toate containerele. Modul de stocare necontiguu, care nu obligă la realocări ale obiectelor, ne conduce la concluzia că un iterator odată încărcat cu adresa unui obiect din container, nu poate deveni invalid, decât dacă i-a fost şters nodul pe care pointa.

Traversarea se face mai lent decât la vector, deoarece presupune deplasarea prin pointeri, din aproape în aproape, nu calcul de adresă; *list* ocupă şi memorie suplimentară, pentru gestiunea legăturilor înainte şi înapoi.

Pentru a exemplifica mai bine modul unitar de exploatare a structurilor de date prin intermediul iteratorilor în lucru cu obiecte de tip colecţie din STL, se va construi o listă cu elemente de tip *double* care apoi va fi traversată, în vederea afişării elementelor ei. Pentru a lucra cu şablonul listei trebuie să se includă fişierul *list*.

Inserarea în listă se poate face atât în capul listei, cât şi în coada ei. Pentru inserarea unui element la începutul listei se poate utiliza metoda *push_front*, iar pentru adăugarea unui element la sfârşitul listei se utilizează metoda *push_back*.

```
list<double> l;
l.push_back(45.67);
l.push_front(154.9);
l.push_back(5.1);
```

În vederea inserării de elemente în listă există si metoda *insert*, care poate fi folosită atât pentru a insera elemente în capul listei, cât şi în coada ei:

```
l.insert(l.begin(),78.3);
l.insert(l.end(),178.3);
```

Se observă că indicarea locului unde se va realiza inserarea s-a făcut prin intermediul iteratorilor; apelul *l.begin()* returnează un iterator care indică poziţia de început a listei, iar *l.end()* returnează un iterator care marchează sfârşitul colecţiei. Metoda *insert* este definită în mai multe forme, astfel încât poate insera chiar mai multe elemente la un singur apel:

```
double vr[]={56.7,12.3};
l.insert(l.begin(),vr,vr+2);
```

secvenţa determină inserarea în capul listei a două elemente de tip *double*, preluate dintr-un vector clasic, de la adresa dată de *vr*, până la *vr+2*.

Pentru a traversa lista nu se mai poate folosi operatorul de indexare [], deoarece acesta nu este definit în clasa *list*. Deci, iteratorul devine indispensabil în vederea traversării listei. Secvenţa următoare realizează afişarea elementelor listei:

```
list<double>::iterator it;
for(it=l.begin();it!=l.end();it++) cout<<*it<<endl;
```

Şablonul *deque*

Şablonul *deque*, **d**ouble **e**nded **que**ue – *lista cu două capete*, combină facilităţile de la vector şi list într-o singură clasă. Ocupă memorie necontiguă, împărţită pe blocuri mari contigui, alocate pe măsura extinderii containerului şi gestionate uzual prin vectori de pointeri. Această implementare permite toate operaţiile de bază de la vector şi în plus, *push_front* şi *pop_front*.

Structura *deque* este eficientă pentru inserări la început şi sfârşit, în timp ce list este eficientă şi pentru inserări în interiorul listei. Implementarea permite întreţinerea facilă a unei discipline FIFO, precum şi adresarea unui element prin index, ca la vector. Adresarea vectorială presupune trecerea printr-o fază preliminară, de identificare a blocului ce conţine obiectul căutat; în rest, lucrurile stau ca la *vector*.

Structura *deque* nu este recomandată pentru inserarea şi stergerea în / din interiorul containerului; aceste operaţii sunt optimizate doar în ideea minimizării numărului de elemente copiate pentru a păstra iluzia că elementele sunt stocate contiguu.

Programul de mai jos umple o structură *deque* cu primele zece numere Fibonacci, folosind un algoritm de generare ce primeşte tipul inserter-ului, numărul de elemente de generat şi funcţia generator. Se alocă apoi un vector de dimensiune adecvată contextului şi se copiază elementele din *deque*, folosind adresare vectorială pentru ambele structuri.

```
#include <iostream>
#include <deque>
#include <vector>
#include <algorithm>
using namespace std;
int Fibonacci(void)
{
  static int r, f1 = 0, f2 = 1;
  r = f1 + f2 ;   f1 = f2 ;   f2 = r ;
  return f1 ;
}
void main()
{
      int n = 10;
      deque<int> d; generate_n( back_inserter(d), n, Fibonacci );
      vector<int> v; v.reserve(d.size());
      deque<int>::iterator pd;
      for(pd = d.begin(); pd != d.end(); pd++ ) cout << *pd <<" " ;
      cout <<endl;
      for(int i=0; i<n; i++) { v[i]=d[i]; cout << v[i] << " "; }
}
```

Structura *deque* nu poate conţine iteratori invalizi, pentru că nu renunţă la memoria odată alocată; chiar la inserări în interiorul unui bloc ocupat în întregime, se alocă un bloc suplimentar, dar toţi iteratorii deja încărcaţi *pointează* pe zone de memorie ce aparţin încă programului.

Structura *deque* este de preferat structurii vector, atunci când nu se poate estima aprioric numărul obiectelor stocate, sau el variază foarte mult de la o rulare la alta. Pentru programe de înaltă performanţă, cu volum mare de date şi cu prelucrări multiple, se recomandă chiar folosirea structurii *deque* în faza de construire a containerului, după care containerul este copiat în altul, de tip vector, pentru facilitarea prelucrărilor.

8.3 Containerele asociative

Containerele asociative *set*, *multiset*

Se suprapun peste conceptul de mulţime, permiţând stocarea şi regăsirea rapidă a unor elemente, ce pot fi considerate în acelaşi timp şi chei. Ordinea elementelor este controlată de un obiect specializat, care lucrează ca un comparator şi care are în acest sens supraîncărcat operatorul funcţie, *operator()*. Acest *obiect funcţie* se poate transmite ca parametru constructorilor de containere *template*, care au nevoie de implementarea unor discipline de stocare; odată ajuns într-o funcţie, un obiect funcţie poate fi folosit pe post de funcţie, pentru că el se transformă automat în funcţie.

Containerele asociative sunt implementate uzual prin arbori binari de căutare, timpul mediu de căutare fiind minim pentru arborii echilibraţi. Singura deosebire între *set* şi *multiset* este că *multiset* permite şi valori duplicate.

Desigur elementele stocate într-o mulţime pot fi de tip fundamental, pointeri, tipuri create de programator sau pointeri către aceste tipuri. Pentru aprofundarea containerului *set* vă propunem următorul program:

```
#pragma warning(disable:4786)
// dezactiveaza avertismentul de prescurtare identificatori

#include <set>
#include <iostream>

using namespace std ;
class persoana
{
public:
        int virsta;
        char nume[50];
```



```
        persoana(int v=0, char * n="Anonim") : virsta(v)  { strcpy(nume,n); }
        bool operator<(const persoana p2)
                const { return virsta < p2.virsta ? 1:0; }
};
typedef set<persoana > MULTIME_PERS;
void main()
{
 persoana p[10]={
                        persoana(45,"Mateescu Dan"),
                        persoana(25,"Ionescu Tudor")
                  };
 MULTIME_PERS echipa_1;
 set< persoana, greater<persoana>, allocator<persoana> > echipa_2;
 echipa_1.insert(p[1]);          echipa_1.insert(p[6]);
 cout << "\n"<< p[0].nume << " este " <<
          (echipa_1.key_comp()( p[0],  p[1]) ?
         " mai tinar(a) ": " mai batrin(a) " )
                                        << " decat " << p[1].nume << endl;

cout << "\n"<< p[0].nume << " este " <<
          (echipa_1.value_comp()( p[0],  p[1]) ?
         " mai tinar(a) ": " mai batrin(a) " )
                                        << " decat " << p[1].nume << endl;
MULTIME_PERS::iterator iter_pers;
p[5].virsta=25;
iter_pers = echipa_1.find(p[5]);
//      iter_pers = echipa_1.find(p[0]);
iter_pers!= echipa_1.end() ?
        cout << "\n Gasit "<< iter_pers->nume  : cout << "\n Negasit ";
}
```

Definirea containerului *echipa_1*, de tip *MULTIME_PERS*, adică *set<persoana* > dacă urmărim *typedef*-ul, trebuie citită în clar:

set< persoana, less<persoana>, allocator<persoana> >echipa_1;

adică o mulţime de persoane, stocate într-un arbore binar de căutare, cu regăsire rapidă bazată pe comparaţii de tip <, fiecare nod având ca informaţie utilă un obiect *persoana*. Aşadar containerele ce ţin şi regăsesc elemente sortate, înglobează în structură atât obiectul alocator specific elementelor stocate, cât şi un obiect comparator, care prin supraîncărcarea operatorului funcţie propriu, redirectează comparaţia către operatori relaţionali specifici obiectului stocat.

Ultimii doi parametri sunt şi impliciţi, dar din valorile implicite pe care le iau, deducem că tipul *persoana* trebuie să fie înzestrat cu *operator<()*, care să introducă o relaţie de ordine totală pe mulţimea persoanelor; se observă că supraîncărcarea operatorului lucrează cu ambele obiecte făcute *const*, aşa cum cere definirea obiectului funcţie *less<T>*. Am introdus aşadar un comparator bazat pe vârsta persoanei.

Accesul la obiectul comparator se asigură prin două funcţii membre *key_comp()(p[0], p[1])* şi *value_comp()(p[0], p[1])*, cu acelaşi efect în cazul şablonului *set*, confirmându-ne că acesta este un container asociativ, valoarea şi cheia fiind identice.

Rezultatul afişat prin program ne confirmă că *Mateescu Dan este mai batrin(a) decat Ionescu Tudor*. Comparaţia se face implicit pe <, datorită obiectului funcţie *less<T>*, considerat implicit la definirea containerului *echipa_1*. Puteam cita şi alt obiect comparator, spre exemplu *greater<T>*, cu condiţia să punem în clasa *persoana operator >()*; definirea mulţimii ar fi fost atunci de forma:

set< persoana, greater<persoana>, allocator<persoana> > echipa_2;

În ce priveşte regăsirea, observăm că un container asociativ dispune de o funcţie membră de căutare *find()*, care primeşte un obiect *gol*, care conţine doar cheia (vârsta în cazul nostru) şi încarcă un iterator cu adresa obiectului găsit în container sau cu *echipa_1.end()*, obiectul sfârşit de container, când n-a găsit obiectul cu cheia căutată. În acest sens, observăm că deşi obiectul p[5] nu se află în container, modificându-i vârsta să coincidă cu a lui *Ionescu*, iteratorul localizează corect persoana cu numele *Ionescu*. La o căutare de tipul:

iter_pers = echipa_1.find(p[0]);

ni se va răspunde cu *Negasit*, deoarece *p[0]* n-a fost încă inserat în container. Atunci cum am putut compara în prima parte a programului cele două obiecte *p[0]* şi *p[1]*, când unul nu se afla în container ? Secretul îl reprezintă faptul că noi am extras un pointer la funcţia comparator a containerului, pe care o putem apoi folosi la orice comparaţii de obiecte *persoana*, inserate sau nu în container.

La o căutare de tipul *iter_pers = echipa_1.find(p[7]);* ni se răspunde cu *Gasit Anonim*, deşi noi nu am inserat *p[7]*; răspunsul e simplu: am inserat *p[6]*, care prin constructorul cu valori implicite al clasei persoana, a primit aceleaşi caracteristici ca *p[7]*, deci şi aceeaşi virstă. Rezolvarea problemei ţine de posibilitatea gestionării obiectelor cu chei neunice, adică

alegerea şablonului *multiset* în loc de *set*, deoarece probabilitatea ca două persoane să aibă aceeaşi vârsta este foarte mare.

Vom modifica programul anterior, schimbând *set* cu *multiset*; persoanele cu aceeaşi vârstă vor fi stocate una după alta în arbore; în multe aplicaţii apare problema localizării rapide a tuturor obiectelor cu aceeaşi cheie. Programul de mai jos face acest lucru în două moduri.

❶ O modalitate foloseşte clasa *pair<T,T>* din domeniul *std*, ce conţine doi iteratori de acelaşi tip *T* de container; perechea este încărcată printr-un apel *equal_range(p[1])*, primul iterator referind primul obiect ce satisface condiţia de căutare (vârsta egală cu a lui *p[1]*), iar al doilea pe primul obiect, în ordine, ce nu mai satisface această condiţie.

```
#pragma warning(disable:4786)

#include <set>
#include <iostream>

using namespace std ;
class persoana
{
public:
        int virsta;
        char nume[50];
        persoana(int v=0, char * n="Anonim") : virsta(v)  { strcpy(nume,n); }
        bool operator<(const persoana p2)
                const { return virsta < p2.virsta ? 1:0; }
};

typedef multiset<persoana > MULTIME_PERS;

void main()
{
 persoana p[10]={ persoana(45,"Mateescu Dan"),
                  persoana(25,"Ionescu Tudor"),
                  persoana(15,"Adam Doru"), persoana(25,"Brad Alina") };
 p[8]=persoana(25, "Oprescu Dana");
 MULTIME_PERS echipa_1;
 for(int i=0; i<10; i++) echipa_1.insert(p[i]);
 MULTIME_PERS::iterator it;
 std::pair<MULTIME_PERS::iterator,MULTIME_PERS::iterator> leat;
 cout << "\n Persoane de aceeasi virsta cu p[1]: ";
 leat = echipa_1.equal_range(p[1]);
 for( it = leat.first; it  !=  leat.second; it++)
             cout << "\n      " << it->nume << "\t" << it->virsta;
 cout <<endl<< echipa_1.lower_bound(p[1]) -> nume ;
```

```
                    // primul obiect ce satisface criteriul de căutare
  cout <<endl<< echipa_1.upper_bound(p[1]) -> nume ;
                    // primul obiect ce nu mai satisface criteriul de căutare
}
```

Secvenţa:

```
for( it=leat.first; it != leat.second; it++)
        cout << "\n     " << it->nume << "\t" << it->virsta;
```

cu *egal* pentru primul iterator şi *not egal* pentru cel de-al doilea, confirmă prin rezultatele ei selectarea corectă a persoanelor de 25 ani:

Persoane de aceeasi virsta cu p[1]:
Ionescu Tudor 25
Brad Alina 25
Oprescu Dana 25

❷ Acelaşi lucru îl putem realiza cu două apeluri: *echipa_1.lower_bound(p[1])* şi *echipa_1.upper_bound(p[1])*, pentru a obţine cei doi iteratori care încadrează persoanele căutate; cele două margini, inferioară şi superioară, afişate vor fi:

Ionescu Tudor
Mateescu Dan

Deoarece în lucru cu un container *set* nu se fac realocări de noduri, un iterator nu poate deveni invalid decât în urma unei operaţiuni de ştergere nod, *erase()*.

Containerele asociative *map*, *multimap*

Sunt implementate uzual tot prin arbori binari de căutare, un nod conţinând perechea cheie-valoare. *multimap* permite şi regăsirea după chei duplicate, implementând o *relaţie unu la mulţi*, spre deosebire de *map* care gestionează relaţii *unu la unu*.

map se mai numeşte şi *vector asociativ*, deoarece poate folosi cheia ca pe un index de poziţie în vector, sub forma *v[cheie]=valoare* sau *x= v[cheie];* ca şi la vector, *operator[]* a fost supraîncărcat să returneze referinţă de valoare asociată; în schimb, când cheia furnizată ca parametru în funcţia *operator[]* nu există în container, se consideră că se doreşte inserarea unei noi asocieri cheie-valoare.

Un astfel de container este definit având două tipuri generice, unul pentru cheie şi altul aferent valorii asociate. De exemplu, dacă presupunem că vrem să memorăm o agendă de telefon construind perechi de valori: numele şi prenumele persoanei şi numărul de telefon, declaraţia unui obiect container tip *map* va fi:

map<string, int> agenda;

unde, *string* este o clasă definită în biblioteca standard C++ şi modelează lucru cu şiruri de caractere.

Pentru a lucra unitar cu un element ce aparţine unui container tip *map* sau *multimap*, acesta se va defini prin intermediul unei clase pereche (*pair*) în forma:

pair<string, int> element;

Accesarea cheii din element se face în forma *element.first*, iar a valorii asociate *element.second*, unde *first* şi *second* sunt membri în clasa *pair*.

Lucru cu aceste containere implică includerea fişierului *map*.

Programul următor va construi o agendă de telefon după care va căuta numărul de telefon aferent unei persoane; în final se va afişa conţinutul întregii agende.

```
#include <iostream>
#include <map>
#include <string>
using namespace std;

typedef pair<string, int> element;
void main()
{
 string nume;  char np[50];
 map<string, int> agenda;
 map<string, int>::iterator it;
// construire agenda
 agenda.insert(element("Furtuna F",8989890));
 agenda.insert(element("Tibrea I",8989691));
 agenda.insert(element("Cristescu A",6192513));
//cautare in agenda
 while(cout<<"\n Nume sau CTRL/Z:",  cin.getline(np,50)  )
 {
  nume=np;
  it=agenda.find(nume);
  if(it!=agenda.end())
     cout<<"\n Persoana "<<nume<<" are nr. de telefon:"<<(*it).second;
  else
```

```
        cout<<"\n Persoana "<<nume<<" nu exista in agenda!!!";
    }
// afisare continut agenda
  for(it=agenda.begin(); it!=agenda.end(); it++)
        cout<<"\n Persoana "<<(*it).first<<" are telefonul:"<<(*it).second;
}
```

Căutarea în containerul asociativ se poate face atât după valoarea cheii (nume), cât şi după valoarea asociată (număr telefon), dar numai după câmpul cheie căutarea este rapidă.

8.4 Containere adaptive

Aşa cum menţionam, containerele adaptoare nu sunt containere *de prima clasă*, ci le adaptează pe cele existente; ele se bazează deci pe alocatorii de memorie ai acestora, implementând doar diferite discipline de lucru cu containerele pe care se bazează.

Adaptorul *stack*

Stiva implementează disciplina LIFO. Din programul de mai jos se poate observa uşor că modaliatea prin care se realizează tehnic acest lucru este o *compunere de template*, adică *stack* este un *template* care are la rândul lui în structură un *template* (*deque*, *vector* sau *list*).

```
#include <iostream>
#include <stack>
#include <vector>
#include <list>

using std::cout;

// declaratie functie de utilizator
template <class T> void scoate(T &stiva);

void main()
{
 std::stack<int> stiva_deq;    // stiva ca adaptor implicit de deque
 std::stack<int, std::vector<int>  > stiva_vect; // stiva ca adaptor de vector
 std::stack<int, std::list  <int>  > stiva_list;       // stiva ca adaptor de list
```



```
 for( int i=0; i< 10; i++)
        {
                stiva_deq .push(3*i  );
                stiva_vect.push(3*i+1);
                stiva_list.push(3*i+2);
        }
 scoate(stiva_deq);   cout <<"\n";
 scoate(stiva_vect);  cout <<"\n";
 scoate(stiva_list);    cout <<"\n";
}
template <class T> void scoate(T & stiva)
{
 while(!stiva.empty()) { cout <<stiva.top()<<"  ";   stiva.pop();   }
}
```

Programul de mai sus lucrează cu trei stive bazate pe *deque*, *vector*, respectiv *list*, care stochează primele 30 de numere naturale, în funcţie de congruenţa lor faţă de 3.

Lucrând cu mai multe tipuri de şabloane, a fost necesară includerea mai multor fişiere header standard. S-a preferat lucru cu funcţiile din *std::* şi pentru intrări / ieşiri, pentru a rămâne în domeniu; altfel trebuia inclus *<iostream.h>* şi eliminată declaraţia *using std::cout.*

Elementul cheie al programului este declararea celor trei tipuri de stivă. Spre exemplu, *std::stack< int, std::list <int> > stiva_vect;* defineşte variabila *stiva_vect* care este o stivă bazată pe listă de întregi; se observă cum tipul *stack* este instanţiat, prin cel de-al doilea parametru, pentru un alocator de tip *list*, care este la rândul lui instanţiat pentru tipul *int*.

Deşi funcţiile de lucru cu stiva sunt supraîncărcate pentru toate cele trei tipuri de containere pe care le adaptează, pentru funcţia *pop()* s-a preferat includerea ei într-o funcţie *scoate()*, care face şi afişarea elementelor, pe măsura scoaterii lor din stivă. Se observă astfel şi cum se definesc de către utilizator funcţii care lucrează cu şablonul de stivă.

Adaptorul *queue*

Adaptorul *queue* introduce disciplina FIFO pe *list* sau *deque*, restricţionând accesul astfel încât inserările să se facă doar la coada listei (funcţia *push()* de la *queue* se expandează *inline* într-un apel *push_back* al containerului bază), iar extragerile să se facă doar pe la capul listei (funcţia

pop() de la *queue* se expandează *inline* într-un apel *pop_front()* al containerului bază).

```
#include <iostream>
#include <list>
#include <queue>
using std::cout;
void main()
{
std::queue<int, std::list<int> > coada_list;
        // coada ca adaptor de list
std::queue<float, std::deque<float> > coada_deque;
        // coada ca adaptor pentru deque
        // echivalent cu std::queue<float> coada_deque;
coada_list.push(10);
coada_deque.push(1.2);
coada_deque.push(3.4);
coada_deque.push(5.6);
while(!coada_deque.empty() )
        {
          cout << coada_deque.front()<< " "; coada_deque.pop();
        }
}
```

std::queue<int, std::list<int> > coada_list; declară o coadă implementată prin listă dublu înlănţuită, iar

std::queue<float, std::deque<float> > coada_deque; echivalent cu *std::queue<float> coada_deque;* o coadă bazată explicit, respectiv implicit, pe listă simplu înlănţuită, cu două capete.

Adaptorul *priority_queue*

Coada cu priorităţi se implementează prin *vector* (implicit) sau prin *deque*. Constructorul are în descriere tipul stocat, containerul de implementare şi un obiect funcţie, care lucrează drept comparator; ultimii doi parametri au şi valori implicite, *std::vector<int>* pentru containerul adaptat, respectiv *std::less<int>* pentru comparator.

Obiectele funcţie sunt structuri parametrizate prin *template*, derivate din clasa *binary_function*, ce conţin o supraîncărcare a operatorului funcţie, încât să redirecteze comparaţia spre operatorii relaţionali definiţi în clasa tipului cu care lucrează. Spre exemplu, definirea comparatorului *std::less<T>* în fişierul header <functional> este următoarea:


```
template<class _Ty>
struct less : binary_function<_Ty, _Ty, bool>
{
        bool operator()(const _Ty& _X, const _Ty& _Y) const
                {return (_X < _Y); }
};
```

Programul de mai jos defineşte cinci cozi cu priorităţi:

- *coada_pri_vect*, folosind alocatorul de container implicit *vector* şi comparatorul implicit *less;*
- *pri_vect_crescator* şi *pri_vect_descrescator* – cu alocatori explicit de tip *vector*, dar cu comparatori diferiţi (priorităţi inverse);
- *pri_vect_descrescator* şi *pri_deque_crescator*– cu alocatori explicit de tip *deque* şi cu comparatori *less* , respectiv *greater.*

```
#include <iostream>
#include <functional>
#include <list>
#include <queue>
using std::cout;
void main()
{
std:: priority_queue<float> coada_pri_vect;
        // priority_queue ca adaptor implicit de vect
std::priority_queue< int, std::vector<int>, std::greater<int> >
                                                pri_vect_crescator;
std::priority_queue<int, std::vector<int>, std::less<int> >
                                                pri_vect_descrescator;
std::priority_queue< double,  std::deque<double>,  std::greater<double> >
                                                pri_deque_crescator;
std::priority_queue<int,        std::deque<int>,   std::less<int> >
                                              pri_deque_descrescator;
cout << "\n Vector: \n";
pri_vect_crescator.push(10);
pri_vect_crescator.push(30);
pri_vect_crescator.push(20);
while(!pri_vect_crescator.empty() )
        { cout << pri_vect_crescator.top()<< "  "; pri_vect_crescator.pop(); }
pri_vect_descrescator.push(10); pri_vect_descrescator.push(30);
pri_vect_descrescator.push(20);
while(!pri_vect_descrescator.empty() )
{ cout<< pri_vect_descrescator.top()<< "  "; pri_vect_descrescator.pop(); }
```

```
cout << "\n Deque: \n";
pri_deque_crescator.push(10);
pri_deque_crescator.push(30);
pri_deque_crescator.push(20);
cout << "\n coada cu prioritati are lungimea "<<
                                   pri_deque_crescator.size()<< "\n";
while(!pri_deque_crescator.empty() )
 { cout << pri_deque_crescator.top()<< " "; pri_deque_crescator.pop(); }
pri_deque_descrescator.push(10);
pri_deque_descrescator.push(30);
pri_deque_descrescator.push(20);
while(!pri_deque_descrescator.empty() )
 {
        cout<< pri_deque_descrescator.top()<< " ";
        pri_deque_descrescator.pop();
 }
}
```

Indiferent de ordinea inserărilor, coada cu priorităţi păstrează elementele sortate conform comparatorului asociat, lucru constatat la afişarea rezultatelor:

Vector:
10 20 30 30 20 10

Deque:
coada cu prioritati are lungimea 3
10 20 30 30 20 10

Toate cele trei adaptoare de container au funcţiile membre de bază definite *inline*, astfel încât să se evite apelul în cascadă a două funcţii, cea din adaptor, care la rândul ei să apeleze pe cea din containerul de bază; primul apel va fi aşadar totdeauna înlocuit cu codul generat de apel.

8.5 Iteratori

Avantajele utilizării iteratorilor pot fi sintetizate astfel:
- introduc un nivel de indirectare, permiţând generalizări şi abstractizări;
- permit manipularea unitară a unui grup de obiecte dintr-un container;

- facilitează scrierea de cod independent de structura container aleasă, astfel încât schimbarea tipului containerului să nu oblige la rescrierea programului.

Pentru o mai bună înţelegere a conceptului de *iterator*, vom construi un exemplu de şablon de clasă container, pentru care vom defini şi un iterator. În acest sens, se va defini şablonul clasei fişier, tipul articolului fiind generic, iar accesul secvenţial. Fişierul este *văzut* ca un container de articole. S-a observat din exemplele anterioare, când am folosit şabloanele claselor listă şi vector că iteratorii se definesc în concordanţă cu clasa container folosită (*vector<int>::iterator it;* sau *list<double>::iterator it;*) şi au fost utilizaţi la traversarea stucturii de date.

Această modalitate unitară de parcurgere a elementelor unui container ţine de conceptul de programare generică. Ne putem aminti că în biblioteca standard C, conceptul de programare generică era implementat cu ajutorul pointerilor generici (*void **) şi prin furnizarea unor secvenţe de cod la momentul apelului cu ajutorul pointerilor la funcţii. De exemplu, funcţia de sortare a elementelor unui vector, numită *qsort*, are prototipul:

*void qsort(void *, size_t, size_t, int (__cdecl *)(const void *, const void *));*

Funcţia primeşte ca parametri:
- vectorul de sortat, pentru a nu depinde de tipul elementelor, s-a transmis prin intermediul unui pointer la void;
- numărul de elemente ale vectorului;
- marimea unui element în baiţi;
- un pointer la o funcţie care precizează sensul sortării (ascendent / descendent).

Revenind la problema noastră, putem observa că obiectul iterator joacă rol de pointer generic, deoarece prin intermediul lui se referă un element din colecţie; se justifică această afirmaţie şi prin aceea că în clasa iterator se supraîncarcă operatorii specifici aritmeticii de pointeri cum ar fi * pentru obţinerea elementului referit de iterator şi ++ pentru incrementare (cu sensul de trecere la următorul element din colecţie). Se poate deduce de aici necesitatea definirii clasei iterator în funcţie de structura de date pentru care se aplică; trecerea la următorul element se realizează în mod diferit, la vector faţă de listă.

Pentru a construi şablonul clasei fişier cât mai fidel implementării structurilor de date în STL, se vor defini metodele:
- *push_back* pentru a adăuga un articol în fişier;

- *begin* pentru a returna un iterator care să refere primul articol din fişier;
- *end* pentru returnarea unui iterator care să localizeze sfârşitul de fişier;

Tot în şablonul clasei fişier se va defini şablonul clasei iterator (clasă inclusă), care va conţine metode pentru supraîncărcarea operatorilor:

- * pentru returnarea articolului referit de iterator;
- ++ pentru trecerea la următorul articol;
- != pentru compararea a doi iteratori, folosit în construcţia *cât timp nu e sfârşit de fişier.*

Şablonul clasei fişier, care include şi şablonul clasei iterator, este:

```
#include <stdio.h>
#include <iostream.h>
#include <process.h>

#define SCRIERE 0
#define CITIRE  1

template <typename T>
class fisier
{
        FILE *pf;
        int md;
public:
        class iterator
        {
                friend fisier;
                FILE *p_f;
                int m,eof;
                T art;
        public:
                iterator(FILE *p_fis,int k):p_f(p_fis),m(k) { }
                iterator(int p=0):eof(p) { }
                T operator*() { return art;}
                void operator++(int) { eof=fread(&art,sizeof(T),1,p_f); }
                int operator!=(iterator& i) { return eof!=i.eof; }
        };
        fisier(char *,int=SCRIERE);
        void push_back(T a) { if(md==SCRIERE) fwrite(&a,sizeof(a),1,pf); }
        iterator begin();
        iterator end() { return iterator();        }
        ~fisier() { fclose(pf); }
};
```



```
template <typename T>
fisier<T>::fisier(char *s,int mod):md(mod)
{
        switch(md)
        {
        case SCRIERE: pf=fopen(s,"wb"); break;
        case CITIRE:  pf=fopen(s,"rb");    break;
        default:  cout<<"\n Mod NECUNOSCUT de deschidere !!!!";
        }
        if(!pf)  {  cout<<"\n Fisierul nu s-a deschis!!!!";  exit(1); }
}

template <typename T>
fisier<T>::iterator fisier<T>::begin()
{
        rewind(pf);
        iterator tmp(pf,md);
        tmp.eof=fread(&tmp.art,sizeof(T),1,pf);
        return tmp;
}
```

Pentru a înţelege mai bine codul sursă vom face urmatoarele precizări:

- constructorul clasei fişier are ca scop deschiderea fişierului în modul indicat;
- destructorul realizează închiderea fişierului;
- clasa *iterator* este inclusă în clasa *fisier* (iterator de fisier) şi are doi constructori:
  - unul pentru un iterator operaţional, care face legătura cu clasa *fişier* pentru care a fost definit;
  - altul pentru un iterator deocamdată invalid, iniţializat aici cu sfârşitul de fişier;

Într-un program principal s-a folosit acest şablon pentru a construi un fişier ce conţine articole de tip întreg (*int*), iar apoi articolele au fost afişate folosindu-se un iterator.

```
void main()
{
        {
                fisier<int> fi("fis_i.dat");
                fi.push_back(10);  fi.push_back(50);  fi.push_back(31);
        }
        {
                fisier<int> fi("fis_i.dat",CITIRE);
```

```
            fisier<int>::iterator it;
            for(it=fi.begin(); it!=fi.end(); it++) cout<<*it<<endl;
      }
}
```

Se poate observa maniera de exploatare a fişierului care este similară cu maniera de folosire a vectorului sau listei din STL.

Pentru clasele definite în STL ce modelează structuri de date, iteratorii au capabilităţi diferite în funcţie de operaţiile permise pe respectiva structură de date. În continuare prezentăm câteva caracteristici ale iteratorilor, precum şi modalităţile de utilizare.

În diferiţi algoritmi este necesară parcurgerea elementelor colecţiei atât într-un sens cât şi în celălalt, adică iteratorul să fie *bidirecţional*. Acest lucru este posibil prin supraîncărcarea şi a operatorului de decrementare (--) în clasa *iterator*.

Ca exemplu, vom construi o listă (*l2*) având elementele listei *l1*, dar în ordine inversă, după care vom afişa elementele listei *l2*.

```
list<double> l1, l2(30);
l1.push_back(45.67); l1.push_back(105.19);
l1.push_back(83.32); l1.push_back(67.67);
list<double>::iterator itl1,itl2;
for(itl1=l1.begin(),itl2=l2.end(),itl2--; itl1!=l1.end(); ) *itl2-- = *itl1++;
for(itl2++; itl2!=l2.end(); itl2++) cout<<*itl2<<"  ";
```

Pentru accesarea unui anumit element din colecţie, la un iterator se poate aduna sau scădea un întreg, rezultând tot un iterator, astfel:

it+n → va indica al *n*-lea element după cel referit de *it*;

it-n → va indica al *n*-lea element înaintea celui referit prin *it*;

unde:

it – reprezintă un iterator;

n – reprezintă un întreg.

Ca exemplu, se vor afişa doar primele *m* elemente ale unui vector:

```
int m;
vector<double> c;
vector<double>::iterator iti,itf;
c.push_back(45.67);  c.push_back(105.19);
c.push_back(83.32);  c.push_back(67.67);
cout<<"\n Cite elemente afisati???";      cin>>m;
if(m<=c.size())
        for(iti=c.begin(),itf=iti+m; iti!=itf; iti++) cout<<*iti<<"  ";
else    cout<<"\n Vectorul are mai putine elemente!!!";
```


Iteratori predefiniţi

STL furnizează şi iteratori predefiniţi. Pentru folosirea lor, trebuie să se includă fişierul header *iterator*.

❶ *ostream_iterator* – este un iterator de ieşire şi conectează un flux de ieşire la un iterator; un iterator este numit de ieşire dacă elementul din colecţie referit de el se poate doar consulta. Un astfel de obiect iterator nu se mai defineşte în concordanţă cu un şablon container. La definirea unui obiect de tip *ostream_iterator* trebuie să se precizeze, pentru şablon, tipul elementului din colecţia de date, iar ca parametru al constructorului se va furniza fluxul de ieşire.

De exemplu, în declaraţia:

```
ostream_iterator<int> os_it(cout,"   ");
```

se observă că:

- tipul elementelor din colecţie este *int*;
- *cout* – defineşte ca flux de ieşire monitorul;
- "   " – este o constantă şir de caractere care se va trimite în flux după afişarea unui element.

O expresie de genul:

```
*os_it=173;
```

determină afişarea pe monitor a valorii 173 urmată de un spaţiu, echivalentul construcţiei:

```
cout<<173<< "   ";
```

Ca exemplu, se va scrie un program care construieşte un vector cu elemente de tip *float*, afişate apoi utilizându-se un iterator de tip *ostream_iterator*:

```
#include <iostream>
#include <vector>
#include <iterator>
using namespace std;
void main()
{
      vector<float> v;
      v.push_back(10.9); v.push_back(15.34); v.push_back(11.98);
      ostream_iterator<float> os_it(cout,"  ");
```

```
        vector<float>::iterator it;
        for(it=v.begin();it!=v.end();it++) *os_it=*it;
}
```

Construcţia *vector<float>::iterator it;* realizează declararea unui iterator de elemente de vector de *float*; el se utilizează pentru a referi un element al vectorului, acesta urmând a fi afişat prin intermediul iteratorului *os_it* folosind expresia: **os_it=*it;*

❷ *istream_iterator* – este un şablon similar cu *ostream_iterator*, deosebirea esenţială fiind că acesta se conectează la un flux de intrare. Este un iterator de intrare, în sensul că permite modificarea elementului referit de el. La definirea unui obiect de tip *istream_iterator* trebuie să se precizeze, pentru şablon, tipul elementului din colecţia de date, iar ca parametru al constructorului se va furniza fluxul de intrare.

Din declaraţia:

istream_iterator<int> is_it(cin);

se observă că:

- tipul elementelor din colecţie este *int*;
- *cin* – defineşte ca flux de intrare tastatura;

Apelul acestui constructor determină citirea din flux a unui element, în cazul nostru de la tastatură. Obţinerea elementului se face cu ajutorul operatorului * care este supraîncărcat în clasa *istream_iterator* şi care returnează elementul citit:

```
int i=*is_it;
cout<<"\n i="<<i;
```

Pentru a mai citi din flux şi alte valori, se utilizează operatorul ++, deja supraîncărcat şi el în clasa *istream_iterator*.

Se va exemplifica utilizarea clasei *istream_iterator* pentru a citi de la tastatură elementele care se vor insera într-o coadă, apoi acestea se vor afişa folosindu-se un iterator de tipul *ostream_iterator*.

```
#include <iostream>
#include <queue>
#include <iterator>

using namespace std;

void main()
{
    queue<int> q;
    istream_iterator<int> is_it(cin);
```



```
    while(*is_it) {  q.push(*is_it);  is_it++;  }
    ostream_iterator<float> os_it(cout,"\n");
    while(!q.empty()) {  *os_it=q.front();  q.pop();  }
}
```

Observaţii:

- pentru lucru cu coada s-a folosit şablonul clasei *queue*;
- inserarea unui element în coadă s-a făcut apelând metoda *push()*;
- se introduc elemente în coadă cât timp întregul citit de la tastatură este diferit de 0;
- extragerea unui element din coadă s-a făcut în paşii:
  - localizarea elementului apelând metoda *front()*;
  - extragerea lui din coada cu metoda *pop()*;
- metoda *empty* s-a folosit pentru a testa dacă structura de coadă este vidă.

❸ *reverse_iterator* – este iteratorul invers, folosit pentru a parcurge elementele unei colecţii în ordine inversă, după o sintaxă similară traversării în ordine normală. Acest iterator se defineşte în legătură cu un şablon de clasă container. Pentru a-l folosi trebuie cunoscut că:

- metoda *rbegin*() aplicată unui obiect container returnează un iterator invers, care referă locaţia ulterioară ultimului element din colecţie, aşa cum se obţine apelând metoda *end*();
- metoda *rend*() returnează un iterator invers care referă locaţia primului element din colecţie, similară din acest punct de vedere cu metoda *begin*();
- operatorul ++ aplicat unui iterator invers determină în fapt decrementarea iteratorului, adică referirea unui element anterior celui curent.

Ca exemplu, se vor afişa, în ordine inversă, elementele unui vector folosind un iterator invers.

```
#include <iostream>
#include <vector>
#include <iterator>

using namespace std;

void main()
{
vector<int> v;
v.push_back(34); v.push_back(67);
v.push_back(914); v.push_back(13);
```

```
vector<int>::reverse_iterator r_it;
for(r_it=v.rbegin(); r_it!=v.rend(); r_it++) cout<<*r_it<<"  ";
}
```

❹ *insert_iterator* – defineşte un iterator specializat pentru a realiza inserări de elemente în colecţii de date. Acest iterator are două forme specializate:

- *back_insert_iterator* – pentru inserare de elemente la sfârşitul colecţiilor de date;
- *front_insert_iterator* – pentru inserare de elemente la începutul colecţiilor de date;

Ca parametru pentru aceste şabloane se va furniza tipul containerului în care se vor insera elemente. Constructorul clasei *back_insert_iterator* va primi ca parametru obiectul container în care se vor insera elementele:

```
vector<int> v;
back_insert_iterator< vector<int> > ins_it(v);
```

Pentru inserarea propriu-zisă de elemente se va folosi expresia: **ins_it=45;* dacă se doreşte adăugarea elementului 45 la vectorul *v* prin intermediul iteratorului *ins_it*.

Iteratorul *front_insert_iterator* se utilizează în mod similar doar că elementul se va insera la începutul colecţiei.

Aceşti iteratori nu pot fi folosiţi pentru orice clasă container ci doar, în concordanţă cu containerele care permit realizarea facilă a unor asemenea operaţii. Spre exemplu, într-o listă inserarea la început sau la sfârşit este o operaţie uzuală, însă pentru un vector, operaţia de inserare la început are o complexitate mai mare.

Forma *insert_iterator* are un caracter mai general şi poate fi folosită în orice condiţii, pentru orice container. Acest şablon are ca parametru clasa container în care se vor insera elementele, iar constructorul primeşte două argumente: obiectul container în care se vor insera elementele şi un iterator al containerului, care indică locul unde se vor insera elementele:

```
list<int> l;
insert_iterator< list<int> > ins_it(l, l.end());
```

Ca exemplu, se va scrie programul care construieşte o listă prin inserare de elemente la sfârşitul ei, utilizând un iterator de inserare, apoi elementele vor fi afişate:

```
#include <iostream>
#include <list>
#include <iterator>
```



```
using namespace std;
void main()
{
    list<int> l;
    insert_iterator< list<int> > ins_it(l,l.end());
    *ins_it=45; *ins_it=745; *ins_it=13; *ins_it=59;
    list<int>::iterator it;
    cout<<"\n Elementele listei sunt:";
    for(it=l.begin(); it!=l.end(); it++) cout<<*it<<"  ";
}
```

8.6 Algoritmi

La începutul acestui capitol s-a precizat faptul că biblioteca de şabloane (STL) conţine şi implementări de algoritmi. Până acum algoritmii au fost *vizibili* prin intermediul metodelor claselor container. Există însă şi funcţii independente care se folosesc pentru a realiza anumite prelucrări pe mai multe tipuri de containere de date. Folosirea lor implică, de cele mai multe ori, includerea fişierului *algorithm.*

Aceste funcţii au o maximă generalitate în sensul că pot prelucra elementele mai multor clase container din STL. Generalitatea este asigurată în special prin transmiterea iteratorilor ca parametri în aceste funcţii. Tot cu ajutorul iteratorilor se defineşte şi un interval care conţine elementele din colecţie pentru care se aplică algoritmul respectiv.

Dintre cele mai importante funcţii menţionăm:

❶ *copy* – care realizează copierea datelor dintr-un container în altul.

De exemplu, dacă se doreşte a se copia într-un container elementele unui masiv, secvenţa este:

```
int a[ ]={10,5,78,33};
list<int> l(30);
copy (a, a+sizeof(a)/sizeof(int), l.begin());
```

Se observă că destinaţia este indicată printr-un iterator al containerului în care se vor copia elementele: *l.begin().* Trebuie de subliniat de asemenea faptul că operaţia de copiere este diferită de cea de inserare, deoarece la copierea unui element nu se face şi alocarea memoriei necesare lui. După

cum se observă din secvenţa prezentată, copierea s-a făcut după ce lista a fost declarată ca având 30 de elemente: *list<int> l(30);*

Pentru afişarea pe monitor a elementelor unui container se poate folosi funcţia *copy* ca în programul:

```
#include <iostream>
#include <vector>
#include <iterator>

using namespace std;

void main()
{
        vector<int> v;
        v.push_back(45); v.push_back(67); v.push_back(32);
        ostream_iterator<int> os_it(cout," ");
        copy(v.begin(), v.end(), os_it);
}
```

Primi doi parametri ai funcţiei *copy* indică câte elemente din containerul vector *v* vor fi transferate la destinaţie, care în acest caz este un iterator de tip *ostream_iterator* conectat la monitor (*cout*); în cazul nostru au fost transferate toate elementele colecţiei *v* (*v.begin() → v.end()*).

❷ *for_each* – este o funcţie care prelucrează fiecare element al colecţiei. Modul în care se face prelucrarea se defineşte prin construirea unei funcţii independente care va fi trimisă ca parametru funcţiei *for_each*, prin intermediul unui pointer la funcţie.

Ca exemplu, se vor afişa elementele unui container de tip *vector* folosindu-se funcţia *for_each*. Afişarea propriu-zisă a unui element din container s-a efectuat în funcţia independentă *afis*, care primeşte ca parametru un întreg (elementul din container).

```
#include <iostream.h>
#include <vector>
#include <algorithm>

using namespace std;

void afis(int k) { cout<<k<<endl;  }

void main()
{
        vector<int> v;
        v.push_back(10); v.push_back(15); v.push_back(98);
        for_each(v.begin(),v.end(),afis);
}
```


Se observă că primi doi parametri ai funcţiei *for_each* sunt iteratorii care specifică câte elemente din container vor fi prelucrate de funcţia *afis*; în cazul nostru se trimit spre prelucrare toate elementele (*v.begin() → v.end()*).

❸ *sort* – defineşte o funcţie care sortează elementele unui container; sensul sortării se precizează printr-un pointer la o funcţie ce are ca argumente două variabile de tipul elementelor containerului şi returnează un boolean; dacă valoarea returnată este FALSE, atunci elementele se interschimbă.

Ca exemplu, se va scrie programul care sortează crescător elementele unui container *vector* de întregi:

```
#include <iostream.h>
#include <vector>
#include <algorithm>

using namespace std;

bool comp(int k1, int k2) { return k1<k2; }

void main()
{
        vector<int> v;
        v.push_back(10); v.push_back(150);
        v.push_back(98); v.push_back(67);
        sort(v.begin(),v.end(),comp);
        vector<int>::iterator it;
        for(it=v.begin(); it!=v.end(); it++) cout<<*it<<" ";
}
```

Tipurile generice din şabloanele de clase din STL pot fi substituite şi cu tipuri abstracte de date, adică tipuri definite prin intermediul claselor.

Vom construi clasa *persoana* care va conţine ca date membre numele şi prenumele persoanei (*np*) şi salariul (*sal*). Se vor defini funcţii membre după cum urmează:

- constructor care să încarce date în obiectul persoana, din variabile elementare;
- supraîncărcarea operatorului < care returnează adevărat dacă o persoană are salariul mai mic decât o altă persoană;
- supraîncărcarea operatorului << pentru afişarea unei persoane (numele şi salariul).

```
class persoana
{
        char np[30];
        int sal;
```

```
public:
        persoana(char *sir="Persoana", int s=0):sal(s)  {  strcpy(np,sir);  }
        bool operator<(persoana& p) { return sal<p.sal; }
        friend ostream& operator<<(ostream& os, persoana& p)
        {
                os<<p.np<<"  "<<p.sal;
                return os;
        }
};
```

Se va scrie programul care construieşte un container de tip *vector* conţinând informaţii despre persoane, el va fi sortat crescător în ordinea salariilor persoanelor, adică elementele vor fi afişate pe display.

```
using namespace std;
bool comp(persoana& k1, persoana& k2) { return k1<k2; }
void main()
{
        vector<persoana> v;
        v.push_back(persoana());
        v.push_back(persoana("Vasile",150));
        v.push_back(persoana("Ionescu",90));
        v.push_back(persoana("Bogdan",67));
        sort(v.begin(),v.end(),comp);
        vector<persoana>::iterator it;
        for(it=v.begin();it!=v.end();it++) cout<<*it<<"\n";
}
```

Este esenţial pentru buna funcţionare a programului ca în clasa *persoana* să se supraîncarce operatorul < necesar funcţiei *comp*, ce dă sensul sortării şi operatorul <<, în vederea afişării unui obiect de tip *persoana*.

❹ *find* – este o funcţie care caută un element într-o colecţie şi returnează un iterator, care referă acel element (prima lui apariţie), în caz că există, altfel un iterator ce marchează sfârşitul colecţiei (egal ca valoare cu *container.end()*).

Ca exemplu, să se scrie programul care afişează pentru un container de tip vector acele elemente care sunt mai mari sau egale cu o anumită valoare (prag), doar dacă valoarea dată ca prag există şi în colecţie.

```
#include <iostream.h>
#include <vector>
#include <algorithm>
using namespace std;
```



```
bool comp(int k1, int k2)  { return k1<k2;  }
void main()
{
        vector<int> v;
        int k;
        cout<<"\n Elementul de cautat:"; cin>>k;
        v.push_back(10); v.push_back(150);
        v.push_back(98); v.push_back(67);
        sort(v.begin(),v.end(),comp);
        vector<int>::iterator it;
        it=find(v.begin(),v.end(),k);
        if(it==v.end() ) cerr<<"\n !!!Elementul "<<k<<" nu exista!!";
        else for(; it!=v.end(); it++) cout<<*it<<"  ";
}
```

Se observă că:

- vectorul a fost mai întâi sortat crescător pentru a ne asigura că toate elementele ce succed elementul referit de iteratorul returnat de funcţia *find*(), sunt mai mari ca el;
- funcţia *find* are ca ultim parametru valoarea de căutat (*k*);
- dacă nu s-a găsit în colecţia *v* nici un element având valoarea egală cu a elementului de căutat (*k*) se returnează iteratorul ce marchează sfârşitul colecţiei (egal cu *v.end()*).

Pentru o mai mare generalitate, funcţia de căutare a fost implementată în mai multe variante; de reţinut varianta *find_if* care primeşte un pointer la o funcţie independentă în locul valorii de căutat de la funcţia *find*. Prin intermediul acestei funcţii se defineşte condiţia de căutare, prototipul ei este de forma:

bool conditie(TIP);

deci, returnează adevărat sau fals şi primeşte ca parametru un element al colecţiei. In caz că funcţia *condiţie* returnează adevărat înseamnă că procesul de căutare se opreşte şi funcţia *find_if* returnează un iterator ce referă elementul respectiv, altfel returnează iteratorul ce marchează sfârşitul colecţiei.

Dacă se foloseşte pentru căutare funcţia *find_if*, programul anterior poate fi rescris astfel:

```
#include <iostream>
#include <vector>
#include <algorithm>
```

```
using namespace std;
int k;
bool comp(int k1, int k2) { return k1<k2; }
bool conditie(int t) { return k==t; }
void main()
{
        vector<int> v;
        vector<int>::iterator it;
        ostream_iterator<int> os_it(cout,"  ");
        cout<<"\n Elementul de cautat:"; cin>>k;
        v.push_back(10); v.push_back(150);
        v.push_back(98); v.push_back(67);
        sort(v.begin(),v.end(),comp);
        it=find_if(v.begin(),v.end(),conditie);
        if(it==v.end() ) cerr<<"\n !!!Elementul "<<k<<" nu exista!!";
        else copy(it,v.end(),os_it);
}
```

❺ *transform* – este o funcţie cu caracter mai general şi are ca obiectiv prelucrarea elementelor dintr-un container (sursă). Elementele care rezută din prelucrare vor fi stocate într-un alt container (destinaţie).

Transformarea propriu-zisă a datelor se indică prin intermediul unei funcţii independente care primeşte ca parametru un argument de tipul elementelor containerului şi returnează o valoare de tip similar elementelor containerului destinaţie.

De exemplu, să se scrie programul care afişează modulul elementelor unui container de tip listă.

```
#include <iostream>
#include <list>
#include <algorithm>
using namespace std;
void main()
{
        list<int> x;
        ostream_iterator<int> os_it(cout,"  ");
        x.push_back(-10);
        x.push_back(150);
        x.push_back(-98);
        transform(x.begin(),x.end(), os_it, abs);
}
```


Observaţii:

- *os_it* – este un iterator ce referă elemente din containerul destinaţie;
- *abs* – este o funcţie de bibliotecă care returnează modulul unui număr primit ca parametru.

Această funcţie mai are o formă care implică încă un container în sensul că transformă datele provenind din două containere sursă, rezultatul fiind trimis într-un alt container, destinaţie. Prelucrarea se face prin intermediul unei funcţii independente care primeşte două argumente, primul de tipul elementelor primului container sursă, al doilea de tipul elementelor celuilalt container sursă şi returnează o valoare având tipul elementelor containerului destinaţie.

Ca exemplu, vom scrie programul care înmulţeşte câte două elemente a doi vectori:

$$z_i = x_i * y_i,\ i=\overline{1,n}$$

unde: *x, y, z* sunt obiecte colecţie de tip *vector*.

```
#include <iostream>
#include <vector>
#include <algorithm>
using namespace std;
double mul(int k1, double k2)
        {
                return k1*k2;
        }
void main()
{
        vector<int> x;
        vector<double> y, z(3);
        ostream_iterator<double> os_it(cout,"  ");
        x.push_back(10);  x.push_back(150); x.push_back(98);
        y.push_back(7.5);  y.push_back(1.3);  y.push_back(6.7);
        transform(x.begin(),x.end(),y.begin(),z.begin(),mul);
        cout<<"\n Rezultatul:\n";
        copy(z.begin(),z.end(),os_it);
}
```

Pentru a înţelege mai bine cum funcţionează funcţia *transform* în acest caz, trebuie subliniat că:

- *x* – este primul container sursă şi primi doi parametri ai funcţiei *transform* precizează elementele din colecţia sursă *x* care urmează a fi prelucrate, adică toate (*v.begin()* → *v.end()*);
- *y* – este al doilea container sursă şi prin iteratorul *y.begin()* se menţionează că vor fi prelucrate elementele din *y*, în ordine, începând cu primul; numărul de elemente prelucrate este automat identic cu numărul de elemente prelucrate din primul container sursă (*x*);
- *z* – este containerul destinaţie, adică cel în care se vor stoca elementele aşa cum rezultă ele din prelucrarea efectuată de funcţia independentă *mul*; în containerul destinaţie, elementele vor fi stocate începând cu prima poziţie, fapt indicat de iteratorul *z.begin()*, trimis ca parametru funcţiei *transform*;
- *mul* – este funcţia independentă ce realizează prelucrarea elementelor.

În biblioteca STL există mult mai multe funcţii care efectuează prelucrări asupra colecţiilor de date, care se utilizează într-o maniera similară celei prezentate şi pe care le puteţi afla consultând HELP-ul mediului de programare C++.

În final vă vom prezenta câteva aplicaţii practice ce implică folosirea unor şabloane de clase.

8.7 Aplicaţii

❶ Traversarea nerecursivă, a unui arbore binar în inordine (**S**tânga, **R**ădăcină, **D**reapta - SRD) pentru afişare.

Se cunoaşte că pentru a traversa nerecursiv un arbore binar este necesară pentru memorarea adreselor de revenire o structură de date auxiliară, de tip stivă. Pentru a nu mai defini structura de stivă şi operaţiile sale, se va recurge la folosirea şablonului *stack* din STL, care implementează această structură de date.

```
#include <iostream.h>
#include <iomanip.h>
#include <stack>

using namespace std;
```



```
// structura nodului pentru arborele binar
struct arbbin
{
 int ut;
 arbbin *ss,*sd;
 arbbin(int k, arbbin *s=NULL, arbbin *d=NULL) :  ut(k), ss(s), sd(d)
                { }
};
// functia de afisare a unui intreg
void afis(int k)
        {
                cout<<setw(7)<<k;
        }
// functia de traversare nerecursiva a unui arbore binar in inordine
void trav_inord(arbbin *r, void (*pf)(int))
{
  stack<arbbin*> s;
  while( r || !s.empty())
        {
                while(r)
                        {
                                s.push(r);
                                r=r->ss;
                        }
                r=s.top();
                s.pop();
                pf(r->ut);  // apelul functiei de prelucrare
                r=r->sd;
        }
}
void main()
{
        // construire arbore binar
        arbbin *rad = new arbbin(50,
                                new arbbin(23,
                                        new arbbin(17, NULL, NULL),
                                        new arbbin(40,
                                                NULL,
                                                new arbbin(45,NULL,NULL))),
                                new arbbin(70, NULL, NULL));
        // traversare arbore in vederea afisarii
        trav_inord(rad,afis);
}
```

Se observă că funcția *trav_inord* realizează traversarea arborelui binar în inordine (SRD) și primește ca parametri rădăcina arborelui și funcția independentă care prelucrează informația utilă din nod prin intermediul unui pointer la funcție; în cazul nostru prelucrarea presupune afișarea informației utile. In această funcție s-a folosit șablonul structurii de stiva (*stack*) având ca tip al elementelor, tipul nodului arborelui binar (*arbbin*).

Metodele care s-au folosit sunt:

- *empty* – care verifică dacă stiva este vidă;
- *push* – pentru inserarea unui element în stivă;
- *top* – metodă care returnează elementul din vârful stivei;
- *pop* – metodă care elimină elementul din vârful stivei;

❷ Determinarea cuvintelor distincte dintr-un text și a frecvențelor lor de apariție.

În vederea rezolvării acestei probleme vom folosi containerul asociativ *map*, considerând cuvântul ca fiind cheia, iar valoarea asociată este un întreg ce reprezintă frecvența sa de apariție; un astfel de container se declară în forma:

map <string, int> f;

Un element se definește prin intermediul unei clase pereche (*pair*) în forma:

pair <string, int> element;

Programul care rezolvă problema enunțată pornește de la ipotezele că:

- fișierul text pentru care se vor determina cuvintele distincte și frecvențele lor de apariție a fost deja creat;
- un cuvânt este un grup compact de caractere delimitat în text de separatorii: SPAȚIU, ENTER, ;, , ,TAB, ‘, “,(,),.

```
#include <iostream>
#include <fstream>
#include <iomanip>
#include <map>
#include <string>
using namespace std;
typedef pair<string, int> element;
```



```
void main(int argc, char *argv[])
{
        if(argc!=2)
            {
                    cerr<<"\n !! Numar incorect de argumente!!!";
                    return;
            }
        ifstream fin(argv[1],ios_base::in);
        if(!fin.is_open())
            {
                    cerr<<"\n Fisierul "<<argv[1]<<" inexistent!!!!";
                    return;
            }
        map<string, int> f;
        map<string, int>::iterator it;
        string linie;
        char *cuv,*sep=" ;:,.'\"()          \n";
        while(getline(fin,linie))
        {
                cuv=strtok((char*)linie.c_str(),sep);
                while(cuv)
                {
                        string t(cuv);
                        it=f.find(t);
                        if(it!=f.end())
                                (*it).second++;
                        else
                                f.insert(element(t,1));
                        cuv=strtok(NULL,sep);
                }
        }
        for(it=f.begin(); it!=f.end(); it++)
                cout<<"\n Cuvintul "<<setw(20)<<(*it).first<<
                                                " cu frecventa:"<<(*it).second;
}
```

Se observă că:

- numele fișierului de prelucrat se introduce ca argument al funcției *main*();
- s-a citit din fișier câte o linie (*getline(fin,linie);*) și s-au extras din ea cuvintele cu funcția *strtok()*;
- pentru a identifica dacă în mulțimea *f* mai există cuvântul s-a apelat metoda *find* a clasei *f* care caută un element în mulțime având ca argument valoarea cheii; în caz că a fost găsit cuvântul în colecție s-a

incrementat frecvenţa lui de apariţie *(*it).second++;* altfel se inserează cuvântul în colecţie având frecvenţa 1 *(f.insert(element(t,1));)*;
- s-au afişat cuvintele distincte cu frecvenţele lor de apariţie, adică toate elementele din colecţia de tip *map f;* folosindu-se iteratorul clasei *map* *(it)*.

IDENTIFICAREA TIPULUI LA MOMENTUL EXECUŢIEI (RTTI - Run-Time Type Identification)

- **Cadrul general**
- **Operatorul *typeid***
- **Operatorul *dynamic_cast***

9.1 Cadrul general

Aşa cum s-a văzut, la derivarea pe mai multe niveluri un pointer de clasă de bază, poate conține adresele a multor tipuri de obiecte derivate din ea; apare firesc, problema identificării tipului obiectului (de bază, sau de tipuri de obiecte derivate) referit la un moment dat printr-un pointer de bază. Aceasta necesitate apare deoarece, deşi metodele virtuale se adaptează automat la tipul pointat, există şi alte metode, nevirtuale, care nu ştiu cum să o facă ; în general, când derivăm, nu virtualizăm toate metodele moştenite, dând forme particulare de implementare.

De asemenea, funcțiile independente pot avea în prototip ca parametru un pointer la tipul de bază, dar pot fi apelate şi cu adrese de obiecte derivate; cum ştiu ele ce tip pointat au primit, pentru a-şi adapta prelucrările la tipul obiectului pe care lucrează ? Acestea sunt doar câteva exemple în care apare nevoia autoidentificării clasei la momentul execuției.

O primă formă de rezolvare ar fi includerea în clasă a unei metode *isA( )*, care să returneze un *id* de clasă, sau chiar numele clasei; această soluționare ridică însă probleme legate de:

- identificarea unică a clasei, printr-un întreg, citat într-un *enum*, sau printr-un text (numele clasei), lucru greu de asigurat, având în vedere că se lucrează cu multe clase, create de mai mulți programatori, la momente diferite de timp;
- asigurarea supraîncărcării metodei *isA( )* pe toată ierarhia derivării, pentru adaptare la fiecare context;
- rezolvarea ambiguităților apărute la moştenirile multiple, când vom avea mai multe metode *isA( )* moştenite.

O rezolvare mai elegantă oferă standardul de limbaj începând cu 1993, prin includerea unui mecanism RTTI - *Run-time type identification.*

Compilatorul Visual C++6.0, va include acest mecanism dacă indicați switch-ul /GR (în meniul *Project / Settings /* pagina *C/C++ /* categoria *Language C++*, bifați opțiunea *RTTI*).

Mecanismul RTTI include practic trei elemente noi de limbaj:

1. operatorul *typeid*, pentru extragerea informației de tip;

2. o structură, *class type_info*, returnată de operatorul typeid, după ce a fost completată cu informație suplimentară despre tip;
3. operatorul *dynamic_cast,* pentru testarea conversiilor dinamice de tip.

9.2 Operatorul *typeid*

Operatorul *typeid* primeşte un parametru (obiect, pointer sau referință) şi întoarce un obiect constant, global, de clasă *type_info;* acesta conține mai multe informații despre clasa primită ca parametru, printre care :

- *id* – ul clasei;
- o funcție, *name()*, care returnează numele în clar, al clasei ;
- supraîncărcări pentru operatorii == şi != ;
- funcția *before()* pentru a testa dacă o clasă se află înaintea alteia, în succesiunea de derivare.

Pentru a testa funcționalitatea operatorului *typeid()* vă propunem o ierahie de clase, obținută pornind de la o clasă de bază, *persoana*:

```
#include <typeinfo.h>
#include <string.h>
#include <iostream.h>
class persoana
{
        public:char nume[50];
                persoana( char *n= "Anonim")
                                        { strcpy(nume,n); }
                virtual ~persoana() { }
};
class student : public persoana
{
        public:
                float media;
                student(char *n, float m) : persoana(n), media(m) { }
};
class muncitor : public persoana
{
        public:
                long salariu;
```

```
                    muncitor(char *n, long s) : persoana(n), salariu(s) { }
};
class profesor : public persoana
{
        public:
          char disciplina[10];
          profesor(char *n, char *d) : persoana(n)
                                  { strcpy(disciplina,d); }
};
void main()
{
  muncitor m("Tanase V", 2500000); student s("Stancu A", 8.50);
  profesor pr( "Madgearu P", "Economie" );
  persoana p, *pp[ ] = { &p,&m,&s,&pr };
  for(int i=0; i<sizeof(pp)/sizeof(pp[0]); i++)
        cout << pp[i]->nume << " este din "
                        << typeid( *pp[ i ] ).name() << endl;
}
```

Programul de mai sus gestionează printr-un vector de pointeri de persoane, obiecte derivate (muncitori, profesori, studenți) și le identifică dinamic, după tip, afișând:

Anonim este din class persoana
Tanase V este din class muncitor
Stancu A este din class student
Madgearu P este din class profesor

Se observă că *typeid( )* primește în cazul nostru, obiecte (s-a extras conținutul de la adresa din *pp[i]*) și returnează obiecte *type_info*, cărora le invocă metoda *name()*, pentru a se identifica numele explicit al clasei obiectelor de intrare.

A fost nevoie de *clase polimorfice*, adică cu cel puțin o funcție virtuală (destructorul); ridicând atributul virtual, *typeid()* va răspunde că toate obiectele primite sunt de tip *class persoana*, adică aplică o *identificare statică*, bazată pe declarația de la compilare a vectorului de pointeri.

O secvență :

```
if ( typeid(p).before(typeid(s) ) ) cout << " p inaintea lui s ";
```

inclusă în programul anterior, va afișa *p inaintea lui s*, confirmând că un *student* e derivat din *persoana* și nu invers.

Secvența :


```
if (  typeid(100)==typeid(int)   ) cout << " 100 este de tip intreg";
```

demonstrează folosirea supraîncărcării *operator==()* în clasa *type_info*, precum și funcționarea operatorului pe tipurile de bază.

Operatorul *typeid( )* identifică corect chiar clasele definite și incluse în interiorul altei clase; în exemplul următor, clasa copil există doar în interiorul clasei persoana, astfel încât va fi identificată prin *class persoana::copil*, așa cum o afișează programul:

```
#include <typeinfo.h>
#include <iostream.h>
class persoana
{
        public:
                class copil { } * vect_copii;
                persoana() : vect_copii(new  copil [2]) { }
                ~persoana() { delete [ ] vect_copii; }
};
void main()
{
        persoana p;    cout << typeid(*p.vect_copii).name() << endl;
}
```

Folosit în clase template, operatorul *typeid( )* identifică corect numele unei clase instanțiate pe baza șablonului:

```
#include <typeinfo.h>
#include <iostream.h>
class persoana
{        char nume[10];          };
template <class T> class lista
{
        public:
            lista( ) { cout << "Constructor "<<typeid( *this).name( ); }
};
void main()
{
        lista<int> li;
        lista<persoana> lp;;
}
```

Rulat sub Visual C++ 6.0, constructorul de clasă va afișa:

Constructor class lista<int>

Constructor class lista<class persoana>

9.3 Operatorul *dynamic_cast*

Operatorul *dynamic_cast* rezolvă tot problema aflării tipului pointat de un pointer la un moment dat, știind că el poate referi obiecte de bază sau obiecte derivate, la rândul lor de mai multe tipuri; problema apare cu atât mai evidentă când pointerul este transmis ca parametru într-o funcție.

Maniera de rezolvare oferită prin *dynamic_cast* este următoarea: operatorul *încearcă* o conversie prin cast, la momentul execuției; dacă la capătul pointerului este un obiect de tipul citat în cast și conversia este acceptată, răspunde cu adresa lui, altfel răspunde cu *NULL*:

*T * pd = dynamic_cast <T*> (ps)*
T &rd = dynamic_cast <T &> (rs)

T este un tip ce va fi înlocuit de programator cu tipul bănuit a fi pointat și care este testat prin operator, iar *ps* și *pd* sunt pointeri sursă și destinație; în general, *ps* este numele unui pointer spre obiecte de clasă de bază, iar *pd* numele unui pointer spre obiecte de clasă derivată, doarece frecvent se testează dacă un pointer de bază conține adresă de obiect derivat sau de obiect de clasă de bază.

Downcasting-ul de pointeri (de la bază către derivat) nu este implicit, dar este legitim dacă *pb* conține adrese de obiect derivat:

```
#include <iostream.h>
class B {  public:  virtual ~B(){ } };
class D : public B {   };
void main()
{
  B* pb = new D;// un pointer de baza poate gestiona obiecte derivate
  D* pd ;
  pd= dynamic_cast<D*>(pb); // ok: pb pointa obiect D, ce poate fi
                              // gestionat prin pd
  if( pd==NULL )   cout <<"\n Eroare conv 1";
  else  cout <<"\n OK conv 1";
  delete pb;
  pb = new B;
```



```
  pd = dynamic_cast<D*>(pb) ;  //eroare: pb pointa obiect B, ce nu pot fi
                                // gestionat prin pd
  if( pd==NULL )  cout <<"\n Eroare conv 2";  else  cout <<"\n OK conv 2";
}
```

Programul afișează:

OK conv 1
Eroare conv 2

După cum este ușor de văzut din prototip, *dynamic_cast* lucrează și cu referințe; pentru referințe, lucrurile stau un pic mai delicat, deoarece nu se pot declara referințe decât dacă ele au fost încărcate corect de la început, dar nu se știe când conversia va reuși sau când ea va eșua!

Declarația trebuie așadar făcută într-un bloc *try* cu *catch( )*, pentru captarea eventualelor erori; când conversia eșuează, prin închiderea blocului, variabila referință este dezalocată, lucru cunoscut ca *declarare condiționată a unor variabile*:

```
#include <iostream.h>
class B { public: virtual ~B(){ } };
class D : public B {   };
void main()
{
        B b; D d;
        B &rb1=b, &rb2=d;
        try       { D &rd1= dynamic_cast<D&>(rb1);  } // Esec !
        catch(...) { cout << "\n Conv.1 invalida"; }
        try       { D &rd2= dynamic_cast<D&>(rb2);  } // Ok !
        catch(...) { cout << "\n Conv.2 invalida"; }
}
```

După cum se vede, *rb1* a fost încărcată din start cu referință de obiect de bază, astfel încât conversia dinamică în referință de obiect derivat va eșua. În schimb, referința *rb2* deși viza tot obiecte de bază, a fost încărcată cu referință de obiect derivat, astfel încât conversia ulterioară în referință de obiect derivat devine doar o simplă chestiune semantică. Chiar și în caz de succes, folosirea ulterioară a referinței e limitată la blocul de definire.

Mai trebuie observat că aveam nevoie de o clasă polimorfică, motiv pentru care am declarat o funcție virtuală (aici destructorul).

Ne putem pune întrebarea de ce *dynamic_cast* nu lucrează și pe obiecte, nu numai pe pointeri și referințe. Adevărul este că pe obiecte n-ar avea sens să ne întrebăm dacă o variabilă conține sau nu un anumit tip de

obiect, căci dacă o variabilă este de un anumit tip, doar acel tip îl poate conține.

Ar mai fi o observație interesantă de făcut : în ambele exemple de mai sus conversia este un *downcasting*, adică o conversie neuzuală, dinspre bază către derivat; conversia este totuşi legitimă când pointerul de bază conține adresă de obiect derivat; acest lucru ne confirmă că operatorul *dynamic_cast* a fost în principiu introdus pentru a distinge când un pointer de clasă de bază adresează obiecte derivate.

În sens invers (*upcasting*), conversia este oricum implicită, dar se poate face şi ea prin *dynamic_cast*:

```
#include <iostream.h>

class BB {   };
class B : public BB {   };
class D : public B {   };

void main()
{
  D d, * pd=&d;
  cout << "\n pd initial= "<< pd;
  B* pb = dynamic_cast<B*>(pd);
    // ok: B este clasa de baza imediata pentru D;
    // pb va pointa pe subobiectul B din continutul de la adresa pd
  cout << "\n pb prin dynamic_cast= "<< pb;
  pb = pd; cout << " acelasi cu pb din conversie implicita: " << pb << endl;

  BB* pbb = dynamic_cast<BB*>(pd);
    // ok: BB este baza bazei lui D
    // pbb va pointa sub_sub_obiectul BB din continutul de la adresa pd
}
```

Cum era şi firesc, *dynamic_cast* va sesiza şi el toate ambiguitățile introduse prin upcasting în cazul moştenirilor multiple din clase cu bază comună, precum şi eliminarea ambiguităților prin conversii în etape.

```
#include <iostream.h>
class BB {  public:  int x; virtual ~BB(){}  };
class B1 : public BB { };
class B2 : public BB { };
class D  :public B1, public B2 { };

void main()
{
      D* pd = new D;
      BB* pbb = dynamic_cast<BB*>(pd);
```



```
      if(!pbb) cout << "\n Ambiguitate la clasa BB";
      B1* pb1 = dynamic_cast<B1*>(pd);      // conversie în cascada
      if(pb1) cout << "\n Ok pasul 1 al conversiei";
      cout << "\n pb1: "<<pb1<< " pd = "<<pd;
      pbb = dynamic_cast<BB*>(pb1);
      if(pb1) cout << "\n Ok pasul 2 al conversiei. Am ajuns la BB";
      cout<< "\n pbb pe filiera 1 = " << pbb;
      B2* pb2 = dynamic_cast<B2*>(pd);      // conversie în cascada
      if(pb2) cout << "\n Ok pasul 1 al conversiei";
      cout << "\n pb2: "<<pb2<< " pd = "<<pd;
      pbb = dynamic_cast<BB*>(pb2);
      if(pb2) cout << "\n Ok pasul 2 al conversiei. Am ajuns la BB";
      cout<< "\n pbb pe filiera 2= " << pbb;
}
```

dynamic_cast schimbă şi adresa ca valoare şi interpretarea ei; deseori prin conversie se obține aceeaşi valoare a adresei pentru că subobiectul de bază e plasat la începutul obiectului derivat; acum însă, se poate vedea după adresa din *pbb*, că *pbb* va referi pe rând, câte unul din cele două subobiecte *BB*, conținute de obiectul derivat !

Eliminarea ambiguității în caz de moştenire multiplă pornind de la o bază comună se face prin derivarea virtuală a claselor *B1* şi *B2*. Operatorul *dynamic_cast* ne va confirma că prin derivare virtuală, facem ca *D* să conțină un singur sub-sub-obiect de tip *BB*; el ne permite în plus, identificarea adresei corecte a sub-sub-obiectului *BB*, iar *pbb* va putea primi direct adresa unui obiect derivat, fără ambiguități. Este de ajuns să derivăm sub forma :

```
class B1 :virtual public BB { };
class B2 : virtual public BB { };
```

iar programul va afişa aceeaşi adresă a sub- sub - obiectului *BB*, indiferent de filiera pe care se ajunge la el.

Operatorul *dynamic_cast* devine esențial, asigurând singurul mod prin care mai putem şti dacă într-un pointer de bază se află adresa unui obiect derivat (şi anume care, dintr-o ierarhie pe mai multe niveluri) sau adresă de obiect de bază.

Operatorul *dynamic_cast* este aşadar util pentru clasele polimorfice, când un pointer de bază poate conține adrese de mai multe tipuri derivate, dar se poate aplica şi în alte cazuri, după cum se poate testa uşor.

În majoritatea cazurilor, mecanismul *RTTI* este implementat prin includerea în tabela de funcții virtuale a unui pointer suplimentar; în cazul

operatorului *typeid()*, pointerul conduce la o funcție ce furnizează la rândul ei adresa unei structuri *type_info*.

În cazul operatorului *dynamic_cast*, o altă funcție de bibliotecă testează în plus, dacă destinația este de același tip cu sursa.

Lucrurile se complică în cazul derivării ierarhice pe mai multe niveluri, când trebuie invocat recursiv, același mecanism și pentru nivelurile precedente; acest lucru ne permite să identificăm când o clasă este derivată din alta, chiar când o clasă este bază a derivării, nu neapărat direct, ci pe un nivel anterior mai îndepărtat. Situația se complică și mai mult prin moșteniri multiple, când trebuie urmate în sus, mai multe trasee de identificare a tipului de proveniență.

Un lucru trebuie însă precizat, în concluzie: identificarea dinamică a tipului nu trebuie să înlocuiască virtualizarea, care își are rolul și performanțele ei; cu alte cuvinte, nu trebuie ca fiecare funcție să se întrebe cu ce tip de obiect lucrează în realitate și să-și particularizeze prelucrările, când acest lucru se poate face "automat", prin virtualizarea unor metode. Când însă clasa de bază a scris-o altcineva și nu cunoaștem care din metode au fost virtualizate, verificarea tipului prin *dynamic_cast* este o modalitatea convenabilă de asigurare a integrității tipurilor.

FIȘIERUL CA OBIECT

- **Fișierul în acces secvențial și direct**
- **Fișierul în acces indexat**

În acest capitol ne propunem să implementăm fişierul ca obiect dintr-o perspectivă diferită faţă de cea deja existentă în biblioteca standard C++. În capitolul 4 am prezentat clasele *ifstream*, *ofstream*, *fstream* care implementau fişierul ca obiect, dar accentul era pus pe tipul de fişier (binar sau text), pe formatarea datelor, pe transferul diferitelor entităţi informaţionale (bait, linie de text, bloc de memorie etc.), pe poziţionări etc. Acum ne propunem să implementăm fişierul ca obiect prin prisma accesului la unitatea logică de informaţie (articolul sau înregistrarea), acces care poate fi secvenţial, direct sau indexat.

10.1 Fişierul în acces secvenţial şi direct

Lucru cu fişiere presupune efectuarea unor operaţii bine precizate cum ar fi:

- deschiderea, respectiv închiderea;
- scrierea / citirea;
- test de fişier deschis sau sfârşit de fişier (controlul erorilor).

Pentru a asigura o maximă generalitate implementării se consideră că articolul este de tip generic deci, practic se vor defini şabloane de clase. Pentru început vom defini modul în care vrem să operăm asupra fişierelor urmând ca apoi să prezentăm implementarea propriu-zisă.

Indiferent de modul de acces impementat *deschiderea* fişierului se va face de către constructor iar *închiderea* lui va cădea în sarcina destructorului.

Pentru **accesul secvenţial** s-au supraîncărcat operatorii << şi >> în vederea realizării operaţiilor de scriere, respectiv citire în / din fişier. Am ales această variantă pentru că ea este deja consacrată, după cum am văzut la lucru cu stream-uri. *Scrierea* secvenţială a unui articol în fişier se va face printr-o expresie de forma: **f<<art;** în timp ce *citirea* unui articol se va face în forma **f>>art;** unde *f* este un obiect fişier, iar *art* este o variabilă de tipul articolului.

Accesul direct implică scrierea respectiv citirea unui articol la / de la o anumită poziţie în / din fişier. Masivul unidimensional (*vectorul*) este structura a cărei exploatare se face pornind de la poziţia ocupată de un element în cadrul ei. Prin comparaţie ne-am gândit ca accesul direct în fişier să-l realizăm manipulând fişierul ca pe un vector, sub forma:

- **f[i]=art;** pentru a *scrie* un articol (*art*) în fişierul *f* la poziţia *i*;
- **art=f[i];** pentru a citi un articolul *i* din fişierul *f* în variabila *art*.

Când am definit clasa *vector*, pentru a accesa un anumit element am supraîncărcat operatorul [ ]. Ca să putem consulta sau modifica elementul, funcţia care supraîncărca operatorul [ ] returna o referinţă la element respectiv. Astfel, o expresie de genul **v[i]=k;** modifica elementul de pe poziţia *i* din vectorul *v*, pe când o expresie de genul **k=v[i];** încărca variabila *k* cu valoarea elementului de pe poziţia *i* din vector. Cu alte cuvinte, obţinerea sau modificarea elementului se face în funcţie de locul pe care-l ocupă operandul *v[i]* într-o expresie (dacă este *lvaloare* atunci el va fi modificat).

În cazul fişierelor lucrurile nu sunt la fel de simple pentru că o expresie de genul f[i]=art; implică apelul unei funcţii de scriere în fişier, pe când expresia art=f[i]; determină apelul unei funcţii de citire din fişier. Se deduce clar că simpla supraîncărcare a operator [ ] în clasa fişier nu rezolvă pe deplin problema. Pentru rezolvarea acestei situaţii vom *privi* fişierul ca fiind o colecţie de articole, adică implementarea presupune definirea a două clase:

- clasa *fişier* care modelează fişierul în ansamblul lui;
- clasa *articol* care operează asupra entităţii logice de bază a fişierului care este articolul sau înregistrarea.

În figura 10.1 se pune în evidenţă relaţia dintre fişier şi articole, relaţie de tip *unu la mulţi*, în sensul că un fişier are mai multe articole.

Fig. 10.1 Legătura fişier articol

Modurile de deschidere a fişierelor s-au definit prin intermediul unor constante simbolice după cum urmează:

```
#define SCRIERE 1
#define CITIRE 2
#define CITIRE_SCRIERE 3
#define SCRIERE_CITIRE 4
#define ADD 5          // adaugare
```

şi se va lucra numai cu fişiere binare.

Articolul este de tip generic, denumit simbolic ART.

Şablonul clasei fişier este:

```
#include <stdio.h>
#include <process.h>
// anunta folosirea clasei articol
template <typename ART> class articol;

template <typename ART> class fisier
{
            friend articol<ART>;
      public:
            fisier(char *, int=SCRIERE);
            articol<ART> operator[] (long poz)
            {
                  fseek(pf,poz*sizeof(ART),SEEK_SET);
                  return articol<ART>(*this);
            }
            fisier& operator<<(ART a)
            {
                  if(pf && mod!=2)
                        fwrite(&a,sizeof(a),1,pf);
                  return *this;
            }
            fisier& operator>>(ART& a)
            {
                  if(pf && mod!=1 && mod!=5)
                        sf=fread(&a,sizeof(a),1,pf);
                  return *this;
            }
            int gata() { return !sf; }
            int e_deschis() { return pf ? 1 : 0; }
            ~fisier() {   if(pf) fclose (pf); }
      protected:
            FILE *pf;
            int sf,mod;
};

template<typename ART>
fisier<ART>::fisier(char *nume,int m):mod(m)
{
      switch(mod)
      {
            case SCRIERE:
                  pf=fopen(nume,"wb"); break;
            case CITIRE:
                  pf=fopen(nume,"rb"); break;
            case CITIRE_SCRIERE:
```



```
                  pf=fopen(nume,"r+b"); break;
            case SCRIERE_CITIRE:
                  pf=fopen(nume,"w+b"); break;
            case ADD:
                  pf=fopen(nume,"ab"); break;
            default:
                  cerr<<"\n !! Mod ERONAT de deschidere fisier !!";
                  exit(1);
      }
}
```

Se observă că:

- s-a definit un singur constructor care primeşte ca parametri numele extern al fişierului şi modul de deschidere şi efectuează deschiderea propriu-zisă a fişierului;
- s-au supraîncărcat operatorii << şi >> pentru scrierea / citirea secvenţială de articole;
- pentru semnalarea unor erori s-au definit metodele:
  - *e_deschis*() care returnează adevărat dacă fişierul s-a deschis;
  - *gata*() care returnează adevărat dacă s-a depistat sfârşitul de fişier;
- destructorul închide fişierul;
- operatorul [ ] a fost supraîncărcat astfel încât să realizeze o poziţionare în fişier, pe articolul dorit, după care să returneze un obiect de tip articol, apelând totodată constructorul lui.

Scrierea / citirea efectivă a articolului când accesul este direct se realizează în clasa *articol*, care are şablonul următor:

```
// anunta clasa fisier
template <typename ART> class fisier;

template <typename ART> class articol
{
      protected:
            friend fisier<ART>;
            fisier<ART> &pfis;
      public:
            void operator=(ART a)
            {
             if(pfis.pf && pfis.mod!=2)
                        fwrite(&a,sizeof(a),1,pfis.pf);
            }
            operator ART();
```

```
        articol(fisier<ART> &f):pfis(f) { }
};
template <typename ART>
articol<ART>::operator ART()
    {
     ART a;
     if(pfis.pf && pfis.mod!=1 && pfis.mod!=5)
              pfis.sf=fread(&a,sizeof(a),1,pfis.pf);
     return a;
    }
```

Din descrierea clasei *articol* se observă că prin constructor se face legătura cu fişierul căruia îi aparţine articolul. Realizarea operaţiei de scriere a articolului, la poziţia curentă în fişier, s-a făcut prin supraîncărcarea operatorului de atribuire (=), iar pentru a citi articolul de la poziţia curentă s-a supraîncărcat operatorul de conversie explicită (*cast*) la tipul articolului (ART).

Privind descrierile celor două clase se observă că citirea unui articol, indiferent de locul unde se efectuează, setează variabila *sf* din clasa *fisier* pentru a evidenţia sfârşitul de fişier; pe de altă parte, ambele obiecte îşi pot accesa părţile private sau protejate şi asta datorită faptului că relaţia de prietenie (*friend*) este acordată reciproc.

În programul următor vom exploata fişiere în acces secvenţial sau direct, cu diferite tipuri de articol:

```
struct pers
    {  int marca;   char np[30];  };
struct mat
    {  int cod;     char den[20];  };
void main()
 {
// **** Testare fisier in acces secvential ****
    pers aux2, vp[]={{1000,"Vasile A."},{1500,"Ionescu D."}};
{
// Creare fisier
    fisier<pers> fpers("testpers.dat");
    fpers<<vp[0]<<vp[1]; // Scriere secventiala de articole
}
{
// Deschidere fisier in citire
    fisier<pers> fpers("testpers.dat",CITIRE);
```



```
    if(!fpers.e_deschis()) // test daca exista
    {
         cerr<<"\n !!!!Fisier inexistent!!!";
         return;
    }
// citire secventiala cu test de sfirsit fisier
    while(fpers>>aux2, !fpers.gata())
              cout<<aux2.marca<<"  "<<aux2.np<<endl;
}
// ****Testare fisier in acces direct ****

    int i;
    double d;
    mat aux1,va[]={{100,"tabla"},{104,"Caramida"},{102,"tigla"},
                                              {103,"ciment"}};
    fisier<double> fd("testd.dat",SCRIERE_CITIRE);
    fisier<mat>   fmat("testmat.dat",SCRIERE_CITIRE);
// scriere in acces direct
    fmat[0]=va[0];  fmat[1]=va[1];  fmat[2]=va[2];
    fd[0]=5.7;  fd[1]=8.901;
// citire in acces direct
    for(i=0; aux1=fmat[i], !fmat.gata(); i++)
                         cout<<aux1.cod<<" "<<aux1.den<<endl;
    for(i=0; d=fd[i], !fd.gata(); i++)  cout<<d<<endl;
}
```

Am substituit tipul generic fie cu tip fundamental (*double*), fie cu tipuri definite de utilzator (*mat* şi *pers*). Fişierele exploatate în acces direct au fost deschise în modul SCRIERE_CITIRE care presupune crearea fişierului dacă nu există sau suprascrierea lui dacă există şi permite atât scrierea, cât şi citirea de articole.

10.2 Fişierul în acces indexat

Cadrul conceptual

Accesul indexat la un fişier presupune regăsirea unui articol pornind de la valoarea unui câmp care se numeşte *cheie*, prin efectuarea unui singur acces la disc. Acest lucru este posibil prin întreţinerea unei structuri de

regăsire, uzual arbore, care stochează valoarea cheii şi poziţia asociată articolului respectiv în fişier. Dacă cu ajutorul câmpului cheie se identifică în mod unic un articol, atunci cheia este se numeşte *cheie primară*. Astfel, codul numeric poate reprezenta cheie primară pentru identificarea unei persoane, numărul de înmatriculare pentru identificarea unui autovehicul, numărul de inventar pentru mijloace fixe, numărul matricol pentru elevi sau studenţi etc.

Noi am implementat accesul indexat în ipotezele:

- cheia este primară;
- se generează două seturi de informaţii (fişiere):
  - fişierul care conţine datele propriu-zise;
  - un alt fişier care memorează indexul, adică structura de date care face corespondenţa între valoarea cheii şi poziţia articolului respectiv în fişierul de date.

Operaţiile de scriere, respectiv citire se fac specificând pe de o parte valoarea cheii iar pe de altă parte articolul care cedează respective primeşte informaţii. Am optat şi în acest caz pentru o descriere cât mai naturală şi anume, similar adresării în masive unidimensionale:

- pentru scriere: **f[ch] = art;** unde, *ch* este valoarea cheii articolului *art* care va fi scris în fişierul *f*;
- pentru citire: **art = f[ch];** adică pornind de la valoarea cheii (*ch*) se obţine articolul corespunzător (*art*).

Spre deosebire de accesul direct unde în loc de valoarea cheii era un întreg care indica poziţia articolului, la accesul indexat tipul cheii nu este aprioric cunoscut. Rezultă de aici că şablonul clasei care implementează fişierul în acces indexat va lucra cu două tipuri generice:

- ART pentru tipul articolului;
- CH pentru tipul câmpului cheie.

Structura de index

Indexul este construit pe baza unei structuri arborescente având nodurile memorate într-un vector pentru a permite salvarea / restaurarea lui în / din fişier. Astfel, trimiterile spre subarborii stâng şi drept de la stocarea în memorie dinamică disparată, nu ar mai fi valabile într-o sesiune viitoare de lucru. Un nod al indexului conţine cheia (*k*), poziţia articolului în fişierul de date (*off*) şi legăturile către cei doi subarbori (stâng – *ss* şi drept – *sd*). Având în vedere că tipul cheii este necunoscut, s-a construit şablonul clasei nod având tipul generic *CH*:


```
template <typename CH> class arbbin;
template <typename CH> class nod
{
        friend arbbin<CH>;
protected:
        struct nd
        {
                CH k;
                long off;
                int ss,sd;
        } n;
public:
        nod(CH c, long poz, int as=-1, int ad=-1)
                        { n.k=c; n.off=poz; n.ss= as; n.sd=ad; }
        void set_ss(int t) { n.ss=t; }
        void set_sd(int t) { n.sd=t; }
};
```

În această clasă se observă că informaţia utilă este grupată într-o variabilă de tip structură pentru a putea fi scrisă corect în fişier. Constructorul încarcă informaţia utilă (cheia – *c* şi poziţia – *poz*), precum şi legăturile care au ca valori implicite pe -1, ce sugerează că este un nod frunză, deoarece arborele se memorează în vector. Metodele *set_ss*() şi *set_sd*() modifică legăturile unui nod, din parametrul de apel.

Având în vedere că tipul cheii poate fi şi de tip şir de caractere (*char**), pentru clasa *nod* s-a definit şi specializarea pentru acest tip:

```
template <> class nod<char*>
{
        friend arbbin<char*>;
protected:
        struct nd
        {
                char k[150];
                long off;
                int ss,sd;
        } n;
public:
        nod(char *c, long poz, int as=-1, int ad=-1)
                        { strcpy(n.k,c); n.off=poz; n.ss= as; n.sd=ad; }
        void set_ss(int t) { n.ss=t; }
        void set_sd(int t) { n.sd=t; }
};
```

Se observă din această definiţie că se poate lucra cu o cheie de maxim 149 caractere, iar pentru atribuirea de şiruri s-a folosit funcţia *strcpy*() în locul operatorului = din şablonul general, în rest totul a rămas neschimbat.

Vectorul folosit pentru memorarea nodurilor arborelui nu a fost definit explicit de noi, ci s-a folosit implementarea din STL a clasei *vector*.

Şablonul care implementează arborele binar de căutare cu noduri stocate în vector are la rândul lui tipul cheii ca tip generic *CH* :

```
#include <vector>
using namespace std;

template <typename CH> class arbbin
{
protected:
        vector< nod<CH>* > vn;
        char nfi[100];
        int aex;
        int insarb(int &, CH, int, int =1);
        void salvare();
        long c_nod(CH,int=0);
public:
        arbbin(){ }
        void set_nume_f(char *n) { strcpy(nfi,n); }
        void restaurare();
        long cauta_nod(CH k)
        {
                if(vn.size()==0) return -1;
                return c_nod(k);
        }
        void insert_nod(CH k,int pz) { int y; aex=insarb(y,k,pz);  }
        int articol_existent() { return aex; }
        ~arbbin() { salvare(); }
};

template <typename CH>
int arbbin<CH>::insarb(int &sb, CH k, int pz, int vb)
{
        static indice;
        if(vb)sb=0,indice=vn.size();
        if(indice==0||sb==-1)
        {
                sb=indice;      vn.push_back(new nod<CH>(k,pz));
                return 0;
        }
```



```
        else
        {
                if(k<vn[sb]->n.k) return insarb(vn[sb]->n.ss,k,pz,0);
                else if(k>vn[sb]->n.k) return insarb(vn[sb]->n.sd,k,pz,0);
                        else return 1;
        }
}
template <typename CH>
long arbbin<CH>::c_nod(CH k, int ind)
{
                if(ind==-1) return -1;
                else
                {
                        if(k<vn[ind]->n.k) return c_nod(k, vn[ind]->n.ss);
                        else if(k>vn[ind]->n.k) return c_nod(k, vn[ind]->n.sd);
                                else return vn[ind]->n.off;
                }
}
template <typename CH>
void arbbin<CH>::salvare()
{
        int nr=vn.size();
        FILE *p=fopen(nfi,"wb");
        for(int i=0; i<nr; i++) fwrite(&vn[i]->n,sizeof(vn[i]->n),1,p);
        fclose(p);
        for(i=0; i<vn.size(); i++) delete vn[i];
        vn.erase(vn.begin(), vn.end());
}
template <typename CH>
void arbbin<CH>::restaurare()
{
        nod<CH>::nd aux;
        FILE *p=fopen(nfi,"rb");
        while(fread(&aux,sizeof(aux),1,p))
                vn.push_back(new nod<CH>(aux.k,aux.off,aux.ss,aux.sd));
        fclose(p);
}
```

Clasa arbbin gestionează nodurile prin intemediul obiectului *vn* de tip *vector*. Cum ştim că în STL vectorul este dat ca şablon, precizăm că elementele lui sunt de tip pointeri la obiecte *nod*; cum şi nodul este tot un şablon, obiectul *vn* a fost definit ca *template* de *template*:

```
vector< nod <CH> * > vn;
```

Pe lângă metodele clasice de lucru cu arbori binari de căutare:

- *insert_nod*() – pentru inserarea unui nod în arbore, dând valoarea cheii şi poziţia articolului în fişierul de date;
- *cauta_nod*() – care returnează poziţia articolului în fişierul de date pornind de la valoarea cheii furnizată ca parametru metodei;

clasa *arbbin* mai conţine şi metode care realizează salvarea (*salvare*()) respectiv restaurarea (*restaurare*()) unui arbore în / din fişier. Operaţia de salvare este invocată de destructorul clasei în timp ce restaurarea se face doar dacă un fişier ce memorează un index există. Numele fişierului în / din care se face salvarea / restaurarea este memorat în variabila membru *nfi* şi este furnizat ca parametru funcţiei de acces *set_nume*().

Operaţia de inserare nod poate eşua dacă un nod cu aceeaşi chei există deja în arbore; poate de asemenea eşua căutarea dacă nodul care conţine o anumită cheie nu există. Pentru semnalarea unor astfel de situaţii s-a definit funcţia de acces *articol_existent*() care returnează valoarea membrului *aex* cu semnificaţia de adevărat, dacă există nodul cu o anumită cheie în arbore, indiferent de operaţia efectuată.

Ca şi în cazul nodului vom prezenta şi pentru şablonul *arbbin* specializarea pentru tipul *char**, utilă când cheia este de tip şir de caractere.

```
template <> class arbbin<char*>
{
protected:
        vector< nod<char*>* > vn;
        char nfi[100];
        int aex;
        int insarb(int &, char*, int, int =1);
        void salvare();
        long c_nod(char *,int=0);
public:
        arbbin(){ }
        void set_nume_f(char *n) { strcpy(nfi,n); }
        void restaurare();
        long cauta_nod(char *k)
        {
                if(vn.size()==0) return -1;
                return c_nod(k);
        }
        void insert_nod(char *k,int pz) { int y; aex=insarb(y,k,pz);  }
        int articol_existent() { return aex; }
```



```
        ~arbbin() { salvare(); }
};
int arbbin<char*>::insarb(int &sb, char *k, int pz, int vb)
{
        static indice;
        if(vb)sb=0,indice=vn.size();
        if(indice==0||sb==-1)
        {
                sb=indice;      vn.push_back(new nod<char*>(k,pz));
                return 0;
        }
        else
        {
                if(strcmp(k,vn[sb]->n.k)<0)return insarb(vn[sb]->n.ss,k,pz,0);
                else if(strcmp(k,vn[sb]->n.k)>0)
                                return insarb(vn[sb]->n.sd,k,pz,0);
                    else return 1;
        }
}
long arbbin<char*>::c_nod(char *k, int ind)
{
        if(ind==-1) return -1;
        else
        {
          if(strcmp(k,vn[ind]->n.k)<0) return c_nod(k, vn[ind]->n.ss);
          else if(strcmp(k,vn[ind]->n.k)>0) return c_nod(k, vn[ind]->n.sd);
                else return vn[ind]->n.off;
        }
}
void arbbin<char*>::salvare()
{
        int nr=vn.size();
        FILE *p=fopen(nfi,"wb");
        for(int i=0; i<nr; i++) fwrite(&vn[i]->n,sizeof(vn[i]->n),1,p);
        fclose(p);
        for(i=0; i<vn.size(); i++) delete vn[i];
        vn.erase(vn.begin(), vn.end());
}
void arbbin<char*>::restaurare()
{
        nod<char*>::nd aux;
        FILE *p=fopen(nfi,"rb");
```

```
        while(fread(&aux,sizeof(aux),1,p))
            vn.push_back(new nod<char*>(aux.k,aux.off,aux.ss,aux.sd));
        fclose(p);
}
```

Se observă că specializarea lui *arbbin* utilizează specializarea şablonului *nod*, iar principala diferenţă privind codul constă în faptul că la comparările care implică cheia se foloseşte funcţia de bibliotecă specializată în lucru cu şiruri de caractere (*strcmp*()) şi nu operatori relaţionali.

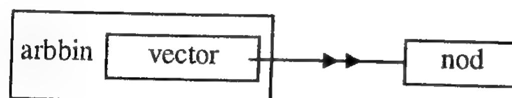

Fig. 10.2 Relaţii între clasele care implementează indexul

Pentru o clarificare mai bună a modului în care conlucrează clasele prezentate pentru implementarea structurii de index, în figura 10.2 sunt puse în evidenţă relaţiile dintre clase:

- *arbbin* are inclus un obiect de tip *vector*;
- clasa arbbin prin intermediul vectorului este în relaţie de tip colecţie cu clasa nod, în sensul că un arbore conţine mai multe noduri.

Implementarea accesului indexat la fişier

În acest moment se impune a recapitula ceea ce am implementat până acum în acest capitol. Ne amintim că am construit clasa *fisier* pentru a putea exploata fişierul atât în acces secvenţial cât şi în acces direct şi clasa *arbbin* pentru a întreţine un arbore binar de căutare folosit, la implementarea structurii de index.

Pentru a realiza accesul indexat la fişier am precizat că avem nevoie de un fişier de date şi de un index pentru manipularea informaţiilor din fişierul de date. Cu alte cuvinte dispunem de elementele de bază necesare doar că mai trebuie definită o structură care să sincronizeze fişierul de date şi indexul corespunzător lui. În acest sens vom mai construi o clasă (*fisier_indexat*) care moşteneşte multiplu caracteristicile celor două clase, anterior menţionate, ca în figura 10.3.

Clasa *fişier_indexat* este tot un şablon de clasă având două tipuri generice:

- ART – tipul articolului indus de clasa *fisier*;

- CH – tipul cheii indus de clasa *arbbin* care poate fi *int* sau *char**.

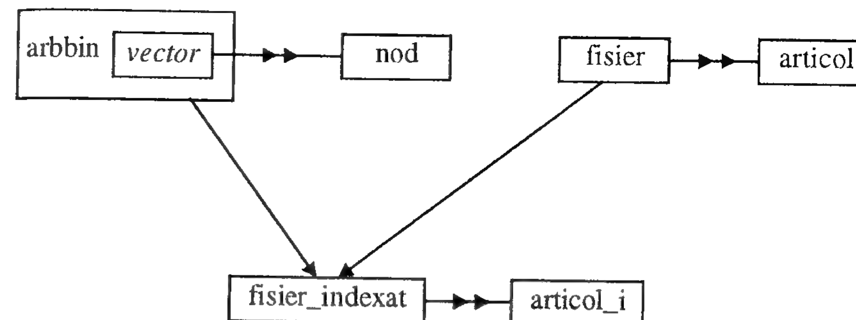

Fig. 10.3 Ierarhie de clase pentru implementarea fişierului în acces indexat

Ca şi în cazul fişierului în acces direct şi pentru accesul indexat s-a mai definit o clasă *articol_i* în care se definesc operaţiile ce se realizează cu un articol al fişierului indexat.

Pentru a putea folosi şi chei de tip şir de caractere (*char**) ar fi fost elegant să definim o specializare parţială pentru şablonul clasei *fişier_indexat*. Cum însă din păcate în Visual C++ conceptul nu este implementat am uzitat de următorul truc: în clasă s-a definit variabila *sky* de tip şir de maxim 150 caractere şi *ky* de tip CH, iar prin folosirea mecanismului recunoaşterii dinamice a tipului la momentul execuţiei (RTTI) vom stoca cheia în variabila *sky* dacă este de tip *char**, altfel în variabila *ky*. Dacă tipul cheii este *char**, atunci clasa *fişier_indexat* va moşteni specializarea clasei *arbbin* pentru tipul *char**.

Şablonul clasei *fişier_indexat* este:

```
#include <typeinfo.h>
template <typename ART, typename CH> class articol_i;
template<typename ART, typename CH>
class fisier_indexat:public fisier<ART>, public arbbin<CH>
{
protected:
        friend articol_i<ART,CH>;
        int tc;
        char sky[150];
        CH ky;
public:
```

```
	fisier_indexat(char *nfd,char *nfi,int m=SCRIERE):fisier<ART>(nfd,m)
	  {
			tc= strcmp(typeid(CH).name(),"char *")==0 ? 1:0;
			if(tc) ky = (CH)sky;
			set_nume_f(nfi);
			if(m==CITIRE || m==CITIRE_SCRIERE) restaurare();
	  }
	articol_i<ART,CH> operator[](CH k)
	  {
			tc ? strcpy(sky,(const char*)k) :
					strncpy((char*)&ky,(char*)&k,sizeof(CH));
			return articol_i<ART,CH>(*this);
	  }
	  ~fisier_indexat(){ }
};
```

Constructorul clasei primeşte numele fişierului de date al fişierului de index şi modul de deschidere a fişierelor; dacă modul de deschidere este SCRIERE sau SCRIERE_CITIRE fişierele se vor crea concomitent. Operatorul [ ] a fost supraîncărcat în aceeaşi idee ca la accesul direct, numai că de această dată se primeşte valoarea cheii, şi se returnează un obiect de tip *articol_i*.

```
template<typename ART, typename CH> class fisier_indexat;

template<typename ART, typename CH> class articol_i
{
	friend fisier_indexat<ART,CH>;
protected:
	fisier_indexat<ART,CH> &fis_i;
public:
	articol_i(fisier_indexat<ART,CH> &f):fis_i(f) { }
	operator ART()
	{
		ART a;
		long depl=fis_i.cauta_nod(fis_i.ky);
		if(depl!=-1)   // daca s-a gasit
		{
			fis_i.aex=1;
			fseek(fis_i.pf,depl,SEEK_SET);
			fread(&a,sizeof(ART),1,fis_i.pf);
		}
		else fis_i.aex=0;
		return a;
	}
```



```
	void operator=(ART a)
	{
		fseek(fis_i.pf,0,SEEK_END);
		long p=ftell(fis_i.pf);
		fwrite(&a,sizeof(ART),1,fis_i.pf);
		fis_i.insert_nod(fis_i.ky,p);
	}
	~articol_i(){ }
};
```

Constructorul face legătura cu obiectul *fişier_indexat* care a generat obiectul *articol_i*.

Scrierea / citirea efectivă a unui articol în acces indexat se face prin supraîncărcarea operatorului = respectiv a operatorului cast la tipul articolului (ART). Se observă că scrierea articolui presupune adăugarea lui în fişierul de date, după care se inserează un nou nod în arborele binar; citirea se face prin consultarea prealabilă a indexului, rezultând poziţia articolului în fişierul de date, după care printr-un singur acces la disc se obţine articolul din fişierul de date.

Programul următor prezintă modul de exploatare a fişierelor în acces indexat; se vor utiliza atât articole cât şi chei, de tipuri diferite.

```
#include<iostream>
#include<strstream>

struct nou { int a; char cheie[20]; double x; };
struct mat  {  int cod;   char den[20];   };
void main()
{
// ****Testare fisier indexat ****
// creare fisier indexat
{
	mat va[]={{100,"tabla"},{104,"Caramida"},
					{102,"tigla"},{103,"ciment"}};
// deschidere fisier in acces indexat
	fisier_indexat<mat,int> fi_mat("testf_i.dat","fi.idx");
// adaugare de articole in acces indexat
	mat tt=va[2];
	fi_mat[tt.cod]=tt;
	fi_mat[va[0].cod]=va[0];
	fi_mat[va[3].cod]=va[3];
// Incercarea de a mai adauga un articol avand o cheie care deja exista
```

```
            fi_mat[va[0].cod]=va[0];
 // test de cheie duplicata
            if( fi_mat.articol_existent() )  cout<<"\n Cheie existenta!!!";
            fi_mat[va[1].cod]=va[1];
 }
 // consultare fisier indexat
 {
 // deschidere fisier indexat pentru consultare
            fisier_indexat<mat,int> fi_mat("testf_i.dat","fi.idx",CITIRE);
            mat aux1;
            int k;
            char sk[50];
            strstream s(sk,49);
            while(cout<<"\n Dati codul de cautat:",cin.getline(sk,49))
            {
                    s<<sk;          s>>k;
 // citire din fisier in acces indexat si test de existenta a articolului
                    if(aux1=fi_mat[k], fi_mat.articol_existent())
                            cout<<aux1.cod<<" "<<aux1.den<<endl;
                    else    cerr<<"\n Articolul cu codul "<<k<<" nu exista!!!";
            }
 }
 //fisier indexat cu cheie char*
 // creare
 {
         nou vnou[]={ {100, "ch1", 56.889}, {500, "cheia5", 45.7},
                                                   {300, "ch3", 6} };
         fisier_indexat<nou,char*> fi_sir("testf_i_sir.dat","fsir.idx");
         fi_sir[vnou[0].cheie]=vnou[0];
         fi_sir[vnou[1].cheie]=vnou[1];   fi_sir[vnou[2].cheie]=vnou[2];
 }
 // consultare
 {
         fisier_indexat<nou,char*> fi_sir("testf_i_sir.dat","fsir.idx",CITIRE);
         nou aux;    char kk[50];
         cin.clear();
         while(cout<<"\n Dati cheia de cautat:",cin.getline(kk,50))
         {
                 if(aux=fi_sir[kk],fi_sir.articol_existent())
                         cout<<aux.a<<" "<<aux.cheie<<"  "<<aux.x<<endl;
                 else    cerr<<"\n Articolul cu codul "<<kk<<" nu exista!!!";
         }
 }
}
```


TESTE GRILĂ

- **Întrebări**
- **Răspunsuri**

Întrebări

1.
Clasa:

```
class c {   float a ;   void afis_a() ;   } ;
```

are membrii :

a) publici; b) privați; c) date private şi metode publice;
d) protected; e) descrişi eronat, deoarece nu declară tipul de acces.

2.
Fie secvența :

```
class c { ... } ;
void main ()   {  c  e ; /* instructiuni  */   }
```

În acest caz :

a) *c* este obiect şi *e* este o clasa;
b) *c* este o instanta a clasei şi *e* este un obiect;
c) *c* este o clasa şi *e* un obiect;
d) *c* este o instanță a clasei şi *e* este o clasă;
e) descrierea este eronată deoarece se foloseşte acelaşi identificator pentru clasă şi obiect.

3.
Având declarația :

```
class persoana  {
        char nume[50] ;
        int virsta ;
public :
        persoana () ;
        int spune_virsta() { return virsta ; }
        } ;
```

Funcția int spune_virsta( ) este :

a) funcție inline; b) funcție friend; c) funcție virtuală;
d) descrisă eronat, deoarece nu se definesc funcții într-o clasă;

e) eronată, deoarece variabila *virsta* este privată.

4.
O funcție *friend* diferă de o metodă obişnuită a unei clase prin faptul că :

a) nu primeşte pointerul implicit la obiect *this*;
b) nu poate accesa decât partea publică a obiectului;
c) nu se poate defini *inline*;
d) se foloseşte doar pentru supraîncarcarea operatorilor;
e) nu poate returna valori.

5.
Având urmatoarele declarații :

```
class e1 {  int a, b, c ;
public :
        e1() ;
        e1(int , int ) ;
        e1(int , int , int ) ;        } ;
class e2  { int a, b ;
public :
        e2(const e2& ) ;
        e2(int , int ) ;     } ;
```

Care din clase are constructor de copiere ?

a) e1; b) e2; c) ambele; d) nici una;
e) nu se poate preciza, descrierea fiind eronată.

6.
Fie clasa :

```
class c  {  int a, b ;
public :
        float c (int , int ) ;
        int det_a ( ) { return a ; }
        c ( ) ;    } ;
```

Declarația float c (int , int) ar putea corespunde unui constructor al clasei ?

a) da, fiind o supraîncarcare a celui existent;
b) nu, deoarece crează ambiguitate;
c) nu, deoarece constructorul nu are tip returnat;
d) nu, deoarece nu este friend;

e) nu, deoarece se returnează o valoare de tip real, iar datele din obiect sunt numai de tip întreg.

7.
Fie clasa :

```
class c  { int a, b ;
public :
        c (int , int ) ;
        int det_a ( ) { return a ; }
        ~c () ;    } ;
```

Semnul ~ are rolul :

a) de a nega pe biți rezultatul returnat de metoda c( );
b) de a nega logic rezultatul returnat de metoda c( );
c) de a preciza existența destructorului;
d) de a supraîncărca constructorul clasei;
e) de a supraîncărca operatorul ~.

8.
Fie programul:

```
class c {   int a;
public :
        c();
        c(const c&);
        void operator =(c&);    } ;
void main()
 {  c a;
    // instructiuni
    c b=a;
    // instructiuni     };
```

Linia *c b=a ;* determină:

a) execuția constructorului de copiere ;
b) execuția metodei prin care se supraîncarcă operatorul = ;
c) execuția atât a constructorului de copiere, cât și a metodei operator= ;
d) o eroare, deoarece nu se permite combinarea atribuirii cu o declarație;
e) execuția constructorului implicit.

9.
De câte ori se apelează destructorul clasei în exemplul următor:

```
#include <iostream.h>
```



```
class cls {   public: ~cls() { cout << "\n Destructor"; } };
void main( )  {   { cls r[3];} }
```

a) nici o dată; b) o dată; c) de două ori; d) de trei ori; e) de patru ori;

10.

```
#include <iostream.h>
class cls {   public: ~cls() { cout << "\n Destructor"; } };
void main( )  {   cls *po = new cls[3];  /* ... */  delete [ ] po;   }
```

În exemplul anterior, destructorul clasei:

a) nu se apelează nici o dată;
b) se apelează o dată;
c) se apelează eronat;
d) se apelează de trei ori;
e) se apelează de patru ori;

11.
O funcție independentă declarată *friend* în domeniul *public* dintr-o clasă și care primește ca parametru o referință la un obiect al clasei respective are acces:

a) doar la membrii *public*;
b) la toți membrii;
c) la membrii *public* și *protected*;
d) la membrii *protected*;
e) la toți membrii, dar îi poate doar consulta, nu și modifica.

12.
O funcție independentă declarată *friend* în domeniul *private* dintr-o clasă și care primește ca parametru o referință la un obiect al clasei respective are acces:

a) doar la membrii *public*;
b) la toți membrii;
c) la membrii *public* și *protected*;
d) la membrii *private*
e) la toți membrii, dar îi poate doar consulta, nu și modifica.

13.

```
#include <iostream.h>
class cls
 {
   public: cls() { cout << "\n Constructor"; }
           cls( cls &c) { cout << "\n Constructor copiere"; }
 };
int f( cls c) { return 1; }
```

```
void main()   {  cls c;  f(c);  }
```

La execuția programului de mai sus:

a) constructorul de clasă se apelează o dată, iar cel de copiere nici o dată;
b) constructorii de clasă și de copiere se apelează fiecare câte o dată;
c) constructorul de clasă nu se apelează nici o dată, iar cel de copiere o dată;
d) constructorul de clasă se apelează de două ori, iar cel de copiere niciodată;
e) constructorii de clasă și de copiere se apelează fiecare de câte două ori;

14.

```
#include <iostream.h>
class cls
{
  public: cls() { cout << "\n Constructor"; }
          cls( cls &c) { cout << "\n Constructor copiere"; }
};
int f( cls &c) { return 1; }
void main()  { cls c; f(c); }
```

La execuția programului de mai sus:

a) constructorul de clasă se apelează o dată, iar cel de copiere nici o dată;
b) constructorii de clasă și de copiere se apelează fiecare câte o dată;
c) constructorul de clasă nu se apelează nici o dată, iar cel de copiere o dată;
d) constructorul de clasă se apelează de două ori, iar cel de copiere niciodată;
e) constructorii de clasă și de copiere se apelează fiecare de câte două ori;

15.

```
#include <iostream.h>
class cls
{
  public: cls() { cout << "\n Constructor"; }
          cls( cls &c) { cout << "\n Constructor copiere"; }
};
int f( cls *pc) { return 1; }
void main()  {  cls c;   f(&c); }
```

La execuția programului de mai sus:

a) constructorii de clasă și de copiere se apelează fiecare de câte două ori;
b) constructorii de clasă și de copiere se apelează fiecare câte o dată;

c) constructorul de clasă nu se apelează nici o dată, iar cel de copiere o dată;
d) constructorul de clasă se apelează de două ori, iar cel de copiere niciodată;
e) constructorul de clasă se apelează o dată, iar cel de copiere nici o dată;

16.

```
#include <iostream.h>
class cls
{
  public: cls() { cout << "\n Constructor"; }
          cls( cls &c) { cout << "\n Constructor copiere"; }
};
cls  f()   { cls c; return c; }
void main( )  { cls r; r = f();  }
```

La execuția programului de mai sus:

a) constructorul de clasă se apelează o dată, iar cel de copiere nici o dată;
b) constructorii de clasă și de copiere se apelează fiecare câte o dată;
c) constructorul de clasă nu se apelează nici o dată, iar cel de copiere o dată;
d) constructorul de clasă se apelează de două ori, iar cel de copiere o dată;
e) constructorii de clasă se apelează o dată, iar cel de copiere se apelează de două ori;

17.

```
#include <iostream.h>
class cls
{
  public: cls() { cout << "\n Constructor"; }
          cls( cls &c) { cout << "\n Constructor copiere"; }
};
cls  &f() { static cls c; return c; }
void main( )  { cls r; r = f(); }
```

La execuția programului de mai sus:

a) constructorul de clasă se apelează o dată, iar cel de copiere nici o dată;
b) constructorul de clasă și de copiere se apelează fiecare câte o dată;
c) constructorul de clasă nu se apelează nici o dată, iar cel de copiere o dată;
d) constructorul de clasă se apelează de două ori, iar cel de copiere nici o dată;
e) constructorii de clasă se apelează o dată, iar cel de copiere se apelează de două ori.

18.

```
#include <iostream.h>
class cls {   public: ~cls() { cout << "\n Destructor"; }  };
cls f( ) { cls c; return c; }
void main( )  {    { cls r;  r = f( ); }  }
```

În programul de mai sus, destructorul de clasă:

a) se apelează o dată; b) nu se apelează nici o dată;
c) se apelează de două ori; d) se apelează de trei ori; e) este eronat

19.

```
#include <iostream.h>
class cls
{   public:
        auto int i;
        static int s;
        register int r;
        extern int e;
};
```

Care din clasele de memorie 1- automatic, 2- static, 3-register, 4 – extern, nu pot fi aplicate membrilor unei clase de obiecte ?

a) 3+4 b) 1+2 c) 1+2+3 d) 4 e)1+3+4

20.

```
#include <iostream.h>
class cls { public: static int s; };
int cls::s=0;
void main( )  {   int i=7; cls::s=i; cout << cls::s;  }
```

Utilizarea lui s este:

a) ilegală, deoarece nu există nici un obiect creat;
b) ilegală, deoarece *s* este incomplet specificat;
c) corectă, deoarece membrii statici există înainte de a se crea obiecte din clasă;
d) ilegală, deoarece variabilele statice pot fi doar *private*;
e) ilegală, deoarece *s* este dublu definit, în clasă şi în afara ei;

21.
Fiind date clasele :

```
class ex1 ;
```



```
class ex2  {
public :
        friend class ex1 ;
        ...
        } ;
class ex1  {  ...  } ;
```

Relaţia dintre clase este :

a) clasa ex1 este *friend* al clasei ex2;
b) clasa ex2 este *friend* al clasei ex1;
c) relaţia de prietenie este reciprocă;
d) eronată, pentru că numai funcţiile pot fi *friend*;
e) eronată, deoarece se face în secţiunea publică.

22.
O metodă statică a unui obiect se caracterizează prin faptul că :

a) nu primeşte pointerul la obiect this;
b) poate fi apelată doar de către metodele obiectului;
c) foloseşte numai datele private;
d) nu poate fi definită decât inline;
e) foloseşte numai datele publice.

23.
Fie clasa:

```
class persoana  {
        int npers;
        char numep[50];
public :
        persoana ();
        int nr_persoane() {return npers;}       } ;
```

Dacă se doreşte ca variabila *npers* să contorizeze numărul tuturor obiectelor care aparţin clasei persoana atunci ea trebuie definită ca variabilă:

a) *friend*; b) virtuală; c) statică; d) *inline*; e) *register*.

24.
Fie programul:

```
class c  {   int a;
public :
        void init( int nr=0) { a=nr;}
```

```
int inc( ){return a++;}
};

typedef int (c::*PM)();

void main( ) {
    c a,*pa=&a;
    PM f=c::inc;
    a.init(1);        pa->init(3);
    int i=(a.*f)( ), j=(pa->*f)( );     }
```

Cu ce valori sunt inițializate variabilele *i și j?*

a) i=1,j=3 ; b) i=4,j=5 ; c) i=2,j=4 ; d) i=1,j=2 ; e) i=3,j=4.

25.
Fiind dată următoarea secvență:

```
class c { int a;
public :
    void cit();     void prel();     void afis(); } ;
void main()
  { void ( c::*v[ ] ) ( ) = { c::cit, c::prel, c::afis };     }
```

v reprezintă:

a) pointer la metodă; b) vector de pointeri la metode;
c) vector de obiecte ale clasei c;
d) vector de pointeri la obiecte ale clasei c ;
e) o declarație eronată sintactic.

26.

```
#include <iostream.h>
struct persoana
{
    char nume[50];
    struct copil { char prenume[10]; int virsta; } c[3];
} p1,*pp;
void main()
    {
        pp=&p1; p1.c[0].virsta=5;
        cout << pp->c->virsta;                // 1
        cout << pp->c[0].virsta;              // 2
        cout << (pp->c+1)->virsta;            // 3
        cout << ((*pp).c)->virsta;            // 4
        cout << (*pp).c[1].virsta;            // 5
```



```
        cout << (*pp).c->virsta;              // 6
    }
```

Care din expresiile:

```
pp->c->virsta;          // 1
pp->c[0].virsta;        // 2
(pp->c+1)->virsta;      // 3
((*pp).c)->virsta;      // 4
(*pp).c[1].virsta;      // 5
(*pp).c->virsta;        // 6
```

sunt corecte?

a) 2+5 b)toate c)2+5+6 d) 1+2+5+6 e)1+2+3+5+6

27.

```
#include <string.h>
#include <iostream.h>
class copil
{
    int virsta;
public:
    char prenume[20];
    copil( int v = 1, char *pren="Puiu") : virsta(v)
                    {   strcpy(prenume,pren);   }
};
class persoana
{
        int virsta;
    public:
        copil c;
        persoana(int v1=18, int v2=1, char pren[]="Puiu") :
                    virsta(v1), c( v2,pren ) { }
};
void main()
{
    persoana p( 30,5, "Sandu");
    cout << p.c.prenume << " are "<< p.c.virsta << " ani";     }
```

a) programul afişează “Puiu are 0 ani”
b) programul afişează “Sandu are 5 ani”
c) obiectul *persoana* nu are acces pe zona private a clasei *copil*, inclusă
d) programul este eronat, clasa *copil* trebuind să fie declarată în clasa *persoana*

e) nu este permisa includerea unor obiecte în altele

28.
Programul:

```
#include <iostream.h>
class C { public: int x,y; C( int  i = 0, int j = 0) : x ( i ), y( j ){ }          };
void main() {  C a,b,c[ ] = { C(1,1), C(2,2), a };    cout << c[2].x;        }
```

a) inițializează incorect un vector de obiecte
b) afişează 1;
c) afişează 2;
d) declară incorect un vector de obiecte
e) afişează 0

29.
Fiind dată următoarea secvență:

```
#include <iostream.h>
class c
 {  int a;
      public :
            void cit(){cout << "cit" << endl;};
            void prel(){ cout << "prel" << endl;};
            void rez(){cout << "rez" << endl;};
 } ;
void main()
     {
            c ob;
            void ( c::*v[ ] ) ( ) = { c::cit, c::prel, c::rez };
            void ( c::* (*x)[3] )();    x=&v;   (ob.*x[0][2])();
     }
```

În declaratia *void (c::* (*x)[3])(); x* reprezintă:

a) pointer la vector de pointeri la metode ale clasei c;
b) pointer la o metodă a clasei c;
c) vector de pointeri la metode ale clasei c;
d) vector de pointeri la funcții ce returnează obiecte de tip c;
e) pointer la funcție ce primeşte masiv de obiecte de tip c şi returnează void.

30.

```
#include <iostream.h>
class X
{        int x;
   public:
```



```
            X(int n=0):x(n){}
            friend class Y;
};
class Y
  {      int y;    friend class Z;          };
class Z
{
   public:          void f(X ox) { cout <<ox.x; }
};
void main( )  { X ox; Z oz; oz.f(ox); }
```

a) apelul funcției f() nu concordă cu prototipul
b) ox.x nu este accesibil, căci atributul friend nu este tranzitiv
c) clasa Y acționează ca mediator de acces între clasele Z şi X
d) relația de friend este reciprocă
e) variabila ox.x este de acces public

31.
Se dă clasa :

```
class c  {  double a, b ;
public :
        friend c operator + (c &, double ) ;
        friend c operator + (double, c & ) ;    } ;
```

operator+ se supraîncarcă în două moduri deoarece :

a) se permite în acest fel comutativitatea operației de adunare între un obiect şi un *double*;
b) exista doi operatori în limbaj, unul unar (de semn) şi altul binar pentru adunare;
c) se permite în acest fel asociativitatea operației de adunare a obiectelor;
d) operația este eronată, deoarece se folosesc funcții *friend*;
e) descrierea este eronată, deoarece în aceste cazuri se folosesc doar metode statice.

32.

```
#include <iostream.h>
class ex1;
class ex2
      {
            int a;
      public :
            int b;          friend class ex1 ;
```

```
        protected:
                int c;
        };
class ex1  {  public: void f(ex2 &ob){ cout <<ob.a <<ob.b <<ob.c; }  };
void main()    { ex1 ob1; ex2 ob2;    ob1.f(ob2);      }
```

Precizați care din afirmațiile de mai jos este cea corectă.

a) *f*() are acces la toți membrii clasei ex2;
b) *f*() are acces doar la variabila publică *b*, deoarece declarația de *friend* este dată în domeniul public;
c) *f*() are acces doar la variabilele publice și protected (varabilele b și c);
d) *f*() nu are acces la nici una din variabilele a,b,c.
e) functia *f*() este incorect apelată.

33.

```
#include <iostream.h>
class C
{         public:
                    int x;
                    C(int v):x(v)  {   }
};
double operator+( C &c, double d) { return c.x+d;}
double operator+( double d, C &c) { return c.x+d;}
void main()  {  C c(5); cout << 2 + c + 3;  }
```

a) supraîncărcările operator+() trebuiau declarate *friend* în clasa C
b) adunarea obiectelor cu double nu este comutativă
c) programul afișează 10
d) supraîncărcările operator+() nu se justifică, deoarece au același cod;
e) adunarea obiectelor cu double nu este asociativă (supraîncărcările trebuiau să returneze referințe)

34.
Fiind dat programul:

```
#include <iostream.h>
class ex1  {   int x;    int y;    };
class ex2  {   int x;    static int y;    };
int ex2::y;
void main( )
  {    ex1 ob1; ex2 ob2; cout << sizeof(ob1)<<" "<<sizeof(ob2);  }
```

Care afirmație este adevărată ?

a) sizeof(ob1)< sizeof(ob2)
b) sizeof(ob1)> sizeof(ob2)
c) sizeof(ob1)== sizeof(ob2)
d) sizeof nu se aplică obiectelor, ci claselor
e) nu se poate aplica operatorul sizeof() unui obiect fără a fi supraîncărcat.

35.

```
#include <iostream.h>
class persoana
 {
        int virsta; int salariu;
        friend ostream & operator<<(ostream &out,persoana p)
                { out << p.virsta<<" "<< p.salariu; return out; }
        public:
                persoana(int v) : virsta(v), salariu(0) { }
                persoana(       ) : virsta(0), salariu(0) { }
 };
void main()  {   persoana p=1; cout << p;}
```

Programul de mai sus:

a) afișează 1 0
b) afișează 0 0
c) conține erori de compilare
d) afișează 1 1
e) afișează 0 1

36.

```
#include <iostream.h>
class cls        {        public:   int x; friend  void f(cls &c) { }     };
void main()
{        const cls c; f(c); }
```

a) f() nu poate fi apelată cu referință de obiect constant;
b) f() este corect apelată, deoarece nu modifică obiectul c;
c) f() este incorect definită în interiorul unei clase;
d) f() este incorect apelată, deoarece nu se precizează obiectul care a apelat-o;
e) f() este eronat definită deoarece atributul friend nu se aplică decât claselor.

37.
Care din variantele de folosire a obiectelor și pointerilor de obiecte constante sunt corecte ?

```
#include <iostream.h>
```

```
class C
{                               int x;
        public:
                                C(int v=0): x(v){}
                                int get_x() { return x;}
};
void main()
{
        C c1, c2;
        const C c3(10);
        const C *p1= &c1;
        C * const p2=&c2;
        *p1 = c2;               // varianta 1
        *p2 = c1;               // varianta 2
        c3.get_x();             // varianta 3

}
```

a) doar varianta 1
b) doar variantele 2 si 3
c) doar varianta 2
d) toate variantele
e) doar variantele 1 si 3

38.

```
#include <iostream.h>
class cls
 {
        int x;
        friend void f(cls);
 };
void f(cls c) { cout << c.x<<endl; }
void f(cls c, int i) { cout << c.x<<endl; }
void main() {   cls c;  f(c); f(c,1); }
```

a) friend acţionează implicit pentru toate versiunile lui f
b) nu se pot declara friend funcţii ce returnează void
c) fiecare versiune a unei funcţii poate fi declarată friend
d) funcţiile supraîncărcate nu pot fi declarate friend
e) exemplul funcţionează fără nici o modificare

39.

```
class X
{
        public:
```



```
                X() {}
                X(X x) { }
};
void main( ) { X ox; }
```

a) clasa X are doi constructori corecţi, unul de clasă, altul de copiere
b) cei doi constructori ai clasei X generează ambiguitate
c) constructorul de copiere este eronat (acceptat în această formă ar produce recursivitate infinită)
d) constructorul de copiere poate primi obiectul sursă, prin valoare
e) constructorul de copiere poate primi obiectul sursă doar în forma: const & X

40.
Fiind dată următoarea clasă:

```
class ex { int a,b,c; public :int operator . () ;};
```

Funcţia realizează supraîncărcarea operatorului "." ?

a) da, deoarece returnează un *int* şi există o dată de tip *int* în cadrul obiectului;
b) nu, deoarece operatorul . se supraîncarcă numai printr-o funcţie *friend*;
c) nu, deoarece nu există o variabilă de tip *struct* în obiect;
d) nu, deoarece operatorul . nu poate fi supraîncărcat;
e) da, respectă regulile de supraîncărcare a operatorilor.

41.
Fie clasa :

```
class v  {
        int v[50] , nr_c ; // vectorul şi numarul de componente
public :
        int& operator[] (int i) { return i>0 && i<nr_c   ?  v[i]  :  v[nr_c-1] ;  }
        } ;
```

Supraîncărcarea operatorului [] realizează:

a) modificarea valorii elementului ;
b) determinarea valorii elementului;
c) modificarea şi determinarea valorii elementului;
d) o definire eronată, deoarece returnează o referinţă ;
e) o altă operaţie decât cele propuse.

42.
Dupa o declaraţie:

```
#include <iostream.h>
class vector
{
public:
        double x[10];
        double & operator[](int i) { return x[i]; }
}v;
```

Care din urmatoarele combinații de adresări sunt corecte:

```
v[4] = 4; cout << v[4]<< "    ";              // varianta 1
v.x[4]=100; cout << v.x[4]<< "    ";          // varianta 2
v[4].x[4]=100; cout << v[4].x[4]<< "    ";    // varianta 3
```

a) doar variantele 1 şi 2
b) doar varianta 1
c) doar varianta 2
d) toate variantele
e) doar variantele 2 şi 3

43.
În clasa :

```
class M   {
        int v[50][50] , nr_l, nr_c ; // matricea, nr. de linii şi coloane
public :
        int& operator[] (int i , int j)
          { return i>0&&i<nr_l&&j>0&&j<nr_c?v[i][j]:v[nr_c-1][nr_l-1]; }
};
```

Supraîncărcarea operatorului [] se face corect în acest caz ?

a) da;
b) nu, metoda neacceptând doi parametri;
c) nu, deoarece metoda returnează o referință;
d) nu, deoarece trebuia definită ca funcție *friend*;
e) nu, deoarece metoda trebuia definită statică.

44.

```
#include <iostream.h>
class vector
{
                int *pe , nr_c ;
        public :
                operator int (){ return nr_c;}
                vector(int );
 };
```



```
vector:: vector(int n)
                {
                        pe=new int[n];nr_c=n;
                        while(n--) pe[n]=n;
                }
void f( int i)  {   cout << i<< endl;    }
void main()
        {               vector x(10);           f(x);     }
```

Programul afişează:

a) 10 ;
b) 9;
c) numerele de la 1 la 10;
d) numerele de la 0 la 10;
e) numerele de la 0 la 9.

45.

```
#include <iostream.h>
class cls
        { public: void *operator new( size_t dim)
                { cls *po = new cls[dim]; cout << "\n Aloca obiect";
                return po; }
        };
void main( ) {   cls *po= new cls, *pv= new cls[5];  }
```

În exemplul anterior, suprascrierea operatorului *new* afişează "Aloca obiect":

a) de două ori, cîte o dată pentru fiecare pointer;
b) o dată, căci pentru vectori se foloseşte varianta inițilă a lui *new*;
c) de zero ori, căci nu se foloseşte niciodată în acest context varianta suprascrisă;
d) de şase ori, câte o dată pentru fiecare obiect alocat;
e) de zero ori, căci operatorul *new* nu se suprascrie.

46.
Fiind dată clasa:

```
#include <iostream.h>
class persoana
  {
   public:     float salariu;
               persoana(float s=0): salariu(s){ }
   operator float( ) { return salariu; }
   float indexare(float coef)
               { return salariu *(1+coef/100); }
  };
```

```
void main()
{   persoana p(100); cout << p.indexare(p);  }
```

Apelul funcției *indexare*( ):

a) generează eroare, nexistînd o supraîncărcare ce primeşte obiect persoana în intrare;
b) generează eroare, prin folosirea recursivă a obiectului p;
c) foloseşte *cast*-ul definit de programator;
d) se traduce prin indexare(int);
e) se traduce prin indexare(void);

47.

```
#include <iostream.h>
class persoana { public:  int virsta;    persoana(int v=30) : virsta(v){} };
class profesor
  {
    public:int virsta;              profesor(int v=20) : virsta(v){}
    operator persoana()          { persoana p; p.virsta = virsta; return p; }
  };
persoana f(persoana p)  { p.virsta++; return p; }
void main()
 {
   persoana p; f(p);   cout << endl << p.virsta;
   profesor prof; f(prof); cout << endl << prof.virsta;
 }
```

Vârstele afişate la rularea programului de mai sus sunt:

a) 31 21, datorită incrementărilor din funcție;
b) 30 20, ambele obiecte fiind temporare, la transmiterea prin valoare;
c) 31 20, *profesor* fiind temporar, datorită conversiei prin *cast*;
d) 30 21, *persoana* fiind temporar, datorită conversiei prin *cast*;
e) 0   0, deoarece pentru obiecte temporare s-au apelat constructori de copiere.

48.

Programul

```
#include <iostream.h>
class persoana
{
    int virsta;
        public:
                    persoana(int v = 18): virsta(v){}
```



```
                    operator int( ) { return virsta; }
                    persoana& operator++( )
                      { virsta++;   return *this;     }
                    persoana operator++(int)
                      { persoana aux = *this; virsta++;     return aux;     }
};
void main()
{
        persoana p(20);
        int x = p++, y = ++p;
        cout << "x = " << x << " y = " << y << endl;
}
```

afişează:

a) x = 20 y = 20, pre / postincrementarea neoperând în cazul obiectelor
b) x = 20 y = 21, datorită post - şi respectiv preincrementării
c) x = 21 y = 22, datorită incrementărilor în cascadă
d) x = 20 y = 22, datorita dublei incrementari a lui p
e) x = 19 y = 20, datorita valorii implicite a parametrului din constructor

49.

Având o clasă definită astfel:

```
        class ex  {  int a ;
        public :
                friend istream& operator >> (istream& , ex & ) ;        };
```

Funcția friend istream& operator >> (istream& , ex &) realizează supraîncărcarea operatorului >> ?

a) da, pentru implementarea operatiei de deplasare la dreapta;
b) da, în scopul citirii datelor obiectului, de la tastatură;
c) da, în scopul afişării datelor obiectului;
d) nu, operatorul >> nu se poate supradefini;
e) nu, neavând suficienți parametri.

50.

Posibilitatea definirii unui obiect ca fiind o extensie a altuia este:

a) dată de încapsulare;
b) dată de moştenire;
c) dată de polimorfism;
d) dată de existența claselor virtuale;
e) nepermisă.

51.
Fie clasa *D*, derivată public din clasa *B*. În acest caz, o metodă publică din clasa *D* poate accesa o dată din secțiunea privată a clasei *B* ?

a) da, în orice condiții; b) da, dar fara să-i modifice valoarea;
c) da, doar dacă metoda se definește *inline*; d) nu;
e) nu este permisă derivarea publică a unei clase dintr-o altă clasă.

52.
```
#include <iostream.h>
class persoana
{
        private:        int virsta ;
        public :
                persoana (int v = 20) :virsta(v) {}
                int spune_virsta() { return virsta ; }
} ;
class muncitor : public persoana
{       public:  int f() { return spune_virsta(); }       };
void main ()   {  muncitor m ; cout <<m.f();    }
```
Funcția f( ) din clasa muncitor are acces pe o zonă privată din clasa de bază?

a) da, doar printr-o metodă protected, moștenită;
b) da, dar fara să-i modifice valoarea;
c) da, dar prin metode public sau protected, moștenite; d) nu;
e) da, doar printr-o metodă publică, moștenită;

53.
Fie declaratia :
```
#include <iostream.h>
class c1    { int a; } ;
class c2 : public c1
        {
                public:
                        int b;
                        void scrie_a(){ cout << "a = " << a << endl;}
        } ;
void main()
{       c2 ob; ob.scrie_a (); }
```

Selectați afirmația corectă:
a) funcția *scrie_a()* nu are drept de acces asupra unui membru privat;

b) programul afișează valoarea lui *a*;
c) funcția de acces are doar acces *read-only* asupra unui membru privat;
d) derivarea publică este incorect realizată
e) prin derivare publică, accesul la membrii moșteniți devine public.

54.
Fie declarația :
```
        class c1    { /* ... */ } ;
        class c2 : public c1    {/*... */} ;
```
Atunci clasa *c2* față de *c1* este:

a) derivată; b) de bază; c) friend; d) virtuală;
e) declarată eronat, în loc de semnul : trebuia pus operatorul de rezoluție :: .

55.
```
#include <iostream.h>
class B
 {
                int x;
                friend void f(B);
        public: B(int i=0):x(i){}
};
class D :public B
 {              int y;
        public: D(int i=0, int j=1):B(i),y(j){}
};
void f(B b) { cout << b.x<<endl; }
void main() {   B b; D d;       f(b); f(d); }
```
O funcție declarată friend în clasa de bază:

a) rămâne friend în clasa derivată, pentru partea moștenită
b) are acces pe toată clasa derivată
c) nu are acces pe zona private a clasei derivate
d) are acces pe zonele public și protected ale clasei derivate
e) nu are acces pe zonele private și protected ale clasei derivate

56.
```
#include <iostream.h>
class D;
class B
 {
        int x;
```

```
        friend void f(B, D);
    public: B(int i=0):x(i){}
};
class D :public B
{
        int y;
    public: D(int i=0, int j=1):B(i),y(j){}
};
void f(B b, D d) { cout << b.x <<" "<< d.y <<endl ; }
void main()  {    B b; D d; f(b, d); }
```

O funcție declarată friend în clasa de bază:

a) rămâne friend pentru întreaga clasă derivată
b) are acces pe toate zonele moștenite din clasa de bază
c) pierde drepturile de acces, dacă derivarea se face private
d) pierde drepturile de acces, dacă derivarea se face private sau protected
e) nu are acces pe zonele private și protected ale clasei derivate

57.
Programul

```
#include <iostream.h>
class persoana
{
        int virsta;
    public:
        persoana(int v=18): virsta(v){}
        friend int get_virsta( persoana p) { return p.virsta;}
};
class student:  public persoana
{
        float media;
public:
        student(int v = 18, float m = 0.0):persoana(v),media(m) { }
};
void main()   { student s(20, 9.50 );   cout << get_virsta(s); }
```

a) semnalează eroare, vârsta student nefiind accesibilă printr-o funcție friend în clasa persoana
b) semnalează eroare, neexistând prototipul int get_virsta(student)
c) semnalează eroare, membrii private în clasa de bază fiind totdeauna inaccesibili în clasa derivată

d) afișează 18, vârsta implicită a obiectului persoana rezultat din conversia cerută de adaptarea la prototipul functiei get_virsta( )
e) afișează 20, vârsta studentului primit ca parametru în funcția de acces

58.
Fiind date două clase :

```
class ex1  {   ... } ;
class ex2 : public ex1  {         ...   } ;
```

Atunci în funcția :

```
void main ( ) { ex1 *p1 ;       ex2 *p2 ;        p1=p2 ;  }
```

Atribuirea p1 = p2 este posibilă ?

a) nu, deoarece sunt variabile de tipuri diferite;
b) nu, deoarece trebuie folosit operatorul cast;
c) da, deoarece p1 este pointer la bază și p2 este pointer la derivat;
d) nu, deoarece nu sunt permise atribuiri intre obiecte, care sunt în relații de moștenire;
e) da, doarece ambii sunt pointeri.

59.
Având clasele:

```
class cb { protected: int a;   public: cb( ) {a=7;} } ;
class cd : public cb { int b; public: cd( ) {b=a+3;}};
```

Declarația:

```
void main()     {          cd od;             }
```

determină ca variabila *b* să ia valoarea 10?

a) da, deoarece mai intâi se execută constructorul bazei și apoi cel al clasei derivate;
b) nu, deoarece mai întâi se execută constructorul clasei derivate și apoi cel al clasei de bază;
c) nu, deoarece ar trebui transmis constructorul clasei derivate prin parametru;
d) da, deoarece clasa de bază *cb* nu are destructor;
e) nu, deoarece nu a fost definit în prealabil un obiect al clasei *cb*.

60.
Fie o clasa *CD* care moștenește clasa *CB*, ambele clase având cîte un destructor. Să se precizeze, în cazul definirii unui obiect de tipul *CD*, care destructor se va executa primul ?

a) al clasei *CD*; b) al clasei *CB*;
c) ai clasei care are definiţi mai mulţi constructori ;
d) se va preciza în program în mod obligatoriu, altfel rezultă eroare;
e) nu există un criteriu precis, acest lucru se face aleator.

61.

```
#include <iostream.h>
class B
        {
                int x;
        public:
                B (int v) : x(v){}
                int get_x() { return x; }
        };
class D : private B
        {
                int y;
        public:
                D (int v) : B(v){}
                int get_x() { return B::get_x(); }
        };
void main()
{       D d(10); cout << d.get_x(); }
```

a) variabila x nu este accesibila deoarece derivarea lui D este private
b) variabila x nu este accesibila deoarece este private in B
c) transferul de sarcini între constructori nu este permis, B() devenind private
d) constructorul D este apelat eronat
e) programul afişează 10

62.
În ipoteza că există clasele de bază B1, B2,B3 şi B4, declaraţia:

```
class D: public B1, private B2, protected B3, B4 { int m; };
```

este:

a) incorectă, nexistînd derivare de tip *protected*;
b) incorectă, pentru că la B4 nu se specifică tipul derivării;
c) perfect validă;
d) incompletă, deoarece clasa D nu are constructori;
e) incompletă, deoarece clasa D nu are metode specifice.

63.

```
#include <iostream.h>
class B   { public:  int fb() { return 1; } };
class D: public B   { public:  int fd() { return 2; } };
void main()
  { int  (B::*pfb)( ) = B::fb,    (D::*pfd)( ) = D::fd;     pfb=pfd;  }
```

În exemplul de mai sus, este posibilă atribuirea *pfb=pfd* ?

a) da, singura direcţie de conversie admisă fiind de la derivat către bază;
b) nu, singura direcţie de conversie admisă fiind cea inversă, *pfd=pfb;*
c) da, obiectele de bază pot fi convertite în obiecte derivate;
d) da, doar dacă pfb pointează spre o funcţie moştenită din B;
e) nu, conversiile de pointeri spre funcţii membre nu sunt admise în nici un sens.

64.
Fie dată următoarea ierarhie

```
class B  {       /*......*/.          } ;
class D1:B      { /*......*/          } ;
class D2:B      { /*......*/          } ;
class M1:D1, public D2          {        /*......*/ };
class M2:virtual D1, virtual public D2   {      /*......*/           };
```

Precizaţi care afirmaţii sunt corecte:
1) clasa M1 va moşteni un obiect de tip B;
2) clasa M1 va moşteni două obiecte de tip B;
3) clasa M2 va moşteni un obiect de tip B;
4) clasa M2 va moşteni două obiecte de tip B;

a) 2+3 b) 1+2 c) 2+4 d) 1+3 e) 1+4

65.

```
#include <iostream.h>
class B1 { int x; };
class B2 { int y; };
class B3 { int z; };
class B4 { int t; };
class  D: public B1, private B2, protected B3, B4  { public: int m; };
void main( )
{
        D d;
        cout << d.m; // varianta 1
        cout << d.x; // varianta 2
```

```
            cout << d.y; // varianta 3
            cout << d.z; // varianta 4
            cout << d.t; // varianta 5
    }
```

Variantele care permit accesul la variabile, pentru afişare sunt:

a) 1 + 2 + 4 + 5
b) 1 + 2
c) 1 + 2 + 4
d) 1
e) 1 + 2 + 5

66.

```
#include <iostream.h>
#include <stdarg.h>
class cls
{       public: int a;   cls(int v):a(v){ }        void g(int); };
class sbcls
{       int y;   public: sbcls(int v=2):y(v) { }  void f(int,...); };
void cls::g(int n)
{       sbcls s;                 s.f(1,this);      }
void sbcls::f(int t,...)
{
        va_list lv;       va_start(lv,t);
        cls *h;
        if(t ==1) h = (cls *) va_arg(lv,void *);
        cout << h->a;  va_end(lv);
}
void main( )   {        cls t(7);         t.g(1);  }
```

În contextul de mai sus, *this* reprezintă:

a) pointer la un obiect de tip cls;
b) obiect de tip cls;
c) pointer la un obiect de tip sbcls;
d) obiect de tip sbcls;
e) pointer la ferestra principala a aplicației.

67.

Un instrumentul performat prin care se realizează polimorfismul îl constituie :

a) funcțiile friend;
b) funcțiile inline;
c) constructorii;
d) funcțiile virtuale;
e) destructorii.

68.

Fiind dat programul:

```
#include <iostream.h>
```



```
class c1      {     public:   int x;         void f() { }     };
class c2      {     public:   int x;         virtual void f() { }    };
void main()
{
      c1 o1; c2 o2;   cout << sizeof(o1) << "  " << sizeof(o2);
}
```

Care dintre următoare afirmațiile sunt adevărate?

a) sizeof(o1) < sizeof(o2)
b) sizeof(o1) > sizeof(o2)
c) sizeof(o1) = sizeof(o2)
d) nu se pot declara obiecte de tip c2, deoarece f() este virtuală pură
e) nu se pot declara obiecte de tip c1 si c2, deoarece f() nu are corp executabil

69.

```
          class c {  int a;
          public :
                virtual void metoda1( ) = 0;
                virtual void metoda2(int) = 0; } ;

     void main()
     {
          c *pob;            // declaratia 1
          c ob;              // declaratia 2
          c *vpob[5];        // declaratia 3
          c vob[5];          // declaratia 4
     }
```

Declaratiile admise în acest caz sunt:

a) 1+2+3
b) 1+2;
c) 1 + 3;
d) 2+4;
e) 1+2+3+4.

70.

```
     class c {  int a;
     public :
           virtual void metoda1()=0;
           virtual void metoda2(int)=0;   } ;
```

a) este o clasă virtuală;
b) este o clasă incomplet definită;
c) este o clasă abstractă;
d) realizează incorect definirea funcțiilor virtuale;
e) este o clasă pură.

71.
Fie clasa:

```
class c {   int a;
public :
        virtual int f()=0;
        };
```

Metoda *f* este:

a) virtuală ; b) virtuală pură; c) declarată eronat sintactic;
d) abstractă; e) *friend.*

72.
Clasele ce permit parametrizarea tipurilor de date asociate unor variabile membru sunt numite:

a) *virtuale*; b) *friend*; c) *template*;
d) derivate; e) complexe.

73.
Se dă clasa:

```
class A{
        public:   A() { cout<<"Constructor!!!"; }   };
```

Considerând declarația A *p; care este diferența dintre ceea ce realizează instrucțiunile: `p= new A;` și `p=(A*) malloc(sizeof(A));`

a) nu există nici o diferență, ambele au ca scop alocarea memoriei pentru un obiect al clasei A;
b) nu există nici o diferență, ambele au ca scop alocarea memoriei și execuția constructorului implicit, pentru un obiect al clasei A;
c) prima instrucțiune alocă memorie și execută și constructorul implicit în timp ce a doua alocă doar memorie;
d) prima instrucțiune alocă memorie pentru obiect, în timp ce a doua alocă memorie și execută și constructorul implicit;
e) prima este incorectă sintactic, deoarece lipsește operatorul *cast* (A*) înaintea operatorului *new* iar a doua intrucțiune este corectă.

74.

```
template <class INTEGER, int k>
        class A{
                INTEGER v[k];
                };
```


Șablonul clasei A:

a) parametrizează tipul elementelor masivului v;
b) parametrizează tipul elementelor masivului v si numărul de elemente;
c) parametrizează numărul de elemente a masivului v;
d) este incorect definit, deoarece tipul INTEGER nu există în limbajul C;
e) este incorect definit, deoarece șabloanele de clase nu parametrizează decât tipuri de dată și nu variabile.

75.
În programul:

```
#include <iostream.h>
struct test
{
                        int x;
        public:         int y;
        private:        int z;
        protected:      int v;
} t ;
void main()  { cout << t.v; cout << t.x;  }
```

a) variabila membru x este inaccesibilă;
b) variabila membru v este inaccesibilă;
c) structurile nu pot conține domenii de acces
d) structurile nu pot conține domeniul de acces protected;
e) programul este corect în totalitate;

76.

```
#include <iostream.h>
class I
{ public:        int & g( ) {   static int  i = 10;   return  i;}   };
class C
{public:         I &f( ) { static I  o; return o; }  };
void main()      {          C c;     cout << c.f().g( );        }
```

Secvența de mai sus:

a) folosește incorect atributul static într-o clasă
b) adresează eronat un membru în clasă;
c) afișează 0;
d) afișează 10
e) folosește incorect referința de obiect.

77.
```
#include <iostream.h>
class matrice
{
public:
        int a[2][2];
        int * operator[](int i)    { return a[i]; }
        matrice()
        { a[0][0]=00; a[0][1]=01; a[1][0]=10; a[1][1]=11; }
};
void main()
{
        matrice m;
        cout << "\n " << m[1][1];                    // varianta 1
        cout << "\n " << m.a[1][1];                  // varianta 2
        cout << "\n " << m.operator[](1)[1];         // varianta 3
}
```
Precizați care variante afişează corect elementul a[1][1] al matricei:

a) 1+2+3; b) 1+2; c) 1; d) 2; e) 2+3;

Răspunsuri

1 / b

Dacă nu apar explicit domeniile de acces, implicit toți membrii clasei sunt privați.

2 / c

O clasa dă structura generală a unui obiect; variabilele de tipul introdus prin clasa respectivă sunt instanțe ale clasei şi se numesc obiecte.

3 / a

Funcțiile reduse ca dimensiune, cu o mare stabilitate în timp şi cu frecvență mare de apel, pot fi declarate *inline*, apelul lor înlocuindu-se cu codul executabil. Implicit, compilatorul încearcă să expandeze inline funcțiile descrise în interiorul clasei.

4 / a

Chiar când apare descrisă în interiorul clasei (lucru acceptat de multe compilatoare), o funcție *friend* rămâne independentă de clasă, ea primind doar drepturi speciale de acces la membrii clasei. Pentru a lucra pe obiecte, ea primeşte obiectul ca parametru, nu implicit prin pointer *this*, cum este cazul funcțiilor membre nestatice.

5 / c

Atunci când programatorul nu scrie un constructor de copiere, compilatorul pune el unul care inițializează obiectul prin copiere bait de bait dintr-un obiect existent.

6 / c

Numele clasei este identificator unic şi nu poate fi folosit pentru metode sau funcții independente; folosit pentru o funcție cu tip returnat, generează eroare de compilare, deoarece un constructor nu poate avea tip returnat, obiectul clasei fiind rezultatul implicit al rulării constructorului.

7 / c

Destructorul este apelat implicit la distrugerea obiectelor create într-un bloc; semnul ~ care prefațează numele clasei pentru a desemna destructorul clasei, în general nu crează confuzii cu supraîncărcarea operatorului ~ sau cu negarea pe biți (~).

8 / a

Când operatorul = apare la declarația unui obiect atunci se execută constructorul de copiere; construcția c b=a; se mai putea scrie c b(a); ceea ce sugerează mai clar execuția constructorul de copiere.

9 / d

Fiind declarat un vector de trei obiecte, tot atâtea se vor și distruge.

10 / d

Alocarea dinamică de memorie pentru obiecte cu operatorul *new* determină și execuția constructorului iar dezalocarea cu *delete* determină execuția destructorului. Fiind vorba de dezalocarea cu *delete* a masivului de trei obiecte se va executa destructorul de trei ori.

11 / b

Fiind funcție *friend* poate accesa toți membrii, prin intermediul referinței la obiectul primit ca parametru în funcție, fără nici o restricție, indiferent în ce secțiune a fost declarată.

12 / b

Aceeași explicație ca la întrebarea 11.

13 / b

La declararea obiectului *c* se execută constructorul de clasă (implicit) iar la transmiterea obiectului, prin valoare, ca parametru funcției *f*() se execută constructorul de copiere pentru a se copia parametrul (obiectul) pe stivă.

14 / a

Spre deosebire de întrebarea anterioară, se transmite funcției o referință la obiect, adică o adresă și aceasta se va copia pe stivă, nu obiectul; deci constructorul de copiere nu se execută.

15 / e

Explicația de la întrebarea anterioară rămâne valabilă singura deosebire constă în faptul că se transmite funcției adresa obiectului ceea ce nu implică copierea pe stivă a obiectului, deci nu se execută constructorul de copiere.

16 / d

La declarația obiectului *r* se execută constructorul de clasă (1); în funcția *f*() se declară obiectul *c* pentru care iar se execută constructorul de clasă (**2**). La returnarea din funcție a obiectului c se execută constructorul de copiere (**1**).

17 / d

Aceeași explicație ca la întrebarea precedentă doar că se returnează din funcție o referință la obiect ceea ce nu mai determină execuția constructorului de copiere.

18 / d

Destructorul se execută pentru obiectul *r* (1) pentru obiectul *c* declarat local în funcția *f()* (2) iar pentru copia care este construită când se execută return c; se mai execută încă odată destructorul clasei (**3**).

19 / e

Singura clasă de memorie care se poate asocia unui membru al unei clase este *static*.

20 / c

Explicația este conținută în răspunsul corect.

21 / a

Drepturile conferite prin friend nu sunt reciproce; clasa care acordă drepturile face declarația de *friend* pentru o altă clasă sau pentru funcții independente.

22 / a

Metodele statice nu țin de un obiect anume, ci de clasă în genere; în consecință, ele nu primesc implicit pointerul la obiectul curent; când prelucrează obiecte, metodele statice primesc obiectele ca parametri expliciți.

23 / c

Variabilele care nu iau valori specifice fiecărui obiect în parte se declară statice; ele aparţin clasei prin faptul că informaţia conţinută se referă la clasă, în ansamblul ei.

24 / e

Prin apelul succesiv al metodei *init*(), *a* va lua valoarea 3. Se apelează metoda *inc*() prin intermediul unui pointer la o funcţie membră şi *i* va lua valoarea 3 după care *a* devine 4, fiind vorba de o postincrementare, apoi *j* ia valoarea 4 după care *a* devine 5 dar nu mai contează.

25 / b

Din evaluarea declaraţiei se observă că este vorba de un vector de pointeri la metode, lucru confirmat şi de modul în care a fost iniţializat masivul.

26 / b

Exemplul demonstrează multitudinea formelor de adresare a unui membru dintr-o clasă inclusă într-o altă clasă.

27 / c

O clasă nu dobândeşte drepturi speciale de acces asupra zonelor protejate ale unei clase pe care o include.

28 / e

La iniţializarea obiectelor pot fi folosite obiecte anterior definite; obiectul *a* conţine membrii iniţializaţi cu valori implicite; el este folosit în continuare la iniţializarea lui c[2].

29 / a

Exemplul ilustrează complexitatea declaraţiilor din limbajul C++, sporită şi prin combinarea celor doi operatori :: şi *.

30 / b

Atributul friend nu este simetric şi nici tranzitiv; faptul că Y este friend pentru X şi Z pentru Y, nu înseamnă că şi Z este friend pentru X. Clasa Y ar putea acţiona ca mediator dacă şi-ar folosi efectiv drepturile sale de acces pe X, furnizând obiectelor oz, la cerere, valoarea lui ox.x

31 / a

Prin funcţii *friend* poate fi descrisă şi acţiunea unui operator binar, atunci când operandul stâng este de tip fundamental; când operandul stâng este de tip obiect putem descrie acţiunea operatorului şi prin funcţie membră (nu numai prin funcţie *friend*), dar când este de tip fundamental singura modalitate o reprezintă funcţiile *friend*. În acest mod putem descrie operaţii comutative: obiect cu tip de bază, dar şi tip de bază cu obiect.

32 / a

Prin intermediul parametrului de apel (ob2) a metodei f () a clasei ex1 se pot accesa toţi membrii clasei ex2 deoarece clasa ex1 este clasă friend pentru ex2.

33 / c

Deoarece metodele care supraîncarcă operatorul + nu accesează partea privată a clasei C ele nu trebuie să fie declarate friend; funcţiile sunt corect definite.

34 / b

Membrii statici ai unei clase nu ocupă memorie în cadrul clasei; în consecinţă, obiectele de tip ex2 ocupă memorie mai puţină. Operatorul sizeof() se aplică atât variabilelor sau constantelor, cât şi expresiilor şi tipurilor, în general.

35 / a

Pentru iniţializarea lui p, compilatorul caută să rezolve un apel persoana(int) şi va identifica prima versiune de constructor. În continuare, constructorul implicit de copiere iniţializează noul obiect cu informaţiile din obiectul constant.

36 / a

Funcţia f() nu poate fi apelată cu referinţă de obiect constant, dacă nu declară şi ea referinţa constantă, sub forma:

```
friend void f(const cls &c) { }
```

37 / c

Atribuirea de la varianta 2 este posibilă pentru că doar pointerul este constant, conţinutul zonei de memorie poate fi alterat.

38 / c

Atributul de friend are efect numai pentru versiunea de supraîncărcare pentru care a fost declarat.

39 / c

Constructorul de copiere trebuie să primească obiectul sursă prin referință (se recomandă chiar referință constantă); compilatoarele verifică acest lucru, deoarece transferând obiectul prin valoare s-ar invoca din nou constructorul de copiere pe stivă, conducând la recursivitate infinită.

40 / d

Operatorul . nu se poate supraîncărca datorită semnificației pe care o are deja în cadrul programării orientate obiect.

41 / c

Returnând o referință la o zonă de memorie, se permite atât modificarea cât și determinarea conținutului ei.

42 / a

În varianta 1 se apelează supraîncărcarea operatorului []; în varianta 2 se califică membrul public x care este de tip masiv după care se accesează o componentă; varianta 3 este incorectă pentru că din folosirea operatorului [] rezultă o referință la double căreia nu i se poate aplica operatorul .

43 / b

Nu se permite supraîncărcarea operatorului [ ] cu doi parametri pentru că în limbajul C el a fost definit așa încât să primească doar un singur operand între parantezele drepte.

44 / a

Funcția f() prin definire primește un întreg dar la apel se transmite un vector. Este posibil acest lucru pentru că prin supraîncărcarea operatorului cast, un vector știe să se convertească într-un întreg.

45 / b

Explicația este dată în răspunsul corect.

46 / c

Funcția indexare() prin definire primește un float dar la apel se transmite o persoană. Este posibil acest lucru pentru că prin supraîncărcarea operatorului cast, o persoană știe să se convertească într-un float.

47 / b

Fiind vorba de transfer prin valoare se modifică copiile obiectelor; valorile din obiectele originale rămân neschimbate.

48 / d

Dubla incrementare este realizată prin supraîncărcările operatorului ++ în forma pre și post.

49 / b

Operatorul binar >> este uzual supraîncărcat pentru a realiza intrări la nivel de obiect, continuând într-un fel semnificația atribuită în cazul tipurilor de bază în C++. Acest lucru este confirmat și prin faptul că se primește prin referință un parametru de tip istream și se returnează tot o referință la istream.

50 / b

Un obiect derivat moștenește toate atributele și metodele obiectului de bază ; în plus, el poate adapta metodele moștenite, poate aduce noi metode și caracteristici, apărând deci ca o extensie a obiectului de bază.

51 / d

Prin derivare nu se câștigă drepturi de acces pe clasa de bază, ci eventual se introduc noi restricții prin tipul derivării. Zona privată a clasei de bază este inaccesibilă direct din clasa derivată, dar poate fi accesată indirect, cu funcții de acces public sau protected, moștenite.

52 / c

Zona privată a clasei de bază poate fi accesată indirect, cu funcții de acces public sau protected, moștenite.

53 / a

Membrul a al clasei c1 este implicit privat ; neexistând nici o funcție de acces, el nu este nici direct, nici indirect accesibil.

54 / a

Clasele obținute pornind de la clase existente se numesc derivate.

55 / a

Atributul de friend se transmite prin derivare, dar drepturile de acces se referă numai la porţiunea din clasa derivată moştenită din clasa de bază (care i-a acordat privilegiile de acces); în consecinţă f() poate afişa valoarea lui x, atât din obiecte de bază, cât şi din obiecte derivate, dar nu poate afişa valoarea lui y.

56 / b

Drepturile de acces conservate prin derivare nu depind de tipul derivării şi afectează doar parte din clasa derivată moştenită din clasa de bază; altfel s-ar ajunge la situaţia în care nu poţi proteja datele dintr-o clasă derivată, numai pentru că producătorul clasei de bază a acordat privilegii de acces multor funcţii. cout << b.x <<" "<< **d.y**; nu este acceptat de compilator din cauza lui y inaccesibil, în timp ce cout << b.x <<" "<< **d.x**; ar fi fost corect.

57 / e

Explicaţia este dată de faptul că unui obiect de bază i se poate atribui un obiect al clasei derivate (funcţia get_virsta() a fost declarată având un parametru de tip clasă de bază şi a primit la apel un obiect al clasei derivate).

58 / c

Conversia pe direcţia "is a" (de la derivat către bază, upcasting) este implicită pentru obiecte, pointeri sau referinţe.

59 / a

Explicaţia se află în răspunsul corect.

60 / a

Regula de execuţie a destructorilor este: mai întâi se execută destructorul clasei derivate şi apoi cel al clasei de bază (invers ca la constructori).

61 / e

Fiind vorba de moştenire privată, partea publică a clasei de bază se comportă ca şi cum ar fi privată pentru clasa derivată, deci se poate accesa prin funcţii de acces.

62 / c

63 / b

Explicaţia se află în răspunsul corect

64 / a

Clasa M1 şi M2 moşteneşte două clase D1 şi D2 care au o bază comună B. M1 nu le moşteneşte virtual şi atunci va moşteni două obiecte de bază B unul pe filiera lui D1 altul via D2. Pentru că M2 este derivată virtual din D1 şi D2 moşteneşte doar un singur obiect al clasei B.

65 / d

Toţi membri claselor de bază sunt privaţi, deci inaccesibili direct dintr-un obiect derivat. Membrul m din clasa derivată (D) este public, deci accesibil direct prin intermediul obiectului derivat d.

66 / a

Fiind folosit într-o metodă a clasei cls, *this* este un pointer la un obiect de tip cls.

67 / d

Polimorfismul se realizează prin două mecanisme: prin supraîncărcare de funcţii sau operatori, respectiv prin virtualizare. Constructorii, ca orice funcţie, pot fi supraîncărcaţi, dar ei în sine nu stau la baza realizării polimorfismului.

68 / a

Clasele polimorfe ocupă mai multă memorie, datorită pointerului la tabela de funcţii virtuale.

69 / c

Pentru o clasă abstractă nu se pot defini obiecte dar se pot declara pointeri la obiecte, deci şi masive de pointeri.

70 / c

O clasă care conţine cel puţin o metodă virtual pură se numeşte clasă abstractă.

71 / b

Un prototip de funcţie virtuală urmat de = 0 este o funcţie virtual pură.

72 / c
Sunt aşa numitele şabloane de clase sau clase *template*.

73 / c
Operatorul new pentru tipul class permite pe lângă alocarea dinamică de memorie şi executarea unui constructor; dacă nu se specifică nici unul se execută cel implicit. Funcţia malloc() face doar alocarea dinamică de memorie.

74 / b
Şabloanele de clasă pot descrie clase parametrice atât la nivelul tipurilor de dată pentru unele date membre cât şi la nivelul unor constante folosite în cadrul clasei.

75 / b
Ca şi la clase, membrii private sau protected dintr-o structură sunt inaccesibili direct din exterior. Spre deosebire de clase, structurile au membrii implicit publici.

76 / d
A nu se confunda semnificaţia clasei de memorie static atribuită unui membru al clasei cu cea atribuită unei variabile locale dintr-o metodă chiar dacă e vorba de un obiect.

77 / a
Operatorul [] supraîncărcat returnează adresa primului element al unei anumite linii. Aplicând iar operatorul [] pointerului, obţinem chiar elementul. În variantele 1 şi 3 se apelează în două forme (echivalente) metoda care supraîncarcă operatorul [] şi apoi se accesează un element din matrice. În varianta 2 se referă direct un element din matrice acest lucru fiind permis pentru că membrul matrice este public.

INDEX

Bibliografie

- Andonie, R., Gârbacea, I., *Algoritmi fundamentali o perspectivă C++*, Ed. Libris, Cluj-Napoca, 1995.
- Barkakati, N., Hipson, D.P., *Visual C++ Developer's Guide*, SAMS Publishing, Indiana, USA, 1993.
- Deitel, H.M., Deitel, P.J., *C++ How to program*, Prentice Hall Inc., New Jersey, 2001.
- Eckel, B., *Thinking in C++*, Prentice Hall Inc., New Jersey, 1999.
- Gurewich, O., Gurewich, N., *Borland C++ Multimedia Programming*, SYBEX, San Francisco, 1994.
- Murray, R., *C++ Strategies & Tactics*, Addison-Wesley, 1993.
- Muşlea, I., *Iniţiere în C++. Programare orientată pe obiecte*, Ed. Microinformatica, Cluj-Napoca, 1992.
- Prata, S., *Manual de programare în C++*, Ed. Teora, Bucureşti, 2001.
- Schild, H., *C++ manual complet*, Ed. Teora, Bucureşti, 1991.
- Smeureanu, I., Ivan, I., Dârdală, M., *Structuri şi obiecte în C++*, Ed. CISON, Bucureşti, 1998.
- Stroustrup, B., *The C++ Programming Language*, Addison-Wesley, 1986.
- Wyk, V.J.C., *Data Structures and C Programs*, Addison-Wesley Publishing Company, 1988.